

uppgivna såväl i de sakkunnigas betänkande som ock i fortifikations-, intendents- och civila departementens förutnämnda skrivelser den 28 november 1917 och den 2 februari 1918. Ändamålet med anställandet av en sådan tjänsteman och inrättandet av en särskild byrå inom fortifikationsdepartementet för handläggning av värme- och belysningsärenden vore, i korthet uttryckt, att åstadkomma enhetlighet och planmässighet vid dessa ärendens handläggning samt i följd därav sparsamhet och ett genom rationella anordningar betryggat tillvaratagande av framalstrad värme och lyse, varigenom en verkligt ekonomiskushållning kunde åstadkommas. Särskilt i fråga om redan färdiga kasernetablissemang, mot vilkas värme- eller belysningsanordningar anmärkningar kommit till synes, skulle det åligga värmeingenjören att, efter noggranna undersökningar av ångpanne-, uppvärmnings-, ventilations- och belysningsanläggningar, uppgöra förslag till de ändringar och förbättringar, som kunde erfordras för vinnande av största möjliga bränslebesparing, att utarbeta instruktioner för dessa anläggningars skötsel och vård, att genom inspektion övervaka skötseln av anläggningen och eldningens rationella utförande samt att lämna uppgifter om bränslebehovet och dess fördelning på olika truppförband m. m. Dessa uppdrag jämte värmeingenjören tillkommande uppgifter vid nybyggnadsarbeten komme att fullt upptaga en persons arbetstid, även om själva bränsleanskaffningen till en början undandrogen honom.

De sakkunniga hade föreslagit, att utom en värmeingenjör jämväl en eldarinstruktör skulle å stat uppföras, varjämte maskinister och eldare skulle anställas vid truppförbanden. För de sistnämnda, som fortfarande i likhet med de nuvarande maskinisterna och eldarna skulle antagas genom kontrakt, borde avlöning efter behov beräknas å värmeanslaget, varför något vidare yttrande om dem ej i detta sammanhang erfordrades. Vidkommande den föreslagna eldarinstruktören ansåge arméförvaltningen, att anställning av en sådan borde, åtminstone tillsvarende, icke ifrågakomma. Enligt de sakkunnigas förslag skulle han hava att utarbeta förslag till instruktion för ångpanneanläggningarnas drift samt för eldningens och ventilationens skötsel, att genom personliga besök vid truppförbanden övervaka, att eldningen och ventilationen ständigt handhades enligt givna föreskrifter, samt att årligen avhålla kortare eldarkurser för värnpliktiga. Dessa uppgifter krävde större skicklighet än genom eldarinstruktörens föreslagna avlöning kunde hos honom förutsättas. Uppgifterna vore i huvudsak av beskaffenhet att kräva en fullt utbildad ingenjör. Därför borde de också, enligt arméförvaltningens åsikt, tillkomma värmeingenjören, som i avseende å verk-

- [2.] samheten utom Stockholm borde kunna efter omständigheterna anordna eller avgiva förslag till åtgärder för tryggande av vederbörande anläggnings behöriga skötsel.

Om sålunda ett omedelbart behov av en eldarinstruktör ej föreläge, vore det likväl nödvändigt, att värmeingenjören erhöles annat biträde för utövandet av förekommande göromål inom den avdelning eller byrå inom fortifikationsdepartementet, till vars föreståndare han vore avsedd. Till en början syntes dock denna byråpersonal kunna begränsas till 1 departementsskrivare och 1 kvinnligt biträde av andra graden. Departementsskrivaren, som borde tillsättas enligt de för sådan beställning gällande grunder, måste vara kunnig i ritningars utförande och tillämpning av sådana samt äga förmåga att göra sig förtrogen med ej allenast vanligen förekommande byrågöromål utan även den praktiska skötseln och vården av värme- och belysningsanordningar. En så utrustad person syntes utan svårighet kunna utväljas av blivande sökande till beställningen inom fortifikationens underofficerskår. Avlöning till honom borde, i likhet med avlöning till andra hos fortifikationsdepartementet tjänstgörande departementsskrivare, uppföras å fortifikationens stat.

Däremot borde avlöning till det kvinnliga biträdet lämpligen upptagas å staten för arméförvaltningen. Hennes åligganden skulle vara att biträda med såväl förekommande skrivgöromål som räkenskapsföring och granskningsarbete.

Jämväl avlöningen åt värmeingenjören syntes lämpligen böra uppföras å arméförvaltningens stat. De sakkunniga hade föreslagit denna avlöning till 10,000 kronor årligen i form av lön jämte reseersättning och dagtraktamente. Häremot hade arméförvaltningen, som ansåge sistnämnda ersättning böra utgå efter tredje klassen i gällande resereglemente, icke något att erinra. Men arméförvaltningen hölle före, att avlöningen till värmeingenjören borde tillsvidare uppföras allenast såsom arvode, i överensstämmelse med den i samma stat uppförda avlöningen till en domäntjänsteman, för att möjligen sedermera, sedan visshet vunnits, att en för befattningen fullt skicklig och lämplig person erhöles och den nya byrån vunnit stadga, uppföras såsom avlöning för ordinarie beställning.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att i staten för ämbetsverket måtte uppföras

dels under avdelningen »Arméförvaltningens civila ämbets- och tjänstemän»: 1 värmeingenjör med arvode 10,000 kronor,

dels ock under avdelningen »biträden» ytterligare 1 biträdesbefattning av andra lönegraden med de för dylik befattning förut bestämda

avlöningsförmåner eller lön 900 kronor, tjänstgöringspenningar 550 kronor och ortstillägg 150 kronor, tillsammans 1,600 kronor, med rätt till ålderstillägg å lönen efter 5 år med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.

[2.]

I likhet med arméns upphandlingssakkunniga anser även jag, att erforderliga åtgärder böra vidtagas för att i möjligaste mån nedbringa kostnaderna för bränsleförbrukningen inom armén. Särskilt med de under nu rådande förhållanden högt uppdrivna bränsleprisen torde detta vara av behovet påkallat. En viktig åtgärd i sådant syfte är givetvis, att arméns bränsle- och värmeärenden komma under sakkunnig och enhetlig ledning, enär därigenom en verkligt ekonomisk hushållning skulle kunna åstadkommas. Arméförvaltningens förslag om inrättande av en särskild värmebyrå inom fortifikationsdepartementet giver mig därför icke anledning till någon erinran av principiell innebörd.

Departements
chefen.

Däremot anser jag mig icke kunna tillstyrka, att man redan nu skrider till inrättande av den föreslagna nya byrån. Innan så sker, synes man böra förskaffa sig någon praktisk erfarenhet rörande den lämpligaste organisationsformen. I syfte att minska bränsleåtgången vid truppförbandens ångpanneanläggningar anvisade Kungl. Maj:t genom brev den 20 september 1918 medel för anordnande i kasernetablissemangen för Livregementets grenadjärer samt Skaraborgs och Bohusläns regementen av s. k. Monoinstallationer för kontroll å eldningseffekten. Då ifrågavarande anordning borde ställas under uppsikt och ledning av sakkunnig person och då förslag framkommit om ombyggnad av ett flertal äldre värmeledningsanläggningar vid arméns kasernetablissemang, bemyndigade Kungl. Maj:t genom brev den 1 november 1918 fortifikationsdepartementet att försöksvis anställa på förordnande från och med den 1 januari 1919 tillsvidare en värmeingenjör såsom särskild föredragande i departementet med uppdrag att handhava ärenden rörande arméns ångpanne-, värme-, vatten- och belysningsanläggningar, mot åtnjutande av — förutom rese- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente under av uppdraget föranledda resor — ett efter 10,000 kronor för år beräknat arvode, att månatligen i förskott utbetalas; och föreskrevs tillika, att samtliga härav föranledda kostnader skulle bestridas av anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten. Genom anställandet av ifrågavarande befattningshavare har det inom arméförvaltningen förefintliga behovet av en på förevarande område sakkunnig person blivit tillgodosett, och synes man, innan något vidare i saken åtgöres, böra avvakta erfa-

- [2.] renheterna av den sålunda vidtagna anordningen. Från och med år 1920 bör arvudet till värmeingenjören ävensom honom tillkommande rese- och traktamentsersättning utgå från det nya anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden. Därest värmeingenjören för fullgörande av sitt uppdrag skulle vara i behov av ett kvinnligt skrivbiträde, synas kostnaderna härför böra på enahanda sätt bestridas.

Intendentsdepartementet.

Arméförvaltningens framställning avser, vad intendentsdepartementet angår, anställande av dels ytterligare en tjänsteman av andra lönegraden, dels ock ett kvinnligt biträde av andra lönegraden.

Nuvarande
personal och
arbetsfördel-
ning.

Såsom förut nämnts, hava alltsedan år 1908 å intendentsdepartementet varit placerade följande civila tjänstemän, nämligen 1 krigsråd, 1 tjänsteman i andra lönegraden såsom sekreterare och kamrerare och 3 tjänstemän i första lönegraden, därav 1 notarie, 1 bokhållare och 1 registrator; den sistnämnde är emellertid från och med år 1918 ersatt av 1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden.

Beträffande arbetsfördelningen mellan nämnda tjänstemän anförde 1906 års sakkunniga, att sekreterarens och kamrerarens huvudsakliga sysselsättning skulle utgöras av uppsättning av skrivelser såväl i de av krigsrådet föredragna ärenden, som ock i sådana ärenden, vilka föredragits av militär byråchef och för skrivelser uppsättande till honom överlämnats. Han skulle vidare deltaga i utredningar samt förvara departementets kontrakt och värdehandlingar. Registratorn skulle diarieföra ärendena samt bokhållaren granska inkommande räkningar och rekvisitioner, vilka vore av beskaffenhet att föranleda utbetalningar direkt från arméförvaltningens kassa, samt i särskilda liggare bokföra såväl dylika utbetalningar som ock av underordnade myndigheter redovisade förskottsmedel. Notarien slutligen skulle biträda med uppsättning av skrivelser samt verkställa utredningar m. m.

Arméförvalt-
ningens före-
varande fram-
ställning.

Arméförvaltningen har nu anført, att nämnda arbetsfördelning redan från början icke kunnat i allo följas. Sålunda hade på grund av den mångfald utav ärenden av kameral natur, som förekomme å intendentsdepartementet, vilket hade att förvalta en så betydande del av fjärde huvudtitelns anslagsmedel — å ordinarie riksstat för år 1918 beräknade till omkring 40,000,000 kronor — departementets sekreterare och kamrerare nästan omedelbart efter den nya organisationens genom-

[2.]

förande måst i det närmaste helt och hållet befrias från handläggningen av sekreterargöromålen för att till övervägande del ägna sin tid och sina krafter åt de synnerligen omfattande, maktpåliggande och ansvarsfulla kamerala arbeten, som måst åt honom uppdragas. Härav hade blivit en följd, att sekreterargöromålen måst i ständigt stigande omfattning anföras åt departementets notarie, vilken i sin ordning för arbetets utförande måst biträdas av extra tjänstemän. Göromålen å intendentsdepartementets kansli hade emellertid numera erhållit en så betydande ökning och tagit en sådan omfattning, att det med nu tillgängliga arbetskrafter icke längre vore möjligt att på ett tillfredsställande och för staten betryggande sätt kunna utföra desamma. Till be-
lysande av denna ökning tillåte arméförvaltningen sig hänvisa till nedanstående tablå, utvisande antalet av under åren 1908—1917 i arméförvaltningens intendentsdepartement uppsatta och expedierade skrivelser.

Å r.	Underdåniga skrivelser.	Cirkulär.	Ovriga skrivelser.	Summa.
1908	156	27	1,479	1,662
1909	123	13	1,282	1,418
1910	128	21	1,383	1,532
1911	137	34	1,617	1,788
1912	157	22	1,959	2,138
1913	156	23	1,787	1,966
1914	258	21	2,412	2,691
1915	283	18	2,892	3,193
1916	323	41	3,426	3,790
1917	359	85	4,669	5,113

Av denna tablå framginge, att antalet utgående skrivelser, som år 1908 utgjort 1,662, under år 1917 *mer än tredubblats* och uppgått till icke mindre än 5,113, därav 359 underdåniga skrivelser. I detta sammanhang borde framhållas, att notariens arbetsbörda från och med den 1 januari 1918 än ytterligare ökats, därigenom att från nämnda tidpunkt åt honom uppdragits att diarieföra samt anteckna och förvara departementets hemliga handlingar. Detta arbete hade förut utförts av departementets registrator, men sedan denne ersatts av ett kvinnligt biträde, hade departementet ansett lämpligt, att departementets mobiliserings- m. fl. hemliga handlingar anförtröddes åt en manlig ordinarie befattningshavare å departementet.

[2.]

Det kunde visserligen icke förnekas, att en ej obetydlig del av ökningen utav göromålen å departementet under de senare åren föranletts av arbeten för skyddande utav rikets neutralitet ävensom av de utav världskriget förorsakade svårigheter för arméns underhåll och förplägnad. Frånsett den av dessa orsaker föranledda stegringen av arbetet, vore likväl den ökning av intendentsdepartementets arbetsbörda, som framkommit såsom en följd av lantförsvarets utveckling och särskilt utav genomförandet av 1914 års härordning, fullt tillräcklig för att, med hänsyn jämväl därtill, att antalet tjänstemän å departementets kansli redan från början av ämbetsverkets nu gällande organisation beräknats för lågt, med nödvändighet påkalla en förstärkning av arbetskrafterna å departementets kansli.

För uppsättande av de skrivelser, som på föredragning av de tre cheferna för departementets byråer beslutats, funnes sålunda å departementet allenast en ordinarie tjänsteman att disponera. Dessutom tjänstgjorde å departementets kansli två extra tjänstemän, av vilka den ene måst åläggas lika lång daglig tjänstgöringstid som ordinarie tjänstemän, och den andre hade en daglig arbetstid av fyra timmar. Dessa arbetskrafter vore med hänsyn till det ständigt stigande antalet av de å departementet förekommande skrivelser, av vilka många hade stor omfattning och krävde ett betydande arbete, givetvis alldeles otillräckliga, och det hade därför icke kunnat undvikas, att från departementet utgående skrivelser, vilka ofta vore av brådskande natur, icke hunnit uppsättas och expedieras inom så kort tid, som varit önskligt. Det vore även ur flera synpunkter olämpligt, att en så viktig del av departementets arbete som avfattandet och expedierandet av dess beslut i stor utsträckning måste anförtros åt yngre extra tjänstemän, vilka dels saknade erforderlig rutin vid skrivelsers uppsättande och dels icke kunde förväntas utföra sina tjänståligganden under samma känsla av ansvar som ordinarie tjänstemän. Härtill komme, att de extra tjänstemännen vid eventuell utnämning till ordinarie befattning i annat ämbetsverk eller av andra anledningar när som helst kunde lämna tjänstgöringen i arméförvaltningen, varvid på grund av den ringa tillgången på extra tjänstemän stora svårigheter uppstode för att fylla departementets behov av van kanslipersonal.

Av vad sålunda anförts framginge, att utöver den å departementets kansli tjänstgörande notarien ytterligare en tjänsteman vore i egenskap av sekreterare oundgängligen erforderlig för uppsättande av departementets skrivelser, och syntes för denna tjänsteman, i likhet med vad å övriga departement inom ämbetsverket ägde rum, böra avses en tjänst

i andra lönegraden. Arméförvaltningen hemställde därför, att i staten för ämbetsverket måtte uppföras ytterligare en tjänsteman i andra lönegraden, avsedd för tjänstgöring såsom sekreterare å intendentsdepartementet.

[2.]

På grund av det stora ansvar, som vore förenat med granskning av de till departementet inkommande leveransräkningar och förskottsrekvisitioner från leverantörer, borde dessa ärenden utredas av kamreraren. Under senare år hade emellertid en del av dessa ärenden måst överlämnas till bokhållaren, enär kamreraren, vars tid ofta upptagits av vidlyftiga utredningsarbeten, ej medhunnit att handlägga desamma. Till följd härav hade bokhållarens ordinarie arbete, nämligen bokföring av truppförbandens räkenskaper, utskrivning av checker, anteckningar av departementets beslut rörande utgifter å departementets anslag, handläggning av s. k. underhandsmål m. m., icke kunnat i dess helhet av honom utföras, utan hade en del av detta arbete måst uppdragas åt två extra tjänstemän. Sedan den ena av dessa tjänstemän upphört att tjänstgöra hos arméförvaltningen och svårigheter på grund av den ringa tillgången av extra tjänstemän hos ämbetsverket mött att erhålla någon annan i dennes ställe, hade departementet försöksvis låtit en del av ovannämnda göromål utföras av ett kvinnligt biträde, som överflyttats från civila departementet till intendentsdepartementet. Detta kvinnliga biträde hade haft till uppgift att vara bokhållaren behjälplig med utskrivning av checker samt med bokföring av truppförbandens räkenskaper m. m., och hade det visat sig, att ifrågavarande arbete kunnat med stor fördel utföras med anlitande av kvinnlig arbetskraft.

Då det skulle vara synnerligen lämpligt, om ett kvinnligt biträde för ändamålet i fråga bleve fast anställt å departementet, och då med hänsyn till de krav på speciella insikter beträffande departementets anslag och arbetsätt, som måste ställas på ifrågavarande befattningshavare, det måste anses med rättvisa och billighet överensstämmande, att nämnda biträde erhöles en avlöning, motsvarande den, som vore tillerkänd kvinnliga biträden av andra lönegraden, hade arméförvaltningen den 16 april 1918 ingått med underdånig framställning härom, men hade Kungl. Maj:t den 3 därpå följande maj funnit nämnda framställning icke kunna bifallas. Till följd härav och sedan ifrågavarande skrivbiträde återgått till tjänstgöring å civila departementet, hade intendentsdepartementet sett sig nödsakat att låta en del av bokföringen utav truppförbandens räkenskaper utföras på eftermiddagarna av extra personal samt överlämnat åt en extra tjänsteman viss del av det arbete, som förut utan olägenhet utförts av det kvinnliga skrivbiträdet. Särskilt med hänsyn till den strävan att icke

- [2.] använda överkvalificerade arbetskrafter, som sedan flera år tillbaka gjort sig starkt gällande i hela statsförvaltningen, måste denna arbetsfördelning, som intendentsdepartementet sett sig nödsakat att tillgripa, anses synnerligen olämplig.

Arméförvaltningen hemställde därför, att medel måtte anvisas till avlöning av ett kvinnligt biträde åt bokhållaren å intendentsdepartementet, motsvarande den avlöning, som vore tillerkänd biträde av andra graden hos arméförvaltningen.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har, alltsedan den nuvarande organisationen av arméförvaltningen fastställdes, antalet ärenden inom intendentsdepartementet varit stätt i en alltjämt fortgående ökning. Under år 1917 var sålunda antalet från departementet expedierade skrivelser mera än tre gånger så stort som under år 1908, det första år då den nya organisationen tillämpades. Även om, såsom arméförvaltningen framhållit, en icke obetydlig del av denna ökning varit en följd av de under senaste åren vidtagna åtgärderna för skyddandet av rikets neutralitet, torde det dock vara uppenbart, att det departementet numera påvilande arbetet tagit en sådan omfattning, att den för departementet år 1907 beräknade personalen, vilken sedan dess icke ökats, numera måste anses vara alldeles otillräcklig för göromålens behöriga ombesörjande. En förstärkning av departementets arbetskrafter synes därför vara ofrånkomlig.

Enligt arméförvaltningens förslag skulle den erforderliga personalförstärkningen utgöras av 1 tjänsteman av andra lönegraden för sekreterargöromålens handhavande och 1 kvinnligt biträde av andra lönegraden för övertagande av en del bokhållerigöromål, som för närvarande äro överlämnade åt extra personal. Då, enligt vad arméförvaltningen upplyst, sekreterargöromålen, vilka jämlikt den fastställda organisationen skola ombesörjas av kamreraren, under en följd av år måst anförtros åt notarien, vilken i sin ordning för arbetets utförande måst biträdas av extra tjänstemän, torde behovet av en för dessa göromåls omhänderthavande avsedd befattningshavare vara fullt motiverat. Jämväl för anställande av det föreslagna kvinnliga biträdet synes mig arméförvaltningen hava förebragt fullt vägande skäl.

Jag får alltså tillstyrka, att för tjänstgöring å intendentsdepartementet anställas dels en tjänsteman med enahanda avlöningsförmåner som tjänstemän av andra lönegraden, dels ock ett kvinnligt biträde med avlöningsförmåner motsvarande dem, som tillkomma kvinnliga biträden av andra lönegraden.

Civila departementet.

Arméförvaltningens framställning avser, vad civila departementet angår, inrättande av en ny byrå, benämnd revisionsbyrån.

Enligt instruktionen för arméförvaltningen den 11 oktober 1907 § 14 mom. 1 handläggas de till civila departementet hörande ärendena på två byråer, nämligen kanslibyrån och kameralbyrån. Nuvarande
byråindelning.

Till *kanslibyrån* höra ärenden angående:

- a) arméns rekrytering;
- b) avlöning åt arméns fast anställda personal;
- c) inkvarterings- och servisbidrag från fjärde huvudtiteln's anslag till inkvarteringsersättning;

d) anslagna medel till krigshögskolor, ridskolan, krigsskolan, militärläkares undervisning samt garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden;

- e) stipendier;
 - f) anslagna medel till det frivilliga skytteväsendet;
 - g) arméförvaltningens arkiv m. m.;
- samt gemensamt med kammarkollegium:

allmänna frågor rörande indelnings- och roteringsverket för armén, tvister om ryttar- och soldattorps byggande, underhållande och skötsel samt syner därå ävensom om ryttares och soldaters lön eller annan rättighet, i vilka frågor dock endast underdåniga utlåtanden till Kungl. Maj:t avgivas;

Till *kameralbyrån* åter höra ärenden angående:

- a) avlöning åt de värnpliktiga och rullföringsbefälet samt kostnader för de värnpliktigas inskrivning;

b) rese- och traktamentsersättningar, såvitt de skola utgå från det särskilt härför avsedda anslaget å fjärde huvudtiteln;

c) reglementen för enskilda pensionsinrättningar vid arméns truppförband;

d) kontroll i vissa delar av befintliga roterings- och därmed jämförliga kassor;

e) pensionering och understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, invalidhusfonden samt beväringsskaps invalid- och pensionsfond, ersättning för olycksfall under tjänstgöring ävensom begravningshjälp efter avlidna militärer, där sådan skall av statsmedel utgå;

f) arméförvaltningens kamerala revision;

g) arméförvaltningens bokföring och bokslut;

- [2.] h) arméförvaltningens kassa, i dessa ärenden inbegripna rekvisitioner från statskontoret, bestämmande av kredit för arméns lokala myndigheter samt förande av avräkningar med riksbanken;
 i) anmärkningsmål; ävensom
 k) upprättande av årlig liggare över fjärde huvudtiteln m. m.

Anställande
 av en extra
 föredragande
 å civila
 departe-
 mentet.

Till följd av arbetsbördans oavbrutna ökning, särskilt å kansli-
 byrån, gjorde arméförvaltningen den 10 augusti 1915 underdånig fram-
 ställning om anställande av en extra föredragande inom civila departe-
 mentet samt anförde därvid följande:

Tillväxten av ärendenas antal och arbetsmaterielet, vilken icke
 varit fullt likformig i fråga om de olika slag av ärenden, som tillhörde
 departementets verksamhetsområde, hade varit särskilt iögonfallande å
 revisionen samt å kanslibyrån ävensom beträffande de plenumål, vilka
 föredroges och expedierades av denna byrås personal. Antalet av de
 i departementets allmänna diarium införda ärenden, vilket år 1911 ännu
 utgjort 3,662, hade under åren 1913 och 1914 stigit till respektive
 3,929 och 4,327 och visade under år 1915 tendens till en ytterligare
 stegring. Antalet folier i revisionsmaterielet, som under år 1911 ut-
 gjort omkring 364,000, hade under åren 1913 och 1914 stigit till
 respektive 387,000 och 556,000 samt tenderade att ytterligare betyd-
 ligt stegras under år 1915. En särskild grupp av ärenden, besvär
 över kassaförvaltningarnas beslut, vilken under år 1912 uppgått till 98
 och 1913 till 64, hade för 1914 vuxit till 190 och under tiden januari
 —juli 1915 till 169. Nämda ökning av göromålen vore visserligen
 under 1914 och 1915 till stor del föranledd av inkallandet av land-
 storm m. fl. åtgärder för neutralitetens skyddande, men syntes i övrigt
 vara av konstant beskaffenhet; och kunde arméförvaltningen, allt efter
 som den nya härordningen genomfördes, räkna med en småningom in-
 trädande, men sedermera ständigt kvarstående ökning av arbetsmate-
 rielet. Därtill komme, att de i jämförelse med dittills varande för-
 hållanden talrika kommenderingarna, skolorna och utbildningskurserna
 icke blott ökade räkenskapernas omfång utan även gjorde dem mera
 invecklade, varigenom granskningen försvårades.

På grund av nu anförda omständigheter hade särskilt två krav
 framträtt såsom oavvisliga, nämligen lättande av arbetsbördan å kansli-
 byrån samt stärkande av arbetskrafterna å revisionen. Den lämpligaste
 utvägen för dessa kravs fyllande vore att utbryta åtskilliga slag av
 ärenden från kameralbyråns handläggning och anförtro dessa åt en
 extra föredragande samt att i stället till kameralbyrån överflytta vissa

större grupper av mål, som då tillhörde kanslibyråns handläggning. Arméförvaltningen hemställde därför *dels* om förordnande under tiden den 1 september 1915—den 31 december 1916 av en extra föredragande, som med byråchefs befogenhet och skyldigheter skulle handlägga och föredraga de mål och ärenden, som enligt § 14 mom. 1 f) g) h) och i) av ämbetsverkets instruktion tillhörde kameralbyråns handläggning, *dels* ock om överflyttande under nämnda tid till sistnämnda byrå av de mål och ärenden, som enligt samma § mom. 1 d) e) och g) tillhörde kanslibyråns handläggning, ävensom av de mål, vilka enligt § 15 mom. 4 förut skulle föredragas i plenum av krigsrådet å kanslibyrån.

[2.]

Genom brev den 19 augusti 1915 biföll Kungl. Maj:t den sålunda gjorda framställningen, och har Kungl. Maj:t sedermera genom särskilda brev medgivit, att enahanda anordning med avseende å tjänstgöringsförhållandena och handläggningen av ärendena å civila departementet finge gälla även för åren 1917—1919.

De med anställandet av en extra föredragande förenade kostnader hava för åren 1915—1917 av civila departementet förskjutits och sedermera ersatts å tilläggsstat för år 1918. För beredande av medel till enahanda kostnaders bestridande under åren 1918 och 1919 föreslog Kungl. Maj:t nästlidet års riksdag, att då erforderliga medel för avlöande av en extra föredragande å civila departementet, i avvaktan på ett blivande beslut om förstärkning av den ordinarie personalen, borde beräknas under anslaget till extra utgifter, detta anslag skulle höjas med bland annat 6,825 kronor för ifrågavarande ändamål; och blev vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit av riksdagen bifallet.

Arméförvaltningen har nu anført, att ärendenas antal inom civila departementet numera ökats därhän, att en omläggning av arbetet inom departementet icke längre kunde uppskjutas. Jämväl under den tid, då förenämnda anordning av tjänstgöringsförhållandena och handläggningen av ärendena å departementet fått provisoriskt tillämpas, hade stegringen av göromålen fortgått. De i departementets särskilda diariier införda ärendena, vilka år 1909 ännu utgjort 4,661, hade år 1915 uppgått till 5,726, år 1916 till 6,228 och år 1917 till 6,442 samt under de sju första månaderna av år 1918 till 3,290. I dessa siffror inginge icke revisions- och kassamål samt redovisningsärenden. Vissa grupper ärenden tillhörande kanslibyrån hade undergått en särskilt stor ökning. Så till exempel hade besvär över kassaförvaltningars beslut, vilka för år 1909 uppgått till allenast ett 50-tal, för vart och ett av de senaste åren överstigit 300. Antalet inkomna remisser och in-

Armé-
förvaltningens
förevarande
framställning.

- [2.] lämnade underdåniga framställningar och ansökningar, varöfver underdåniga utlåtanden skolat avgivas, hade sedan år 1908 öökats med öfver 100 procent.

En ännu större ökning hade ägt rum beträffande räkenskapsmaterialet, vilket enligt arméförvaltningens instruktion skulle undergå revision å kameralbyrån. Antalet folier i revisionsmaterialet, som för år 1908 utgjort omkring 285,000, hade år 1915 stigit till omkring 847,890, år 1916 till omkring 851,700 och år 1917 till 831,528. Anmärkningsmålens antal hade stigit från 547 nummer år 1908 och 799 nummer år 1914 till 866 nummer år 1917.

Ärendenas antal och räkenskapernas omfång hade sålunda under de senare åren undergått en ständig ökning för varje år, ehuru neutralitetsvakten under den senare tiden blivit högst väsentligt minskad. Denna ökning vore förorsakad av den nya härordningens genomförande och torde vid sådant förhållande komma att fortgå, om äk i mindre utsträckning, till dess härordningen blivit fullt genomförd, för att därefter minskas eller avstanna. Det vore nämligen uppenbart, att en utsträckt övningstid för huvudmassan av de värnpliktiga, och en ökning i antalet övningspliktiga årsklasser ävensom de talrikare kommenderingarna till nyinrättade skolor och utbildningskurser m. m. icke allenast skulle öka räkenskapernas omfång och göra dem mera invecklade utan även föranleda ökning i antalet underdåniga framställningar, ansökningar, ersättningsanspråk, kostnadsberäkningar och utredningar av varje handa slag.

Uppenbart vore, att det sålunda ökade arbetet måste kräva ökade arbetskrafter, för att arbetsresultatet skulle kunna hållas uppe på en fullt tillfredsställande nivå. För ett bedömande av frågan, varest en sådan förstärkning av arbetskrafterna vore mest av nöden samt huruledes densamma borde lämpligast anordnas, syntes först böra undersökas, vilka av de till civila departementet hörande ärenden framdeles borde tillhöra vardera av de redan nu befintliga byråernas handläggning.

Enligt det av riksstatssakkunniga den 21 juni 1918 avgivna betänkandet angående ny uppställning av riksstatens fjärde huvudtitel skulle tre särskilda grupper av anslag ställas under civila departementets förvaltning, nämligen anslag avsedda för:

- A. Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.,
- B. De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning samt
- C. Undervisning, understöd, expenser m. m.

Enligt nämnda betänkande skulle under dessa grupper sammanföras följande ordinarie och extra ordinarie anslag.

- [2.] skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m., skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden samt tryckningskostnader.

Därjämte skulle även de under *grupp H* upptagna anslagen till extra utgifter och till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, vilka anslag disponerades direkt av Kungl. Maj:t, handhavas av civila departementet.

Denna fördelning av anslagen svarade i huvudsak på det sätt mot byråerna å civila departementet, att ärenden rörande anslagen under *grupp A* borde handläggas å kanslibyrån och ärenden under *grupp B* och *C* ävensom ärenden rörande förenämnda under *grupp H* upptagna anslag å kameralbyrån.

Enligt denna fördelning, som i allt väsentligt överensstämde med den nuvarande, skulle å *kanslibyrån* handläggas ärenden angående den vid armén anställda personalens avlöning. Hit hörde ärenden angående ändring i gällande stater, avlöningsbelopp, föreskrifter angående avlöningens åtnjutande såväl under fred som krig m. m. Vidare skulle till denna byrå höra ärenden rörande rekryteringen, därför gällande föreskrifter och utgående kostnader samt slutligen ärenden angående särskild ersättning för resor och för tjänstgöring å annan ort, avlöning åt personal å reservstat och åt arméns personal över stat, flyttning ersättning, resestipendier m. m. Dessa ärenden rörde i stort sett den anställda personalens enskilda förhållanden gent emot statsverket.

I samband med dessa ärenden stode frågor om utfärdande av nya eller ändring i förutvarande föreskrifter angående avlöning och annan gottgörelse samt angående rekrytering m. m., avgivande av underdåniga utlåtanden i ansökningsärenden rörande personalens avlöning m. m. samt avgörandet av besvär över underordnade myndigheters beslut. Därtill komme ännu förekommande ärenden angående indelnings- och roteringsverket, tvister om soldattorps byggande m. m. Till fullständiggande av den uppgift, som i arméförvaltningens förutnämnda underdåniga framställning den 10 augusti 1915 lämnats angående antalet ärenden av sistnämnda art, kunde anföras, att under åren 1915, 1916 och 1917 å kanslibyrån avgjorts icke mindre än respektive 434, 487 och 533 besvärsmål, samt att dessas antal under de sju första månaderna av år 1918 uppgått till omkring 300.

Å *kameralbyrån* skulle i första hand handläggas ärenden angående anslagens användning eller med andra ord frågor angående förekom-

[2.]

Under grupp A anslagen till
departementschefen,
departementet,
arméförvaltningen,
avlöning till personal vid staber och truppförband,
ålderstillägg,
extra lönetillägg,
inkvarterings ordnande i Stockholm,
dagavlöningsstillägg åt indelt manskap,
mötesbidrag,
provisoriskt avlöningstillägg åt officerare m. fl. vid till Boden för-
lagda truppförband och formationer,
tillfällig avlöning åt viss till utbildning i flygtjänst kommenderad
personal,
tillfällig löneförbättring för viss personal vid armén,
rekryteringskostnader,
arméns reservstater,
arméns personal över stat,
rese- och traktamentspenningar,
höjning av dagtraktamentena,
flyttningssersättning samt
resepstipendier.

Under grupp B anslagen till
penningbidrag och penningtillskott,
understöd åt vissa värnpliktigas familjer samt
inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader.

Under grupp C anslagen till:
undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter
och utbildningskurser,
vissa engångskostnader för ridskolan,
förstärkning av reservationsanslaget till skjutskolan för infanteriet
och kavalleriet,
vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kaval-
leriet,
förstärkning av reservationsanslaget till krigsskolan,
studiestipendier,
generalstabens översiktskarta över Sverige,
understöd åt föreningar och till skrifter utgivande,
frivilliga skytteväsendets befrämjande,
soldathemsverksamheten,

mande utgifters bestridande från rätt vederbörligt anslag; och gällde detta icke blott civila departementets anslag under grupperna B, C och H utan även andra departements och sjukvårdsstyrelsens anslag i det stora antal fall, då dylika frågor måste prövas gemensamt av civila departementet och annan eller andra avdelningar inom arméförvaltningen. Dit hörde även enligt § 9 mom. 3 av arméförvaltningens instruktion att bringa till verkställighet de beslut, som å ämbetsverkets olika avdelningar fattats om utbetalning av medel, vilka finge helt eller delvis eller gemensamt med annat departement av dem disponeras. Då sådan utbetalning i många fall icke borde verkställas utan föregående undersökning å kameralbyrån om utgiftens behörighet eller det av densamma berörda anslagets medelstillgång, medförde ifrågavarande uppgift för kameralbyrån ett understundom rätt avsevärt arbete.

Att ävenledes arbetet med de ärenden, som rörde de värnpliktiga och deras anhöriga samt anslagen under grupp C till undervisning m. m. och till skrivmaterialier och expenser m. m. för hela armén ävensom anslagen till extra utgifter och till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, komme att bliva synnerligen omfattande, vore uppenbart. För de två sistnämnda grupperna påfordrades i hög grad biträde av den ene av de på kameralbyrån anställda kamrerarna, i det att det borde åligga denne att såväl verkställa erforderliga utredningar i dithörande ärenden som ock att föra liggare över alla av Kungl. Maj:t eller departementet lämnade anvisningar å nämnda anslag. Då denne tjänsteman därjämte hade att föra anteckningar över alla å tilläggsstat uppförda anslags fördelning och redovisning, att utarbeta anslagsliggare över dels nämnda anslag, dels de å riksstaten under fjärde huvudtiteln uppförda anslagen, att ombesörja anskaffningen av såväl all för ämbetsverkets uppvärmning och belysning behövlig materiel som ock alla för ämbetsverket och de underlydande myndigheterna erforderliga skrivmaskiner, blanketter och andra tryckalster m. m., bleve ingen tid för honom övrig för annat, till hans tjänst icke direkt hörande arbete.

Till kameralbyrån hörde även alla ärenden rörande antagande och placering av ämbetsverkets civila personal och därmed sammanhängande förordnanden under semester eller tjänstledighet samt fördelningen å olika byråer eller till olika arbetsuppgifter av departementets egen såväl ordinarie som extra personal ävensom vaktmästare. Då personalen för närvarande utgjordes av 21 ordinarie tjänstemän av första och andra lönegraden, 20 amanuenser och extra tjänstemän, 30 ordinarie och extra kvinnliga biträden samt 6 ordinarie och extra vaktmästare, vore ifråga-

- [2.] varande uppgift för kameralbyråchefen ofta av synnerligen tidsödande beskaffenhet.

Vidare handlades å denna byrå arméförvaltningens egna utbetalningsärenden. Hit hörde bland annat räkningar från kommittéledamöter och sakkunniga; rekvisitioner från samtliga icke ackrediterade myndigheter, såsom inspektörerna för artilleriet, infanteriet och trängen m. fl. samt rekvisitionsförslag från länsstyrelserna beträffande förskjutna kostnader för hämtning av värnpliktiga, för lokala värderingsnämnder och hästuttagningsnämnder m. m. Sistnämnda kostnader utbetalades visserligen i första hand av länsstyrelserna, men dessas rekvisitioner å gottgörelse för de utbetalda beloppen hade dock ansetts böra överses och granskas, innan utgifterna definitivt avfördes på vederbörande statsanslag. Förenämnda utbetalningsärenden, vilka under år 1911, då en särskild tjänst i andra lönegraden inrättats för deras förberedande, uppgått till omkring 600, hade sedan dess mer än fördubblats i antal, hade under år 1917 utgjort 1,446 och uppginge under de sju första månaderna av år 1918 till 980. På grund härav och då så gott som samtliga hithörande ärenden krävde omedelbar behandling, hade den därför avsedda tjänstemannen under senaste året måst beredas biträde av en äldre amanuens med längre tids utbildning å ämbetsverkets revisionsavdelning, varigenom sålunda revisionen gått förlustig en av de för dess arbetsåligganden avsedda extra tjänstemännen. Då detta förhållande icke utan men för revisionsarbetets behöriga gång kunde fortfara, och någon möjlighet att bereda biträde åt ifrågavarande tjänsteman med anlitan av annan befintlig arbetskraft icke funnes, måste en särskild amanuens anställas för att på ovannämnda tjänstemans ansvar och efter hans anvisningar biträda vid förekommande arbeten av ifrågavarande art. Härtill återkomme arméförvaltningen längre fram vid behandling av frågan om erforderliga medel för vikariatsersättningar m. m.

Slutligen hörde ärenden angående understöd åt avskedat manskap samt ansökningsärenden rörande understöd av allehanda art under kameralbyrån. Dessa ärenden, vilka ävenledes visat en fortgående ökning under de senaste åren, handhades närmast av den s. k. pensionskamreren. I den mån ärenden angående pensioneringen av arméns personal i större eller mindre mån bleve överflyttade till arméförvaltningen, komme behov av ökad arbetskraft att uppstå även för denna del av kameralbyråns göromål.

Med hänsyn till den arbetsbörda, som sålunda ålåg de ordinarie byråerna inom civila departementet, funnes icke någon möjlighet att öka

arbetet inom dessa byråer, med mindre personalen i motsvarande mån ökades. Mot beträdande av en sådan väg talade emellertid det förhållandet, att byråernas arbetsområden därigenom skulle erhålla en sådan omfattning, att det icke bleve byråcheferna möjligt att på ett tillfredsställande sätt leda och övervaka arbetet, vilket emellertid vore ett oundgängligt villkor för erhållandet av ett gott och tillförlitligt arbetsresultat. [2.]

Till de göromål, som ovan omförmälts och som tillhörde de nuvarande ordinarie byråerna, kanslibyrån och kameralbyrån, komme under arméförvaltningens civila departement ledningen av räkenskapsväsendet vid armén, ämbetsverkets egen bokföring samt den kamerala revisionen. Dessa göromål tillhörde enligt instruktionen den kamerala byrån, men handhades för närvarande av förut omförmälde extra föredragande.

Vad räkenskapsväsendet vid armén beträffade, hade det under de senaste tio åren undergått en väsentlig omläggning med större förändringar, i den mån erfarenheten visat sådana behövliga. Från och med år 1917 fördes räkenskaperna vid truppförbanden och därmed jämställda myndigheter enligt nya formulär, som med ledning av vunnen erfarenhet faststälts av civila departementet och som, såvitt hittills kunnat utrönas, synts vara fullt tillfredsställande med avseende å såväl överskådligheten som kontrollen. Det vore emellertid uppenbart, att, med skeende organisatoriska förändringar och tillkomsten av nya anslag, vare sig å ordinarie eller extra ordinarie riksstat eller tilläggsstat, samt ändringar i gällande föreskrifter rörande anslagens användning och redovisning, räkenskapen måste lämpas därefter och nya föreskrifter angående bokföringen meddelas. För sådant ändamål utarbetades ock inom civila departementet, då så erfordrades, ett s. k. bokföringscirkulär, i vilket årligen meddelades de ändringar, som påkallades av ovan omförmälda anledningar. För ifrågavarande ändamål erfordrades, att dessa förhållanden följdes och övervakades av en på området utbildad och sakkunnig tjänsteman.

Beträffande arméförvaltningens egen bokföring hade nya formulär blivit inom civila departementet utarbetade med biträde av sakkunnig person, som enligt Kungl. Maj:ts medgivande genom brev den 28 mars 1917 varit för detta ändamål tillkallad till departementet. Om fjärde huvudtiteln komme att uppställas i enlighet med det av riksstatssakkunniga utarbetade förslaget, komme, på sätt av de sakkunnigas betänkande framginge, arméförvaltningens egna räkenskaper att uppsättas enligt dessa formulär, vilka stode i full överensstämmelse med de räkenskapsformulär, som nu användes vid truppförband och andra underordnade myndig-

[2.] heter. Emellertid torde därmed de olägenheter, som vidlådde bokföringen inom ämbetsverket i dess helhet, icke bliva till fullo avlägsnade. Enligt instruktionen verkställdes huvudbokföringen å civila departementet, under det att å övriga departement och sjukvårdsstyrelsen den bokföring utfördes, som ansåges nödvändig för handhavandet av de anslag, som disponerades av dessa avdelningar inom ämbetsverket. Det vore synnerligen önskvärt, att sambandet i fråga om bokföringen å samtliga ämbetsverkets avdelningar stärktes och att större enhetlighet och konsekvens genomföres i det hela, varigenom, bland annat, de tekniska departementen och sjukvårdsstyrelsen skulle kunna erhålla fullständigare och mera överskådliga uppgifter angående ställningen beträffande de medel, varöver de ägde att disponera.

Vad den kamerala revisionen beträffade, vore den, såsom framginge av förut lämnade uppgifter rörande revisionsmaterielets storlek och antalet anmärkningsmål, synnerligen omfattande. Till fullständigande av nämnda uppgifter och belysning av den arbetsbörda, som påvilade revisionens tjänstemän, kunde anföras, att på grund av anmärkningar, avgjorda under år 1916, fastställts till inleverering i runt tal 63,900 kronor och till överföring mellan anslag 62,100 kronor genom sammanlagt 826 resolutioner. För år 1917 vore motsvarande siffror 130,700 kronor till inleverering och 153,200 kronor till överföring genom sammanlagt 1,398 resolutioner.

Såsom av det anförda framginge, vore de civila departementet påvilande göromål beträffande räkenskapsväsendet vid armén, ämbetsverkets egen bokföring samt den kamerala revisionen icke blott av en synnerligen stor omfattning och betydelse utan skiljde sig även från departementets övriga arbetsuppgifter så väsentligt, att det erfordrades särskilt kvalificerade arbetskrafter för deras rätta ledande och övervakande och för bringande till verkställighet av de beslut eller resolutioner, vartill ifrågavarande arbete kunde giva anledning. Ett återförande av dessa göromål under chefen för kameralbyrån skulle därför icke blott allvarligen försvåra denna byråchefs uppgift att leda och övervaka arbetet i övrigt inom byrån utan även bliva till men för ifrågavarande göromåls ändamålsenliga och omedelbara skötsel.

Det torde således icke finnas någon annan utväg än att för ärenden rörande räkenskapsväsendet vid armén, ämbetsverkets egen bokföring och den kamerala revisionen inrätta en särskild byrå, vilken lämpligen kunde benämnas *revisionsbyrån*.

Av den för civila departementet redan nu disponibla personalen hade för det egentliga revisionsarbetet sysselsatts 2 revisionskommis-

[2.]

sarier, 9 revisorer och 8 fast avlönade amanuenser samt 6 kvinnliga biträden av vardera andra och första lönegraden jämte den manliga och kvinnliga extra personal, som kunnat anställas i mån av tillgång och medel. Hela denna personal borde naturligen tillhöra revisionsbyrån och arbetet fördelas mellan de olika befattningshavarna på samma sätt, som hittills skett. Vad de 2 revisionskommisarierna beträffade, borde dessa helt ägna sig åt den praktiska revisionstjänsten eller, med andra ord, åt ledningen och tillsynen över revisionsarbetet, verkställandet av eftergranskning av räkenskaper, övervakandet av att de till återbetalning utdömda belopp inlevererades till statsverket samt åt granskningen i första hand av revisionspersonalens anmärkningar beträffande anmärkningspåståendenas riktighet, föredragningen av anmärkningsmål samt avfattandet av resolutioner m. m.

Till revisionsbyrån borde även överflyttas den å arméförvaltningens stat från och med år 1915 uppförda tjänstemannen i andra lönegraden för s. k. förgranskning av underlydande myndigheters månadsräkenskaper i och för nämnda räkenskapers bokföring inom departementet samt granskning av årsräkenskaperna m. m. Denne tjänstemans åligganden borde så ändras, att han även kunde lämna byråchefen erforderligt biträde vid övervakandet och meddelandet av lämpliga anvisningar för bokföringen å arméförvaltningens samtliga avdelningar, i syfte att ett för hela ämbetsverket enhetligt, konsekvent genomfört system måtte åstadkommas och upprätthållas i och för bokföring av inkomna medelsredovisningar ävensom av Kungl. Maj:ts eller arméförvaltningens egna medelsdispositioner och dessas redovisning. Han borde ock i första hand svara för att arméförvaltningens huvudbok bleve inom föreskriven tid färdigställd samt för sådant ändamål i god tid föreslå nödiga åtgärder, exempelvis angående erforderliga överföringar m. m. Under senare åren hade så stora svårigheter uppstått för huvudbokens avslutande i behörig tid, att ämbetsverket nödgats hos Kungl. Maj:t anhålla om anstånd med dess insändande till kammarrätten, ett förhållande vilket så mycket mindre borde upprepas, som förslag vore väckt om avslutande av rikshuvudboken på kortare tid än den nu föreskrivna, vilket i sin ordning krävde ett tidigare avlämnande av ämbetsverkens huvudböcker.

För nu angivna ändamål borde ifrågavarande tjänsteman, vilken lämpligen kunde benämnas kamrer, befrias från bland annat den honom för närvarande åliggande ledningen av den centrala kassakontrollen, vilket arbete, sedan det med det egentliga kontrollarbetet sysselsatta kvinn-

[2.] liga biträdet numera vunnit tillfyllestgörande erfarenhet, kunde överlämnas till en för revisionsbyrån avsedd ny notarie och bokhållare.

Utom nu nämnda, inom ämbetsverket redan anställda personal erfordrades för skötande av de göromål, som skulle tillkomma revisionsbyrån, ytterligare 3 tjänstemän, nämligen: 1 krigsråd, 1 sekreterare och 1 notarie och bokhållare, för vilkas avlönande tre nya tjänster, en i tredje lönegraden, en i andra lönegraden och en i första lönegraden, således borde uppföras å arméförvaltningens stat. I detta sammanhang kunde framhållas, att endast det nuvarande ordinarie arbetsmaterielet legat till grund för beräkningen av den ifrågasatta byråns personalbehov. Hänsyn hade sålunda tagits till den tillfälliga ökning i arbetet, som föranletts av de nu rådande särskilda förhållanden.

Av förenämnda tre tjänstemän skulle krigsrådet vara chef för byrån samt föredraga ärenden angående utlåtande till kammarrätten eller Kungl. Maj:t över besvär i anmärkningsmål samt ärenden rörande arméns myndigheters medelsbehov, bokföring och medelsredovisning. Han skulle därjämte leda och övervaka revisions-, boksluts- och kassapersonalens verksamhet och tillse ärendenas behöriga gång å byrån.

Sekreteraren skulle i formellt avseende granska utställda anmärkningar samt ombesörja, att dessa bleve utsända för vederbörandes förklaringar, uppsätta erforderliga skrivelser i dylika mål ävensom i övriga ärenden, som förekomme å byrån, avfatta eller granska av annan personal å byrån uppsatta resolutioner, utarbета bokföringscirkulären samt leda det statistiska arbetet m. m. Då arméförvaltningen i förutnämnda framställning den 10 augusti 1915 hemställt om förordnande av en extra föredragande å civila departementet, hade arméförvaltningen icke ansett sig böra göra framställning om, att någon särskild sekreterare åt nämnde tjänsteman skulle förordnas, när uppsättningsarbetet icke väntades bliva av större omfattning, än att detsamma kunde tillsvidare ombesörjas av revisionskommissarierna eller av föredraganden själv. Under den därefter förflutna tiden hade emellertid särskilt den för förgranskning m. m. avsedda revisionskommissarien måst i rätt stor utsträckning tagas i anspråk för dylikt göromål. Hädanefter komme emellertid denne tjänstemans göromål att bliva så omfattande, att han icke vidare kunde tagas i anspråk för sekreterargöromål. När revisionskommissarierna borde få odelat ägna sig åt sina egentliga arbetsuppgifter, måste därför byråchefen på annat sätt beredas biträde med ifrågavarande göromål. Under hittills rådande förhållanden hade nämnda göromål åtminstone periodvis måst uppskjutas på grund av bristande arbetskrafter i ledningen av desamma. Till följd härav hade anmärk-

[2.]

ningsmålens och andra ärendens avgörande blivit försenat på ett sätt, som motverkade revisionens effektivitet och som därför icke borde få fortfara. Erhölle byråchefen ett sådant biträde, som föresloges, kunde denna olägenhet i möjlig mån undanröjas. På ett sådant biträde måste så stora fordringar ställas i fråga om erfarenhet i revisionsärenden och i stilistisk färdighet, att ifrågavarande ändamål icke kunde vinnas, med mindre än tjänst i andra lönegraden därför inrättades. Denne tjänsteman borde benämnas sekreterare.

Av de två tjänstemän, kamreraren och sekreteraren, vilka sålunda skulle tjänstgöra å revisionsbyrån, komme den förre att bliva byråchefens närmaste man i fråga om bokföringsväsendet vid armén och inom ämbetsverket samt den senare i fråga om revisionsväsendet.

Notarien och bokhållaren skulle verkställa utredningar och lämna sifferuppgifter ur räkenskaperna för de å arméförvaltningen förekommande kostnadsberäkningar, biträda kamreraren med förandet av erforderliga böcker och liggare, utöva ledningen av den centrala kassakontrollen, föra anteckningar rörande särskilda bemyndiganden för lokalmyndigheter att använda vissa räkenskapstitlar, biträda byråchefen med uppsättandet av skrivelser i sistnämnda ärenden samt sammanställa de å arméförvaltningens olika avdelningar utarbetade statistiska uppgifterna. I det förslag, som avlämnats av de år 1906 tillkallade sakkunniga rörande arméförvaltningens organisation, hade dessa beträffande arméförvaltningens statistik anfört, att för vinnande av överskådlighet över hushållningen inom olika förvaltningsgrenar alla till vederbörande departement hörande medel och anslag borde göras till föremål för statistisk sammanställning och bearbetning å departementen, *varefter det statistiska materialet för hela fjärde huvudtiteln borde sammanfattas å civila departementet*. De sakkunniga hade icke förutsatt, att denna sammanfattning å civila departementet av det statistiska materialet skulle utföras av en statistiskt utbildad tjänsteman. Detta torde icke heller vara erforderligt, när å arméförvaltningens stat under rubrik vikariatssättning, m. m. funnes beräknad en post å 800 kronor, avsedd för konsultation i mån av behov rörande statistiska frågor. Men för utarbetande av civila departementets statistik och sammanställande av det statistiska materialet för samtliga departement och sjukvårdsstyrelsen funnes nu ingen disponibel manlig arbetskraft. Till fyllande av denna brist ävensom för ombesörjande av övriga ovananförda göromål vore det av synnerlig vikt, att en ny första grads (notarie- och bokhållar-) tjänst inrättades för civila departementets revisionsbyrå.

[2.] Personalen å revisionsbyrån skulle vid bifall till arméförvaltningens förevarande framställning bliva:

1 byråchef,
 1 sekreterare,
 1 kamrerare,
 2 revisionskommissarier,
 1 notarie och bokhållare,
 9 revisorer samt
 12 kvinnliga biträden av andra eller första lönegraden jämte manlig eller kvinnlig extra personal.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att i ämbetsverkets stat måtte från och med år 1920 upptagas ytterligare tre tjänster, nämligen: 1 tjänst i tredje lönegraden, 1 i andra lönegraden och 1 i första lönegraden.

Genom bifall till nämnda förslag skulle statens slutsumma komma att ökas med *dels* $(8,100 + 5,800 + 4,000 =)$ 17,900 kronor, utgörande lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg åt 1 krigsråd, 1 sekreterare och 1 notarie, och *dels* $(312: 50 + 225 + 125 =)$ 662 kronor 50 öre, motsvarande ersättning åt vikarier för dessa tjänstemän under semester, eller med tillhoppa 18,562 kronor 50 öre. Denna ökning innebure emellertid icke motsvarande ökning av statsverkets nuvarande utgifter för ämbetsverket. Enligt vad förut nämnts, skulle de årliga kostnaderna för anställande av en extra föredragande å civila departementet, vilka kostnader uppginge till 6,825 kronor, gäldas från ordinarie anslaget till extra utgifter. Den verkliga utgiftsökningen, därest sistberörda anslag minskades med detta belopp, skulle alltså belöpa sig till 11,737 kronor 50 öre.

För samtliga ifrågavarande befattningshavare borde därjämte beräknas ålderstillägg, med för krigsrådet ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 år, för sekreteraren två ålderstillägg å vardera 500 kronor efter 5 och 10 år och för notarien tre ålderstillägg å vardera 500 kronor efter 5, 10 och 15 år, att utgå från anslaget till ålderstillägg enligt gällande bestämmelser.

Departements-
 chefen.

Såsom arméförvaltningens framställning giver vid handen, har antalet av de till civila departementets handläggning hörande ärendena under de senare åren varit statt i en ständig ökning. Redan år 1915 hade denna ökning tagit en sådan omfattning, att åtgärder måste vidtagas för att lätta arbetsbördan å kanslibyrån och för att stärka arbets-

[2.]

krafterna å revisionen. I sådant syfte vidtogs den provisoriska anordningen, att åtskilliga slag av ärenden utbrötos från kameralbyråns handläggning och anförtroddes åt en extra föredragande samt att i stället vissa större grupper av mål överflyttades från kanslibyrån till kameralbyrån. Genom denna anordning, vilken allt fortfarande tillämpas, hava alltså ärendena fördelats på tre byråer i stället för å de två, som enligt den fastställda organisationen skola finnas.

Den sålunda vidtagna provisoriska åtgärden, vilken till en början visade sig tillfyllest, har emellertid, i den mån ärendenas antal tillväxt, befunnits otillräcklig, och behovet av en mera effektiv förstärkning av departementets arbetskrafter har med allt större styrka gjort sig gällande. Såsom förhållandena numera utvecklat sig, torde detta behov med nödvändighet böra tillgodoses, därest departementet skall vara i stånd att på ett tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter.

Det av arméförvaltningen i sådant syfte nu framlagda förslaget avser inrättande av en ny byrå, benämnd revisionsbyrån. Till denna byrå skulle hänföras de ärenden, som för närvarande handläggas av den extra föredraganden, nämligen ärenden rörande räkenskapsväsendet vid armén, arméförvaltningens egen bokföring samt den kamerala revisionen. Den nya byrån skulle, liksom de båda andra, förestås av ett krigsråd såsom chef. Förutom den för revisionen avsedda personalen, nämligen 2 revisionskommissarier, 9 revisorer och 12 kvinnliga biträden jämte extra manlig och kvinnlig personal, skulle till den nya byrån höra dels en kamrerare med uppgift att närmast omhänderhava bokföringsväsendet vid armén och inom arméförvaltningen, dels en sekreterare med uppgift att vara byråchefens närmaste man i fråga om revisionsväsendet, dels ock en notarie och bokhållare. Då för kamrerarbefattningen skulle avses en av de å kameralbyrån för närvarande placerade tjänstemännen av andra lönegraden, skulle endast följande nya tjänster behöva inrättas, nämligen 1 tjänst i tredje lönegraden för krigsrådet, 1 tjänst i andra lönegraden för sekreteraren och 1 tjänst i första lönegraden för notarien och bokhållaren.

Vid den granskning jag underkastat det sålunda framställda förslaget har jag funnit detsamma vara ur organisatorisk synpunkt tillfredsställande och väl ägnat att bereda erforderlig lättnad i departementets arbetsbörda. Jag finner mig därför böra tillstyrka inrättandet av den föreslagna byrån. För sådant ändamål torde alltså böra inom civila departementet anställas dels såsom chef för byrån en tjänsteman med enahanda avlöningsförmåner som tjänstemän av tredje lönegraden, dels ock en sekreterare med avlöningsförmåner, motsvarande dem, som tillkomma

- [2.] tjänstemän av andra lönegraden. Däremot torde icke någon särskild befattning behöva inrättas för notarien och bokhållaren, enär, såsom jag får tillfälle att längre fram närmare omnämna, för denna befattning kan avses en av ämbetsverkets nuvarande tjänstemän av första lönegraden.

I och med den nya organisationens genomförande bör den nuvarande extra föredragandebefattningen indragas. Med anledning härav bör anslaget till extra utgifter minskas med 6,825 kronor, eller det belopp, som under nämnda anslag beräknats för ifrågavarande befattningshavares avlönande.

Sjukvårdsstyrelsen.

Arméförvaltningens framställning avser, vad sjukvårdsstyrelsen angår, anställande i styrelsen av en tjänsteman av andra lönegraden.

Arméförvaltningens
framställning.

I vilken grad arbetet ökats å sjukvårdsstyrelsen från tiden för styrelsens inrättande, yttrar arméförvaltningen, framginge därav, att antalet diarieförda ärenden, vilket år 1908 utgjort endast 1,210, under år 1914 uppgått till 3,594 och under åren 1915, 1916 och 1917 till respektive 4,077, 4,720 och 4,674, samt att antalet utgående skrivelser från 467 under år 1908 ökats till respektive 1,257, 1,213 och 1,502 under de tre senaste åren. Samtidigt hade även ärendenas omfattning vuxit, enär från år till år allt större och mera krävande uppgifter förelagts styrelsen.

I och med det att göromålen inom sjukvårdsstyrelsen sålunda ökats i antal och omfång, hade behovet av kameralt och även juridiskt biträde allt mera framträtt. Gällande instruktion för arméförvaltningen föreskrev, att sjukvårdsstyrelsen skulle vid behov erhålla biträde av någon bland de civila tjänstemännen vid uppsättande av skrivelser m. m. Så hade också skett, men detta biträde hade ofta varit otillräckligt. Under åren 1908—1917 hade sjukvårdsstyrelsen kunnat erhålla biträde endast av en amanuens med ringa eller ingen träning uti kamerala göromål och med några få timmars tjänstgöringskyldighet varje dag. På så sätt hade endast nödtorftigt biträde med uppsättande av utgående skrivelser lämnats styrelsen. Först från och med år 1918 hade å styrelsen placerats en tjänsteman i första lönegraden med åliggande att jämväl biträda å fortifikationsdepartementet.

Det vore emellertid icke tillräckligt för styrelsen att erhålla biträde med skrivelserns uppsättande allenast. Styrelsen ägde bland annat att utgiva instruktioner och föreskrifter, som måste underkastas nog-

[2.]

grann formell och kameral granskning. För att få sådan granskning verkställd vore det oundgängligen nödvändigt, att hos styrelsen vore placerad en tjänsteman, som besatte fullständig kompetens uti ifrågasvarande avseende och dessutom genom föregående tjänstgöring tillräcklig erfarenhet och god insikt uti kamerala förvaltningen i allmänhet, och som också hade förmåga att inför styrelsen föredraga ärenden av ifrågasvarande art. För kontinuitetens skull måste denne tjänsteman hava en stadigvarande placering å styrelsen och vara ålagd lika lång tjänstgöringstid som arméförvaltningens övriga tjänstemän.

Å artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartementen handlades de kamerala ärendena av ett krigsråd, alltså en tjänsteman i tredje lönegraden. Å sjukvårdsstyrelsen hade dessa ärenden hittills i regel handlagts och även föredragits av den å styrelsen placerade officeren vid intendenturkåren, vars egentliga åliggande eljest endast vore att omhänderhava förrådsärenden och ärenden, som anginge styrelsen underställda anslag.

De kamerala ärendenas handläggning inom styrelsen kunde icke förutsättas bliva fullt nöjaktigt tillgodosedd, med mindre denna överlämnades åt en tjänsteman med den kompetens, som förutsattes hos en tjänsteman i andra lönegraden. Denne tjänsteman skulle då åligga att såväl uppsätta alla från styrelsen utgående expeditioner som ock ombesörja all protokollföring inom styrelsen, ansvara för kansliet och göromålen därstädes samt biträda med sådana utredningar, beträffande vilka kameral författningskunskap visade sig vara särskilt erforderlig.

Med anledning av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att å ämbetsverkets stat i stället för en nu befintlig tjänst i första lönegraden uppfördes en ny lön för en tjänsteman i andra lönegraden, avsedd att placeras till tjänstgöring såsom sekreterare å ämbetsverkets sjukvårdsstyrelse.

Vid bifall härtill skulle å staten för år 1920 tillkomma en tjänst i andra lönegraden med därtill hörande löneförmåner å tillhoppa 5,800 kronor, fördelade å lön 3,600 kronor, ortstillägg 400 kronor och tjänstgöringspenningar 1,800 kronor. Då denna andra grads tjänst skulle ersätta en å staten förut befintlig tjänst i första lönegraden med löneförmåner å tillhoppa 4,000 kronor, innebure förslaget i denna del endast en ökning av anslaget till arméförvaltningen med 1,800 kronor jämte skillnaden i vikariatsersättning under semester eller $(225 - 100 =) 125$ kronor.

För anslaget till ålderstillägg skulle förslaget därjämte innebära den minskningen, att för den ifrågasatta tjänstemannen i andra löne-

- [2.] graden endast borde beräknas två ålderstillägg å vardera 500 kronor efter respektive 5 och 10 år.

Departements-
chefen.

Vid fastställande av den nuvarande organisationen av arméförvaltningen avsågs icke någon särskild civil personal för sjukvårdsstyrelsen. Ut i instruktionen för ämbetsverket föreskrevs endast, att styrelsen vid behov skulle erhålla biträde av någon bland de civila tjänstemännen vid uppsättande av skrivelser m. m. Med anledning härav var under åren 1908—1917 en amanuens för berörda ändamål ställd till styrelsens förfogande. På grund av den ständigt fortgående ökningen av styrelsens arbetsbörda vidtogs från och med år 1918 härutinnan den ändringen, att en tjänsteman av första lönegraden i stället placerades å sjukvårdsstyrelsen, med skyldighet dock att jämväl biträda å fortifikationsdepartementet.

Den sålunda vidtagna anordningen har emellertid, såsom arméförvaltningens framställning giver vid handen, visat sig otillräcklig. För att sjukvårdsstyrelsen skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter, kräves icke blott att styrelsen kan helt förfoga över den därstädes placerade tjänstemannens arbetstid, utan även att denne äger för ärendenas behöriga ombesörjande erforderliga insikter såväl på det kamerala området som i juridiskt hänseende. Vid sådant förhållande och då för fullgörande av åligganden, motsvarande dem, som skulle tillkomma ifrågavarande befattningshavare hos sjukvårdsstyrelsen, å ämbetsverkets samtliga departement äro anställda tjänstemän av andra lönegraden, torde jämväl nämnde befattningshavare böra vara en tjänsteman av denna lönegrad.

Jag finner mig alltså böra tillstyrka, att i och för handläggning av kamerala ärenden samt fullgörande av sekreterargöromål å sjukvårdsstyrelsen anställas en tjänsteman med avlöningsförmåner, motsvarande dem, som tillkomma tjänstemän av andra lönegraden.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits kommer den å sjukvårdsstyrelsen nu placerade tjänstemannen att kunna tagas i anspråk för andra uppgifter. I enlighet med vad jag redan förut omnämnt, bör han överflyttas såsom notarie och bokhållare å den nya revisionsbyrån.

Arméförvaltningens ombudsman.

Nuvarande
stat.

Till avlönande av en ombudsman för arméförvaltningen var i ämbetsverkets stat vid 1900-talets början upptaget ett belopp av 2,000 kronor för år. I och med fastställande av ny stat för arméförvaltningen,

att gälla från och med år 1908, höjdes detta belopp till 3,000 kronor för år. Emellertid hade Kungl. Maj:t genom särskilda beslut, första gången den 27 september 1901 och sista gången den 6 december 1907, funnit skäligt för vart och ett av åren 1901—1907 tilldela ombudsmannen en gratifikation för ökat arbete å 1,000 kronor. Ombudsmannen åtnjöt alltså från och med år 1901 faktiskt en avlöning å 3,000 kronor för år. [2.]

Uti sin skrivelse den 30 september 1915 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1917 hemställde arméförvaltningen, att ombudsmannens arvode måtte från och med nämnda år höjas till 4,000 kronor för år. I det vid statsverkspropositionen till 1916 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet rörande fjärde huvudtiteln vitsordade dåvarande statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet billigheten av den begärda höjningen, men blev av statsfinansiella skäl förslag om sådan höjning icke då förelagt riksdagen. I sin framställning rörande anslagsbehovet för år 1918 upprepade arméförvaltningen sitt förenämnda förslag, vilket även upptogs i statsverkspropositionen till 1917 års riksdag och då blev av riksdagen bifallet. Från och med år 1918 utgår alltså till ombudsmannen arvode med 4,000 kronor för år.

Arméförvaltningen har nu anfört, att det med hänsyn till svårigheten att numera besätta ombudsmannabefattningen med fullt kompetent person och att kunna kvarhålla en dugande kraft i befatningen vore nödvändigt att bereda ombudsmannen en mera tryggad ställning än den, som följde med den nuvarande avlöningen i form av arvode. Med sådan avlöning följde nämligen varken rätt till pension eller ålders-tillägg såsom för likställda tjänstemän på stat med lön. Följden härav vore, såsom ock erfarenheten ådagalagt, att innehavaren av ombudsmannabefattningen, så fort ske kunde, sökte en fastare anställning i statens eller enskild tjänst.

Arméförvalt-
ningens
förevarande
framställning.

Ombudsmannens arbetsförhållanden till såväl omfattning som beskaffenhet framginge av följande statistiska uppgifter.

Fjärde huvudtiteln.

[2.]

Å r.	Inkomna ärenden.	Memorial.	Skrivelser.
1901.....	89	81	11
1902.....	77	51	5
1903.....	76	52	5
1904.....	86	76	17
1905.....	101	78	39
1906.....	110	92	83
1907.....	139	121	94
1908.....	105	80	53
1909.....	97	97	126
1910.....	134	117	160
1911.....	150	112	159
1912.....	182	168	164
1913.....	176	179	136
1914.....	236	231	277
1915.....	318	332	416
1916.....	309	281	362
1917.....	503	502	572
1918 januari—juni.....	236	236	380

Ett angivande av antalet å ombudsmannaexpeditionen diarieförda ärenden samt avlätna memorial och skrivelser utvisade visserligen ingalunda ensamt för sig omfattningen av den ombudsmannen påvilande arbetsbördan, enär därvid åtskilliga andra omständigheter spelade in, såsom ärendenas beskaffenhet och därmed sammanhängande svårighetsgrad, vilken givetvis varierade i olika fall, omfattningen av de åtgärder, som i varje fall behövde vidtagas, m. m. Härtill komme, att ombudsmannen ej sällan hade att yttra sig, utan att officiell remiss av ärendet ägde rum, ävensom att besvara förfrågningar från tjänstemän såväl inom som utom ämbetsverket. Vidare vore i detta sammanhang att beakta, att innan en remiss kunde besvaras, i många fall av ombudsmannen måste verkställas undersökning eller inhämtas upplysningar antingen å de särskilda departementen och sjukvårdsstyrelsen eller hos andra myndigheter. För detta ändamål kunde ombudsmannen i regel icke påräkna något särskilt biträde.

Även om den anförda statistiken icke gäve någon uttömmande bild av det utav ombudsmannen utförda arbetet, framför allt icke i fråga

[2.]

om storleken av detsamma, framginge dock av densamma, att ombudsmannens arbetsbörda, efter att under åren 1901—1913 hava så småningom växt, sedermera från och med år 1914 hastigt ökats. En mera tillförlitlig bild i detta avseende torde i själva verket vinnas genom en jämförelse under de olika åren av ombudsmannens registratur, vilket nu vore minst tre gånger så stort som under åren 1913 och 1914. Att en ökning på detta sätt skulle ske, vore även mycket naturligt. Då på alla områden av den militära förvaltningen undan för undan inträtt en ökning av arbetsmaterialet, vilken ökning i och med 1914 års härordning företett en hastig tillväxt, hade på förhand kunnat beräknas, att även ombudsmannens arbetsbörda skulle i minst motsvarande mån ökas. Den sålunda konstaterade ökningen i antalet av ombudsmannens handlagda ärenden inskränkte sig emellertid icke till antalet, utan hade även framträtt i fråga om beskaffenheten och omfånget av dessa ärenden. Icke minst hade ökningen i dessa båda avseenden gjort sig märkbar beträffande de genom arméförvaltningens försorg utförda rättegångarna. Antalet samtidigt vid underrätt anhängiga rättegångar, förut sällan mer än 5 å 6, understeg numera icke 12, men vore ofta betydligt större, för närvarande icke mindre än 21. Även antalet hos hovrätt anhängiga mål vore jämförelsevis betydande, för närvarande 11. Härtill komme hos administrativ myndighet, särskilt Kungl. Maj:ts befallningshavande, anhängiga mål. Under senare tid hade ock, särskilt i fråga om viktigare eller mera invecklade rättegångar, för ombudsmannen blivit nödvändigt att oftare än förut utom Stockholm iakttaga personlig inställelse. Den tidsförlust, som härav bleve en följd, återverkade givetvis på ombudsmannens arbetsbörda i övrigt.

Utöver den allmänna stegringen i antalet av ombudsmannen handlagda ärenden, hade emellertid för honom tillkommit nya arbetsområden. I detta avseende kunde nämnas de efter genomförandet av den militära rättegångsreformen allt vanligare undersökningarna vid krigsrätt angående brister i förråd eller förkomna persedlar, i vilka mål numera enligt av arméförvaltningens intendentsdepartement lämnad föreskrift i alla fall, då krigsrättens utslag gått kronan emot, anmälan skulle göras hos nämnda departement i och för eventuell fullföljd av talan emot utslaget. Därtill komme ombudsmannens befattning med ärenden rörande försäljning av de s. k. Djurgårdstomterna, vilken försäljning tagit sin början år 1912. I detta avseende ålåg det ombudsmannen att övervaka, att likviderna för de försålda tomterna bleve i behörig ordning verkställda, och att därom göra anmälan till civila departementet. Vidare ålåg det ombudsmannen att ombesörja, att lagfart för köparna

[2.] beviljades å de inköpta tomterna samt att inteckning i desamma meddelades till säkerhet för köpeskillingsrevers och vitesutfästelse för utförande av visst byggnadsarbete samt eventuellt servitutsförbindelse. Därefter skulle ombudsmannen till köparna avlämna köpe- och lagfarts-handlingar i fråga om tomterna ävensom avgiva redovisning för förskottsvis till bestridande av lagfarts- och inteckningskostnader utanordnade belopp. Dessutom skulle ombudsmannen vaka över, att räntebetalning och inlösen av reverser ägde rum i rätt tid. Slutligen hade han att i förekommande fall vidtaga lagsökningsåtgärder för utbekommande av förfallna, men ej guldna belopp, något som förekommit i en hel del fall, samt bevaka kronans rätt vid exekutiv auktion, vilket även någon gång inträffat. Antalet tomtförsäljningar hade under år 1917 utgjort 55 och under förra hälften av år 1918 31 samt kunde med hänsyn till redan skedda försäljningar av tomter, vilka icke skulle tillträdas förrän den 1 oktober 1918 eller senare, för hela år 1918 beräknas icke komma att understiga 70. Slutligen vore det önsvärt, att vården av samt ansvaret för de handlingar, som rörde lantförsvarets fasta egendom, överlämnades till ombudsmannen, vilket med nu utgående avlöning till honom ansetts icke skäligen kunna ifrågasättas. Det tillkomme honom att vidtaga alla legala åtgärder beträffande dessa handlingar, och syntes det då lämpligt, att jämväl vården och uppsikten över dem av honom övertoges.

Vid bestämmandet av det till ombudsmannen utgående arvodet hade förutsatts, att befattningen icke skulle behöva taga hela hans tid i anspråk. Med hänsyn till arvodets belopp hade ej heller ansetts kunna påfordras mera, än att ombudsmannen skulle vara tillstädes å tjänsterummet några timmar varje dag. Under de senaste åren hade likväl ombudsmannen, då han icke varit bortrest i tjänsteärende, regelbundet inom ämbetsverket tjänstgjort cirka 4 timmar varje dag, vilket syntes vara det högsta, som skäligen kunnat påfordras. Emellertid hade, något som framhållits redan i den år 1915 avgivna framställningen angående arvodesförhöjningen åt ombudsmannen, sedan länge denna tid varit otillräcklig för utförande av det ombudsmannen åliggande arbetet, varför han varit hänvisad att fullgöra detta arbete jämväl utom ämbetsverket. Givetvis hade den för arbetets utförande erforderliga tiden ökats i förhållande till omfånget av arbetsbördan. På det hela taget kunde, oavsett att omfånget av arbetet växlade något å olika tider, beroende på antalet remisser, rättegångar o. s. v., med visshet sägas, att en daglig arbetstid av 6 timmar aldrig underskredes, men väl ofta överskredes, stundom rätt avsevärt. Ombudsmannabefattningen toge

[2.]

således numera sin innehavares tid fullt i anspråk. Vid sådant förhållande syntes det arméförvaltningen vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att ombudsmannen bereddes en mera tryggad anställning och en ersättning för det av honom utförda arbetet, som motsvarade omfattningen av detsamma. Detta torde icke kunna ske på annat sätt, än att ombudsmannabefattningen uppfördes såsom en ordinarie tjänst och att ombudsmannen tillförsäkrades en avlöning, som lämnade honom tillfälle att ägna hela sin tid åt denna befattning, detta så mycket mera som den till ombudsmannen utgående ersättningen länge varit låg i förhållande till det av honom utförda arbetet. Därigenom skulle ock åt honom beredas en sådan ställning, att han kunde kvarstanna i befattningen, intill dess han kunde vinna befordran eller anses böra placeras å annan befattning inom verket, där han befundes vara behöfelig.

Beträffande den förhöjda gottgörelse, som sålunda enligt arméförvaltningens åsikt borde till ombudsmannen utgå, syntes, med hänsyn till omfattningen och vikten av de ombudsmannen åliggande uppgifterna, densamma icke skäligen kunna sättas lägre än den, som utginge till tjänsteman i andra lönegraden. Den av ett bifall till arméförvaltningens ifrågavarande förslag föranledda merutgiften uppginge till 1,800 kronor för år jämte vikariatsersättning, 225 kronor, samt ålderstillägg i förekommande fall.

Med uteslutande av det nu i staten upptagna ombudsmannaarvodet, skulle, vid bifall till arméförvaltningens förslag, antalet i ämbetsverkets stat uppförda tjänster av andra graden ökas med en, avsedd för en för arméförvaltningens samtliga departement och sjukvårdsstyrelsen gemensam ombudsman. Därigenom inträdde skyldighet för ombudsmannen att, därest så ansåges av behovet påkallat, låta placera sig till tjänstgöring jämväl å annan tjänst av andra graden inom ämbetsverket.

Vidkommande åter kompetensvillkoren för ombudsmannen, gällde för närvarande för denne lika väl som för övriga civila tjänstemän hos arméförvaltningen bestämmelsen i § 31 mom. 1 av ämbetsverkets instruktion, att han skulle hava avlagt juris kandidatexamen, examen till rikets rättegångsverk eller kansliexamen. Givetvis hade dock i fråga om ombudsmannen alltid påfordrats innehavande av någondera av förstnämnda båda examina, varjämte även uppställts såsom villkor, att ombudsmannen skulle vara behörig att nyttjas i domarevärv. Därest i staten för arméförvaltningen i stället för den nuvarande ombudsmannabefattningen uppfördes en tjänst av andra graden, avsedd för en ombudsman, torde det på grund av denne tjänstemans speciella uppgifter

- [2.] vara nödvändigt att beträffande honom uttryckligen föreskriva, att han skulle hava avlagt juris kandidatexamen eller examen till rikets rättegångsverk. Därjämte syntes det med hänsyn till vikten av de ombudsmannen åliggande göromålen, för vilkas behöriga utförande erfordrades icke blott teoretisk insikt utan även praktisk erfarenhet, vara lämpligt, att stadgande meddelades, att tjänstens innehavare skulle vara behörig att nyttjas i domarevärv.

Bestämmelser i nu angivna hänseende syntes böra meddelas genom ändring i erforderliga delar av instruktionen för arméförvaltningen, varom ämbetsverket torde bliva i tillfälle att framdeles avgiva förslag.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att den nu i staten för ämbetsverket upptagna ombudsmannabefattningen med arvode av 4,000 kronor måtte från och med den 1 januari 1920 utbytas mot en ny tjänst i andra lönegraden med lön av 3,600 kronor, tjänstgöringspenningar 1,800 kronor och ortstillägg 400 kronor samt rätt till två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring. Härtill komme vikariatsarvode med 225 kronor samt erforderligt belopp för ålderstilläggs beredande.

Departement-
chefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anført rörande omfattningen av det ombudsmannen påvilande arbetet ävensom angående angelägenheten av att för ifrågavarande befattning kunna förvärva och bibehålla en för densamma fullt kvalificerad person, finner jag mig böra tillstyrka, att å arméförvaltningens stat uppföres en för ombudsmannen avsedd ny tjänst av andra lönegraden med avlöningsförmåner om tillhoppa 5,800 kronor jämte ålderstillägg. Jag tillåter mig frambålla, att motsvarande tjänsteman hos åtskilliga andra ämbetsverk intager denna eller densamma ungefärligen motsvarande ställning, såsom ombudsmännen hos statskontoret, generalpoststyrelsen och järnvägsstyrelsen samt ombudsmannen och fiskalen hos domänstyrelsen.

Såsom en följd av den nya tjänstens inrättande bör det nuvarande i staten upptagna arvodet om 4,000 kronor åt ombudsmannen utgå samt posten till vikariatsersättning, tillfällig renskrivningskostnad, arvoden åt e. o. tjänstemän och tillfälligt biträde m. m. ökas med 225 kronor. Därjämte bör under anslaget till ålderstillägg efter sedvanliga grunder beräknas ett belopp av 500 kronor.

Den genom ifrågavarande anordning för statsverket uppkommande merkostnaden skulle alltså uppgå till $[(5,800 + 225 + 500) - 4,000 =]$ 2,525 kronor.

Inrättande av en ny vaktmästarbeställning.

Från och med år 1881 till och med år 1907 voro i staten för arméförvaltningen upptagna 1 förste vaktmästare och 5 vaktmästare. I 1908 års stat tillkom ytterligare 1 vaktmästare, avsedd för den då ny-upprättade sjukvårdsstyrelsen. Sedan dess har vaktmästarnas antal icke ökats.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 hemställde arméförvaltningen, att ytterligare 1 vaktmästarbeställning måtte uppföras å ämbetsverkets stat. Efter sin inflyttning i de nuvarande ämbetslokalerna disponerade arméförvaltningen ett betydligt större antal rum och våningar samt räknade en väsentligt ökad personal. Bristen på vaktmästare vore särskilt kännbar på civila departementet, vars lokaler vore spridda i tre olika våningar och som räknade intill ett 70-tal ämbets- och tjänstemän samt kvinnliga biträden. Denna brist gjorde sig desto mera märkbar, som 2 av de för departementet disponibla 4 vaktmästarna under många timmar av expeditionstiden vore hindrade att ombesörja upppassningen, den ene av sysslande med ämbetsverkets blankettförråd och den andre av budskickningar till riksbanken. På grund härav föreläge ett oavvisligt behov av ytterligare en vaktmästare.

Förelag till
1917 års riksdag.

Denna framställning upptogs av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1917 års riksdag men blev icke av riksdagen bifallen.

Arméförvaltningen har nu förnyat förenämnda framställning samt därvid anført, att den arbetsökning, som inträtt allestädes inom ämbetsverkets arbetsområde, givetvis även ställt större krav på vaktmästarna, i det deras upppassning måste allt oftare påkallas samt budskickningarna till riksbanken, lantförsvarsdepartementet, statskontoret och kammarrätten ävensom inom ämbetsverket blivit allt tätare. Därtill komme, att antalet rum inom ämbetshuset genom nyinredningar m. m. ökats från omkring 130 under år 1911 till för närvarande 150 och inom civila departementets lokaler från 44 under år 1916 till för närvarande 59. Under år 1919 komme detta rumsantal att ytterligare växa, sedan vissa av 1918 års riksdag beslutade nybyggnads- och förändringsarbeten inom ämbetsverket, vilka avsåge att bland annat bereda nya lokaler för en del av ämbetsverkets kvinnliga personal, hunnit att fullbordas. Slutligen torde, vid bifall till arméförvaltningens framställning om inrättande av en helt ny byrå inom ämbetsverket med därmed sammanhängande ök-

Arméförvaltningens förevarande framställning.

[2.] ning av personalen och av arbetsbrådskan, vaktmästarnas påpasslighet ställas på allt svårare prov.

Det framstode således för arméförvaltningen såsom även under nuvarande förhållanden fullt nödvändigt, att en ny vaktmästarbeställning inrättades, och hemställde därför ämbetsverket, att å 1920 års stat måtte uppföras ytterligare 1 vaktmästare. Jämlikt 1918 års riksdags beslut angående reglering av löneförhållandena m. m. för vaktmästare, borde avlöningen upptagas till 1,600 kronor, därav 900 kronor lön, 550 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg. Under anslaget till ålderstillägg borde därjämte beräknas tre ålderstillägg om 100 kronor, att utgå efter respektive 3, 6 och 9 års väl vitsordad tjänstgöring.

Departements-
chefen.

Den utvidgning av arméförvaltningens ämbetslokaler, som under de senare åren ägt rum och som jämlikt beslut av 1918 års riksdag skall än ytterligare vidtagas, föranleder givetvis behov av ökad vaktmästarpersonal. Genom inrättandet av den nya revisionsbyrån kommer detta behov att göra sig än mera gällande. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att vid ämbetsverket anställas ytterligare 1 vaktmästare, med löneförmåner motsvarande dem, som enligt 1918 års riksdags beslut tillkomma vaktmästare vid de centrala ämbetsverken i huvudstaden.

Vikariatsersättning m. m.

Nuvarande
stat.

Å arméförvaltningens nu gällande stat finnes uppförd en post till vikariatsersättning, tillfällig renskrivningskostnad, arvoden åt e. o. tjänstemän och tillfälligt biträde m. m. med ett sammanlagt belopp av 53,150 kronor.

Enligt de beräkningar, som legat till grund för denna anslagspost, fördelar sig densamma på följande sätt:

a) vikariatsersättning under inspektionsresor samt under ledighet för handläggning av särskilda ärenden .. kronor 500: —

b) vikariatsersättning under semester:

generalkrigskommissarien	kronor	375: —
4 krigsråd à 312: 50	»	1,250: —
12 tjänstemän à 225: —	»	2,700: —
16 » » 125: —	»	2,000: —

Transport kronor 6,325: — kronor 500: —

Transport kronor 6,325: — kronor		500: —	[2.]
26 kvinnliga biträden à 100 kronor jämfte 300 kronor utgörande skillnad i tjänstgöringspenningar vid förordnanden i högre löne- grad	»	2,900: —	
7 vaktmästare	»	315: —	» 9,540: —
c) 11 amanuenser à 1,800 kr.	»		» 19,800: —
d) arvode åt 6 e. o. tjänstemän à 100 kronor per månad	kronor 7,200: —		
arvode åt 4 e. o. tjänstemän à 50 kr. per månad	» 2,400: —	»	9,600: —
e) ersättning för tjänstgöring vid regementen	»		1,650: —
f) 6 kvinnliga räknebiträden à 1,150 kr.	»		6,900: —
g) arvode åt 1 extra vaktmästare	»		900: —
h) statistiska och oförutsedda arbeten	»		800: —
i) tillfälliga renskrivningskostnader	»		1,000: —
j) tillfälliga renskrivningskostnader, arvoden åt extra assistenter och tillfälliga biträden å arméförvalt- ningens sjukvårdsstyrelse (av sjukvårdsstyrelsen dis- ponerade medel)	»	2,460: —	
Summa kronor		53,150: —	

Arméförvaltningen har nu anmält, att i händelse av bifall till dess förslag om uppförande å ämbetsverkets stat av dels 1 krigsråd, 1 sekreterare och 1 notarie å revisionsbyrån, dels 1 tjänsteman i första lönegraden å vartdera av artilleri- och fortifikationsdepartementen, dels 1 tjänsteman av andra lönegraden (sekreterare) å intendentsdepartementet, dels 1 tjänsteman i andra lönegraden i stället för nuvarande notarien å sjukvårdsstyrelsen, dels 1 tjänsteman av andra lönegraden i stället för nuvarande ombudsmannabefattningen, dels ock 1 vaktmästarbefattning ävensom om inrättande av 1 kvinnlig bokhållartjänst av andra lönegraden å intendentsdepartementet och 1 kvinnlig biträdesbefattning av andra lönegraden å fortifikationsdepartementets bränslebyrå samt om uppflyttande från första till andra lönegraden av en kvinnlig biträdesbefattning å artilleridepartementet, det under *punkt b)* vikariatsersättning beräknade beloppet borde höjas med 1,788 kronor 50 öre.

Enligt *punkt c)* av specifikationen inginge i denna anslagsdel bland annat arvoden till 11 amanuenser à 1,800 kronor för år, med samman-

- [2.] lagt 19,800 kronor. Av skäl, som förut anförts, borde ett nytt sådant arvode beredas åt en amanuens hos den med s. k. förgranskning sysselsatte tjänstemannen av andra lönegraden (revisionskommissarien) å civila departementets kameralbyrå. Ifrågavarande anslagspost borde således höjas med 1,800 kronor.

Uti ifrågavarande anslag inginge under *punkt d)* en post, avsedd till arvoden åt e. o. tjänstemän, vilken post av 1917 års riksdag höjts till 9,600 kronor. Enligt den arméförvaltningens framställning, som legat till grund för nämnda anslagshöjning, skulle dessa medel användas till beredande av gottgörelse i form av månatliga arvoden å 100 kronor eller 50 kronor åt de 10 äldre utav de 24 e. o. tjänstemän hos arméförvaltningen, för vilka icke funnes beräknad några fasta amanuensarvoden. Åt övriga e. o. tjänstemän hade i mån av deras anställningsålder och dagliga tjänstgöringstid utbetalts, utom gratifikationer vid jul eller nyår, en viss månatlig ersättning, för vars bestridande använts besparingar å de till fasta amanuensarvoden anvisade medel. Sådana besparingar hade dessutom använts till förhöjd ersättning åt ifrågavarande extra tjänstemän för ökad tjänstgöring under de tider, då amanuenserna beviljats semesterledighet.

Ämbetsverkets amanuenser skulle nämligen under tjänstledighet för enskilda angelägenheters vårdande avstå hela sitt amanuensarvode samt ägde enligt ett arméförvaltningens beslut från år 1908 under förordnanden å ordinarie befattningar eller tjänstledighet på grund av sjukdom bibehålla endast en tredjedel därav, d. v. s. 50 kronor för månad. Framställning hade nu blivit gjord dels om ändring av nämnda arméförvaltningens beslut i den riktningen, att amanuenserna måtte äga rätt att under förordnanden eller sjukdom bibehålla två tredjedelar, d. v. s. 100 kronor, av sina månatliga arvoden, och dels om en från 14 dagar till tre veckor utsträckt semesterledighet för nämnda personal.

Arméförvaltningen hade icke kunnat annat än erkänna billigheten av nämnda anspråk, och detta desto hellre som liknande förmåner redan sedan flera år tillbaka tillerkänts amanuenserna i åtskilliga andra ämbetsverk, såsom statskontoret, kammarrätten, medicinalstyrelsen m. fl. Framställningen vore dessutom behjärtansvärd även ur den synpunkten, att det i nu rådande tider, då konkurrensen med enskilda inrättningar och företag om dugliga unga tjänstemän börjat bliva allt svårare för statens ämbetsverk, vore av vikt att genom så goda villkor som möjligt locka eller hålla kvar de arbetskrafter, som ännu kunde stå till buds. Ifrågavarande önskemål hade dock hittills icke kunnat uppfyllas, enär ett

sådant medgivande skulle så minska ovannämnda besparingar å amanuens-arvodena, att arméförvaltningen icke såge sig i stånd att något så när skäligt ersätta de yngre extra tjänstemännens arbete.

De belopp, amanuenserna, i händelse av de ifrågasatta förmånernas beviljande, skulle få behålla utöver de nu medgivna, kunde givetvis endast approximativt beräknas. Förordnanden att uppehålla ordinarie tjänster hade under det senaste året meddelats amanuenser för sammanlagt omkring 50 arbetsmånader, och tjänstledighet för sjukdom hade under samma tid beviljats omkring 14 månader. Därigenom hade av amanuensarvoden besparats ($64 \times 100 =$) 6,400 kronor, vilka besparingar vid bifall till ifrågavarande framställning skulle minskas till 3,200 kronor. Den nu medgivna rätten till semester under 14 dagar skulle för 12 amanuenser medföra en bibehållen avlöning å sammanlagt i runt tal ($12 \times 75 =$) 900 kronor. Därest semestern utsträcktes till tre veckor, skulle motsvarande summa ökas till ($12 \times 112:50 =$) 1,350 kronor och således de för yngre extra tjänstemäns gottgörelse disponibla medel minskas med 450 kronor. Hela beloppet av sådan minskning skulle således utgöra 3,650 kronor, och torde vid bifall till denna framställning högst detta belopp böra upptagas på arméförvaltningens stat.

Vidare funnes å ifrågavarande anslagsdel under *punkt b*) uppförd en post å 2,900 kronor till ersättning åt vikarier för de ordinarie kvinnliga biträdena. Dessa medel vore dock beräknade endast för vikarie under nämnda biträdens egna semestrar eller deras semesterförordnanden i högre lönegrad. För att ersätta vikarier under de kvinnliga biträdenas tjänstledighet för sjukdom eller för enskilda angelägenheter funnes däremot ej några andra medel disponibla än dels de obetydliga belopp av tjänstgöringspenningar — i tredje lönegraden 62 kr. 50 öre, i andra lönegraden 45 kr. 83 öre och i första lönegraden 29 kr. 17 öre, allt för månad — vilka skulle avstås under sådan tjänstledighet, och dels ett under samma anslagspost uppfört belopp å 1,000 kronor för tillfälliga renskrivningskostnader, vilket belopp dock ofta måste tagas i anspråk för att vid brådsakande arbeten av större omfattning skaffa renskrivningshjälp från annat håll eller ersätta ämbetsverkets egen extra personal för övertidsarbete.

Då tjänstledighet av sistnämnda anledningar givetvis ofta förekomme bland en så stor kvinnlig personal som arméförvaltningens samt dessutom flera biträden under senare åren begärt avsked för ingående av äktenskap eller vinnande av anställning å annat håll, hade det befunnits nödvändigt för arméförvaltningen att tillförsäkra sig en reservpersonal av extra kvinnliga biträden för att i sådana fall, då arbetet å

[2.] någon viss tjänst omöjligen kunnat ligga nere, vikariera under tjänstledigheten, ävensom för att utbildas till eventuella efterträdare vid förekommande avgång av ordinarie biträden. Enär för dessa ändamål lämpliga personer givetvis icke, särskilt under nu rådande förhållanden, ville antaga sådan befattning utan löfte om någon längre anställning och åtminstone skälig ersättning, ansåge arméförvaltningen, som naturligen även själv hade intresse av en längre tids prövning av deras kompetens, nödvändigt att kunna bereda ett antal av t. ex. 5 sådana extra biträden en månatlig ersättning av omkring 100 kronor, vilket således skulle medföra en sammanlagd kostnad av omkring 6,000 kronor. Till detta belopp torde mistade tjänstgöringspenningar samt besparingar å anslagsposterna till vikariatsersättning och till tillfälliga renskrivningskostnader icke kunna bidra med mera än en tredjedel, eller 2,000 kronor, varför 4,000 kronor måste på annat sätt beredas. Då denna kostnad måste anses oundviklig samt av årligen återkommande art, borde sistnämnda summa, 4,000 kronor, upptagas på arméförvaltningens stat.

Vidare hade de enligt specifikationen, *punkt j*), till sjukvårdsstyrelsens disposition ställda medel, 2,460 kronor, under en längre tid visat sig otillräckliga på grund av den stora ökningen av antalet ärenden och expeditioner. Arbetet inom sjukvårdsstyrelsen krävde och komme än mera att kräva ökad användning av tillfälligt biträde. Att styrelsen icke tidigare ifrågasatt ökning av sin andel av anslaget hade berott därpå, att styrelsen kunnat, om också med största svårighet och mången gång genom ett av assistenterna personligen utfört renskrivningsarbete, begränsa utgifterna å anslagstiteln i fråga. Det låte sig emellertid icke i längden göra att av hänsyn till anslaget åsidosätta det behov av särskilt tillfälligt biträde, som nu mer och mer gjorde sig gällande, i den mån större anspråk ställdes på sjukvårdsstyrelsen beträffande en del specialärenden såväl på läkar- som veterinärsidan, vilka ärenden ofta nog icke kunde med tillgänglig ordinarie arbetskraft handläggas. Någon säker grund för beräkning av styrelsens medelsbehov för ifrågavarande ändamål kunde icke för närvarande uppställas, men syntes sagda behov icke för framtiden kunna fyllas, med mindre än att lägst 4,000 kronor årligen ställdes till styrelsens disposition. Ifrågavarande anslagspost borde således i staten för år 1920 höjas med 1,540 kronor.

Med anledning av vad sålunda anförts, borde anslagsposten till vikariatsersättning, tillfällig renskrivningskostnad, arvoden till e. o. tjänstemän och tillfälligt biträde m. m. höjas med följande belopp, nämligen:

till vikariatsersättning till ordinarie tjänstemän m. fl. kronor	1,788: 50	[2.]
» amanuenser	» 1,800: —	
» arvoden åt e. o. tjänstemän m. m.	» 3,650: —	
» vikariatsersättning för kvinnliga biträden	» 4,000: —	
» tillfällig renskrivningskostnad m. m. å sjukvårdsstyrelsen	» 1,540: —	
eller tillhopa kronor 12,778: 50		

Hela anslagsposten till vikariatsersättning m. m. skulle vid bifall här till komma att uppgå till $(53,150 + 12,778: 50 =)$ 65,928 kronor 50 öre.

Av de nytillkommande posterna borde samtliga utom den till vikariatsersättningar till ordinarie tjänstemän m. fl., såsom erforderliga redan under år 1919, få upptagas å tilläggsstat för sagda år med ett belopp av 10,990 kronor.

Enligt det av mig förordade förslaget skulle arméförvaltningens personal utökas med följande nya befattningshavare, nämligen: å artilleridepartementet 1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden, å fortifikationsdepartementet 1 tjänsteman av första lönegraden, å intendentsdepartementet 1 tjänsteman av andra lönegraden och 1 kvinnligt biträde av andra lönegraden, å civila departementet 1 tjänsteman av tredje lönegraden och 1 tjänsteman av andra lönegraden samt å sjukvårdsstyrelsen 1 tjänsteman av andra lönegraden. Därjämte skulle tillkomma 1 vaktmästare. För ifrågavarande personal bör vikariatsersättning beräknas sålunda:

Departements-
chefen.

1 tjänsteman av tredje lönegraden	kronor	312: 50
3 tjänstemän av andra lönegraden å 225 kronor	»	675: —
1 tjänsteman av första lönegraden	»	125: —
1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden	»	100: —
1 kvinnligt biträde av andra lönegraden	»	100: —
1 vaktmästare	»	45: —
Skillnad i tjänstgöringspenningar vid semesterförordnanden å de båda nya kvinnliga biträdesbefattningarna	»	62: 50
eller tillhopa kronor 1,420: —		

Vidare bör på grund av inrättandet av en ny tjänst av andra lönegraden för ämbetsverkets ombudsman beräknas i vikariatsersättning ett belopp av 225 kronor.

[2.] För vikariatsersättning skulle alltså erfordras tillhoppa ($1,420 + 225 =$) 1,645 kronor.

Såsom arméförvaltningen i sammanhang med redogörelsen för de å kameralbyrån förekommande ärendena anført, handläggas å denna byrå ämbetsverkets egna utbetalningsärenden, och är deras förberedande behandling anförtrödd åt en tjänsteman i andra lönegraden. På grund av ifrågavarande ärendens tillväxt har nämnde tjänsteman under senaste året måst beredas biträde av en äldre amanuens från ämbetsverkets revisionsavdelning. Då emellertid detta förhållande icke utan men för revisionsarbetets behöriga gång kan fortfara, har nu arméförvaltningen hemställt, att en särskild amanuens med ett arvode av 1,800 kronor måtte få anställas för att på nyssnämnde tjänstemans ansvar och efter hans anvisningar biträda vid handläggningen av ämbetsverkets egna utbetalningsärenden. Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra.

Den av arméförvaltningen föreslagna höjningen av posten till arvoden åt extra tjänstemän med 3,650 kronor är föranledd av en utav de extra tjänstemännen gjord framställning, att amanuenserna måtte under förordnanden å ordinarie befattning eller under tjänstledighet på grund av sjukdom bibehålla två tredjedelar av sina månatliga arvoden ävensom komma i åtnjutande av en från fjorton dagar till tre veckor utsträckt semesterledighet. Då liknande förmåner sedan flera år tillkomma motsvarande personal i åtskilliga andra centrala ämbetsverk, finner jag mig böra tillstyrka arméförvaltningens i förevarande hänseende framställda förslag.

Vad angår de föreslagna höjningarna av posterna till vikariatsersättning för kvinnliga biträden med 4,000 kronor och till tillfällig renskrivningskostnad m. m. å sjukvårdsstyrelsen med 1,540 kronor, har jag, med hänsyn till vad arméförvaltningen därom anført, icke någon erinran att däremot framställa.

Såsom förut nämnts, utgå från förevarande anslagspost arvoden åt 6 extra kvinnliga räknebiträden. I enlighet med 1917 års riksdags beslut åtnjuta ifrågavarande biträden arvoden, motsvarande avlöningsförmåner åt kvinnliga biträden av första lönegraden med avdrag för stadgade pensionsavgifter, d. v. s. 1,150 kronor för år. Då, enligt den föreslagna löneregleringen för kvinnliga biträden inom statsförvaltningen, biträde av första lönegraden skall, frånsett ålderstillägg, erhålla en avlöning av 1,600 kronor, bör såsom följd härav arvoden för förenämnda 6 extra biträden höjas till 1,550 kronor. På grund härav bör det i staten för ifrågavarande ändamål för närvarande beräknade beloppet, eller ($6 \times 1,150 =$) 6,900 kronor, höjas till ($6 \times 1,550 =$) 9,300 kronor eller med 2,400 kronor.

Anslagsposten till vikariatsersättningar skulle alltså behöva höjas med sammanlagt $(1,645 + 1,800 + 3,650 + 4,000 + 1,540 + 2,400 =)$ 15,035 kronor.

[2.]

I enlighet med arméförvaltningens framställning torde, med undantag av de för höjning av vikariatsersättningar samt för höjning av arvoden å de extra räknebiträdena beräknade beloppen av 1,645 kronor respektive 2,400 kronor, samtliga i förenämnda belopp ingående poster bära utgå redan under innevarande år. Härför erforderliga medel eller $[15,035 - (1,645 + 2,400) =]$ 10,990 kronor torde, såsom arméförvaltningen föreslagit, bära äskas å tillägsstat för år 1919. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Sammanfattning.

En sammanfattning av vad jag nu anfört rörande förstärkning av arméförvaltningens arbetskrafter giver vid handen,

dels att följande nya beställningshavare skulle tillkomma, nämligen 1 tjänsteman av tredje lönegraden, 3 tjänstemän av andra lönegraden, 1 tjänsteman av första lönegraden, 1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden, 1 kvinnligt biträde av andra lönegraden och 1 vaktmästare;

dels att den för ämbetsverkets ombudsman avsedda arvodesbefattningen skulle förändras till en tjänst av andra lönegraden;

dels ock att den å staten upptagna anslagsposten till vikariatsersättning, tillfällig renskrivningskostnad, arvoden till e. o. tjänstemän och tillfälligt biträde m. m. skulle höjas med 15,035 kronor.

Uti sin framställning har arméförvaltningen utgått från, att samtliga de nya tjänster, som vore av behovet påkallade, skulle uppföras å ordinarie stat. Enligt min uppfattning bör emellertid så icke ske.

Arméförvaltningens nuvarande organisation grundar sig, såsom i det föregående framhållits, på ett av särskilda inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga den 22 mars 1907 avgivet förslag i ämnet. Vid uppgörandet av nämnda förslag hade de sakkunniga utgått därför, att en ändamålsenlig organisation av arméförvaltningen borde gå i riktning mot en fastare sammanslutning mellan dess olika delar, än vad för det dåvarande vore förhållandet. Då det emellertid låge i sakens natur, att, huru än arméförvaltningen organiserades, de olika göromålen måste allt efter deras art fördelas på särskilda avdelningar av ämbetsverket, där de kunde erhålla fackmannamässig behandling, hade de sakkunniga sökt åstadkomma en organisation, vilken, med bibehållande av de särskilda departementens självständighet i fackangelägenheter, stärkte sambandet dem emellan och möjliggjorde en mera enhetlig ledning än förut av med varandra sammanhängande ärenden.

[2.] Under arbetets fortgång hade emellertid, yttrade de sakkunniga, anledning ofta förelegat att ifrågasätta, huruvida icke vissa fördelar skulle vara att vinna genom inrättandet av ett gemensamt chefskap för arméförvaltningen. I chefens hand skulle då samlas alla de trådar, som förbunde centralförvaltningen dels med lantförsvarsdepartementet, dels ock med lokalförvaltningarna, och skulle han representera den enhet och sammanhållning i arméförvaltningen, vilken de sakkunniga ansåge eftersträfvansvärd. Enligt de konturer för hans verksamhet, vilka de sakkunniga sökt uppdraga, skulle han följa göromålen å de särskilda departementen, äga att, då han så ansåge nödigt och nyttigt, deltaga i ärendenas behandling, själv handlägga ärenden av sådan räckvidd, att de berörde flera departements verksamhetsområden eller hela den centrala förvaltningen, såsom organisationsfrågor och förberedelser för statsregleringen m. m., samt överse och ansvara för krigsberedskapen av materiel och förnödenheter. De sakkunniga hade icke förbisett, att åtskilliga anmärkningar kunde framställas mot ett dylikt förslag och att det framför allt bleve synnerligen svårt att rätt avväga befohgenhet, makt och ansvar mellan å ena sidan ifrågavarande chef och å andra sidan dels statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet dels arméförvaltningens departementschefer. Att lösa denna fråga erbjöde alltså betydande svårigheter och hade icke låtit sig göra under den tid, som stått till buds för de sakkunnigas arbete. De sakkunniga ansåge sig emellertid böra hemställa, att frågan om inrättandet av ett gemensamt chefskap för hela arméförvaltningen måtte framdeles efter allsidig utredning upptagas till avgörande.

En annan fråga, vari de sakkunniga icke ansett sig kunna framlägga ett fullt genomarbetat förslag och som därför borde upptagas till vidare behandling, vore frågan om inrättande av ett merkantilt konsultenskap i arméförvaltningen. Önskvärt vore, att merkantil sakkunskap finge mera än dittills göra sig gällande i de många och viktiga ärenden, som tillkomme arméförvaltningen med avseende å upphandlingen av materialier och förnödenheter för armén. Utan tvivel skulle det vara av betydelse, att den upphandlande myndigheten ägde tillfälle och vid större leveranser vore skyldig att från sakkunnigt håll inhämta råd och upplysningar. För de rent merkantila synpunkternas tillgodoseende borde arméförvaltningen hava kännedom om den gynnsammaste platsen och tidpunkten för en upphandling, om förhållandet mellan fordrat pris och varans värde o. s. v. Av vikt vore ock, att förslag till leveranskontrakt underkastades granskning ur praktiska affärssynpunkter samt att upplysningar om marknadsläget i allmänhet tillhandahölles arméförvaltningen, så att en planerad upphandling måtte

[2.]

kunna uppskjutas till lämpligare tid, eller, i fall omständigheterna därtill föranledde, äga rum tidigare än ämnat varit. Detta kunde vinnas antingen därigenom, att Kungl. Maj:t utsåge en i hithörande angelägenheter väl förfaren man, vilken såsom för viss tid anställd merkantil konsulent skulle äga att i sådana frågor tillhandagå arméförvaltningen och bevaka dess intressen, eller ock på det sättet, att arméförvaltningen i varje särskilt fall ägde tillkalla en på det förevarande området speciellt fackkunnig merkantil konsulent.

Den år 1907 beslutade omorganisationen av arméförvaltningen har otvivelaktigt medfört flera beaktansvärda fördelar i jämförelse med ämbetsverkets tidigare organisation. Sålunda har förvaltningsärendenas uppdelning blivit mera ändamålsenlig och deras handläggning förenklats; räkenskapsväsendet har förbättrats och en effektivare revision i såväl formellt som sakligt avseende åstadkommits. Å andra sidan kan det emellertid icke bestridas, att den nya organisationen icke i allo motsvarat de förväntningar man vid dess tillkomst ställde på densamma. Erfarenheten har tydligt givit vid handen, att förändringar i åtskilliga avseenden äro av behovet påkallade, därest ämbetsverket skall kunna på ett fullt tillfredsställande sätt lylla sina uppgifter. Också hava tid efter annan framställningar gjorts om vidtagande av än den ena än den andra organisationsförändringen.

En av de mest framträdande bristerna i den nuvarande organisationen är, att denna icke medgiver den enhetliga ledning av med varandra sammanhängande ärenden, som 1907 års sakkunniga ansågo särskilt eftersträfvansvärd. De olika departementen hava allt mer och mer utvecklats till självständiga styrelser, och det sammanhållande moment, som arméförvaltningens plenum skulle utgöra, har icke visat sig vara tillfyllest. Denna brist på enhetlig ledning framträder särskilt vid behandlingen av den viktiga grupp av ärenden, som avse förberedelserna för krigsberedskapen och för uppgörandet av statsregleringen under fjärde huvudtiteln. Såsom skäl för dessa ärendens behandling i plenum framhöllo 1907 års sakkunniga, att det uppenbarligen vore av stor vikt, att redan från början, då de för olika grenar av lantförsvaret erforderliga medelsbeloppen överbägdes, samarbete ägde rum mellan representanterna för dessa grenar, så att kraven och önskemålen kunde mätas med varandra, vad som befundes mindre nödvändigt tillsvidare skjutas å sido och de gemensamma krafterna inriktas på framförandet och möjliggörandet av det, som vore framför annat viktigt. Erfarenheten har emellertid otvetydigt givit vid handen, att ett dylikt gemensamt överbäggande och mätande av de olika anslagskraven icke kan med arméförvaltningens nuvarande organisation i önskvärd grad åvägabrin-

[2.] gas. En organisationsförändring i syfte att främja en mera enhetlig ledning av de för ämbetsverkets särskilda avdelningar gemensamma ärendena torde därför böra vidtagas. Huruvida detta bör ske genom inrättande av ett gemensamt chefskap för hela arméförvaltningen, på sätt 1907 års sakkunniga ifrågasatt, eller huruvida frågan kan lösas genom vidtagande av andra lämpliga åtgärder, kan givetvis icke avgöras utan en ingående och allsidig utredning i ämnet.

En annan framträdande brist i den nuvarande organisationen av arméförvaltningen är den redan av 1907 års sakkunniga framhållna frånvaron av merkantil sakkunskap inom ämbetsverket. Den anskaffning av för arméns underhåll och utrustning erforderliga materialier och förnödenheter, som genom arméförvaltningen äger rum, har på grund av försvarsväsendets utveckling numera tagit en sådan omfattning, att arméförvaltningen i detta hänseende kan jämföras med de affärsdrivande verken. Det måste under sådana förhållanden givetvis framstå såsom en angelägenhet av synnerlig vikt, att erforderlig merkantil sakkunskap finnes inom arméförvaltningen representerad. Huru detta på lämpligaste sätt skall kunna ske, bör jämväl göras till föremål för en ingående undersökning.

Slutligen anser jag mig böra särskilt framhålla några brister uti arméförvaltningens räkenskapsväsende, sådant detta för närvarande är ordnat. Genom 1907 års organisation avskildes största delen av bokföringen ävensom medelsredovisning och formell revision från de militära departementen och förlades under civila departementet. De förra hava emellertid allt fortfarande en betydande medelsförvaltning sig anförtrodd, och varje departement utövar ensamt dispositionsrätten över de under dess förvaltning ställda anslagen. Bokföring måste därför alltså i viss utsträckning äga rum jämväl å de militära departementen. Härav bliver emellertid en följd, att nödig överblick över de olika anslagens ställning icke kan erhållas utan särskild utredning från samtliga departementen. Från civila departementet kunna erforderliga upplysningar endast lämnas angående gjorda utbetalningar, men däremot icke angående vidtagna medelsdispositioner. Dylika upplysningar måste inhämtas från de särskilda departementen. Härav vållas ofta stora svårigheter, då det gäller att bedöma, i vad mån de särskilda anslagen lämna tillgång för bestridande av nya utgifter. Icke ens ämbetsverkets bokslut lämnar härutinnan erforderlig ledning. Av bokslutet framgår visserligen anslagens ställning ur kassasynpunkt, men däremot erhålles av detsamma ingen som helst upplysning om dispositioner, som redan gjorts och som i sinom tid komma att drabba anslagen i form av kassautgifter lika säkert som om de redan skett. Bokföringen bör

[2.]

givetvis vara så ordnad, att man när som helst kan erhålla fullständig och noggrann kännedom om ställningen å huvudtitelnns olika anslag. Vid en blivande utredning angående erforderliga ändringar i arméförvaltningens organisation bör särskild uppmärksamhet ägnas åt ifrågasvarande spörsmål. Därvid torde jämväl böra tagas under öfvervägande, huruvida icke, på sätt redan ifrågasattes uti ett den 26 oktober 1895 av särskilda inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för granskning av uppgjort förslag till förändrad uppställning av riksstatens fjärde huvudtitel, förvaltningen av samtliga medel under huvudtiteln bör, jämte dithörande räkenskaps-, redovisnings- och revisionsväsende, förläggas å endast ett departement, nämligen civila departementet.

På grund av vad sålunda anförts och då det givetvis är av synnerlig vikt, att arméns centrala förvaltning ordnas på ett i alla hänseenden fullt tillfredsställande sätt, har jag haft för avsikt att hemställa om bemyndigande att låta genom sakkunniga verkställa utredning rörande de ändringar i arméförvaltningens organisation, som på grund av vad jag nu anført kunna finnas erforderliga eller vartill omständigheterna i öfrigt kunna föranleda. Med anledning av den på dagordningen stående frågan om inrättande av nya statsdepartement och ändrad departementsindelning, har jag emellertid ansett lämpligt att låta med utredningen rörande ändringar i arméförvaltningens organisation anstå, tills nämnda fråga funnit sin lösning. Skulle nämligen, såsom av riksdagens andra kammare vid upprepade tillfällen beslutats, en sammanslagning av lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen komma till stånd, måste givetvis till utredning upptagas frågan angående härav påkallade ändringar i den centrala militärförvaltningen i dess helhet.

Med hänsyn till vad jag nu anført, anser jag mig icke kunna tillstyrka, att de nya tjänster i arméförvaltningen, varav behov föreligger, nu uppföras å ordinarie stat. För ändamålet erforderliga medel torde därför tillsvidare böra anvisas å extra stat. Med iakttagande av att de nya befattningshavarna böra vidkännas avdrag å sina löneförmåner, motsvarande avgifterna för egen pensionering, bör medelsbehovet beräknas sålunda

1 tjänsteman av tredje lönegraden	kr. 7,800: —
3 tjänstemän av andra lönegraden å 5,600 kronor.....	» 16,800: —
1 tjänsteman av första lönegraden	» 3,900: —
1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden	» 2,350: —
1 kvinnligt biträde av andra lönegraden	» 1,950: —
1 vaktmästare	» 1,570: —
vikariatersättning	» 1,420: —

eller tillhopa kr. 35,790: —

[2.] Ifrågavarande belopp, vilket torde böra avjämnas till 35,800 kronor, bör å riksstaten upptagas såsom förslagsanslag, högst.

Jag anser mig böra framhålla, att därest ifrågavarande befattningshavare framdeles varda uppförda på ordinarie stat, de för ålderstilläggs åtnjutande synas böra få tillgodoräkna sig den tid de upprätthållit de på extra stat upptagna befattningarna.

Vad beträffar den för ombudsmannen avsedda tjänsten av andra lönegraden, bör denna, såsom jag redan förut framhållit, uppföras å arméförvaltningens stat.

Enligt vad förut nämnts, har av det för höjning av anslagsposten till vikariatsersättning, tillfällig renskrivningskostnad, arvoden till e. o. tjänstemän och tillfälligt biträde m. m. beräknade beloppet 1,420 kronor upptagits under det extra anslaget. Återstoden eller $(15,035 - 1,420 =) 13,615$ kronor bör däremot beräknas å arméförvaltningens stat. Förem nämnda anslagspost bör alltså i staten uppföras med $(53,150 + 13,615 =) 66,765$ kronor.

Anslaget i dess helhet.

I enlighet med vad jag nu anfört, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för arméförvaltningen (se Bil. 2). Denna slutar å 362,878 kronor 45 öre eller 40,775 kronor mera än den nu gällande.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie anslaget till arméförvaltningen,	
nu	kronor 322,104: —
med	» 40,775: —
till	kronor 362,879: —

4. Förstärkning av arbetskrafterna i arméförvaltningen.

[3.] Under åberopande av vad jag under näst föregående punkt anfört, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av arbetskrafterna i arméförvaltningen å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av högst 35,800 kronor.

5. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.

[4.]

(Avlöningsanslaget).

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör under förevarande anslag beräknas

A. Lön, dagavlöning, tjänstgöringspenningar, arvoden, ersättning för bränsle och lyse åt underofficerare och vederlikar m. fl. avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater.

B. Inkvarterings- och servisbidrag.

C. Ökad avlöning för de till tjänstaldern 27 äldsta bataljonsläkarna och 13 äldsta bataljonsveterinärerna.

D. Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritruppförband.

E. Fyllnad till fanjunkares dagavlöning åt sergeanter, kommanderade såsom biträden hos regementsintendenter, samt arvoden till sjukvårds- och hovslagarbeställningsmän, förordnade att förrätta sjukvårdsförråds- resp. hovslagarunderofficers åligganden.

F. Lönetillägg åt vissa furirer.

G. Dagavlöning åt indelt manskap.

H. Kostnader för musikelever vid infanteriet.

I. Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation.

J. Gottgörelse för egna tjänstehästar.

K. Vissa arvoden m. m.

L. Oförutsedda utgifter för uppehållande tillfälligtvis av furage- och sjukvårdsuppbördsman- samt köksföreståndarbefattningar ävensom för anställande tillfälligtvis av maskinister, eldare, kokerskor, tillsyningsmän m. fl. och för ändring i utgående arvoden.

A. Lön, dagavlöning, tjänstgöringspenningar, arvoden, ersättning för bränsle och lyse åt underofficerare och vederlikar m. fl. avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater.

Under förevarande rubrik bör i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag upptagas

dels *generalitetet*, *staber m. m.*, innefattande staterna för generalitetet, generalstaben, artilleristaben, kommandantskapen, rullföringsbefälhavare med biträden, bataljonsläkare vid fältläkarkåren och fältläkarstipendiater samt remonteringsstyrelsen,

- [4.] dels *undervisningsverken*, innefattande staterna för krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan, ridskolan, skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, artilleriskjutskolorna, krigsskolan ävensom militärläkares undervisning samt fackskolorna för värnpliktiga medicine kandidater, veterinärer, tandläkare och apotekare,
- dels ock *truppförband m. m.*, innefattande staterna för infanteriet, kavalleriet, artilleriet, fortifikationen och ingenjörtrupperna, trängen, intendenturen, garnisonssjukhusen, arméns sjuksköterskekår samt polispersonalen.

I. Generalitetet, staber m. m.

1. Generalitetet.

Uti den nu gällande staten för generalitetsstaten, slutande å 233,120 kronor, erfordras ändring dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag, dels ock på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade omorganisationen av fältveterinärkåren.

Därjämte har framställning gjorts om generalintendentsbeställningens överflyttande till denna stat från staten för intendenturkåren.

Riksstats-
sakkunnigas
förslag.

Å den nuvarande staten äro under rubrik »Gottgörelse för tjänstehästar» uppförda tillhopa 24,450 kronor. Denna post bör utgå ur staten och för ändamålet erforderliga medel i stället uppföras under den i beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I sammanhang härmed böra de vid staten fogade båda anmärkningarna rörande hästgottgörelsens utbetalande utgå ur staten.

Under rubrik »Hyra, expenser m. m.» är vidare å staten för närvarande uppfört ett belopp av 37,425 kronor till hyra, eldning, belysning och städning av inspektörens för infanteriet, inspektörens för militärläroverken m. m., arméfördelningschefernas samt inspektörens för kavalleriet expeditioner ävensom till skriv- och ritmaterialier, blanketter, övriga tryckalster, underhåll av expeditionsmateriel, inbindning samt fyllnad i dagavlöning åt expeditionshavande underofficerare m. m. vid nämnda expeditioner. Denna post fördelar sig enligt den av Kungl. Maj:t för postens användande fastställda staten sålunda:

Hyra, eldning och belysning	kronor 21,200: —
Skriv- och ritmaterialier samt expenser (blanketter)...	» 13,300: —
Förhöjning i dagavlöning med 50 öre åt 6 skriv- biträden vid arméfördelningsexpeditionerna	» 1,095: —
Till disposition av arméförvaltningen	» 1,830: —

[4.]

Av dessa olika poster bör å generalitetsstaten endast kvarstå det för förhöjning i dagavlöning åt skrivbiträden vid arméfördelningsexpeditionerna beräknade beloppet eller 1,095 kronor. Samtliga övriga poster, tillhopa 36,330 kronor, böra utgå ur staten och i stället upptagas under två nya ordinarie anslag, nämligen med 35,990 kronor under anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.* och med 340 kronor under anslaget till *tryckningskostnader*.

Fält-
veterinär-
kårens
omorganisa-
tion.

Enligt den nya organisationen av fältveterinärkåren skall vid varje arméfördelning finnas en fördelningsveterinär, benämnd fältveterinär, således tillsammans 6 fältveterinärer, uppförda å staten för generalitetsstaten, med skyldighet för ifrågakvarande beställningshavare att jämte egen tjänst tillsvidare bestrida

fältveterinären vid första arméfördelningen regementsveterinärs åligganden vid Skånska husarregementet,

fältveterinären vid andra arméfördelningen veterinärvården vid Östgöta trängkår ävensom vid Första och Andra livgrenadjärregementena,

fältveterinären vid tredje arméfördelningen regementsveterinärs åligganden vid Livregementets husarer,

fältveterinären vid fjärde arméfördelningen regementsveterinärs åligganden vid Livgardet till häst,

fältveterinären vid femte arméfördelningen regementsveterinärs åligganden vid Livregementets dragoner samt

fältveterinären vid sjätte arméfördelningen regementsveterinärs åligganden vid Norrlands artilleriregemente.

Fältveterinär skall åtnjuta enahanda avlöningsförmåner som major.

Beträffande övergången till den nya organisationen har riksdagen medgivit, att under innevarande år 3 fältveterinärbeställningar må tillsättas med ordinarie innehavare. De återstående beställningarna äro avsedda att tillkomma under år 1920. I avvaktan härpå har riksdagen medgivit, att 3 truppveterinärer må förordnas att mot ett arvode av 500 kronor under år 1919 bestrida befattning såsom fördelningsveterinär.

Å staten för generalitetsstaten torde nu i överensstämmelse med den av riksdagen godkända planen för övergången till den nya organisationen böra uppföras 6 fältveterinärer med enahanda avlöningsförmåner som majorer eller lön 4,000 kronor och dagavlöning å 5 kronor = 1,825 kronor, summa 5,825 kronor. Härav föranledes alltså en ökning av staten med $(6 \times 5,825 =)$ 34,950 kronor.

Då, såvitt nu kan förutses, den nuvarande bataljonsveterinären vid Östgöta trängkår kommer att vid ingången av år 1920 kvarstå i sin

- [4.] befattning, torde uti anmärkning till staten böra stadgas, att så länge ifrågavarande bataljonsveterinär kvarstår, den för andra arméfördelningen avsedda fältveterinärbeställningen icke skall tillsättas, utan att befattningen såsom fördelningsveterinär skall under tiden bestridas på förordnande av truppveterinär mot ett årligt arvode av 500 kronor, att utgå av de för fältveterinärbeställningen å staten uppförda avlöningsmedel.

Överflyttande av generalintendenten från intendenturkårens stat till staten för generalitetsstaten.

Å staten för generalitetsstaten äro för närvarande upptagna samtliga militära generalspersoner med undantag av generalintendenten, vilken är uppförd å staten för intendenturkåren.

Arméförvaltningen har nu anfört, att det syntes följdriktigast, att även generalintendenten uppfördes å staten för generalitetsstaten. Detta komme icke att medföra vare sig några ökade utgifter för statsverket eller någon ändring i de generalintendenten tillkommande löneförmåner. Det skäl, som tidigare kunnat åberopas mot en dylik överflyttning, nämligen att generalintendenten ägde under tjänsteresor uppbära såväl rese- som traktamentsersättning, under det att de å generalitetsstaten uppförda generalspersonerna, med undantag av inspektören för infanteriet, ägde åtnjuta endast reseersättning, hade numera bortfallit, sedan 1918 års riksdag tillerkänt samtliga generalspersoner jämväl traktamentsersättning under förekommande tjänsteresor.

Mot vad arméförvaltningen sålunda föreslagit, har jag icke någon erinran att framställa. Å staten för generalitetsstaten torde alltså böra upptagas lön och dagavlöning för generalintendenten med sammanlagt 10,555 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för *generalitetet*, såsom staten hädanefter riktigare torde böra benämnas, avsedd att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 3). Denna slutar å 217,845 kronor eller 15,275 kronor mindre än den nu gällande.

2. Generalstaben.

Den nu gällande staten för generalstabens fast anställda personal slutar å 345,395 kronor.

Uti denna stat erfordras ändring dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag, dels ock på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vissa vaktmästare m. fl.

Vidare torde de nuvarande löjtnantsbeställningarna bära utbytas [4.] mot visst antal kaptensbeställningar av andra klassen.

Slutligen har förslag framställts om höjning av vissa anslagsposter, som enligt riksstatssakkunnigas förslag hädanefter bära upptagas å staten för generalstabens.

Å nuvarande stat finnes under rubrik »Gottgörelse för tjänstehästar» upptaget ett belopp av tillhoppa 49,090 kronor. Denna post bör utgå ur staten och för ändamålet erforderliga medel i stället uppföras under den i beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I samband härmed bör den vid staten förgade anmärkningen angående hästgottgörelsens utbetalande utgå ur staten.

Riksstats-
sakkunnigas
förslag.

Däremot bära å staten under rubrik »B. Övrig personal» uppföras tre nya poster, för vilka medel för närvarande äro beräknade under anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m., nämligen 1:o) ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare, 2:o) ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter samt 3:o) för passagesystemets genomförande i kaptensgraden. För vart och ett av ifrågavarande ändamål äro för närvarande i staten för användandet av anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m. upptagna respektive 20,000 kronor, 13,650 kronor och 1,530 kronor. Av dessa belopp bära, i enlighet med den av riksstatssakkunniga verkställda anslagsfördelningen, å staten för generalstabens upptagas

till ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare	kronor 17,600: —
» ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter	» 6,300: —
för passagesystemets genomförande i kaptensgraden	» 1,530: —
Summa kronor 25,430: —	

Såsom längre fram omnämnes, torde emellertid från och med år 1920 de förstnämnda båda posterna bära höjas med vissa belopp.

Enär en friare användning av de nytillkomna än av de förutvarande posterna i staten bör medgivas, torde i anmärkning till staten bära stadgas, att om brist uppstår i någon av de under »B. Övrig personal» upptagna titlar, må till täckande därav användas å andra titlar möjligen uppkommande besparingar, under villkor att dessa titlars i staten upptagna slutsiffra icke överskrides.

[4.] Å generalstabens stat finnas uppförda 1 förste vaktmästare och 3

Vaktmästar- vaktmästare.

nas avlö-
ningsförmå-
ner.

Enligt vad under punkten 1 omförmäls, avser den av 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vissa vaktmästare jämväl ifrågasvarande befattningshavare. Sedan dessa från och med innevarande år övergått till den nya avlöningsstaten, böra härav betingade ändringar vidtagas i generalstabens stat. Beträffande dessa ändringars innebörd tillåter jag mig hänvisa till vad därom under punkten 1 anförts.

Utbyte av
löjtnants-
beställnin-
garna mot
kaptens-
beställ-
ningar.

Före antagandet av 1914 års härordning upptog staten för generalstabens fast anställda personal under militärstaten, förutom personal av regementsofficers grad, 20 kaptener av första klassen och 10 löjtnanter av första klassen.

Uti den till 1914 års senare riksdag avlåtna propositionen angående ny härordning föreslog Kungl. Maj:t, bland annat, dels att för stärkande av generalstabens arbetskrafter 3 nya kaptensbeställningar av första klassen måtte inrättas, dels ock att de dåvarande 10 löjtnantsbeställningarna av första klassen måtte uppflyttas till kaptensbeställningar av andra klassen.

Riksdagen ansåg emellertid, att organiserandet av reservformationer och tjänsten inom generalstaben i övrigt talade för en något större utökning av personalen inom generalstaben, än Kungl. Maj:t ifrågasatt, och att stabens stat behövde ökas med sammanlagt 6 kompaniofficersbeställningar. Vid sådant förhållande fann riksdagen sig icke kunna bifalla Kungl. Maj:ts förslag om samtliga löjtnantsbeställningars utbytande mot kaptensbeställningar. Däremot syntes skäl föreligga att utbyta 4 löjtnantsbeställningar mot kaptensbeställningar av andra klassen. Av de 6 nya kompaniofficersbeställningarna borde vidare 3 vara kaptensbeställningar av första klassen och 3 kaptensbeställningar av andra klassen. Generalstabens kompaniofficersgrader borde alltså bestå av 23 kaptener av första klassen, 7 kaptener av andra klassen och 6 löjtnanter av första klassen.

Denna organisation är från och med innevarande år fullt genomförd.

Framställning
av chefen för
generalstaben.

Uti underdånig skrivelse den 7 september 1917 har chefen för generalstaben, under erinran att han vid upprepade tillfällen framhållit behovet av löjtnantsbeställningarnas utbytande mot kaptensbeställningar av andra klassen, anfört, att de sedan länge rådande svårigheterna att rekrytera löjtnantsbeställningarna under de senare åren allt mera ökats. De officerare, vilka för det dåvarande vore kompetenta till anställning

[4.]

vid generalstaben, vore samtliga så gamla, att de icke kunde ifrågakomma till anställning såsom löjtnanter. En beräkning av huru rekryteringsförhållandena ställde sig för åren 1915—1922 (d. v. s. från den tidpunkt, från vilken den nuvarande 2 ¹/₂ års aspirantutbildningen började göra sig gällande, och så långt fram som till dess den sist avslutade krigshögskolekursen kunde bli kompetent för anställning vid generalstaben) gäve vid handen, att under nedannämnda år följande antal officerare kunde anställas såsom löjtnanter vid generalstaben — under förutsättning att de visade sig därtill lämpliga — nämligen 3 under år 1918, 2 under år 1919, 1 under år 1920 samt 1 under år 1921. För tiden därefter kunde ingen av de officerare, vilka avslutat krigshögskolekurs, anställas såsom löjtnant vid staben. Samtliga dessa officerare hade nämligen så hög officersålder, att de senast inom ett år efter anställningen vid generalstaben borde befordras till kaptener.

En överslagsberäkning av de två krigshögskolekurser, vilka ännu icke avslutat denna skola, gäve vid handen, att av 50 officerare endast en vore av den ålder, att han kunde tänkas vinna anställning såsom löjtnant vid generalstaben, därest han bleve kompetent därtill och ej, vilket syntes sannolikt, dessförinnan bleve kapten vid eget truppförband.

Några skäl för antagandet, att ytterligare längre fram i tiden officersåldern för dem, som kunde bli kompetenta för anställning i generalstaben, skulle nedgå, funnes icke. Att rekrytera löjtnantsbeställningarna vid generalstaben komme således att bli omöjligt. En uppflyttning av löjtnantsbeställningarna bleve därför erforderlig.

En uppflyttning av samtliga 6 löjtnantsbeställningar till kaptenbeställningar av andra klassen skulle emellertid medföra, att det komme att dröja allt för länge, innan vederbörande bleve kapten av första klassen. För att tillgodose generalstabens fullgoda rekrytering vore det dock erforderligt, att sådana ekonomiska villkor kunde relativt tidigt erbjudas, att även obemedlade framstående officerare kunde mottaga anställning därstädes utan att därigenom åsamka sig stora ekonomiska bördor. Detta skulle ernås, därest beställning såsom kapten av första klassen kunde vinnas relativt tidigt. Med ett antal av 10 kaptener av andra klassen, komme det ändå att i regel dröja ganska länge.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefen för generalstaben, att de i stabens militärstat för närvarande upptagna 6 löjtnanterna måtte bli ersatta med 3 kaptener av första och 3 kaptener av andra klassen.

[4.]

Departements-
chefen.

Såsom chefen för generalstaben framhållit, har det sedan åtskilliga år tillbaka visat sig vara förenat med mycket stora svårigheter att besätta löjtnantsbeställningarna vid generalstaben. Dessa svårigheter hava på sista tiden icke kunnat övervinnas. Följden härav är, att nästan alla, understundom samtliga löjtnantsbeställningar stå vakanta.

Att generalstaben på detta sätt går miste om vissa för densamma beräknade arbetskrafter, medför givetvis avsevärda olägenheter för arbetet inom staben. Då, enligt vad generalstabschefens utredning giver vid handen, någon utsikt icke förefinnes, att löjtnantsbeställningarna framdeles skola kunna besättas, torde den enda utvägen att tillförsäkra generalstaben de för dess arbete erforderliga arbetskrafterna vara att utbyta de nuvarande löjtnantsbeställningarna mot kaptensbeställningar. Vid sådant förhållande och då å andra sidan den genom 1914 års härordning fastställda kostnadsramen icke bör överskridas, finner jag mig böra på det sättet tillstyrka bifall till den av chefen för generalstaben gjorda framställningen, att de nuvarande 6 löjtnantsbeställningarna av första klassen utbytas mot 4 kaptensbeställningar av andra klassen. Genom vidtagande av denna ändring kommer statens slutsumma att minskas med 130 kronor.

Anslaget
till general-
stabens öv-
ningar och
expenser.

Det nuvarande anslaget till generalstabens övningar och expenser m. m. är i riksstaten uppfört med 88,175 kronor. Anslaget är fördelat på följande sätt:

Generalstabens fältövningar, personalens vid generalstaben resor, resestipendier m. m.	kronor 15,000: —
Ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare	» 20,000: —
Ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter eller för utbildning i järnvägstjänst	» 13,650: —
Ersättning för aspiranters utbildning i kartarbeten ...	» 10,000: —
» » undervisning i ryska språket	» 1,200: —
» » » » ridning	» 500: —
För passagesystemets genomförande i kaptensgraden	» 1,530: —
Arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m.	» 10,000: —
Expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved m. m.	» 16,295: —
Summa kronor 88,175: —	

[4.]

Framställning
av chefen för
generalstaben.

Uti underdånig skrivelse den 30 augusti 1918 har chefen för generalstaben gjort framställning om anslagets höjande med 119,825 kronor till 208,000 kronor samt därvid anfört följande:

Sedan den nuvarande staten för anslagets användande år 1909 fastställdes, hade åtskilliga förändringar inträtt. Sålunda hade dels generalstabens personal ökats, dels en allmän avsevärd prisstegring å all materiel och arbetskraft ägt rum, dels ock genom kungl. kungörelsen den 5 mars 1918 dagtraktamentenas belopp höjts med i allmänhet 3 kronor för dag. På grund av dessa förhållanden vore anslaget numera alldeles otillräckligt för att kunna i samma utsträckning som hittills bestrida med detsamma avsedda utgifter. Sålunda hade övningar, resor och stipendier måst inskränkas, renskrivning fått utföras av officerare i större utsträckning, än som varit lämpligt, varigenom arbetsprestationerna lidit och arbetet fördröjts. Därjämte hade Kungl. Maj:t tillfälligt beviljat medel, som eljest kunnat utgå av detta anslag. En genomgående ändring kunde emellertid nu icke längre få anstå, sedan genom förenämnda kungl. kungörelse stegringen i utgifterna blivit så betydande och sedan verkan av de höjda materialpriserna m. m. icke längre kunde genom särskilda åtgärder utjämnas. För att bringa siffrorna uti detta anslag i överensstämmelse med de ändrade förhållandena vore därför en höjning av detsamma nödvändig.

Enär generalstabens officerskår ökats från 38 till 45 officerare, eller med omkring 20 procent, borde titeln *generalstabens fältövningar, personalens vid generalstaben resor, resestipendier m. m.*, för närvarande 15,000 kronor, höjas i förhållande härtill med 3,000 kronor. Därtill komme ökad traktamentsersättning under övningar och resor m. m. samt för vissa resor högre pris å järnvägsbiljetter ävensom ökad skjutslega, vilka syntes kunna beräknas till 5,000 kronor, varav omkring 2,000 kronor på grund av traktamentshöjningen. Titeln borde således numera, för att motsvara vad 1909 års stat avsett, upptagas till 23,000 kronor.

Titeln ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare, för närvarande 20,000 kronor, borde uppdelas uti två sådana, den ena avseende aspiranterna och den andra inkommenderade officerare.

Av titeln *ersättning åt aspiranter och för deras utbildning i fältmätning* hade till aspiranter utgått ersättning för fyllnad i avlöningsförmåner till sådana motsvarande löjtnants av första klassen avlöning, och hade härför åtgått omkring 2,000 kronor. Under denna titel borde även intagas den post å 10,000 kronor, varmed anslaget från och med 1919 höjts för aspiranternas utbildning i fältmätning. Kungl. brevet den 11 juni 1918, enligt vilket traktamentet skulle utgå efter

- [4.] resereglementet, samt de höjda priserna å järnvägsbiljetter och för skjuts medförde emellertid, att denna post borde ökas till 20,000 kronor, varav omkring 8,200 kronor på grund av traktamentshöjningen.

Såsom det torde vara ifrågasatt beträffande eleverna vid krigshögskolan, borde dagtraktamente tillkomma även aspiranterna. Av de 24 aspiranterna kunde 4 beräknas tillhöra Stockholms garnison, till vilka således traktamente icke skulle utgå. För de övriga 20 utgjorde beloppet för år efter 6 kronor för dag 43,800 kronor. Då emellertid omkring 9 av dessa 20 aspiranter under omkring 110 dagar vore kommenderade på fältnätning, syntes posten kunna minskas med 5,940 kronor till 37,860 kronor.

Ifrågavarande titel borde således uppföras med 59,860 kronor.

Under titeln *ersättning åt inkommande officerare* borde uppföras vad som återstode av den odelade titeln, sedan 2,000 kronor avsatts för aspiranterna, alltså 18,000 kronor. Det ökade traktamentet medförde emellertid en ökad utgift av omkring 13,000 kronor. För att medgiva kommendering i samma utsträckning som enligt 1909 års stat borde således denna titel upptagas till 31,000 kronor.

Det höjda traktamentet för det antal officerare, som jämlikt bestämmelserna hittills skulle kommenderas, medförde en ökning av titeln *ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter eller för utbildning i järnvägstjänst* med i runt tal 9,100 kronor. Den 23 augusti 1918 hade emellertid Kungl. Maj:t anvisat medel för avlöning till och med 1919 av ytterligare en militärassistent. Då behov av denne förefunnes jämväl efter utgången av nämnda år, borde titeln för tiden därefter för samma ändamål ökas med i runt tal 2,800 kronor. Titeln, för närvarande 13,650 kronor, borde således ökas med 11,900 kronor till 25,550 kronor.

På grund av penningvärdets fall borde titeln *ersättning för undervisning i ryska språket*, för närvarande 1,200 kronor, ökas med 25 procent till 1,500 kronor.

Sedan Finland numera organiserat egen krigsmakt, inom vilken finska språket komme att användas, och sålunda även den finska militära litteraturen — såväl officiell som enskild — komme att avfattas på nämnda språk, vore det nödvändigt, att generalstabens officerare erhöles undervisning uti detta. Till *ersättning för undervisning i finska språket* borde upptagas samma belopp som beträffande ryska språket, eller 1,500 kronor.

Av förut anført skäl borde titeln *ersättning för undervisning i ridning*, för närvarande 500 kronor, höjas med 25 procent eller i runt tal till 650 kronor.

För passagesystemets genomförande i kaptenegraden behövde det nuvarande beloppet 1,530 kronor icke ändras.

Då priset å böcker och tidskrifter samt inbindning av sådana stigit avsevärt och utgifter för arbetskraft m. m. för krigsarkivet väsentligen ökats, vore det nödvändigt, att titeln *arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m.*, som redan i och för sig vore knappt tillmätt, höjdes med minst 50 procent, eller från 10,000 kronor till 15,000 kronor, för att den skulle motsvara, vad 1909 års stat avsett.

Behovet av att en personautomobil stode till generalstabens förfogande vore alltså så stort, att dess fyllande syntes väl uppväga de därmed förenade kostnaderna. De rekognosceringar, som måste företagas för fält- och fälttjänstövningar, underlättades i hög grad, och icke obetydliga besparingar kunde därvid göras, om generalstaben förfogade över en automobil. Detsamma bleve förhållandet vid utförandet av de försök inom det automobiltekniska området, som allt fortfarande måste utföras genom generalstabens tekniska avdelning. Sedan vidare krigshögskolan förflyttats från generalstabens byggnad till sin nuvarande plats, hade det visat sig, att de generalstabsofficerare, vilka tjänstgjorde såsom lärare vid skolan, måste för denna verksamhet använda nära nog dubbla den tid, som skulle åtgått, om de för sin förflyttning från generalstabsbyggnaden till skolan och åter kunnat förfoga över en automobil. I betraktande av det stora behov av arbetskraft, som förefunnnes inom generalstaben, vore det även av denna anledning av avsevärd betydelse att förfoga över en automobil, då den ej vore för annat ändamål upptagen. Den årliga driftkostnaden för bilen under sådana förhållanden, inberäknat kostnaderna för mindre reparationer och underhåll av ringar, kunde icke beräknas understiga 5,000 kronor. Då de förhållanden, varpå behovet för generalstaben att förfoga över en personautomobil grundade sig, icke vore tillfälliga utan komme att bestå, borde under titel *underhåll av en automobil* uppföras ett belopp av 5,000 kronor.

Utgifterna under titeln *expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved m. m.*, för närvarande 16,295 kronor, hade, särskilt under de senare åren, ökats i oerhörd grad. Sålunda hade utgifterna under densamma de senaste åren utgjort

år 1915	kronor 27,916: 46
» 1916	» 26,961: 69
» 1917	» 36,993: 43

Härförutom hade för krigsarkivets uppvärmning under vintern 1917—1918 av en därtill erforderlig summa om 4,280 kronor endast

[4.] anvisats ett belopp av 2,888 kronor, varför arkivet under nämnda tid måst hållas stängt för forskare.

Utginge man från 1917 års utgifter, avrundade till 37,000 kronor, och härtill lade kostnaden för uppvärmning av krigsarkivet, som icke kunde hållas stängt ännu en vinter, och som därför borde upptagas till 4,280 kronor, erhöles en summa av 41,280 kronor. Med all sannolikhet komme dock prisstegringen att fortgå, innan staten vore avsedd att träda i kraft. Beräknades denna stegring till endast 5 procent å ovan nämnda summa, eller 2,064 kronor, erfordrades ett belopp av 43,344 kronor. För statens avrundning borde därför titeln upptagas med ett utjämnat belopp av 43,410 kronor.

Staten skulle således bliva följande:

Generalstabens fältövningar, personalens vid general-		
staben resor, resestipendier m. m.	kronor	23,000: —
Ersättning åt aspiranter och för deras utbildning i		
fältmätning	»	59,860: —
Ersättning åt inkommanderade officerare	»	31,000: —
» » officerare, kommenderade till järnvä-		
garna för tjänstgöring såsom militär-		
assistenter eller för utbildning i järn-		
vägstjänst	»	25,550: —
» för undervisning i ryska språket	»	1,500: —
» » » » finska »	»	1,500: —
» » » » ridning	»	650: —
För passagesystemets genomförande i kaptensgraden	»	1,530: —
Arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m.	»	15,000: —
Underhåll av en automobil	»	5,000: —
Expenser, renskrivning, tryckningskostnader m. m.	»	43,410: —
Summa kronor		208,000: —

Det sålunda framlagda förslaget vore uppgjort under förutsättning, att anslaget förbleve reservationsanslag samt att, liksom nu vore fallet, överskott och brist å de olika titlarna finge utjämnas. Endast härigenom kunde det bliva möjligt att längre än ett år framåt bibehålla anslaget vid det föreslagna beloppet. Skulle de olika titlarna fördelas på olika anslag, måste ökning av vissa titlar så gott som genast komma att ifrågasättas.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefen för generalstaben, att anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m. måtte från och med år 1920 höjas till 208,000 kronor.

[4.]

Uti en annan underdånig skrivelse den 30 augusti 1918 har chefen för generalstaben, med hänsyn därtill att de förhållanden, varpå hans framställning om anslagets ökning för år 1920 grundade sig, förefunnes även under år 1919, hemställt om anvisande för sistnämnda år av ett förstärkningsanslag av 87,525 kronor. Detta belopp vore beräknat sålunda:

Anslagsbehovet för år 1920 kronor 208,000: —

Därifrån avginge:

Anslaget enligt 1919 års stat kronor 88,175: —

Följande från särskilt anslag utgående,
i den föreslagna staten såsom höjt
dagtraktamente uppförda belopp,
nämligen:

under fältövningar m. m. » 2,000: —

åt aspiranter » 8,200: —

» inkommenderade officerare » 13,000: —

» officerare kommenderade vid järnvä-
garna » 9,100: — 120,475: —

Återstod kronor 87,525: —

Uti nämnda belopp, 87,525 kronor, vore inräknat det föreslagna dagtraktamentet åt aspiranterna eller 37,500 kronor.

Över generalstabschefens förenämnda båda framställningar har arméförvaltningens civila departement den 6 september 1918 avgivit infor-
drade underdåniga utlåtanden samt därvid anfört följande:

Arméförvalt-
ningens civila
departements
yttrande.

Vad till en början beträffade den av chefen för generalstaben föreslagna anslagsökningen, i den mån den föranleddes av den genom kungl. kungörelserna den 26 februari och den 5 mars 1918 medgivna höjning i de jämlikt resereglementet respektive tariffen i Bil. A. till gällande fredsavlöningsreglemente för armén utgående dagtraktamentena, förutsatte departementet, att särskilda medel komme att för sådant ändamål beviljas för år 1920, i likhet med vad som skett för åren 1918 och 1919. Den av berörda anledning uppkommande utgiftsökningen borde därför ej belasta ordinarie anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m.

a) Medels-
behovet för år
1920.

Chefens för generalstaben förslag i fråga om dagtraktamente till de aspiranter vid generalstaben, som ej tillhörde i Stockholm förlagt Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 1 häft.

[4.] *truppförband*, strede mot den dithills tillämpade och i § 38 mom. d) i gällande fredsavlöningsreglemente till uttryck komma principen, att dagtraktamente icke utginge till officer eller underofficer, vilken för egen utbildning eller för vinnande av transport tjänstgjorde vid främmande truppförband. En avvikelse sådan som den ifrågasatta från sålunda förut tillämpade grunder borde emellertid med hänsyn till de vittgående konsekvenser, som kunde vara förenade därmed, icke äga rum utan förutgången närmare utredning. Då den nu pågående utredningen rörande definitiv lönereglering vid armén och marinen torde, i enlighet med vad särskilt tillkallade sakkunniga anfört i sitt den 5 mars 1918 avgivna betänkande och förslag rörande tillfällig löneförbättring från och med år 1918 för viss personal vid armén och marinen, komma att omfatta även omläggning av nuvarande bestämmelser rörande tillfällig avlöning, syntes spörsmålet om rätt för aspiranter vid generalstaben att uppbära dagtraktamenten under tjänstgöring vid staben lämpligast böra behandlas i samband med genomförandet av den definitiva löneregleringen. Departementet funne sig vid sådant förhållande för närvarande icke böra förorda medels äskande för ifrågavarande ändamål. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna, att medel för samma ändamål borde uppföras under staten för generalstaben för år 1920, borde utav det av chefen för generalstaben föreslagna beloppet, vari vore inberäknat jämväl kostnaderna för medgiven höjning i dagtraktamentena, i allt fall endast så stort belopp, som motsvarade dagtraktamentena utan dylik förhöjning, på förut anförda skäl uppföras under staten för generalstabens övningar, expenser m. m. Detta senare belopp syntes kunna beräknas till 21,900 kronor.

De av chefen för generalstaben beräknade *kostnaderna*, 2,800 kronor, för *yttreligare en militärassistent*, kunde nedsättas till $(365 \times 4 =) 1,460$ kronor, enär de övriga kostnaderna vore föranledda av höjningen i dagtraktamentena och således borde, på sätt förut nämnts, bestridas av för sådant ändamål särskilt anvisade medel.

Vidkommande föreslagen ökning av den ersättning, som utginge för *undervisning i ryska språket och ridning*, ville departementet erinra därom, att av dyrtiden föranledd ökning av den ersättning, som vore förenad med viss beställning eller befattning, de senare åren utgått i form av krigstidstillägg. I de fall, då en befattningshavare i statens tjänst uppbure ersättning från mer än en statstjänst, utginge emellertid krigstidstillägg endast å ersättning för den tjänst, som vore högst avlönad. En bisyssla hade sålunda fått skötas utan ökad ersättning. I praxis bestredes ifrågavarande undervisning av officer på stat vid sidan om honom

åliggande ordinarie tjänstgöring. Om nu beloppet av ersättningen för undervisningen höjdes endast i följd av nu rådande exceptionella förhållanden, torde det i realiteten innebära ett frångående av vad som i liknande fall tillämpats, i den mån en ökad gottgörelse varit motiverad av dyrtiden. Under sådan förutsättning borde ifrågavarande ersättning upptagas med oförändrade belopp samt den föreslagna ersättningen för undervisning i finska språket, mot vilken departementet eljest ej hade något att erinra, upptagas till 1,200 kronor. Då emellertid nämnda ersättningsbelopp vore så avmätta, att de, även utan hänsyn till de nu rådande dyrtidsförhållanden, på grund av ökat arbete i följd av stegrat antal elever, måste anses för små, hade departementet intet att erinra mot deras höjning till de föreslagna beloppen. Vid sådant förhållande borde ersättningen för undervisning i finska språket upptagas till 1,500 kronor.

I fråga om det för *underhåll av en automobil* till uppförande å staten föreslagna belopp, 5,000 kronor, ville departementet erinra därom, att arméförvaltningen i sin underdåniga skrivelse den 30 september 1916 rörande lantförsvarets medelsbehov för år 1918 i anledning av en liknande framställning från chefen för generalstaben uttalat, att enär, såvitt ämbetsverket hade sig bekant, statsmedel dittills icke ställs till något av de i huvudstaden förlagda ämbetsverks eller andra myndigheters förfogande för anskaffning av automobiler, avsedda för sådana förflyttningar inom staden, som personalen under den dagliga tjänsten kunde behöva företaga, det syntes arméförvaltningen tveksamt, huruvida det kunde vara lämpligt att redan då, innan ytterligare erfarenhet vunnits eller utredning verkställdts beträffande det permanenta behovet av ett sådant fortskaffningsmedel, uppföra därför erforderliga medel å ordinarie stat. Enligt det vid statsverkspropositionen till 1917 års riksdag fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden hade dåvarande statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet, under erinran huru- som ifrågavarande automobil inköpts för anställande av vissa försök vid generalstabens tekniska avdelning, ansett sig icke kunna tillstyrka, att för det ändamål, chefen för generalstaben angivit, beräknades erforderliga underhållsmedel å ordinarie stat. Med hänsyn till vad departementschefen sålunda anfört och då fortfarande enahanda förhållanden syntes föreligga som vid avlåtandet av nämnda proposition, funne sig departementet icke heller nu kunna förorda, att medel för ifrågavarande ändamål uppfördes å ordinarie stat.

Med avseende å den av chefen för generalstaben äskade ökningen av de i staten upptagna beloppen, 10,000 kronor till *arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m.* samt 16,295 kronor till *expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved m. m.*, hade arméförvaltningen

[4.] i sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1918 rörande lantförsvarets medelsbehov för år 1920 föreslagit, att här ifrågakomna förhöjningar, för den förra anslagsposten 5,000 kronor och för den senare 27,115 kronor, måtte äskas under särskilda anslag dels på tilläggsstat för år 1919, dels ock på extra stat för år 1920 till förstärkning av anslagen till skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m. vid arméförvaltningen, generalitetsstaten, garnisonssjukhusen m. fl. I händelse av bifall här till komme ifrågavarande utgiftsökningar ej att belasta generalstabens ordinarie anslag.

Då departementet ej hade något att i övrigt erinra mot vad som föreslagits, syntes de i chefens för generalstaben förevarande framställning upptagna särskilda posterna böra beräknas sålunda:

generalstabens fältövningar, personalens vid general-	
staben resor, resestipendier m. m.	kronor 21,000: —
ersättning åt aspiranter och för deras utbildning i	
fältmätning	» 13,800: —
ersättning åt inkommenderade officerare	» 18,000: —
ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna	
för tjänstgöring såsom militärassistenter eller för	
utbildning i järnvägstjänst	» 15,110: —
ersättning för undervisning i ryska språket	» 1,500: —
d:o » » » finska »	» 1,500: —
d:o » » » ridning	» 650: —
för passagesystemets genomförande i kaptensgraden	» 1,530: —
arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m.	» 10,000: —
expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved	
m. m.	» 16,295: —
Summa kronor 99,385: —	

Skulle Kungl. Maj:t finna skäl upptaga jämväl dagtraktamentersättning åt aspiranterna vid generalstaben, ävensom kostnader för underhåll av en automobil, ökades nämnda summa med (21,900 + 5,000 =) 26,900 kronor till 126,285 kronor.

Med avseende å de belopp, som skulle drabba det särskilda anslaget till förhöjning i dagtraktamentena, hade däri tidigare icke inberäknats kostnader i anledning av inbeordrande av ytterligare en militärassistent till järnvägsstyrelsen och givetvis ej heller beträffande föreslagna dagtraktamenten åt aspiranterna vid generalstaben. Även om dessa kostnader tillkomme, ansåge dock departementet, att anslaget, som föreslagits till 250,000 kronor och vilket endast kunnat approximativt beräknas, icke behövde ökas.

Vad anginge det för år 1919 ytterligare erforderliga beloppet, hade detta beräknats sålunda:

[4.]

b) Medels-
behovet för år
1919.

för generalstabens fältövningar, personalens vid generalstabens resor, resestipendier m. m.	kronor	6,000: —
» ersättning åt aspiranter (1,800 + 37,860 =)	»	39,660: —
» ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter eller för utbildning i järnvägstjänst	»	2,800: —
» ersättning för undervisning i ryska språket	»	300: —
» » » » finska »	»	1,500: —
» » » » ridning	»	150: —
» arkivet och biblioteket	»	5,000: —
» underhåll av automobil	»	5,000: —
» expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved m. m.	»	27,115: —
Summa kronor		87,525: —

Vad beträffade de särskilda anslagsposterna, åberopade departementet vad departementet anført i sitt förutnämnda utlåtande angående chefens för generalstabens framställning med förslag till höjning av anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m. för år 1920. På däri anförda skäl ansåge sig departementet ej kunna förorda äskande av medel för dagtraktamenten åt aspiranterna vid generalstabens samt för underhåll av automobil. Utgiftsökningen under anslagsposterna till arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m. samt för expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved m. m. hade i arméförvaltningens skrivelse den 31 augusti 1918 föreslagits att utgå av ett särskilt förstärkningsanslag. Departementet ansåge i överensstämmelse härmed, att densamma ej borde belasta ordinarie anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m. I fråga om förhöjningen av anslagsposten till ersättningen åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter, vilken förhöjning föranletts av beordrandet av ytterligare en officer såsom militärassistent å järnvägsstyrelsens militärbyrå enligt kungl. brev den 23 augusti 1918, ville departementet erinra, att enligt nämnda brev samtliga av berörda kommendering föranledda kostnader skulle intill utgången av år 1919 bestridas av fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter, vadan ifrågakomna utgiftsökning, 2,800 kronor, för år 1919 borde utgå ur förslaget.

I händelse Kungl. Maj:t skulle finna skäl föreslå förstärkning av det för år 1919 beviljade ordinarie anslaget till generalstabens övnin-

[4.] gar, expenser m. m., syntes sålunda endast nedanstående poster böra ifrågakomma, nämligen:

för generalstabens fältövningar, personalens vid generalstaben resor, resestipendier m. m.	kronor 6,000: —
» ersättning åt aspiranter	» 1,800: —
» ersättning för undervisning i ryska språket	» 300: —
» » » » » finska »	» 1,500: —
» » » » » ridning	» 150: —
Summa kronor 9,750: —	

Skulle Kungl. Maj:t finna skäl upptaga jämväl dagtraktamentersättning åt aspiranterna vid generalstaben ävensom kostnader för underhåll av en automobil, ökades nämnda summa med $(21,900 + 5,000 =)$ 26,900 kronor till 36,650 kronor.

Om beslut fattades av innehåll, att dagtraktamenten finge för år 1919 utgå till aspiranter vid generalstaben i enlighet med föreliggande förslag, torde de utgifter, som på grund härav uppstode i följd av medgiven förhöjning i dagtraktamentena, kunna med riksdagens medgivande bestridas av det för sådana utgifter på extra stat för år 1919 beviljade anslaget, utan att någon förstärkning därav behövde äskas.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till de i mångt och mycket ändrade förhållanden, som inträtt under det tiotal år, som förflutit, sedan ifrågavarande anslag av riksdagen till belopp bestämdes, är det helt naturligt, att detsamma icke vidare skall vara för sitt ändamål tillräckligt. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att de särskilda titlarna höjas med de belopp, som finnas vara av behovet oundgängligen påkallade.

Vad då först angår den föreslagna ökningen av vissa titlar med anledning av den genom kungl. kungörelserna den 26 februari och den 5 mars 1918 inträdda *förhöjningen av dagtraktamentena*, är att märka, att denna höjning endast är att anse såsom en av rådande dyrtid påkallad provisorisk åtgärd. Vid sådant förhållande böra, såsom arméförvaltningens civila departement jämväl framhållit, medel för ifrågavarande ändamål icke beräknas under det nu förevarande anslaget utan under det extra anslag för höjning av dagtraktamentena, som, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, bör äskas jämväl för år 1920.

Vidkommande förslaget om tilldelande av *dagtraktamenten åt de aspiranter*, som ej tillhöra i Stockholm förlagt truppförband, tillåter jag mig erinra därom, att förslag av enahanda innebörd nästlidet år framlades av inspektören för militärläroverken beträffande elever vid krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan. Denna framställning

[4.]

ansåg jag mig emellertid icke kunna biträda såsom innebärande ett avsteg från hittills tillämpade avlöningsprinciper. Vid sådant förhållande och då frågan om rätt för officerare att under kommendering till skolor och utbildningskurser av olika slag komma i åtnjutande av tillfällig avlöning givetvis kommer att upptagas till behandling i sammanhang med den pågående utredningen angående definitiv lönereglering för arméns personal, finner jag mig icke heller kunna tillstyrka den nu gjorda framställningen

Vad härefter angår de särskilda posterna under anslaget, torde posten till *generalstabens fältövningar, personalens vid generalstaben resor, resestipendier m. m.* böra på de av chefen för generalstaben anförda skäl höjas med tillhopa 6,000 kronor eller från 15,000 kronor till 21,000 kronor.

Under posten till *ersättning åt aspiranter och för deras utbildning i fältmätning* bör beräknas dels vad som erfordras för beredande av fyllnad i aspiranternas avlöningsförmåner, dels ock kostnaderna för aspiranternas utbildning i fältmätning. För det förra ändamålet bör i enlighet med generalstabschefens förslag upptagas ett belopp av 2,000 kronor. För det senare ändamålet har av nästlidet års riksdag anvisats 10,000 kronor. På grund av vad chefen för generalstaben anfört, torde emellertid härför böra beräknas $(20,000 - 8,200 =) 11,800$ kronor. Posten i dess helhet torde alltså böra utgå med $(2,000 + 11,800 =) 13,800$ kronor.

Posten till *ersättning åt inkommenderade officerare* torde böra upptagas med 18,000 kronor, eller samma belopp, som för närvarande är för ändamålet beräknat.

För beredande av avlöning åt ytterligare en militärassistent torde posten till *ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter eller för utbildning i järnvägstjänst*, böra höjas med det av civila departementet angivna beloppet eller 1,460 kronor samt följaktligen upptagas med $(13,650 + 1,460 =) 15,110$ kronor.

Med hänsyn till de konsekvenser en höjning av posterna till *ersättning för undervisning i ryska språket* och till *ersättning för undervisning i ridning* skulle medföra beträffande andra under huvudtiteln beräknade arvoden för meddelande av viss undervisning, finner jag mig icke kunna tillstyrka förslaget om deras höjning. Ifrågavarande båda poster torde alltså fortfarande böra utgå med samma belopp som för närvarande eller med 1,200 kronor respektive 500 kronor.

Av skäl, som generalstabschefen anfört, torde däremot under anslaget böra upptagas en ny post till *ersättning för undervisning i finska språket*. För ifrågavarande ändamål bör beräknas samma belopp som för undervisning i ryska språket eller 1,200 kronor.

[4.] Posten för *passagesystemets genomförande i kaptensgraden*, i vilken icke ifrågasatts någon förhöjning, bör såsom hittills upptagas till 1,530 kronor.

Med hänsyn till vad civila departementet därom anfört, torde posterna till *arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m. samt till expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved m. m.* böra beräknas till samma belopp som för närvarande eller 10,000 kronor, respektive 16,295 kronor.

Av skäl, som civila departementet anfört, finner jag mig icke kunna biträda chefens för generalstabens förslag om beräkning av medel å ordinarie stat för underhåll av den för försöksändamål inköpta *automobilen*. Till frågan om beredande av erforderliga underhållsmedel för denna liksom för åtskilliga andra armén tillhörande personautomobiler återkommer jag i annat sammanhang.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle alltså det för år 1920 under anslaget till generalstabens övningar och expenser erforderliga beloppet beräknas sålunda:

Generalstabens fältövningar, personalens vid generalstaben resor, resestipendier m. m.	kronor 21,000: —
Ersättning åt aspiranter och för deras utbildning i fältmätning	» 13,800: —
Ersättning åt inkommande officerare	» 18,000: —
Ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter eller för utbildning i järnvägstjänst	» 15,110: —
Ersättning för undervisning i ryska språket	» 1,200: —
» » » » finska »	» 1,200: —
» » » » ridning	» 500: —
För passagesystemets genomförande i kaptensgraden	» 1,530: —
Arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m.	» 10,000: —
Expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved	» 16,295: —
Summa kronor	98,635: —

Då anslaget för innevarande år utgör 88,175 kronor, skulle den erforderliga ökningen alltså uppgå till 10,460 kronor.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, omfattar det nuvarande anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m. medel, avsedda för avlöning, resekostnader, resestipendier, kostnader för personalens utbildning i skilda avseenden, för skrivmaterialier, expenser,

[4.]

bränsle och lyse m. m., för tryckning samt för fältövningar. På grund härav bör anslaget, i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag, från och med år 1920 utgå ur riksstaten och det under detsamma beräknade beloppet, med ledning av den inom arméförvaltningen utarbetade statistiken rörande utgifterna under anslaget, utläggas på de anslag, som utslutande äro avsedda för nyss angivna ändamål. I överensstämmelse härmed skulle innevarande års anslag, 88,175 kronor, med nedan angivna belopp fördelas på följande anslag, nämligen:

Avlöning till personal vid staber och truppförband:

1. Ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare	kronor 17,600: —	
2. Officerare, kommenderade till järnvägarna såsom assistenter eller för utbildning	» 6,300: —	
3. För passagesystemets genomförande i kaptensgraden	» 1,530: —	kronor 25,430: —

Rese- och traktamentsersättning	» 1,975: —
Resestipendier	» 1,000: —

Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser:

1. Utbildning av officerare, kommenderade till järnvägarna	kronor 7,350: —	
2. Undervisning i ryska språket, i ridning och i kartarbeten	» 11,400: —	» 18,750: —

Skrivmaterial, expenser, bränsle, lyse m. m.:

1. Arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m.	» 9,500: —	
2. Expenser, renskrivning, ved m. m.	» 22,795: —	» 32,295: —

Tryckningskostnader	» 700: —
Fält- och fälttjänstövningar	» 8,025: —

Summa kronor 88,175: —

- [4.] Med anledning därav att medelsbehovet för år 1920 skulle uppgå till 98,635 kronor, böra emellertid vissa av ovannämnda poster från och med 1920 undergå härav betingad höjning. Med tillämpning av de utav riksstatssakkunniga följda statistiska grunder för anslagets fördelning bör det för år 1920 erforderliga beloppet fördelas på följande anslag sålunda:

Avlöning till personal vid staber och truppförband:

1. Ersättning åt aspiranter och inkommanderade officerare	kronor 18,500: —	
2. Ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna för tjänstgöring såsom militärassistenter ...	» 7,760: —	
3. För passagesystemets genomförande i kaptensgraden	» 1,530: —	kronor 27,790: —

<i>Rese- och traktamentsersättning</i>	» 3,475: —
<i>Resestipendier</i>	» 1,000: —

Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser:

1. Utbildning av officerare, kommenderade till järnvägarna	kronor 7,350: —	
2. Undervisning i finska och ryska språken, ridning och kartarbeten	» 13,500: —	» 20,850: —

Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.:

1. Arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m. ...	» 9,500: —	
2. Expenser, renskrivning, ved m. m.	» 22,795: —	» 32,295: —

<i>Tryckningskostnader</i>	» 700: —
<i>Fält- och fälttjänstövningar</i>	» 12,525: —

Summa kronor 98,635: —

Under hänvisning till vad jag förut anfört rörande den ändrade uppställningen av staten för generalstabens, böra således å nämnda stat under rubrik »B. Övrig personal» upptagas följande poster: [4.]

Ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare	kronor	18,500: —
Ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna		
för tjänstgöring såsom militärassistenter	»	7,760: —
För passagesystemets genomförande i kaptensgraden	»	1,530: —
Summa kronor		27,790: —

Vad härefter angår chefens för generalstabens framställning om äskande av medel för förstärkning av innevarande års anslag till generalstabens övningar, expenser m. m., finner jag mig på förut anförda skäl icke kunna tillstyrka, att medel anvisas för beredande av dagtraktamenten åt aspiranterna, för underhåll av automobil samt för höjning av arvodena för undervisning i ryska språket och i ridning. Ej heller anser jag lämpligt att redan för innevarande år äska anslag för anordnande av undervisning i finska språket.

Då, enligt vad arméförvaltningens civila departement framhållit, kostnaderna för kommendering av ytterligare en officer såsom militär-assistent å järnvägsstyrelsen skola intill utgången av innevarande år bestridas från anslaget till extra utgifter, erfordras icke anvisande av några särskilda medel för detta ändamål.

Slutligen torde, i anslutning till vad arméförvaltningens civila departement därom anfört, ökade medel för arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m. samt för expenser, renskrivning, tryckningskostnader och ved m. m. icke böra i detta sammanhang av riksdagen äskas.

Däremot torde en förstärkning av de för generalstabens fältövningar, personalens vid generalstabens resor, resestipendier m. m. samt för ersättning åt aspiranter beräknade båda posterna vara erforderlig; och har jag icke något att erinra mot de för sådant ändamål av civila departementet föreslagna beloppen om 6,000 kronor, respektive 1,800 kronor. Dessa båda belopp, tillhopa 7,800 kronor, torde böra anvisas å tilläggsstat för år 1919. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för generalstabens, avsedd att lända till efterrättelse tillsvärdare från och med år 1920 (se Bil. 4). Denna slutar å 325,565 kronor eller 19,830 kronor mindre än den nu gällande.

Sammanfattning.

- [4.] Då de å staten under rubrik »B. Övrig personal» uppförda beloppen, enligt vad förut nämnts, böra få användas efter friare bestämmelser, än som gälla för den av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda fasta avlöningen, har i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag statens slutsumma angivits såsom »summa högst», en begränsning vilken icke erfordras i sådana fall, då avlöningen enligt vederbörande stat utgår efter fullt bestämda grunder beträffande såväl tid som belopp.

3. Artilleristaben.

Den nu gällande staten för artilleristaben slutar å 21,390 kronor. I denna stat erfordras ändring
dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag,
dels ock på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade löne-
regleringen för vissa vaktmästare m. fl.

Riksstats-
sakkunnigas
förslag.

Å den nuvarande staten är under rubrik »Gottgörelse för tjänstehästar» upptaget ett belopp av 765 kronor för beredande av lönetillägg och furageersättning åt chefen för en tjänstehäst. Denna post bör utgå ur staten och för ändamålet erforderliga medel i stället uppföras under den i beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkningen rörande hästgottgörelsens utbetalande jämväl utgå ur staten.

Vidare finnes i staten upptaget ett belopp av 3,000 kronor till expenser, gratifikationer åt tillfälliga biträden, ved, ljus, rengöring m. m. Denna post bör i sin helhet överföras till det nya anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.*

Vaktmästa-
rens avlö-
ningsförmå-
ner.

Å artilleristabens stat finnes uppförd 1 vaktmästare. Enligt vad under punkten 1 omförmäls, avser den av 1918 års riksdag beslutade löne regleringen för vissa vaktmästare jämväl ifrågavarande befattningshavare. Sedan denne från och med innevarande år övergått till den nya avlöningsstaten, bör härav betingad ändring vidtagas i artilleristabens stat. Beträffande ändringens innebörd tillåter jag mig att hänvisa till vad därom under punkten 1 anförts.

Samman-
fattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för artilleristaben, avsedd att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 5). Denna stat slutar å 18,025 kronor eller 3,365 kronor mindre än den nu gällande.

[4.]

4. Kommendantskapen.

Uti den nu gällande staten för kommendantsstaten, slutande å 74,500 kronor, erfordras ändring dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag, dels ock på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade omorganisationen av fältveterinärkåren.

Därjämte har framställning gjorts dels om uppförande å staten av arvode åt organisten i garnisonsförsamlingen å Karlsborg, dels om höjning av arvodet åt garnisonspastorn i Boden.

Å den nuvarande staten finnas uppförda tillhopa 5,355 kronor för beredande av hästgottgörelse åt kommendanterna i Stockholm, å Karlsborg och i Boden ävensom åt deras adjutanter. Dessa poster böra utgå ur staten och för ändamålet erforderligt belopp i stället uppföras under den i beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkningen rörande hästgottgörelsens utbetalande utgå ur staten.

Riksstats-
sakkunnigas
förslag.

Vidare äro å den nuvarande staten uppförda följande poster, nämligen

a) Kommendantskapet i Stockholm.

Till vaktjournaler, skrivmaterialier för expeditionen och vakterna, bokinbindningskostnad, renhållning i expeditionsoch vaktrummen, förstugor och korridorer m. fl. extra utgifter kronor 650: —

b) Kommendantskapet å Karlsborg.

Skrivmaterialier m. m. » 100: —

c) Kommendantskapet i Boden.

Eldning, städning och belysning » 3,300: —
Kostnader för telefonstationens i Boden öppenstående nattetid, påringningsavgifterna för de olika militära expeditionernas tjänstesamtal häri inräknade » 600: —
Kostnader för skrivmaterialier, blanketter, övriga tryckalster, underhåll av expeditionsmateriel m. m. » 2,500: —
Eldning, belysning och städning samt expenser och telefon för poliskommissariens expedition » 692: 50

- [4.] Samtliga dessa poster, tillhopa 7,842 kronor 50 öre, böra utgå ur staten och i stället upptagas med 7,767 kronor 50 öre under det nya anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.* och med 75 kronor, avsedda för kommendantskapet i Boden, under det nya anslaget till *tryckningskostnader*.

Fältveteri-
närkårens
omorganisa-
tion.

Å den nuvarande staten för kommendantsstaten äro upptagna dels 1 bataljonsveterinär för Karlsborgs garnison med löjtnants av andra klassen avlöningsförmåner eller 2,115 kronor, dels ock 1 regementsveterinär för Bodens garnison och fästningsveterinär vid kommendantskapet därstädes med kaptens av andra klassen avlöningsförmåner eller 3,860 kronor samt dessutom ett arvode om 1,000 kronor.

Enligt den nya organisationen av fältveterinärkåren skall ingen annan förändring vidtagas med avseende å ifrågavarande båda beställningar än den, som betingas av den i samband med den nya organisationen beslutade löneregleringen. Enligt denna skall regementsveterinär erhålla kaptens av första klassen avlöningsförmåner, dock att till regementsveterinären för Bodens garnison skall såsom hittills utgå ett särskilt arvode om 1,000 kronor. Av de 27 bataljonsveterinärer, som efter genomförd organisation skola finnas, skola de 13 äldre erhålla kaptens av andra klassen avlöningsförmåner och de 14 yngre löjtnants av första klassen avlöningsförmåner.

Då jämlikt riksdagens medgivande den nya organisationen rörande avlöningsförmånerna börjat tillämpas redan från och med innevarande år, böra i staten för kommendantsstaten från och med år 1920 vidtagas härav betingade ändringar. För regementsveterinären vid Bodens garnison bör sålunda upptagas lön 3,400 kronor, dagavlönning å 4 kronor = 1,460 kronor samt arvode 1,000 kronor, summa 5,860 kronor. För bataljonsveterinären vid Karlsborgs garnison böra, liksom för samtliga övriga bataljonsveterinärer, i staten upptagas endast löjtnants av första klassen avlöningsförmåner eller lön 1,500 kronor och dagavlönning å 3 kronor = 1,095 kronor, summa 2,595 kronor. För beredande av fyllnad till kaptens av andra klassen löneförmåner åt de 13 äldre bataljonsveterinärerna komma nämligen, såsom jag får tillfälle att längre fram närmare utveckla, särskilda medel att beräknas under avlöningsanslaget.

Arvode åt
organisten
i garni-
sons försam-
lingen å
Karlsborg.

Genom brev den 31 december 1879 medgav Kungl. Maj:t, att ett bidrag av 400 kronor för år finge tillsvidare utgå åt garnisonsförsamlingen å Karlsborg till avlönande av en organist, och föreskrevs därvid, att härav föranledda kostnader skulle, intill dess plats för nämnda bi-

drag kunde beredas å kommendantsstaten, bestridas från fjärde huvudtiteln anslag till extra utgifter. [4.]

Arméförvaltningen har nu hemställt, att då ifrågavarande bidrag allt fortfarande behövde utgå, men anslaget till extra utgifter icke lämpligen borde belastas med en dylik regelbundet återkommande utgift, medel för utgiftens bestridande borde beräknas under anslaget till kommendantsstaten. Beloppet syntes böra uppföras såsom en ny anslagspost under b) kommendantskapet å Karlsborg. Arméförvaltningens framställning.

Vad sålunda föreslagits föranleder från min sida icke någon erinran. Departementschefen.

Enligt det för 1914 års senare riksdag framlagda förslaget till ny härordning skulle, med uteslutande ur vederbörliga stater av två arvoden för regementspastorer vid Norrbottens regemente och Boden—Karlsborgs artilleriregemente, å staten för kommendantsstaten uppföras arvode om 4,000 kronor för en garnisonspastor i Boden. Denna ändring ansågs böra genomföras redan från och med år 1915. Utom det belopp, som motsvarade nämnda båda arvoden, tillhopa 2,000 kronor, syntes emellertid för det dåvarande endast böra beräknas ett ytterligare belopp av 1,000 kronor, motsvarande det arvode åt regementspastor, som enligt 1901 års härordning avsetts att uppföras å Norrlands artilleriregementes stat för dess till Boden förlagda del. I enlighet härmed upptogs i det förslag till stat för kommendantsstaten, som förelades riksdagen till godkännande, 1 garnisonspastor för Boden med arvode om 3,000 kronor. Höjning av arvodet åt garnisonspastorn i Boden.

Vad sålunda föreslagits blev av riksdagen bifallet.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att då uppsättningen enligt 1914 års härordningsbeslut av de för Bodens garnison avsedda truppförbanden torde vara genomförd före 1920 års ingång, det till garnisonspastorn utgående arvodet måtte i enlighet med härordningsbeslutet från och med år 1920 höjas till 4,000 kronor. Arméförvaltningens framställning.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke någon erinran att framställa. Departementschefen.

I enlighet med vad nu anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för *kommendantskapen*, såsom staten hädanefter riktigare torde böra benämnas, avsedd att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 6). Denna stat slutar å 64,182 kronor 50 öre eller 10,317 kronor 50 öre mindre än den nu gällande. Sammanfattning.

[4.]

5. Rullföringsbefälhavare med biträden.

Under det nuvarande anslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m. äro beräknade

för rullföringsväsendet å fastlandet.....	kronor 283,130: —
» » » Gottland	» 13,000: —

Den förra posten är fördelad sålunda:

Arvoden åt rullföringsbefälhavare enligt särskild av Kungl. Maj:t och riksdagen godkänd stat	kronor 241,630: —
Hyra, eldning, belysning och städning av 74 expeditionslokaler å 500 kronor	» 37,000: —
Telefonavgifter	» 4,500: —
Summa kronor 283,130: —	

Den senare posten är disponerad sålunda:

Arvoden åt 4 rullföringsbefälhavare, tillika landstormsområdesbefälhavare, å 4 kronor om dagen samt åt 4 rullföringsbiträden, tillika landstormsförrådsförvaltare, å 2 kronor om dagen, allt enligt kungl. brev den 15 december 1911	kronor 8,760: —
Särskilda arvoden för tillsyn av förråd inom kompaniområdena m. m.	» 1,440: —
Hyra, eldning, belysning och städning	» 1,240: —
Övningar för landstormen	» 1,560: —
Summa kronor 13,000: —	

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra arvodena åt rullföringsbefälhavare jämte biträden å såväl fastlandet som å Gottland sammanföras till en gemensam stat under *avlöningsanslaget*. I överensstämmelse härmed har jag låtit uppgöra förslag till stat för rullföringsbefälhavare med biträden, avsedd att lända till efterrättelse till vidare från och med år 1920 (se Bil. 7). Denna stat slutar å (241,630 + 8,760 =) 250,390 kronor.

Av övriga ovannämnda poster bör den under rullföringsväsendet å Gottland beräknade posten om 1,440 kronor till särskilda arvoden för tillsyn av förråd inom kompaniområdena m. m. överföras till den i

beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »K. Vissa arvoden m. m.», de för hyra, eldning, belysning och städning ävensom för telefoner beräknade posterna om respektive 37,000 kronor, 1,240 kronor och 4,500 kronor eller tillhopa 42,740 kronor till det nya anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.* samt den under rullföringsväsendet å Gottland till övningar för landstormen beräknade posten om 1,560 kronor till ett av riksstatssakkunniga föreslaget nytt anslag till *truppförbandens övningar*. [4.]

6. Bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater.

Enligt den år 1911 beslutade omorganisationen av fältläkarkåren skola vid armén finnas 44 *bataljonsläkare vid fältläkarkåren* med tjänstgöringsskyldighet under högst 75 dagar årligen.

Löneförmånerna för bataljonsläkare vid fältläkarkåren utgå med lön 1,500 kronor samt dagarvode å 8 kronor om dagen under tjänstgöring utom bostadsorten och 4 kronor om dagen under tjänstgöring å bostadsorten. Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor och efter 10 år med ytterligare 300 kronor.

För bestridande av förenämnda kostnader finnes för närvarande å riksstaten uppfört ett ordinarie förslagsanslag om 88,000 kronor, benämnt »Avlöning till bataljonsläkare vid fältläkarkåren».

Enligt 1911 års organisation skall den nuvarande *fältläkarstipendiatinstitutionen* avvecklas. Denna organisationsförändring är emellertid ännu icke genomförd utan finnas fortfarande vid armén 24 fältläkarstipendiatbeställningar.

Fältläkarstipendiat åtnjuter ett årligt arvode om 600 kronor, uppfört å en särskild av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställd stat, samt dagarvode om 8 kronor under den till 90 dagar beräknade tjänstgöringen.

För bestridande av de till fältveterinärstipendiaterna utgående arvoden finnas i riksstaten för närvarande uppfört ett ordinarie anslag om 21,600 kronor, benämnt »Stipendier för fältläkarkåren». Dagarvoden utgå från anslaget till rese- och traktamentspenningar.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra samtliga ovan nämnda kostnader för bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt för fältläkarstipendiater sammanföras å en gemensam stat under *avlöningsanslaget*. Riksstatssakkunnigas förslag.

[4.]	Å nämnda stat skulle alltså upptagas	
	Lön à 1,500 kronor för 44 bataljonsläkare	kronor 66,000: —
	Dagarvode à 8 kronor under 75 dagar för förslagsvis 29 bataljonsläkare	kronor 17,400: —
	Dagarvode à 4 kronor under 75 dagar för förslagsvis 15 bataljonsläkare	» 4,500: —
	Arvode à 900 kronor för 24 fältläkarstipendiater	» 21,900: —
	Dagarvode à 8 kronor under 90 dagar för 24 fältläkarstipendiater	» 21,600: —
		» 17,280: —

Medelsbehovet för år 1920.

Såsom förut nämnts, skall fältläkarstipendiatinstitutionen efter hand avvecklas. Uti 1914 års härordning förutsattes, att behovet av extra läkare vid armén under de genom samma härordning väsentligt utsträckta vapenövningarna delvis skulle fyllas därigenom, att de värnpliktiga läkarna finge fullgöra en del av desamma i sådan egenskap åliggande tjänstgöring i fred i form av tjänstgöring i läkarbefattning (s. k. facktjänstgöring).

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att antalet dylika värnpliktiga läkare, vilka under facktjänstgöring på eget ansvar bestrede läkarbefattning vid armén, vore så ringa, att detsamma i ingen mån vore tillräckligt att utfylla det behov av läkare vid armén, som för närvarande förefunnes på grund av de talrika vakanserna inom bataljonsläkarbeställningarna vid truppförbanden. Under det att dessa vakanta tjänster i augusti 1917 utgjort 12, uppginge desamma i augusti 1918 till 16. Dessutom funnes för närvarande fyra obesatta bataljonsläkarbeställningar vid fältläkarkåren. Av samtliga dessa hade flertalet upprepade gånger varit till ansökan ledigförklarad, utan att sökande anmält sig. Vid sådant förhållande vore behovet av extra läkare stort, och de svårigheter att fylla detta behov, som redan nu ständigt yppade sig, skulle utan tvivel bli allt större, om antalet fältläkarstipendiatbeställningar skulle minskas.

Arméförvaltningen hemställde därför, att 24 fältläkarstipendiatbeställningar måtte upptagas i staten jämväl för år 1920.

Departementschefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört, torde någon minskning av fältläkarstipendiaternas antal för år 1920 icke böra vidtagas.

I enlighet med vad nu anförts, har jag låtit uppgöra förslag till stat för bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater, avsedd att lända till efter rättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 8), och slutar denna stat å 126,780 kronor.

[4.]
Samman-
fattning.

7. Remonteringsstyrelsen.

Den för närvarande gällande, under anslaget till remontering m. m. upptagna staten för monteringsstyrelsen slutar å 13,855 kronor.

Uti denna stat erfordras vidtagande av vissa ändringar med anledning av riksstatssakkunnigas förslag. Därjämte har framställning gjorts om höjning av avlöningsförmånerna för styrelsens chef ävensom för redogöraren.

Å nuvarande stat är uppförd gottgörelse åt chefen för två tjänstehästar med 1,530 kronor. I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör denna post utgå ur staten och för ändamålet erforderliga medel i stället uppföras i den under beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkningen rörande hästgottgörelsens utbetalande utgå ur staten.

Riksstats-
sakkun-
nigas
förslag.

Å nuvarande stat äro vidare uppförda följande poster:

Skrivbiträde och expenser	kronor 2,000: —
Hyra, ved, lyse, och städning m. m. av expediti- lokaler	» 3,000: —
	eller tillhopa kronor 5,000: —

Dessa båda poster böra i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag utgå ur staten och upptagas under det nya anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.*

Enligt nuvarande stat åtnjuter monteringsstyrelsens chef arvode, motsvarande majors avlöning, eller 5,825 kronor och styrelsens redogörare arvode om 1,500 kronor.

Förslag om
höjning av
avlönings-
förmånerna
åt chefen
och redo-
göraren.

I sammanhang med angivandet av medelsbehovet för år 1919 hemställde chefen för monteringsstyrelsen, bland annat, att den till honom utgående avlöningen måtte höjas med ett tilläggsarvode av 10 kronor om dagen under den tid, då han för resor vistades utom Stockholm, ävensom att redogörarens arvode måtte ökas med 500 kronor.

Tidigare
förslag om
avlöningsför-
bättring.

[4.] Beträffande denna framställning yttrade arméförvaltningen i sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919, att då förarbeten till en allmän lönereglering för lantförsvarets personal påginge och denna fråga alltså i hela dess vidd inom kort komme att föreläggas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, det tillsvidare borde anstå med förändring av nu ifrågavarande avlöningsvillkor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 anslöt jag mig till denna arméförvaltningens mening.

Framställning
av chefen för
remonterings-
styrelsen.

Chefen för monteringsstyrelsen har nu i en av inspektören för kavalleriet med tillstyrkan av bifall till arméförvaltningens intendents-departementet överlämnad skrivelse den 1 juli 1918 ytterligare framhållit behovet av att åt honom beviljades ett tilläggsarvode av 10 kronor för varje i och för uppköp, emottagande och fördelning av remonter använd förrättningsdag. Tillika har han föreslagit, att arvodet till styrelsens redogörare måtte ökas från 1,500 kronor till 3,000 kronor.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Uti häröver avgivet yttrande har arméförvaltningen anført, att sedan den i ämbetsverkets förenämnda skrivelse den 31 augusti 1917 omförmälda utredning rörande en allmän lönereglering vid armén numera avslutats, proposition avlåtits till 1918 års riksdag angående tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén. Med anledning av denna proposition hade riksdagen medgivit, bland annat, att chefen för monteringsstyrelsen skulle under vart och ett av åren 1918 och 1919 åtnjuta tillfällig löneförbättring såsom för major, eller alltså med 750 kronor om året. Vid sådant förhållande syntes framställningen om beredande av särskilt tilläggsarvode åt bemälde chef icke för närvarande böra föranleda någon åtgärd.

Vad beträffade förslaget om arvodesförhöjning åt redogöraren, vore att märka, att denne befattningshavare icke blivit upptagen bland de arvodestagare, som enligt § 5 i de av riksdagen fastställda grunderna för tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén skulle komma i åtnjutande av dylik förmån. Då den nuvarande redogöraren ej heller innehade annan tjänst på aktiv stat vid armén, vore han alltså icke berättigad till dylik löneförbättring. Under sådana förhållanden ansåge sig arméförvaltningen böra föreslå, att ett särskilt tilläggsarvode för åren 1918 och 1919 tilldelades ifrågavarande befattningshavare. Detta tilläggsarvode syntes med tillämpning av de grunder, som iakttagits vid bestämmande av ovannämnda tillfälliga löneförbättring, böra utgå

med 20 procent av det å remonteringsstyrelsens stat för redogöraren uppförda arvodel, 1,500 kronor, eller alltså med 300 kronor om året och få bestridas av reservationerna å anslaget till remontering m. m. Någon särskild anvisning å anslaget för detta ändamål behövde alltså icke ifrågakomma.

[4.]

Då, såsom arméförvaltningen framhållit, chefen för remonteringsstyrelsen redan från och med år 1918, i enlighet med riksdagens därom fattade beslut, kommit i åtnjutande av tillfällig löneförbättring med 750 kronor för år och enahanda löneförbättring, på sätt jag längre fram får tillfälle att närmare omnämna, torde böra utgå jämväl för år 1920, finner jag mig icke kunna tillstyrka chefens för remonteringsstyrelsen framställning om beredande åt honom av ett särskilt tilläggsarvode.

Departements-
chefen.

Vad härefter angår det till redogöraren utgående arvodel, torde det icke kunna bestridas, att detta arvode, vilket blivit bestämt med hänsyn till de före kristidens inträde rådande förhållandena, numera måste anses otillräckligt. Vid sådant förhållande och då redogöraren icke tillhör någon av de personalkategorier, till vilka tillfällig löneförbättring jämlikt 1918 års riksdags beslut utgår, finner jag mig böra tillstyrka arméförvaltningens förslag, att till redogöraren må för vart och ett av åren 1918 och 1919 utgå ett tilläggsarvode om 300 kronor från förefintliga reservationer under anslaget till remontering m. m. Efter ingången av år 1920 torde emellertid icke böra på så sätt förfaras. Enligt riksstatssakkunnigas förslag skola nämligen därefter samtliga till befattningshavare vid armén utgående arvoden beräknas under avlöningsanslaget. På grund härav och då, såsom förut nämnts, redogörarens nuvarande arvode måste anses för lågt, finner jag mig böra föreslå, att nämnda arvode från och med år 1920 å staten uppföres med ett till 1,800 kronor förhöjt belopp.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för remonteringsstyrelsen, avsedd att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 9). Denna stat slutar å 7,625 kronor eller 6,230 kronor mindre än den nu gällande.

Samman-
fattning.

II. Undervisningsverken.

1. Krigshögskolan.

Den för närvarande gällande, under anslaget till krigshögskolor upptagna staten för krigshögskolan slutar å 56,030 kronor.

[4.]

Uti denna stat erfordras ändring dels med anledning av riksstats-sakkunnigas förslag, dels ock på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vissa vaktmästare m. fl.

Därjämte har förslag framställts om höjning av de till vissa av högskolans lärare för närvarande utgående arvodena.

Riksstats-
sakkunnigas
förslag.

Å den nuvarande staten finnes under rubrik »Utgifter, gemensamma för krigshögskolan och vissa andra institutioner» uppfört ett belopp av 5,330 kronor till högskolebyggnadens uppvärmning, vattenförbrukningsavgift, elektrisk ström och städning av gemensamma lokaler. Denna post bör utgå ur staten och i stället upptagas under det nya anslaget till *skrivmaterialer, expenser, bränsle, lyse m. m.*

Vidare bör den å nuvarande stat under rubrik »Krigshögskolans egna utgifter» upptagna posten om 1,530 kronor för beredande av gottgörelse åt chefen för två tjänstehästar utgå och för ändamålet erforderliga medel i stället uppföras i den under beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkningen rörande hästgottgörelsens utbetalande utgå ur staten.

Slutligen böra följande under rubrik »Arvoden åt lärare» å staten upptagna poster utgå, nämligen

Gottgörelse för anordnande av övningsritter	kronor	500: —
Praktiska övningar	»	14,500: —
Inköp och underhåll av inventarier, böcker och under-		
visningsmateriel	»	950: —
Expenser, städning m. m.	»	2,595: —

Samtliga ifrågavarande poster, tillhopa 18,545 kronor, böra överflyttas till ett nytt ordinarie anslag till *undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser*. I samband härmed bör den vid nuvarande stat fogade anmärkning 4 utgå.

Vaktmäs-
tarnas avlö-
ningsförmå-
ner.

Å krigshögskolans stat finnas uppförda 1 förste vaktmästare och 1 vaktmästare. Enligt vad under punkten 1 omförmäls, avser den av 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vaktmästare jämväl ifrågavarande befattningshavare. Sedan dessa från och med innevarande år övergått till den nya avlöningsstaten, bör härav betingad ändring vidtagas i krigshögskolans stat. Beträffande ändringens innebörd tillåter jag mig hänvisa till vad därom under punkten 1 anförts.

Uti krigshögskolans stat är för närvarande upptaget ett belopp av 9,600 kronor till arvoden åt lärarna i de vid skolan förekommande tvångsämnen. Anslagsposten är beräknad efter ett årligt arvode av 300 kronor för varje timmes undervisningsskyldighet i veckan. [4.] Förslag om höjning av vissa lärararvoden.

Uti skrivelse till inspektören för militärläroverken den 15 juli 1918 har nu chefen för krigshögskolan gjort framställning därom, att de till lärarna i tvångsämnen utgående arvoden måtte från och med år 1920 höjas med minst 100 procent. Framställning av chefen för krigshögskolan.

Till stöd härför har skolchefen huvudsakligen anfört, att de senare årens förändringar på det ekonomiska området och penningvärdets våldsamma och alltjämt fortgående fall nödvändiggjorde en höjning av de sedan många år tillbaka till sina nuvarande belopp bestämda arvoden; att den oupphörligt fortgående snabba utvecklingen på krigskonstens alla områden i väsentlig grad medfört ökat arbete för lärarpersonalen; att nuvarande låga arvoden medfört svårigheter att hålla lärarplatserna besatta; samt att lärararvoden vid såväl artilleri- och ingenjörhögskolan som krigsskolan och infanteriskjutskolan utginge med delvis väsentligt högre belopp än vid krigshögskolan.

Med överlämnande av berörda framställning och under instämmande uti vad chefen för krigshögskolan anfört, har inspektören för militärläroverken m. m. uti underdånig skrivelse den 2 augusti 1918 ansett sig böra framhålla betydelsen och nödvändigheten av, att så snart förhållandena det medgäve, en väsentlig höjning företoges av de arvoden, som för närvarande utbetalades till lärarna i tvångsämnen vid krigshögskolan. Inspektören för militärläroverken.

Uti den 22 oktober 1918 avgivet yttrande har arméförvaltningens civila departement anfört följande:

Till ifrågavarande lärarbefattningar förordnades mestadels officerare vid generalstaben samt i övrigt officerare med placering vid artilleristaben, fortifikationens huvudstation, intendenturstaben eller flottans huvudstation. Enligt § 2 av instruktionen för generalstaben den 17 mars 1916 hade generalstaben till uppgift, bland annat, att utbilda lärare i en del av de rent militära ämnena vid arméns högre undervisningsanstalter, och torde de till sådan lärarverksamhet förordnade officerarna beredas viss för undervisningens skötande erforderlig ledighet från sin tjänstgöring vid generalstaben. Sådan lättnad i de ordinarie tjänsteåliggandena torde även medgivas de vid andra staber eller stationer anställda lärarna vid högskolan. Arméförvaltningens civila departement.

[4.]

En höjning av de till lärarna i tvångsämnena vid krigshögskolan utgående arvoden hade tidigare vid upprepade tillfällen ifrågasatts. Sålunda hade skolans chef uti ett år 1903 avgivet förslag till omorganisation av krigshögskolan hemställt, att nämnda arvoden måtte beräknas till 400 kronor för varje genomgående timmes undervisningsskyldighet i veckan. Därest någon höjning av ifrågavarande arvoden nu skulle anses skälig, syntes nyssnämnda förslag, vilket innebure en ökning med $33\frac{1}{3}$ procent av de nu utgående arvoden, utgöra en lämplig grund för densammas beräkning. Lärarna vid krigshögskolan åtnjöte nämligen i denna sin egenskap varken tillfällig löneförbättring eller krigstidstillägg, men skulle genom den sålunda ifrågasatta arvodesförhöjningen vinna samma förbättring av sina avlöningsvillkor, som ett krigstidstillägg för närvarande utgjorde.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till de ändrade förhållanden, som inträtt, sedan de nuvarande arvoden åt lärarpersonalen vid krigshögskolan till sina belopp bestämdes, torde en höjning av desamma vara av behovet påkallad. Denna höjning bör dock icke företagas fristående för sig, utan i samband med en allmän reglering av lärararvoden vid de olika militära undervisningsanstalterna. Vid sådant förhållande och då frågan härom torde komma att upptagas till behandling av de inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande definitiv lönereglering för arméns personal, synes den av chefen för krigshögskolan gjorda framställningen icke böra föranleda annan åtgärd, än att densamma överlämnas till nämnda sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörandet av det dem givna uppdraget.

Samman-
fattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för krigshögskolan, avsedd att lända till efterrättelse tills vidare från och med år 1920 (se Bil. 10). Denna stat slutar å 31,425 kronor eller 24,605 kronor mindre än den för innevarande år fastställda.

2. Artilleri- och ingenjörhögskolan.

Den för närvarande gällande, under anslaget till krigshögskolor upptagna staten för artilleri- och ingenjörhögskolan slutar å 62,455 kronor.

Uti denna stat erfordras ändring dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag, dels ock på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vissa vaktmästare m. fl.

Därjämte har förslag framställts om höjning av de till lärarpersonalen för närvarande utgående arvodena m. m. [4.]

Uti den nuvarande staten finnes under rubrik »Staben» uppförd gottgörelse åt chefen för två tjänstehästar med 1,530 kronor. Denna post bör ur staten utgå och för ändamålet erforderliga medel i stället uppföras under den i beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkningen rörande hästgottgörelsens utbetalande utgå ur staten.

Riksstats-
sakkunnigas
förslag.

Vidare bör det å staten under rubrik »Elever» uppförda belopp av 3,000 kronor till stipendier åt elever utgå ur staten och i stället upptagas under ett nytt ordinarie anslag till *studiestipendier*.

Slutligen upptager staten under rubrik »Omkostnader och underhåll» följande poster, nämligen:

Biblioteket, fysiska kabinettet och kemiska laboratoriet	kronor	2,000: —
Lokalernas uppvärmning och belysning.....	»	2,100: —
Vattenförbrukningsavgift	»	100: —
Inventariers underhåll	»	700: —
Skrivmaterialier för undervisningen, expeditionen och redogörelsen	»	400: —
Städning och tvätt	»	600: —
Renhållning	»	150: —
Elevernans praktiska övningar samt rese- och traktementskostnader ävensom handräckning m. m. under övningarna	»	14,350: —
Reseersättningar	»	2,500: —
Extra utgifter, däri inbegripna enligt kungl. brev den 13 januari 1824 till bestridande av kostnader för tryckning av läroböcker m. m. anslagna 300 kronor.....	»	600: —
Till underhåll av skolans lokaler	»	1,000: —
Summa kronor		24,500: —

Av dessa olika poster bör det under extra utgifter för tryckning av läroböcker beräknade beloppet, 300 kronor, överföras till det nya anslaget till *tryckningskostnader*, posten för underhåll av skolans lokaler, 1,000 kronor, till ett nytt ordinarie anslag till *byggnader, övningsfält och skjutbanor* samt övriga poster, tillhoppa 23,200 kronor, till det

Uti skrivelse till arméförvaltningens civila departement den 13 juli 1918 angående anslaget till artilleri- och ingenjörhögskolan för år 1920 har nu chefen för nämnda högskola anfört, att nästlidet års riksdag genom beviljande av förhöjt krigstidstillägg och fastställande av grunder för tillfällig löneförbättring under åren 1918 och 1919 för viss personal vid armén i princip erkänt, att penningvärdet sjunkit därhän, att en reglering av avlöningsförhållandena vid armén vore av behovet oavvisligen påkallad. Vid sådant förhållande och då det helt visst icke kunde vara riksdagens mening att för framtiden avlöna det arbete, som av högskolans personal utfördes, lägre än hittills skett, borde en reglering av lärarpersonalens arvoden äga rum. Arvodesökningen syn-tes visserligen böra motsvara penningvärdets fall, men då denna beräkningsgrund av flera skäl måhända för närvarande icke borde ifrågakomma, hemställde skolchefen, att arvodena måtte för såväl lärarpersonalen som adjutanten och redogöraren från och med år 1920 ökas med minst 50 procent av deras nuvarande belopp.

[4.]

Framställning
av chefen för
artilleri- och
ingenjörhög-
skolan.

Inspektören för militärläroverken m. m. har i avgivet yttrande funnit sig böra tillstyrka bifall till vad skolchefen sålunda föreslagit.

Inspektören
för militär-
läroverken
m. m.

Med underdånig skrivelse den 22 oktober 1918 har arméförvaltningens civila departement överlämnat ifrågavarande framställning samt därvid för egen del anfört följande:

Arméförvalt-
ningens civila
departement.

Lärare och repetitörer vid artilleri- och ingenjörhögskolan vore till större delen officerare, tillhörande artilleriet eller fortifikationen samt, för läroämnet krigskonst, generalstaben. Dessa lärare eller repetitörer vore, med några i särskilda fall medgivna undantag, helt och hållet upptagna av sin lärarverksamhet vid skolan, men uppbure under tiden från vederbörande stater sina avlöningsförmåner oavkortade. Deras arvoden kunde således betraktas såsom tilläggsavlöning, beräknad, vad lärarna beträffade, efter visst belopp, 6 à 7 kronor, för lektionstimme enligt grunder, som närmare omförmäldes i statsverkspropositionen till 1914 års riksdag. För repetitörerna hade arvodena utgått efter en beräkningsgrund av 750 kronor för år.

Utom nämnda officerare funnes för närvarande vid högskolan tre civila lärare i ämnena matematik, fysik och kemi med arvoden å respektive 3,500, 2,200 och 2,100 kronor, beräknade efter 15 kronor för varje föreläsningstimme. Beträffande dessa hade i det förslag, som legat till grund för den nu gällande statens anslagsposter för lärare och repetitörer, anförts, att desamma vore föreslagna efter en låg be-

- [4.] räkningsgrund i jämförelse med t. ex. motsvarande arvoden vid tekniska högskolan, vilka utginge med 25 kronor för föreläsningstimme. Om dessa arvoden således från början varit lågt beräknade, hade detta under de senaste åren allt mera blivit fallet beträffande ersättningarna till lärarna i matematik och fysik, i det att dessas förutvarande antal föreläsningstimmar enligt nu gällande undervisningsstadga för högskolan av den 15 september 1916 för närvarande utgjorde respektive 350 och 210 timmar för år räknat, vilket efter ovannämnda beräkningsgrund skulle berättiga till arvoden å respektive 5,250 och 3,150 kronor. För läraren i kemi utgjorde nuvarande antalet lektionstimmar för år räknat $142\frac{1}{2}$, motsvarande ett arvodesbelopp å 2,137 kronor 50 öre, eller i det närmaste det nu utgående arvodet.

Till adjutant vid artilleri- och ingenjörhögskolan förordnades en officer, tillhörande antingen artilleriet eller fortifikationen och som under tiden ägde bibehålla sina ordinarie avlöningsförmåner oavkortade. Och såsom redogörare vore anställd en förutvarande officer med pension och fyllnadspension. Dessa befattningshavares arvoden utgjorde enligt nu gällande stat 700 kronor respektive 900 kronor. Som en jämförelse med dessa belopp kunde anföras, att för adjutanten vid krigshögskolan, som tillika vore redogörare, i staten vore uppfört ett arvode å 1,000 kronor. Visserligen funnes där även en andre adjutant med arvode å 600 kronor, men dessa två arvoden utgjorde tillhopa samma belopp, som utginge för ifrågavarande befattningar vid artilleri- och ingenjörhögskolan. Vid krigsskolan åtnjöte adjutanten ett arvode å 1,200 kronor, men vore då tillika bibliotekarie. Då det icke ifrågasatts någon förhöjning av dessa arvoden för nämnda skolor, syntes en sådan icke heller i förevarande fall kunna tillstyrkas.

Samtliga ovan angivna befattningshavare vore berättigade till krigstidstillägg å sina innehavande arvoden men ägde däremot icke rätt till tillfällig löneförbättring därå.

Därest någon ökning av lärarnas och repetitörernas arvoden skulle anses skälig, syntes den för de militära lärarna och repetitörerna samt för den civila läraren i kemi icke böra sättas högre än till vad som av civila departementet ifrågasatts rörande lärarnas vid krigshögskolan arvoden, eller till $33\frac{1}{3}$ procent å arvodenas belopp. För lärarna i matematik och fysik däremot syntes kunna ifrågasättas en höjning minst så stor, att arvoden enligt förut anförda beräkningsgrund beredde full ersättning för nämnda lärares årliga antal föreläsningstimmar.

Departements-
chefen.

Under åberopande av vad jag förut anfört rörande chefens för krigshögskolan framställning om höjning av arvoden å den vid nämnda

[4.]

skola anställda lärarpersonalen, håller jag före, att jämväl nu förevarande av chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan gjorda framställning icke bör föranleda annan åtgärd, än att densamma överlämnas till de inom lantförvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande definitiv löne-reglering för arméns personal för att tagas i övervägande vid fullgörandet av det dem givna uppdraget.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för artilleri- och ingenjörhögskolan, avsedd att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 11) Denna stat slutar å 34,225 kronor eller 28,230 kronor mindre än den nu gällande.

Sammanfattning.

3. Ridskolan.

Den för närvarande gällande staten för ridskolan slutar å 59,000 kronor.

Uti denna stat erfordras ändring dels med anledning av riksstats-sakkunnigas förslag, dels ock på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade omorganisationen av fältveterinärkåren.

Därjämte har framställning gjorts om vidtagande av vissa andra ändringar i staten.

Å nuvarande stat är under rubrik »Avlöning» uppförd gottgörelse åt chefen för två tjänstehästar med 1,530 kronor. Denna post bör utgå ur staten och för ändamålet erforderliga medel uppföras under den i beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkningen rörande hästgottgörelsens utbetalande utgå ur staten.

Riksstats-sakkunnigas förslag.

Å staten äro vidare uppförda följande poster:

Omkostnader:

Städning och tillsyn av möbler	kronor	400: —
Uppvärmning	»	6,000: —
Belysning	»	650: —
Underhåll av möbler och sängkläder	»	1,500: —
» » ridtyg och stallpersedlar	»	600: —
» » vapen	»	150: —
» och reparationer av byggnader och hinderbana	»	4,500: —
Transport kronor		13,800: —

[4.]

	Transport kronor	13,800: —
Anordnande av släpjakter	»	1,500: —
Diverse och oförutsedda behov	»	6,067: —

Ersättning:

Till lärare och elever för nödiga resor och transporter av tjänstehästar ävensom reseersättning för hästskötare, där dessas fortskaffande medfört kostnader	»	7,000: —
---	---	----------

 Summa kronor 28,367: —

Av dessa poster bör posten för underhåll och reparationer av byggnader och hinderbana, 4,500 kronor, överföras till det nya anslaget till byggnader, övningsfält och skjutbanor samt övriga poster, tillhoppa 23,867 kronor, till det nya anslaget till undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser. I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkning 2 utgå ur staten.

Fältveterinärkårens omorganisation.

Å staten för Strömsholms hingstdepå är för närvarande uppförd en veterinär med en avlöning av, förutom ålderstillägg, 2,100 kronor. Ifrågakarande veterinär tjänstgör tillika vid ridskolan å Strömsholm såsom lärare i veterinärlära och hovbeslag samt uppbär härför från ridskolans stat ett arvode om 600 kronor, med skyldighet tillika att ombesörja sjukvården för samtliga vid ridskolan befintliga hästar. Slutligen ombesörjer han även veterinärvården vid Utnäslöts remontdepå samt uppbär härför ett arvode av 800 kronor från anslaget till remontering m. m.

Enligt den nya organisationen av fältveterinärkåren skall vid ridskolan finnas 1 bataljonsveterinär, uppförd å ridskolans stat, med skyldighet att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Utnäslöts remontdepå.

Uttalande i 1918 års proposition i ämnet.

Uti den till riksdagen avlåtna propositionen angående fältveterinärkårens omorganisation framhölls, att den nya bataljonsveterinärbeställningen vid ridskolan icke borde tillkomma förr än i samband med den av 1916 års riksdag beslutade indragningen av hingstdepån vid Strömsholm och upprättandet av ett statsstuteri vid Ottenby. Med hänsyn därtill att anläggandet av nämnda stuteri blivit tillsvidare uppskjutet och då den nuvarande veterinären vid hingstdepån förväntades avgå från sin beställning i slutet av år 1919, syntes det emellertid

kunna ifrågasättas, huruvida icke ifrågavarande bataljonsveterinärbeställning borde tillkomma redan från och med år 1920, även om hingstdepåns indragning då ännu icke ägt rum. I dylikt fall borde veterinärvården vid hingstdepån ombesörjas av ridskolans veterinär mot åtnjutande av skäligt arvode från hingstdepåns stat. Då någon ändring i bestående förhållanden icke vore avsedd att äga rum under år 1919, syntes emellertid med den närmare prövningen av förevarande spörsmål böra anstå till 1919 års riksdag.

[4.]

Arméförvaltningen har nu, efter därom av chefen för ridskolan gjord framställning, föreslagit, att den av riksdagen beslutade bataljonsveterinärbeställningen måtte från och med år 1920 uppföras å skolans stat.

Armé-
förvaltningens
framställning.

Då den nuvarande veterinären vid hingstdepån förväntas avgå i slutet av innevarande år, torde det vara ur alla synpunkter lämpligt, att den för ridskolan avsedda bataljonsveterinären tillkommer redan från och med 1920; ehuru hingstdepån då ännu icke indragits. Å ridskolans stat torde alltså böra uppföras 1 bataljonsveterinär, med skyldighet att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Utnäslöts remontdepå och med enahanda avlöningsförmåner som löjtnant av första klassen eller tillhoppa 2,595 kronor. Det tillägg i lön, som följer med ifrågavarande bataljonsveterinärs uppflyttning till erhållande av avlöning såsom kapten av andra klassen, bör, såsom redan förut framhållits, upptagas under en särskild post av avlöningsanslaget.

Departements-
chefen.

Såsom en följd av ifrågavarande bataljonsveterinärbeställnings uppförande å ridskolans stat bör den å hingstdepåns stat upptagna veterinärbeställningen avföras ur nämnda stat och å denna i stället upptagas lämpligt arvode för veterinärvårdens upprätthållande vid hingstdepån. Härom kommer chefen för jordbruksdepartementet, med vilken jag i ärendet samrått, att senare i dag framställa förslag.

Å ridskolans stat finnes för närvarande uppförd 1 räkenskapsförare med arvode om 800 kronor.

Uppförande
å staten av
en redo-
görar-
beställning.

Med anledning av de ökade förvaltningsgöromålen vid ridskolan medgav Kungl. Maj:t, efter därom av arméförvaltningens intendents- och civila departement gjord framställning, genom brev den 31 december 1917, att vid skolan finge under år 1918 anställas en med förvaltningsgöromål fullt förtrogen person såsom redogörare mot åtnjutande av ersättning härför med 2,242 kronor 50 öre samt fri bostad i kronans hus eller kontant ersättning därför.

- [4.] Enahanda medgivande har sedermera lämnats jämväl för innevarande år.

Chefen
för ridskolan.

Uti skrivelse till arméförvaltningens civila departement den 3 augusti 1918 har nu chefen för ridskolan hemställt, att redogörarbefattningen vid ridskolan måtte uppföras å ridskolans stat med enahanda avlöningsförmåner som förvaltare vid intendenturkåren jämte bostad, vedbrand och planteringsland. Vid bifall härtill borde det å staten för närvarande upptagna arvodet åt räkenskapsförare ur staten utgå.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har anfört, att då förutvarande räkenskapsföraren vid ridskolan från och med år 1918 avgått från sin befattning och ett återbesättande av denna, på sätt skolchefen föreslagit, inginge i ett av arméförvaltningen tidigare avgivet förslag rörande omorganisation av ridskolan, ämbetsverket icke hade något att erinra mot den gjorda framställningen.

Departements-
chefen.

Enligt vad för riksdagen tidigare anmälts, har det varit avsett att vid den planerade indragningen av Strömsholms hingstdepå överflytta redogörarbefattningen vid depån till ridskolans stat. Emellertid hava förvaltningsgöromålen vid skolan under de senare åren tagit en sådan omfattning, att det blivit nödvändigt att redan från och med år 1918 därstädes anställa en med dylika göromål fullt förtrogen person. Vid sådant förhållande och då det efter all sannolikhet kommer att dröja åtskilliga år, innan den beslutade indragningen av hingstdepån kommer till stånd, har jag icke något att erinra mot, att redogörarbefattningen redan nu uppföres å ordinarie stat. Med uteslutande av det å staten upptagna arvodet åt en räkenskapsförare torde alltså å densamma böra uppföras 1 redogörare med lön 1,200 kronor, dagavlönning i 365 dagar å 2 kronor 50 öre = 912 kronor 50 öre, summa 2,112 kronor 50 öre. Härtill bör komma ett ålderstillägg å lönen med 300 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänst. På sätt skolchefen föreslagit, torde redogöraren jämväl böra komma i åtnjutande av fri bostad med bränsle och lyse samt planteringsland.

Dagtraktamente
åt ett hovslagar-
underbefäl.

Uti sin framställning angående ridskolans medelsbehov för år 1919 hemställde skolchefen, att vid skolan måtte i och för hästvårdens behöriga ombesörjande anställas ett hovslagarunderbefäl.

Uti häröver avgivet yttrande hemställde arméförvaltningen, att därest Kungl. Maj:t skulle finna lämpligt, att den ifrågasatta hovslagaren vid ridskolan vore militär, denne skulle kommenderas från något beridet truppförband och att han finge, utom sina ordinarie avlönings-

[4.]

och naturaförmåner å truppförbandets stat, under tjänstgöringen vid ridskolan åtnjuta dagtraktamente med 2 kronor om dagen, eller för 365 dagar 730 kronor, vilka syntes böra uppföras på skolans stat.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 fann jag mig emellertid icke kunna för det dåvarande tillstyrka den gjorda framställningen, enär anställandet av ett särskilt hovslagarunderbefäl vid ridskolan sammanhänge med frågan om skolans förseende med särskilda stamhästar.

Chefen för ridskolan har nu uti sin förenämnda skrivelse gjort förnyad framställning i ämnet. Redan nu uppginge det till skolans förfogande stående hästmaterialet från armén till omkring 125 hästar, under det att de hingstar från depån, som disponerades av ridskolan och som i sinom tid skulle utbytas mot stamhästar, utgjorde endast ett 30-tal. För skoningen och särskilt för bestridande av hästsjukvården vore därför redan innan stamhästar blivit anskaffade *minst ett* hovslagarunderbefäl nödvändigt. Från skolans begynnelse hade hästsjukvården kunnat bestridas av den civile fodermarsken enligt veterinärens bestämmande. Den nuvarande fodermarsken hade även varit härför synnerligen lämplig men måste numera användas uteslutande såsom furageuppbördsman, uppbördsman för bränsle och lyse, väbel och förädrädsförvaltare. Göromålens omfattning hindrade honom att, såsom biträde åt veterinären, sköta även hästsjukvården, och för denna viktiga tjänst funnes för närvarande ingen lämplig eller därtill utbildad person. Skolchefen funne sig därför böra föreslå, att ett hovslagarunderbefäl anställdes vid ridskolan, på sätt arméförvaltningen tidigare angivit.

Framställning
av chefen för
ridskolan.

Inspektören för kavalleriet har uti avgivet yttrande anført, att då fodermarskens utökade verksamhet icke längre vare sig avsåge eller medgäve hästsjukvårdstjänst, det vore oundgängligen erforderligt, att en särskild fackutbildad hästsjukvårdare, på sätt skolchefen föreslagit, anställdes vid ridskolan.

Kavalleri-
inspektören.

Arméförvaltningen har, under hänvisning till vad nästlidet år i ärendet förekommit, funnit sig icke kunna biträda den gjorda framställningen.

Armé-
förvaltningen.

Då nästlidet år förslag framställdes om anställande vid ridskolan av ett särskilt hovslagarunderbefäl, var detta närmast föranlett av det då föreliggande förslaget om ridskolans förseende med särskilda stamhästar (skolhästar) i stället för de från hingstdepån disponerade hingstarna. Då jag på anförda skäl ansåg, att ett dylikt utbyte borde ske först i samband med den beslutade indragningen av hingstdepån, fann

Departements-
chefen.

- [4.] jag mig icke för det dåvarande kunna tillstyrka anställande vid skolan av något särskilt hovslagarunderbefäl. Ett ytterligare skäl härför var, att inspektören för kavalleriet i skrivelse den 30 oktober 1916 framhållit, att svårigheter föreläge för kavalleriet att avstå hovslagarbeställningsmän till ridskolan.

Med hänsyn till vad såväl skolchefen som kavalleriinspektören i ärendet anfört och då det givetvis är av vikt, att det vid ridskolan befintliga dyrbara hästmaterialet erhåller erforderlig omvårdnad, anser jag mig icke vidare böra motsätta mig det nu ånyo framställda kravet på anställande vid ridskolan av ett särskilt hovslagarunderbefäl. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att, på sätt arméförvaltningen tidigare föreslagit, å ridskolans stat uppföres dagtraktamente för ett dylikt underbefäl med sammanlagt 730 kronor.

Höjning
av anslags-
posten till
stall-
betjante.

För avlönande av stallbetjante är å den nuvarande staten uppfört ett belopp av förslagsvis 9,000 kronor. Beloppet är beräknat för 10 stallbetjante under 300 dagar av året efter 3 kronor för man och dag.

Chefen
för ridskolan.

Chefen för ridskolan har nu i sin förutnämnda skrivelse anfört, att då stallbetjänterna icke kunde avlönas för längre tid än 10 månader, det icke varit möjligt att anställa dem på årstjänst utan endast såsom daglönare. Detta hade visat sig medföra allvarliga olägenheter dels genom täta ombyten dels ock genom omöjligheten att på dessa grunder erhålla verkligt goda arbetskrafter. Kursen vid ridskolan vore beräknad till omkring 10 månader men behövde i regel utsträckas över denna tid. Dessutom behövdes någon tid efter kursens slut för inlämning av persedlar, rengöring m. m. Genom att avlöna stallbetjänterna för 330 dagar, torde det vara möjligt att anställa dem för år, med skyldighet att mellan kurserna åtnjuta ledighet, därav högst 35 dagar utan avlöning. Skolchefen hemställde därför, att posten till stallbetjante måtte höjas med 900 kronor till 9,900 kronor.

Armé-
förvaltningen.

Beträffande förevarande förslag har arméförvaltningen anfört, att instruktionen för ridskolan i dess i förevarande avseende genom kungl. kungörelse den 13 augusti 1917 ändrade lydelse föreskreve, att lärokursen vid skolan skulle börja varje år den 1 september och fortgå omkring 10 månader, samt att utryckningsdagen skulle bestämmas i kommandoväg på förslag av inspektören för kavalleriet. Enligt vad som under hand meddelats, hade under många år förekommit, att utryckningsdagen bestämts först till någon dag under juli månads lopp,

detta beroende därpå, att åtskilliga övningar, exempelvis i simning, icke hunnit dessförinnan tillfyllestgörande genomgås. Vid sådant förhållande och då dessutom biträde av hästskötarna med åtskilliga efterarbeten efter utryckningsdagen vore av nöden, syntes möjlighet böra beredas att avlöna ifrågavarande personal för tjänstgöring även under juli månad, utan att skolchefen behövde för sådant ändamål använda andra till hans disposition stående medel. Arméförvaltningen ansågo sig därför böra tillstyrka skolchefens framställning i denna del.

[4.]

Med hänsyn till vad skolchefen och arméförvaltningen anfört, finner jag mig böra tillstyrka, att anslagsposten till stallbetjante höjes med 900 kronor eller från 9,000 kronor till 9,900 kronor.

Departements-
chefen.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för ridskolan, avsedd att lända till efter rättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 12). Denna stat slutar å 34,040 kronor 50 öre eller 24,959 kronor 50 öre mindre än den nu gällande. Statens slutsumma torde av skäl, som förut anförts beträffande generalstabens stat, böra angivas såsom »summa högst».

Samman-
fattning.

4. Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

Den för innevarande år av Kungl. Maj:t fastställda staten för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet slutar å 68,100 kronor.

Uti denna stat, vilken hädanefter bör, i likhet med staterna för övriga militära undervisningsanstalter, fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, erfordras vissa ändringar med anledning av riksstatssakkunnigas förslag.

Därjämte har förslag framställts om vidtagande av viss annan ändring i staten.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör det å staten för närvarande under rubrik »Avlöning och arvoden» upptagna beloppet om 765 kronor för gottgörelse åt chefen för egen tjänstehäst utgå och för ändamålet erforderliga medel i stället uppföras under den i beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar». I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkningen rörande hästgottgörelsens utbetalande utgå.

Riksstats-
sakkunni-
gas förslag.

Vidare böra följande å staten för närvarande upptagna poster utgå, nämligen

[4.]	Reseersättningar och transporter	kronor	9,400:—
	Kostnader för skolans förflyttning	»	5,000:—
	Skjutfältet vid Rosersberg	»	6,500:—
	Byggnader	»	4,500:—
	Materiel	»	5,000:—
	Inventarier	»	4,500:—
	Diverse	»	1,276:—
			kronor 36,176:—

Av posten till diverse har hittills utbetalats fyllnad i dagtraktamenten utöver de i staten beräknade till lärare och repetitörer. Medelkostnaden härför har under de senare åren uppgått till 500 kronor. Då ifrågavarande utgift är av enahanda natur som de i staten upptagna arvoden åt lärarpersonalen, bör i staten under rubrik »Fyllnad i dagtraktamente» uppföras ett härför avsett belopp om 500 kronor.

Av de för skjutfältet vid Rosersberg samt för byggnader beräknade posterna bör ett belopp av 9,250 kronor upptagas under det nya anslaget till *byggnader, övningsfält och skjutbanor*.

Samtliga övriga ovannämnda poster, tillhopa $[36,176 - (500 + 9,250) =]$ 26,426 kronor, böra upptagas under det nya anslaget till *undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser*. I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkning 1 utgå.

Ökning av
tiden för
dagtraktamen-
tes ut-
betalande
till skolans
läkare.

Å infanteriskjutskolans stat är för närvarande upptagen 1 läkare med dagtraktamente à 8 kronor i högst 130 dagar eller tillhopa 1,040 kronor.

Uti skrivelse till inspektören för infanteriet den 3 augusti 1918 har nu chefen för skjutskolan hemställt, att den tid, för vilken traktamente åt läkaren beräknats, måtte ökas från 130 dagar till 140 dagar. Därigenom skulle läkarvården vid skolan bliva behörigen tillgodosedd under hela tiden för den till kurserna beordrade handräckningsstyrkans vistelse å Rosersberg.

Denna framställning har tillstyrkts av såväl inspektören för infanteriet som arméförvaltningen.

Då det givetvis är av vikt, att läkare finnes att tillgå under hela den tid handräckningspersonal i och för kurserna är till skjutskolan beordrad, finner även jag mig böra hemställa om bifall till skolchefens förevarande framställning.

Som bekant har frågan om infanteriskjutskolans omorganisation och förläggning sedan länge stått på dagordningen. Senast har denna fråga varit föremål för behandling av särskilda inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga, vilka den 9 februari 1918 avgivit betänkande och förslag i ämnet. Enligt de sakkunnigas förslag skulle skjutskolan för framtiden definitivt förläggas till Rosersberg. För att detta skulle kunna ske, erfordrades emellertid, dels att lantförsvaret övertog den till Hans Maj:st Konungen för närvarande upplåtna dispositionsrätten till Rosersbergs slott och kungsgård, dels att vissa, enskilda personer tillhöriga markområden förvärvades, i och för utökning av skjutskolans övningsfält, dels ock att åtskilliga nybyggnads- och reparationsarbeten verkställdes.

[4.]
Frågan om
skjutsko-
lans orga-
nisation
och för-
läggning.

Med hänsyn till vad jag inledningsvis anfört rörande anslags-
äskandena i allmänhet för år 1920, torde med avgörandet av frågan om
infanteriskjutskolans definitiva förläggning och organisation böra tills-
vidare anstå.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag
till ny stat för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, avsedd att
lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 13).
Denna slutar å 31,739 kronor eller 36,361 kronor mindre än den för
innevarande år fastställda. Statens slutsumma torde av skäl, som förut
anförts beträffande generalstabens stat, böra angivas såsom »summa
högst».

Samman-
fattning.

5. Artilleriskjutskolor.

Den nu gällande staten för artilleriskjutskolorna slutar å ett belopp
av 35,000 kronor.

Uti denna stat erfordras vissa ändringar med anledning av riks-
statssakkunnigas förslag.

Därjämte har framställning gjorts om införande av viss anmärk-
ning till staten.

Den nuvarande staten är uppdelad i tre huvudtitlar, nämligen

A. Fältartilleriets skjutskola	kronor 22,025: —
B. Fästnings- och positionsartilleriets skjutskola	» 10,709: —
C. Oförutsedda utgifter	» 2,266: —

Riksstats-
sakkunnigas
förslag.

[4.] Under A. äro beräknade bland andra poster

Reseersättning:

För officerare och underofficerare med vederlikar kronor 4,000: —

Kostnad för handräckning:

Arbetspenningar	kronor	300: —	
Transporter	»	5,000: —	
Materialier m. m.	»	2,500: —	» 7,800: —
			eller tillhopa kronor 11,800: —

Under B. äro jämte andra poster upptagna

Reseersättning:

Till officerare och underofficerare med vederlikar kronor 2,000: —

Kostnad för handräckning:

Arbetspenningar	kronor	300: —	
Transporter	»	2,500: —	
Materialier m. m.	»	1,500: —	» 4,300: —
			eller tillhopa kronor 6,300: —

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra såväl den under C. upptagna posten för oförutsedda utgifter om 2,266 kronor som de under A. och B. för reseersättning och kostnad för handräckning beräknade posterna om 11,800 kronor respektive 6,300 kronor utgå ur staten. Av nämnda belopp, tillhopa 20,366 kronor, bör ett för underhåll av målmateriel avsett belopp av 2,000 kronor överföras till ordinarie anslaget för *vapen och ammunition m. m.* och återstoden eller (20,366—2,000=) 18,366 kronor till det nya anslaget till *undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser.*

Å staten komma därefter endast att kvarstå de för arvoden och dagtraktamenten beräknade medel.

**Anmärkning
till staten.**

Den nuvarande staten upptager bland annat arvoden för viss personal vid fältartilleriets skjutskola med sammanlagt 900 kronor och vid fästnings- och positionsartilleriets skjutskola med tillhopa 650 kronor.

**Arméförvalt-
ningen.**

Arméförvaltningen har nu hemställt, att för möjliggörande av utbetalande av arvoden även under den förutsättning, att skjutskolorna

under år 1920, liksom under år 1918, sammandroges till en gemensam skola, till staten måtte fogas en anmärkning av följande lydelse: [4.]

»Därest artilleriskjutskolorna sammandragas till en gemensam skjutskola, fördelas de under fältartilleriets samt fästnings- och positionsartilleriets skjutskolor upptagna arvodesbeloppen, tillsammans 1,550 kronor, på viss vid den gemensamma skolan tjänstgörande personal på sätt Kungl. Maj:t bestämmer».

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke någon erinran att fram- Departements-
chefen.
ställa.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för artilleriskjutskolorna, avsedd att lända till efterrättelse tillsviðare från och med år 1920 (se Bil. 14). Denna stat slutar å 14,634 kronor eller 20,366 kronor mindre än den nu gällande. Statens slutsumma torde av skäl, som förut anförts beträffande generalstabens stat, böra angivas såsom »summa högst».

Samman-
fattning.

6. Krigsskolan.

Det nuvarande anslaget till krigsskolan är i riksstaten upptaget med 139,930 kronor. Anslaget är delat i två stater, nämligen staten för krigsskolan, slutande å 118,330 kronor, och staten för reservofficerskurserna, slutande å 21,600 kronor.

Uti förevarande båda stater, vilka enligt riksstatssakkunnigas förslag böra sammanslås till en gemensam stat för krigsskolan, erfordras vissa ändringar dels med anledning av nämnda sakkunnigas förslag, dels ock på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade omorganisationen av fältveterinärkåren.

Å den nuvarande staten för krigsskolan är under rubriken »Avlöning» uppförd dels gottgörelse för tjänstehästar åt chefen och adjutanten med tillhoppa 1,015 kronor, dels ock munderingsutrustning för en sjukvårdssoldat och ett spel med tillhoppa 240 kronor 90 öre. Dessa båda poster böra utgå ur staten samt upptagas den förra under den i beräkningen av *avlöningsanslaget* upptagna posten »J. Gottgörelse för tjänstehästar» och den senare under anslaget till munderingsutrustning. I samband härmed böra de vid staten fogade anmärkningarna rörande hästgottgörelsens utbetalande utgå ur staten.

Riksstats-
sakkun-
nigas för-
slag.

Alltsedan år 1908 har från anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten utgått ersättning för bränsle och lyse med 130 kronor till fanjunkare och vederlikar samt med 100 kronor till sergeanter och vederlikar. De närmare bestämmelserna härom åter-

- [4.] finnas i kungl. brevet den 11 oktober 1907. Då denna förmån är att anse såsom verklig avlöning, böra de härför beräknade medlen utbrytas från kasernutredningsanslaget och i stället till erforderligt belopp uppföras å vederbörande avlöningsstater. I enlighet härmed bör å staten för krigsskolan uppföras ersättning för bränsle och lyse med 130 kronor åt såväl den under staben upptagne förvaltaren som den under kompanibefälet upptagne fanjunkaren. I sammanhang härmed bör till staten fogas en anmärkning av innehåll, att i fråga om underofficers rätt till ersättning för bränsle och lyse gälla bestämmelserna i kungl. brevet den 11 oktober 1907.

Under rubriken »Omkostnader» är å staten för krigsskolan upptagna följande poster, nämligen:

Stående bibliotek, tavelsamlingar och skrivmaterialier	kronor	1,200: —
Remontering av 1 häst, underhåll av seltyg, fordon, redskap för skogsskötsel och åkerbruk m. m.	»	1,300: —
Praktiska övningar	»	3,700: —
Bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kasernering	»	7,400: —
Byggnadernas och parkens vård samt underhåll	»	10,900: —
Inventarier och husgeråd	»	3,000: —
Stipendier	»	10,000: —
Extra utgifter	»	7,311: 10

eller tillhopa kronor 44,811: 10

Samtliga dessa poster böra utgå ur staten samt uppföras, posten för stipendier, 10,000 kronor, under det nya anslaget till *studiestipendier*, posten för byggnadernas och parkens vård samt underhåll, 10,900 kronor, under det nya anslaget till *byggnader, övningsfält och skjutbanor* samt övriga poster, tillhopa 23,911 kronor 10 öre, under det nya anslaget till *undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser*.

Å staten för reservofficerskurserna äro under rubriken »Omkostnader» uppförda följande poster, nämligen:

Stående bibliotek och skrivmaterialier	kronor	150: —
Praktiska övningar	»	500: —
Inventarier och husgeråd	»	250: —
Bränsle, lyse, vatten och betjäningens kasernering	»	650: —
Undervisningsmateriel, tvätt och lagning, medikamenter m. m. för eleverna	»	5,000: —
Extra utgifter	»	504: —

eller tillhopa kronor 7,054: —

Samtliga ifrågavarande poster böra utgå ur staten och upptagas under det nya anslaget till *undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser*. Då å staten finnas beräknade medel för ytterligare en reservofficerskurs, utgör alltså det belopp, som bör överflyttas till nyssnämnda anslag, (7,054 + 7,054 =) 14,108 kronor.

[4.]

I samband med omkostnadstitlarnas utbrytande ur staten bör den vid staten fogade anmärkning 1 bortfalla.

På sätt i kungl. breven den 23 maj 1815, den 26 januari 1894 och den 12 november 1897 blivit bestämt, äger chefen för krigsskolan dispositionsrätt över Karlbergs kungsgård m. m.; dock skall den kontanta uppbörd, som inflyter på grund av denna dispositionsrätt, inlevereras till statsverket. En erinran härom finnes intagen i en anmärkning 3 till den nuvarande staten. Då emellertid en dylik anmärkning icke har sin rätta plats i en avlöningsstat, bör densamma ur staten utgå.

Å den nuvarande staten för krigsskolan är uppfört arvode åt en veterinär med 300 kronor.

Fältveterinärkårens omorganisation.

Enligt den av nästlidet års riksdag beslutade omorganisationen av fältveterinärkåren skall emellertid veterinärvården vid krigsskolan hädanefter ombesörjas av den vid Positionsartilleriregementet anställde bataljonsveterinären. Med anledning härav bör förenämnda arvode om 300 kronor utgå ur staten för krigsskolan.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för krigsskolan, avsedd att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 15.) Denna slutar å 79,715 kronor eller 60,215 kronor mindre än de nuvarande staterna för krigsskolan och dess reservofficerskurser. Av skäl, som förut anförts beträffande generalstabens stat, bör statens slutsumma angivas såsom »summa högst».

Sammanfattning.

7. Militärläkares undervisning samt fackskolorna för värnpliktiga medicine kandidater, veterinärer, tandläkare och apotekare.

Uti riksstaten är för närvarande upptaget ett ordinarie reservationsanslag om 12,970 kronor, benämnt »Militärläkares och militärveterinärers undervisning». Från anslaget utgå dels avlöning, dels diverse kostnader för undervisningsmateriel. Anslaget är för närvarande disponerat sålunda:

Riksstats-sakkunnigas förslag.

[4.] Militärläkarkursen:

Avlöning	kronor 5,000: —	
Undervisningsmateriel m. m.	» 720: —	kronor 5,720: —

Fackskolan för värnpliktiga medicine kandidater:

Avlöning	kronor 4,800: —	
Undervisningsmateriel m. m.	» 1,450: —	» 6,250: —

Fackskolan för värnpliktiga veterinärer:

Avlöning	kronor 850: —	
Undervisningsmateriel m. m.	» 150: —	» 1,000: —
		Summa kronor 12,970: —

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör förevarande anslag utgå ur riksstaten och de under detsamma beräknade medel fördelas mellan *avlöningsanslaget* och det nya anslaget till *undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser*. Under det förra bör upptagas de för avlöning avsedda medel eller ($5,000 + 4,800 + 850 =$) 10,650 kronor och under det senare de för undervisningsmateriel m. m. beräknade beloppen eller ($720 + 1,450 + 150 =$) 2,320 kronor.

Anvisande
av ytterli-
gare medel
för fackut-
bildnings-
kurser.

Enligt gällande bestämmelser skola värnpliktiga medicine kandidater, veterinärer, tandläkare och apotekare fullgöra senare delen av värnplikts-tjänstgöringen i form av dels fackutbildning, dels facktjänstgöring. Fackutbildningen meddelas i särskilt anordnade fackutbildningskurser (fackskolor). Såsom ovan nämnts, äro under det nuvarande anslaget till militärläkares och militärveterinärers undervisning medel beräknade för dylika kurser för värnpliktiga medicine kandidater och veterinärer men däremot icke för sådana kurser för värnpliktiga tandläkare och apotekare. Vid uppgörandet av förslaget till 1914 års härordning ansågs nämligen speciell undervisning av tandläkare och apotekare icke erforderlig.

Då enligt gällande värnpliktslag och inskrivningsförordning fackutbildning och facktjänstgöring för ifrågavarande värnpliktiga skola anordnas efter avslutad viss bestämd studiekurs eller del av sådan, behövde fackutbildningskurser anordnas först under år 1918.

[4.]

Kungl. Maj:ts
beslut den 16
maj 1918.

Med underdånig skrivelse den 29 april 1918 överlämnade arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse förslag till anordnande av fackutbildningskurser under år 1918. Sjukvårdsstyrelsen framhöll därvid, att styrelsen med anledning av de erfarenheter världskriget lämnat vid kursernas planläggande icke kunnat undvika att dels i kurserna för läkare och veterinärer inrymma ett större antal undervisningsämnen, än vid uppgörandet av förslaget till 1914 års härordning ansetts nödvändigt, dels även anordna särskilda med kostnader förbundna undervisningskurser för tandläkare och apotekare. En dylik utvidgning av undervisningen vore oundgängligen erforderlig på grund av de stora fordringar, som under senare år måst ställas icke blott på läkare och veterinärer utan även på tandläkares och apotekares yrkesskicklighet och specialutbildning inom det militära verksamhetsområdet i händelse av krig ävensom för att under fredsförhållanden kunna draga största möjliga nytta av samtliga dessa värnpliktiga fackmän under deras tjänstgöring vid arméns sjuk- och veterinärvård. Kostnaderna för de sålunda utvidgade kurserna komme enligt uppgjord beräkning att uppgå till följande belopp, nämligen

för värnpliktiga medicine kandidater	kronor 10,000: —
» » veterinärer	» 3,000: —
» » tandläkare och apotekare	» 10,000: —
eller tillhopa kronor 23,000: —	

Kostnaderna för fackutbildningskurser för värnpliktiga medicine kandidater och veterinärer beräknades skola bestridas av reservationsanslaget till militärläkares och militärveterinärs undervisning, vilket jämte därå uppkomna besparingar lämnade tillgång till bestridande av kostnaderna för sådana kurser i föreslagen omfattning under åren 1918 och 1919. Däremot funnes icke några medel för bestridande av kostnaderna för fackutbildningskurser för värnpliktiga tandläkare och apotekare, varför sådana behövde anvisas.

Vid ärendets föredragning den 16 maj 1918 föreskrev Kungl. Maj:t, att de av sjukvårdsstyrelsen föreslagna fackutbildningskurserna skulle äga rum under år 1918. Därjämte medgav Kungl. Maj:t, att för bestridande av därmed förenade kostnader finge utbetalas, för kurser för värnpliktiga läkare ett belopp av högst 10,000 kronor från anslaget till militärläkares och militärveterinärs undervisning, för kurser för värnpliktiga veterinärer ett belopp av högst 3,000 kronor, likaledes från nämnda anslag, samt för kurser för värnpliktiga tandläkare och apote-

- [4.] kare ett belopp av tillhoppa högst 10,000 kronor från fjärde huvudtiteln's anslag till extra utgifter.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anfört, att då ifrågavarande fackkurser säkerligen icke kunde reduceras vare sig med avseende å undervisnings-ämnenas antal och omfattning eller beträffande kostnaderna, utan att undervisningens resultat äventyrades, vore det nödvändigt att även under kommande år anordna desamma, i likhet med vad under år 1918 ägt rum. För att detta skulle kunna ske, vore det emellertid erforderligt, dels att det för undervisningen beräknade anslaget höjdes för fackskolan för medicine kandidater från nu beräknade 6,250 kronor till 10,000 kronor och för fackskolan för veterinärer från nu beräknade 1,000 kronor till 3,000 kronor, dels även att samma anslag tillfördes ett belopp av 10,000 kronor för fackskolan för tandläkare och apotekare.

Vad beträffade anslaget för den vartannat år återkommande militärläkarkursen, syntes detsamma böra utgå med belopp, motsvarande det hitintills beviljade.

Med anledning av den utav 1918 års riksdag beslutade omorganisation av fältveterinärkåren hade utredning igångsatts rörande anordnande av kurser för militärveterinärer. Innan denna utredning slutförts, kunde sjukvårdsstyrelsen icke framlägga plan för sådana kurser, ej heller angiva de kostnader, som kunde bli förenade härmed. Det syntes emellertid vara av vikt, att kurser av dylikt slag snarast möjligt bleve anordnade för att bereda bataljonsveterinärer tillfälle att genomgå sådan kurs, som borde utgöra kompetensvillkor för vidare befordran. Av anslaget till militärläkares och militärveterinärers undervisning funnes medel besparade, vilka syntes härför kunna tagas i anspråk.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att anslaget till militärläkares och militärveterinärers undervisning, för närvarande 12,970 kronor, måtte från och med år 1920 höjas med (3,750 + 2,000 + 10,000 =) 15,750 kronor.

Därjämte hemställde arméförvaltningen beträffande 1919 års fackutbildningskurser, att 13,000 kronor eller det belopp, som åtginge till dylika kurser för värnpliktiga läkare och veterinärer, måtte få tagas från besparingarna å anslaget till militärläkares och militärveterinärers undervisning, samt att å tilläggsstat för år 1919 måtte anvisas 10,000 kronor för anordnande av fackutbildningskurser för värnpliktiga tandläkare och apotekare.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har Kungl. Maj:t, med anledning av vad sjukvårdsstyrelsen därom anfört, funnit sig böra

[4.] I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till stat för militärläkares undervisning samt fackskolorna för medicine kandidater, veterinärer, tandläkare och apotekare, avsedd att lända till efter rättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 16). Statens slutsumma utgör, såsom förut nämnts, 23,650 kronor.

Samman-
fattning.

III. Truppförbanden m. m.

1. Infanteriet, kavalleriet, artilleriet, fortifikationen och ingenjörtrupperna, trängen.

Uti de för innevarande år fastställda staterna för truppförbanden erfordras ändring

dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag,
dels på grund av övergången till den nya härordningen,
dels ock till följd av den utav 1918 års riksdag beslutade om-
organisationen av fältveterinärkåren.

Därjämte hava förslag framställts om vidtagande av vissa andra ändringar i staterna.

Riksstats-
sakkunnigas
förslag.

Såsom redan förut nämnts, bör i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag den för närvarande från anslaget till *arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten* utgående ersättningen för bränsle och lyse med 130 kronor till fanjunkare och vederlikar och 100 kronor till sergeanter och vederlikar hädanefter upptagas i vederbörande avlöningsstater.

I överensstämmelse härmed böra i staterna för de särskilda truppförbanden under rubrik »Ersättning för bränsle och lyse åt underofficerare m. fl.» upptagas för nu ifrågavarande ändamål erforderliga belopp. I sammanhang härmed bör till vederbörande stater fogas en anmärkning av innehåll, att i fråga om underofficers rätt till ersättning för bränsle och lyse gälla bestämmelserna i kungl. brevet den 11 oktober 1907.

Övergången
till den nya
härord-
ningen.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen skulle, med undantag av uppdelningen av Boden-Karlsborgs artilleriregemente i Bodens artilleriregemente och Karlsborgs artillerikår, övergången i avseende å truppförbanden vara fullt genomförd. Detta är också i stort sett fallet. Emellertid förefinnas ännu vissa skiljaktigheter mellan de nu gällande staterna och de genom 1914 års härordning fastställda. Vissa av dessa skiljaktigheter torde för år 1920 kunna undanröjas.

Vid infanteriet äro från och med innevarande år samtliga truppförband organiserade i enlighet med 1914 års härordning med undantag därav, att i staterna för Hälsinge, Västmanlands och Kalmar regementen äro uppförda, i stället för 1 gevärshantverkare, 2 dylika beställningshavare enligt gammal stat samt i staten för Gottlands infanteriregemente 1 övertalig sergeantsbeställning av andra klassen. Vid vissa truppförband kvarstå därjämte indelta korpraler och vicekorpraler.

[4.]

Infanteriet.

Enligt inhämtade upplysningar kan den övertaliga sergeantsbeställningen av andra klassen vid Gottlands infanteriregemente indragas från och med år 1920. Därjämte kan ett mindre antal indelta korpraler och vicekorpraler ur staterna avföras.

Med undantag av staterna för Skånska husar- och Skånska dragonregementena äro jämväl staterna för kavalleritruppförbanden från och med innevarande år bragta i överensstämmelse med 1914 års härordningsbeslut. Vid nyssnämnda båda regementen, vilka i samband med upprättandet av Norrbottens kavallerikår skola organiseras på 8 skvadroner i stället för 10, äro emellertid i innevarande års stater upptagna 10 ryttmästare av första klassen, 14 löjtnanter av första klassen, 12 löjtnanter av andra klassen, 11 underlöjtnanter och fänrikar, 11 fanjunkare, 10 sergeanter av första klassen och 10 sergeanter av andra klassen i stället för enligt härordningsbeslutet 8 ryttmästare av första klassen, 11 löjtnanter av första klassen, 10 löjtnanter av andra klassen, 9 underlöjtnanter och fänrikar, 9 fanjunkare, 8 sergeanter av första klassen och 8 sergeanter av andra klassen. I anmärkning till staterna är föreskrivet, att intill dess antalet beställningar av nu ifrågavarande slag nedbringats till det i staterna för genomförd härordning angivna, Kungl. Maj:t skall vid uppkommande vakans bestämma, huruvida den ledigblivna beställningen skall återbesättas eller indragas.

Kavalleriet.

Med anledning därav, att de för Norrbottens kavallerikår avsedda byggnaderna icke blivit färdiga, har nämnda kår icke kunnat, såsom i de av Kungl. Maj:t fastställda planerna för övergången till den nya härordningen förutsatts, uppsättas från och med innevarande år. Först instundande höst torde uppsättningen kunna påbörjas. Vid sådant förhållande och då någon skyldighet för officerare och underofficerare vid Skånska husar- och dragonregementena att underkasta sig tvångsförflyttning till Norrbottens kavallerikår icke förefinnes, kan icke nu bedömas, huruvida och i vilken omfattning en indragning av övertaliga beställningar vid nämnda båda regementen kan äga rum från och med år 1920. Staterna för dessa torde därför böra i förevarande hänseende lämnas oförändrade.

[4.]
Artilleriet.

Vad artilleriet angår, äro staterna för samtliga fältartilleritruppförband från och med innevarande år bragta i överensstämmelse med 1914 års härordningsbeslut med undantag därav, att staten för Vendes artilleriregemente upptager 1 övertalig kaptensbeställning av andra klassen. Denna beställning torde emellertid icke böra indragas förr än från och med år 1921.

Positionsartilleriregementet är redan från och med år 1918 organiserat enligt 1914 års härordning utom beträffande antalet kaptener av andra klassen, av vilka innevarande års stat upptager 2 övertaliga beställningar. Av dessa båda beställningar bör den ena indragas från och med år 1920.

Enligt 1914 års härordning skall fästningsartilleriet organiseras på ett regemente, Bodens artilleriregemente, och en kår, Karlsborgs artillerikår. Samtliga de för ifrågavarande båda truppförband avsedda beställningarna äro från och med innevarande år uppförda på staten för Boden-Karlsborgs artilleriregemente. I enlighet med de fastställda planerna för övergången till den nya härordningen böra de båda nya truppförbanden organiseras från och med år 1920. På grund härav bör den å staten för Boden-Karlsborgs artilleriregemente upptagna personalen till i härordningsbeslutet fastställt antal från och med år 1920 fördelas på Bodens artilleriregemente och Karlsborgs artillerikår.

Enligt 1914 års härordning skall Norrlands artilleriregemente bestå av tre kanondivisioner om tre batterier, en haubitsdivision om två batterier samt ett bergsbatteri. Härav skola samtliga kanondivisionerna förläggas till Östersund samt haubitsdivisionen och bergsbatteriet till Boden.

I samband med den nya härordningens genomförande har riksdagen anvisat medel för anskaffande av erforderlig fältkanon- och fälthaubitsmateriel. På grund av erfarenheterna från kriget har det befunnits önskvärt att, i motsats till vad ursprungligen varit avsett, använda dessa medel på sådant sätt, att vid fältartilleriregementena ett av de nuvarande kanonbatterierna kunde ombeväpnas med haubitser. Därigenom skulle en kanondivision komma att bestå av endast två batterier, under det att haubitsdivisionen skulle bestå av tre batterier.

Uti underdånig skrivelse den 17 oktober 1918 har nu generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet anmält, att en oöndviktig följd av en sådan ombeväpning vid Norrlands artilleriregemente vore, att regementets bergsbatteri förlades till Östersund i stället för till Boden.

Med anledning härav har chefen för generalstaben uti underdånigt yttrande den 23 oktober 1918 anfört, att därest antalet batterier i hau-

bitsdivisionen ökades från två till tre, förläggningsutrymmena i Boden icke medgåve en förläggning dit av såväl haubitsdivisionen som bergsbatteriet. På grund härav och då inträdda förändrade förhållanden i övrigt gjorde en ändring av den år 1914 beslutade förläggningen särskilt betydelsefull, hemställde generalstabschefen, att åtgärder måtte vidtagas för sådan ändring i 1914 års riksdags beslut, att Norrlands artilleriregemente måtte från och med den 1 november 1919 förläggas med regementets huvuddel i Östersund och med en kanondivision om tre batterier i Boden. [4.]

Då jag, i likhet med vederbörande myndigheter, finner en dylik förläggning vara av förhållandena påkallad, torde framställning till riksdagen böra göras om härav betingad ändring i 1914 års härordningsbeslut. Härav föranledes icke någon ändring i den för regementet fastställda staten.

Den för innevarande år fastställda staten för artilleriets fabriker och tyganstalter upptager, jämte annan personal, 15 tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen, 3 tygförvaltare av andra klassen, 5 tygunderofficerare och 16 tyg- eller fabrikskrivare.

Artilleriets
fabriker och
tyganstalter.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola efter genomförd härordning vid artilleriets fabriker och tyganstalter finnas anställda, förutom annan personal, 11 tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen, 7 tygförvaltare av andra klassen och 9 tyg- eller fabrikskrivare, men däremot icke några tygunderofficerare.

Med anledning av arméförvaltningens därom gjorda hemställan torde följande ändringar böra vidtagas i staten för artilleriets fabriker och tyganstalter för år 1920.

Under innevarande år kommer 1 tygförvaltare av första klassen att avgå på grund av uppnådd pensionsålder. Jämlikt 1914 års härordningsbeslut bör den sålunda ledigblivna beställningen övergå till en tygförvaltarbeställning av andra klassen. I staten torde följaktligen böra upptagas 14 tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen och 4 tygförvaltare av andra klassen.

Då 2 tygunderofficersbeställningar blivit vakanta under år 1918 och 1 tygunderofficer kommer att avgå under innevarande år på grund av uppnådd pensionsålder, kunna 3 tygunderofficersbeställningar in dragas. I staten böra följaktligen endast upptagas 2 tygunderofficerare.

Slutligen kan antalet tyg- eller fabrikskrivarbeställningar minskas till 15 på grund därav, att innehavaren av en dylik beställning kommer att under innevarande år vinna befordran.

[4.] I staten för fortifikationen bör för år 1920 icke vidtagas annan förändring än den, som påkallas av 1918 års riksdags beslut om radiotelegrafistbeställningarnas utbytande mot militära beställningar. I enlighet med den för riksdagen framlagda planen för övergången till den nya organisationen böra för år 1920 tillkomma 2 fanjunkarbeställningar samt indragas 1 sergeantsbeställning av andra klassen.

Ingenjörstrupperna. Då samtliga ingenjörkårer redan från och med år 1918 äro fullt organiserade enligt 1914 års härordningsbeslut, erfordras icke annan ändring i de nu gällande staterna, än att i staten för Fälttelegrafkåren bör, jämlikt 1918 års riksdags beslut om utbytande av radiotelegrafistbeställningarna vid fortifikationen mot militära beställningar, indragas 1 furirbeställning av andra klassen.

Trängen. Vid trängkårerna är *manskapspersonalen* redan organiserad i enlighet med 1914 års härordningsbeslut.

Vad *officers- och underofficerspersonalen* angår, hava under år 1918 indragits 1 underlöjtnantsbeställning och 1 sergeantsbeställning av andra klassen. Härav betingade ändringar i staterna böra nu vidtagas. Därutöver erfordras ingen annan ändring, än att jämlikt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut till den för officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen gemensamma staten från de särskilda trängkårernas stater överföras 2 kaptener av första klassen, 1 kapten av andra klassen, 3 löjtnanter av första klassen, 2 löjtnanter av andra klassen, 5 fanjunkare, 6 sergearter av första klassen, 5 sergearter av andra klassen, 2 musiksergearter av första klassen, 1 musiksergeant av andra klassen, 1 regementsläkare, 1 bataljonsläkare och 4 bataljonsveterinärer.

Fältveterinärkårens omorganisation. Enligt den av 1918 års riksdag beslutade omorganisationen av fältveterinärkåren skall vid de särskilda truppförbanden finnas följande antal veterinärer, nämligen.

vid *kavalleriet*:

vid Livgardet till häst 1 bataljonsveterinär med skyldighet att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Svea livgarde,

vid Livregementets dragoner 1 bataljonsveterinär,

vid Livregementets husarer 1 bataljonsveterinär,

vid Smålands husarregemente 1 regementsveterinär och 1 bataljonsveterinär, med skyldighet för den senare att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Kalmar regemente,

[4.]

vid Skånska husarregementet 2 bataljonsveterinärer,
vid Skånska dragonregementet 1 regementsveterinär och 2 bataljonsveterinärer,

vid Kronprinsens husarregemente 1 regementsveterinär och 1 bataljonsveterinär, samt

vid Norrlands dragonregemente 1 regementsveterinär och 1 bataljonsveterinär, med skyldighet för den senare att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Västerbottens regemente;

vid *artilleriet*:

vid Svea artilleriregemente 1 regementsveterinär och 1 bataljonsveterinär, med skyldighet för den senare att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Göta livgarde,

vid Göta artilleriregemente 1 regementsveterinär och 1 bataljonsveterinär,

vid Vendes artilleriregemente 1 regementsveterinär och 1 bataljonsveterinär, med skyldighet för den senare att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Norra skånska infanteriregementet,

vid Norrlands artilleriregemente 1 bataljonsveterinär,

vid Upplands artilleriregemente 1 regementsveterinär och 1 bataljonsveterinär, med skyldighet för den senare att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Upplands infanteriregemente,

vid Smålands artilleriregemente 1 regementsveterinär och 1 bataljonsveterinär, med skyldighet för den senare att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Jönköpings regemente, samt

vid Positionsartilleriregementet 1 bataljonsveterinär, med skyldighet att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid krigsskolan å Karlberg;

vid *fortifikationen*:

2 bataljonsveterinärer, nämligen en för Svea ingenjörkår och Fälttelegrafkåren samt en för Norrlands ingenjörkår, med skyldighet för den senare att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Jämtlands fältjägarregemente;

vid *trängen*:

5 bataljonsveterinärer, nämligen

1 för Svea trängkår, med skyldighet att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Livregementets grenadjärer,

1 för Göta trängkår, med skyldighet att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Skaraborgs regemente,

1 för Norrlands trängkår, med skyldighet att jämte egen tjänst bestrida veterinärvården vid Västernorrlands regemente,

[4.]

1 för Skånska trängkåren och

1 för Västmanlands trängkår; samt

för *Gottlands trupper* 1 bataljonsveterinär, uppförd å staten för militärbefälet på Gottland.

Beträffande avlöningsförmånerna innebär den nya organisationen, att regementsveterinär skall erhålla kaptens av första klassen avlöningsförmåner, samt

att av de 27 bataljonsveterinärer, som efter genomförd organisation skola finnas, de 13 äldre skola erhålla kaptens av andra klassen avlöningsförmåner och de 14 yngre löjtnants av första klassen avlöningsförmåner.

Enligt vad för riksdagen anmäldes, var den nya organisationen avsedd att genomföras under åren 1919 och 1920. I överensstämmelse härmed har riksdagen beträffande övergången till den nya organisationen under år 1919 medgivit,

att den nya organisationen tillämpas vid följande truppförband och formationer, nämligen: Smålands husarregemente, Skånska dragonregementet, Kronprinsens husarregemente och Norrlands dragonregemente, Svea, Göta, Vendes, Upplands och Smålands artilleriregementen, Positionsartilleriregementet, fortifikationen, trängen beträffande Svea, Göta och Norrlands trängkårer, Skånska trängkåren och Västmanlands trängkår, Gottlands trupper samt Karlsborgs och Bodens garnisoner;

att därest under år 1919 vakans i regements- (bataljons-)veterinärbeställning kommer att inträffa vid truppförband, där antalet veterinärbeställningar skall minskas enligt den nya organisationen, beställningen icke tillsättes utan upprätthålles på annat sätt, intill dess den nya organisationen kan tillämpas;

att den nya organisationen rörande avlöningsförmånerna tillämpas även vid de truppförband, där antalet veterinärbeställningar skall minskas;

att någon ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsveterinärerna enligt nuvarande organisation och avlöningsföreskrifter icke vidare skall tilläggas ytterligare någon bataljonsveterinär;

att en bataljonsveterinärbeställning vid fortifikationen ävensom samtliga fältveterinärstipendiatbeställningar indragas; samt

att för genomförande av den nya organisationen och löneregleringen användas dels de löner, dagavlöningar och arvoden, som för arméns veterinärer finnas uppförda i staterna för arméförvaltningen, kommandantsstaten och krigsskolan samt vederbörliga truppförband, dels

ock ett under ordinarie anslaget till avlöning och rekrytering m. m. för ändamålet särskilt beräknat belopp av förslagsvis 45,000 kronor.

[4.]

I samband med den nya organisationen av fältveterinärkåren skall med avseende å arméns hovbeslagsväsende den förändringen vidtagas, att vid varje kavalleriregemente en hovslagarfurirbeställning av andra klassen skall utbytas mot en dylik beställning av första klassen.

Då, enligt vad ovan nämnts, den nya organisationen av fältveterinärkåren är avsedd att slutligt genomföras under år 1920, torde härav påkallade ändringar böra vidtagas i de truppförbandsstater, som därav beröras. Av skäl, som förut i annat sammanhang angivits, böra samtliga bataljonsveterinärbeställningar i staterna upptagas med löjtnants av första klassen avlöningsförmåner. I enlighet med vad för riksdagen anmälts, bör den beslutade uppflyttningen av 1 hovslagarfurirbeställning av andra klassen till en dylik beställning av första klassen vid varje kavalleriregemente jämväl genomföras från och med år 1920.

Då, såsom förut framhållits, den nya organisationen möjligen icke kan redan från och med år 1920 genomföras vid Östgöta trängkår, torde i anmärkning till staten för detta truppförband böra föreskrivas, att så länge den nuvarande bataljonsveterinären kvarstår, han skall bibehållas vid sina innehavande avlöningsförmåner, ävensom att dessa skola utgå från de besparingar å avlöningsanslaget, som uppkomma därigenom, att en å staten för generalitetet uppförd fältveterinärbeställning icke tillsättes, så länge kårens nuvarande bataljonsveterinär kvarstår i sin beställning.

Såsom tidigare för riksdagen anmälts, har frågan om en omorganisation av arméns musik i syfte att nedbringa kostnaderna för densamma under de senare åren varit föremål för utredning. Då jag emellertid icke är i tillfälle att nu bedöma, huruvida proposition i ämnet kan komma att föreläggas årets riksdag, har jag icke ansett mig böra vidtaga någon ändring i de statförslag, som nu föreläggas riksdagen. Förslagsstaterna överensstämma följaktligen, i vad musiken angår, i allo med de för innevarande år fastställda staterna.

Musiken.

Uti en till vederbörande truppförbandsstater fogad anmärkning stadgas, att vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer eller till underbefäl av lägre grad än den vakanta beställningen utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.

Bemyndigande att för visst ändamål använda avlöningsmedel för vakanta beställningar.

- [4.] Några bestämmelser, som göra det möjligt att vid vakanser i de lägre tjänstegraderna använda de därigenom besparade avlöningsmedlen till anställande av ökat antal underbefäl eller beställningsmän av högre tjänstegrad, finnas däremot icke.

Framställning
av chefen för
Västmanlands
regemente.

Uti underdånig skrivelse den 9 november 1918 har nu chefen för Västmanlands regemente anfört, att därest bestämmelser av sistnämnda slag funnits, det vid regementet skulle varit möjligt att erhålla ett något ökat antal underbefäl. Regementet hade nämligen upprepade gånger erhållit förfrågningar från f. d. fast anställt manskap, om möjlighet funnes att vinna anställning som furir, men nödgats svara avböjande av brist på platser. Däremot förekomme ytterst sällan, att någon sökte anställning som korpral, och aldrig att någon gjorde det som vicekorpral. Mycket sällsynt vore också, att korpraler, som icke hade utsikt att mycket snart befordras till furirer, rekapitulerade. Då nu rekryteringen av volontärer vore mycket obetydlig, bleve följden, att vicekorprals- och korpralsbefattningarna stode vakanta, medan sökande till furirsbeställningar måste avvisas.

Att på grund härav redan nu ändra antalet befattningar i de olika manskapsgraderna syntes av många skäl icke vara lämpligt. Däremot vore det synnerligen fördelaktigt, om genom en anmärkning till staterna möjlighet kunde beredas att använda åtminstone någon del av de besparade medlen till ökad anställning av furirer. Därvid kunde man tänka sig saken ordnad så, att Kungl. Maj:t finge rätt att disponera viss del av de besparade medlen och att således i varje enskilt fall hänvändelse skulle ske till Kungl. Maj:t. Detta sätt syntes emellertid bliva onödigt tyngande, varför det säkerligen vore bättre att giva anmärkningen en sådan formulering, att regementscheferna med vissa bestämda inskränkningar finge rättigheten i fråga. Dessa inskränkningar borde gå ut på att garantera möjligheten till fortsatt volontärrekrytering samt till befordran av volontärer och vicekorpraler. Av denna anledning borde de till meniga volontärer anslagna medlen icke få tagas i anspråk för annat ändamål. Vad däremot medlen till vicekorprals- och korpralsbeställningarna anginge, borde de genom vakanser inbesparade medlen få tagas i anspråk för anställning av furirer av andra klassen och med en anställningstid av högst ett år, räknad från den 1 november. Furirer av första klassen borde däremot icke få anställas utöver det å stat bestämda antalet. Några särskilda kunskapsprov eller dylikt fordrades nämligen icke för furirer av denna klass, och det skulle

därför kunna inträffa, att på ett regemente de inbesparade medlen huvudsakligen komme att användas för uppflyttning av furirer i högsta löneklassen i stället för till ökning av furirernas antal, vilket senare ju vore syftet med anordningen. Genom att anställningstiden för dem, som avlönades med de inbesparade medlen, begränsades till den 1 november varje år, hölles möjligheten öppen att då reglera antalet i de olika tjänstegraderna, så att ingen, som kunde och ville befordras från menig eller vicekorpral, behövde utestängas därifrån.

Vad nu sagts gällde i tillämpliga delar även beställningsmännen.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde regementschefen, att en anmärkning av följande lydelse måtte tillfogas infanteriregementenas stater för år 1919 och följande år:

»Vid vakanser i korprals- eller vicekorpralsbeställningar eller motsvarande beställningar bland beställningsmännen må för dessa anvisade avlöningsförmåner utgå till avlöning med å staten upptagna förmåner av furirer av andra klassen utöver i staten fastställt antal och med högst ett års anställningstid, räknad från den 1 november.»

Då för befordran till furir av andra klassen särskild utbildning vore erforderlig och det följaktligen icke behövde befaras, att andra än fullt kompetenta erhöles denna grad, har chefen för femte arméfördelningen uti avgivet yttrande funnit sig böra tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Chefen för
femte armé-
fördelningen.

Uti den 15 november 1918 avgivet underdånigt utlåtande har arméförvaltningens civila departement erinrat därom, att genom särskilda sakkunniga utredning påginge om åtgärder för förbättrande av manskapsrekryteringen vid armén. Den gjorda framställningen syntes därför böra överlämnas till dessa sakkunniga för att tagas under övervägande vid utarbetande av förslag i ämnet och först därefter av Kungl. Maj:t företagas till slutlig prövning.

Arméförvalt-
ningens civila
departements
yttrande.

Då det emellertid syntes vara högst önskvärt, att, utan sammanhang med de åtgärder, som av de sakkunniga kunde komma att föreslås, anstalter träffades för underbefälsbristens minskande, ansåge sig departementet böra tillstyrka, att förslag avlättes till riksdagen i den riktning, som i framställningen förordats. Dock ansåge departementet, att det, i avvaktan på slutligt beslut i ämnet och för enhetlig tillämpning av förslaget, borde förbehållas Kungl. Maj:t att för varje särskilt fall pröva, huruvida, i den mån besparingar uppstode å för manskapets avlöning anslagna medel, antagandet av furirer av andra klassen med

- [4.] för sådana beställningshavare bestämda avlöningsförmåner finge ske ut-
över i staten för vederbörligt regemente fastställt antal.

Departements-
chefen.

Med anledning av det synnerligen stora antalet vakanser inom manskapsgraden vid armén tillkallade jag, jämlikt den 16 maj 1918 erhållet nådigt bemyndigande, särskilda sakkunniga för att inom lantförsvarsdepartementet biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande de åtgärder, som borde vidtagas för förbättrande av manskapsrekryteringen vid armén. De sålunda tillkallade sakkunniga hava den 7 december 1918 avgivit betänkande i ämnet samt därvid föreslagit dels en omläggning av underbefälsutbildningen vid infanteriet, dels en tillfällig löneförbättring för arméns fast anställda manskap.

Oavsett de åtgärder, som på grund av det utav förenämnda sakkunniga framställda förslaget kunna varda vidtagna för manskapsrekryterings förbättrande, synas mig fullgoda skäl tala för en anordning i den av chefen för Västmanlands regemente föreslagna riktning. Därigenom skulle otvivelaktigt i många fall den nu rådande underbefälsbristen kunna minskas och en önskvärd förstärkning av den för utbildningsarbetet inom armén viktiga furirsgraden kunna vinnas. Av skäl, som arméförvaltningens civila departement anført, torde det emellertid icke böra överlämnas åt vederbörande truppförbandschefer att för det ändamål, varom här är fråga, disponera över uppkommande besparingar å de för manskapets avlöning avsedda medel, utan torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall därom besluta.

Någon ändring i vederbörande stater synes med anledning härav icke nu böra vidtagas, utan torde endast av riksdagen böra utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att i angivet syfte disponera över de besparingar, varom här är fråga.

Ifrågavarande bemyndigande torde böra avse icke endast infanteriet utan samtliga truppslag samt gälla för innevarande och nästkommande år.

Vakt-
mästaren
vid forti-
fikations-
stabens
huvud-
station.

Å staten för fortifikationen finnes för närvarande uppförd en förste vaktmästarbeställning med en lön av 1,100 kronor. Beställningen är icke förenad med rätt till ålderstillägg. Den nuvarande förste vaktmästaren åtnjuter fri bostad i arméförvaltningens ämbetshus.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skall efter genomförd härordning vid fortifikationen i stället för den i nu gällande stat upptagna förste vaktmästaren finnas en vaktmästare vid fortifikationsstabens huvudstation. Ut i de vid 1914 års härordningsproposition fogade och av riksdagen i förevarande hänseende utan erinran lämnade kostnadsberäkningarna upptogs avlöningsförmånerna för denna beställningshavare lika med vaktmästarnas vid arméförvaltningen, generalstaben m. fl. staber och formationer då utgående avlöning eller lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 350 kronor, ortstillägg 150 kronor, tillhoppa 1,200 kronor, ävensom två ålderstillägg å lönen å 100 kronor, det ena efter fem och det andra efter tio års väl vitsordad tjänstgöring. [4.]

Under år 1915 gjorde den nuvarande förste vaktmästaren vid fortifikationen P. E. Bergqvist, vilken, född den 3 maj 1858, den 31 augusti 1887 antagits till vaktmästare vid fortifikationen och den 31 december 1901 förordnats till förste vaktmästare därstädes, framställning om att komma i åtnjutande av ett personligt ålderstillägg å 200 kronor, att utgå från och med ingången av år 1916.

Ifrågasatt personligt löne-
tillägg Åt den
nuvarande
vaktmästaren

Vid ansökningens överlämnande till arméförvaltningen hemställde chefen för fortifikationen, att ämbetsverket måtte utverka, att Bergqvist bleve i avlöningshänseende likställd med arméförvaltningens vaktmästare och därjämte redan från och med år 1916 komme i åtnjutande av de med arméförvaltningens vaktmästarbefattningar förenade båda ålderstilläggen.

Med underdånig skrivelse den 16 november 1915 överlämnade arméförvaltningen den gjorda ansökningen till Kungl. Maj:t samt anförde därvid, att därest Bergqvists löneförmåner varit bestämda lika med ämbetsverkets vaktmästares, Bergqvist skulle, med inräknande av tiden för hans tidigare anställning i befattningen, redan med ingången av år 1912 hava intjänat båda ålderstilläggen. Vid det förhållande att Bergqvist med hänsyn till pensionsförhållandena skulle komma i sämre ställning, om hans avlöning reglerades i allo lika med övriga vaktmästares, funne arméförvaltningen sig icke kunna avgiva något förslag i sådant hänseende. I stället ifrågasatte arméförvaltningen, huruvida det ej kunde anses skäligt, att Bergqvist erhöle ett personligt avlöningstillägg att utgå från och med ingången av år 1916. För att åvägbringa likställighet borde detta avlöningstillägg för Bergqvist bestämmas till (1,400—1,100=) 300 kronor, vilket belopp, för den händelse Bergqvist i sin egenskap av vaktmästare fortfarande komme att åtnjuta fri bostad, borde minskas med 165 kronor, motsvarande det avdrag av

- [4.] ortstillägg jämte 15 kronor av lönen, som annan vaktmästare i liknande fall skulle vidkännas.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 27 november 1915 fann Kungl. Maj:t den gjorda framställningen icke föranleda någon åtgärd.

Beslut om
personligt
lönetillägg åt
den nuvarande
vaktmästaren.

Med anledning av den utav 1917 års riksdag beslutade löneregleringen för de inom statsdepartementen anställda vaktmästarna hemställde chefen för fortifikationen i underdånig skrivelse den 10 augusti 1917, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att förste vaktmästaren vid fortifikationen finge från och med år 1918 åtnjuta avlöning till lika belopp med vaktmästarna i statsdepartementen, d. v. s. lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 450 kronor och ortstillägg 150 kronor, tillhopa 1,300 kronor, ävensom tre ålderstillägg å lönen å 100 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst.

Uti häröver avgivet yttrande erinrade arméförvaltningen till en början, att riksdagen i skrivelse den 6 juni 1917 med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare vid de centrala ämbetsverken m. fl. verk och inrättningar anfört, att riksdagen ansett en definitiv lönereglering för sistnämnda befattningshavare icke böra från och med år 1918 genomföras, samt att ifrågavarande proposition därför icke blivit av riksdagen bifallen.

Då vid sådant förhållande vaktmästarna hos lantförsvaret underlydande verk, anstalter m. m. i allmänhet icke för år 1918 komme att få sina avlöningsförmåner bestämda i enlighet med dem, som från och med sagda år utginge till statsdepartementens vaktmästare, funne arméförvaltningen sig icke kunna i anledning av den föreliggande framställningen göra annan hemställan, än dels att Kungl. Maj:t måtte till 1918 års riksdag avlåta framställning angående personligt lönetillägg åt nuvarande förste vaktmästaren vid fortifikationen P. E. Bergqvist i enlighet med arméförvaltningens förslag i dess förenämnda skrivelse den 16 november 1915, dels ock att frågan om Bergqvists avlöningsförhållanden måtte beaktas vid den förnyade utredning angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare m. fl. vid de centrala ämbetsverken, vartill 1917 års riksdags ovanberörda skrivelse kunde giva anledning. Därest vid blivande lönereglering för dessa vaktmästare summan av till dem utgående lön och ålderstillägg skulle komma att uppgå minst till belopp motsvarande den lön, som nu åtnjötes av Bergqvist, och han förty vid övergång till ändrad stat icke komme att vid-

kännas minskning i den pension, vartill han vid avgång från sin befattning vore berättigad enligt nu gällande bestämmelser, kunde det föreslagna personliga lönetillägget då bortfalla och Bergqvists avlöning i staten för fortifikationen uppföras lika med för vaktmästare i övrigt vid lantförsvaret tillhörande verk, anstalter m. m.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 yttrade jag till statsrådsprotokollet följande:

»Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, skall enligt 1914 års härordningsbeslut den nuvarande förste vaktmästarbeställningen vid fortifikationen utbytas mot en vaktmästarbeställning vid fortifikationsstabens huvudstation. Med hänsyn därtill, att den nuvarande förste vaktmästaren icke kunnat förväntas vara villig att övergå till den nya beställningen på grund av den minskning i pension han därigenom skulle få vidkännas, har denna ännu icke blivit å staten uppförd, och torde av enahanda skäl därmed lämpligen böra tillsvidare anstå.

Emellertid synes det mig vara med billighet överensstämmande, att förste vaktmästaren Bergqvist, vilken alltsedan år 1901 innehaft sin nuvarande beställning, kommer i åtnjutande av ett sådant tillägg i sina avlöningsförmåner, att dessa komma att uppgå till samma belopp, som de skulle hava gjort, därest beställningen varit förenad med enahanda löneförmåner som de för vaktmästare hos arméförvaltningen, generalstaben m. fl. staber och formationer bestämda, eller till 1,400 kronor om året. Jag finner mig därför böra, i enlighet med vad arméförvaltningen föreslagit, tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om beredande av ett personligt lönetillägg åt Bergqvist, så länge han kvarstår i sin nuvarande befattning. Ifrågavarande lönetillägg, vilket lämpligen synes kunna utgå från avlöningsanslaget, torde, på sätt arméförvaltningen hemställt, böra bestämmas till 135 kronor om året, därest Bergqvist i sin egenskap av förste vaktmästare åtnjuter fri bostad, men eljest till 300 kronor om året. Lönetillägget torde få utgå redan från och med innevarande år.»

I enlighet med vad sålunda anförts, avläts proposition i ämnet till riksdagen, och blev denna jämväl av riksdagen bifallen. Från och med år 1918 åtnjuter alltså förste vaktmästaren Bergqvist, förutom lön 1,100 kronor samt fri bostad, även ett personligt lönetillägg av 135 kronor.

Uti underdånig skrivelse den 23 augusti 1918 har nu chefen för fortifikationen gjort framställning om definitiv lönereglering för ifrågavarande vaktmästare samt därvid anfört följande:

Framställning
av chefen för
fortifikatio-
nen.

[4.]

[4.] Genom den av 1918 års riksdag beslutade regleringen av löneförhållandena m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare hade, bland andra, vaktmästarna vid arméförvaltningen fått sina avlöningsförmåner reglerade så tillvida, att lönen ökats från 700 till 900 kronor, tjänstgöringspenningarna från 350 till 550 kronor, ålders-tilläggens antal från 2 till 3, under det att ortstillägget bibehållits oförändrat och avdraget för bostad med bränsle ökats från 165 till 300 kronor, det hela innebärande för den, som förvärvat rätt till tredje ålders-tillägget, en ökning i den kontanta avlöningen från $(1,400 - 165 =) 1,235$ till $(1,900 - 300 =) 1,600$ kronor, varav pension finge räknas å 1,200 kronor i stället för förut å 900 kronor. Genom bifall till vad beträffande Bergqvist föreslagits uti 1918 års statsverksproposition hade däremot den kontanta lönen för honom från och med år 1918 bestämts till allenast 1,235 kronor.

I betraktande av den av 1918 års riksdag sålunda antagna löne-regleringen för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare syntes, i överensstämmelse med vad arméförvaltningen uti sitt förenämnda yttrande ställt i utsikt, tidpunkten nu vara kommen för uppförande i fortifikationens stat av Bergqvists avlöning i full likhet med för vaktmästarna vid arméförvaltningen.

Ävenledes kunde det ej anses annat än rättvist och billigt, att Bergqvist jämväl för åren 1918 och 1919 komme i åtnjutande av en avlöning, som ej understeg vad som genom 1918 års riksdags beslut kommit övriga vaktmästare inom arméförvaltningen till del.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefen för fortifikationen,

att uti fortifikationens stat för år 1920 förste vaktmästarens avlöningsförmåner måtte upptagas i likhet med vaktmästarnas vid arméförvaltningen, så som för dessa blivit bestämt vid 1918 års riksdag,

att i samband därmed från och med år 1920 det av 1918 års riksdag förste vaktmästaren vid fortifikationen P. E. Bergqvist tillerkända personliga lönetillägget måtte bortfalla och utgå ur staten, samt

att Bergqvist, utöver det av 1918 års riksdag honom tilldelade personliga lönetillägget, måtte tillerkännas ytterligare ett dylikt av $(1,600 - 1,235 =) 365$ kronor för vardera av åren 1918 och 1919.

Arméförvalt-
ningens ytt-
rande.

Uti avgivet yttrande har arméförvaltningen anført, att i överensstämmelse med ej mindre grunderna för 1914 års senare riksdags beslut uti ifrågavarande ämne än även vad arméförvaltningen tidigare anført, ifrågavarande vaktmästarsyssla nu borde, på sätt chefen för forti-

fikationen hemställt, i staten från och med år 1920 uppföras med de avlöningsförmåner, som tillkomme motsvarande befattningshavare vid arméförvaltningen.

För åtnjutande av de med den nya lönestaten förenade förmåner borde stipuleras enahanda villkor i övrigt som beträffande vaktmästares vid arméförvaltningen, generalstaben med flera verk, staber och inrättningar rätt till de av 1918 års riksdag beviljade ökade avlöningsförmåner.

I händelse det, i stället för nuvarande förste vaktmästare, å fortifikationens stat för år 1920 uppfördes en vaktmästare med avlöningsförmåner i enlighet med vad sålunda föreslagits, behövde berörda av 1918 års riksdag beviljade personliga lönetillägget icke utgå efter 1920 års ingång.

Vid övergång till den nya staten borde förste vaktmästaren Bergqvist omedelbart få komma i åtnjutande av alla de tre föreslagna ålderstilläggen.

Därest riksdagen godkände den sålunda ifrågasatta ändringen av fortifikationens stat, syntes det av chefen för fortifikationen föreslagna lönetillägget åt förste vaktmästaren Bergqvist för åren 1918 och 1919 böra få utgå från fjärde huvudtiteln's anslag till extra utgifter eller eljest tillgängliga medel.

Före antagandet av 1914 års härordning funnos anställda 1 förste vaktmästare vid chefens för fortifikationen expedition med en lön av 1,100 kronor, uppförd å staten för fortifikationen, och 1 vaktmästare vid generalintendentens expedition med löneförmåner om tillhopa 955 kronor 60 öre, uppförd å staten för intendenturkåren. Enligt 1914 års härordningsbeslut skulle ifrågavarande båda beställningar ändras den förra till 1 vaktmästarbeställning vid fortifikationsstabens huvudstation och den senare till 1 vaktmästarbeställning vid intendenturstaben, och skulle beställningarnas innehavare i fråga om avlöningsförmåner likställas med vaktmästare vid de centrala ämbetsverken i huvudstaden. Den sålunda beslutade förändringen genomfördes redan från och med år 1916 med avseende å vaktmästarbeställningen vid generalintendentens expedition. Vaktmästaren vid intendenturstaben har därför kommit i åtnjutande av såväl den tillfälliga avlöningsförbättring för år 1918 som de högre avlöningsförmåner från och med år 1919, som den av nästlidet års riksdag beslutade löneregleringen för vaktmästare innebär.

Departements-
chefen.

Den beslutade förändringen av förste vaktmästarbeställningen vid chefens för fortifikationen expedition har däremot ännu icke blivit vid-

- [4.] tagen, enär, såsom förut nämnts, beställningens innehavare, förste vaktmästaren Bergqvist, icke kunnat förväntas vara villig att övergå till den nya beställningen på grund av den minskning i pension han därigenom skulle få vidkännas. För att emellertid Bergqvist icke skulle i fråga om avlöningsförhållandena bliva sämre ställd än övriga vaktmästare med enahanda göromål, har han, såsom ovan nämnts, från och med år 1918 kommit i åtnjutande av ett särskilt personligt lönetillägg. Hans avlöningsförmåner hava därigenom bragts i jämnhöjd med dem, som före den nästlidet år beslutade löneregleringen utgingo till vaktmästare i de centrala ämbetsverken.

Sedan genom vidtagande av nämnda lönereglering det hinder, som hittills förefunnits för genomförande av den beslutade förändringen av förste vaktmästarbeställningen vid chefens för fortifikationen expedition till en vaktmästarbeställning vid fortifikationsstabens huvudstation, numera bortfallit, torde nämnda förändring böra från och med år 1920 genomföras. I staten för fortifikationen torde därför, med uteslutande av den nuvarande förste vaktmästarbeställningen, böra uppföras en vaktmästarbeställning med lön 900 kronor, ortstillägg 150 kronor och tjänstgöringspenningar 550 kronor, summa 1,600 kronor, med föreskrift tillika att lönen kan höjas efter 3 år med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor. Därjämte bör uti anmärkning till staten föreskrivas, att beträffande skyldighet för vaktmästaren att vid åtnjutande av bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och lyse, avstå viss del av lönen skall gälla vad därom stadgas i kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

För åtnjutande av de med den nya staten förenade avlöningsförmånerna böra gälla enahanda villkor och bestämmelser, som av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställts beträffande vaktmästarnas vid arméförvaltningen avlöningsförmåner.

Vid övergången till den nya lönestaten torde förste vaktmästaren Bergqvist böra för ålderstilläggs åtnjutande få tillgodoräkna sig den tid han innehåft sin nuvarande beställning.

Då nästlidet års riksdag beviljade Bergqvist ett till beloppet bestämt personligt lönetillägg från och med år 1918, avsågs därmed, såsom förut nämnts, att bringa hans avlöningsförmåner upp till samma belopp som för vaktmästare vid arméförvaltningen och andra centrala ämbetsverk. Genom det av riksdagen sedermera fattade beslutet om tillfällig avlöningsförbättring för vaktmästare under år 1918 och löne-

reglering från och med år 1919 har emellertid denna avsikt icke kunnat förverkligas. Det synes därför vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att erforderligt fyllnadsbelopp får till Bergqvist utgå för åren 1918 och 1919. Härav föranledda kostnader torde lämpligen kunna bestridas från avlöningsanslaget. I och med att Bergqvist övergår å den nya lönestaten, bör givetvis något personligt lönetillägg till honom icke vidare utgå. [4.]

I enlighet med vad jag nu anfört, har jag låtit uppgöra förslag till nya stater för truppförband av infanteriet, kavalleriet och artilleriet, för militärbefälet på Gottland, för överstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena, för artilleriets fabriker och tyganstalter, för fortifikationen, för ingenjörkårerna och Fälttelegrafkåren, för officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen samt för trängkårerna (se Bil. 17—78). De i dessa stater upptagna avlöningsförmånerna uppgå till sammanlagt 18,610,206 kronor 25 öre.

Sammanfattning.

2. Intendenturkåren.

Den nu gällande, under anslaget till intendenturkåren upptagna staten för samma kår slutar å 750,851 kronor 20 öre.

Uti denna stat erfordras vissa ändringar dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag, dels på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vissa vaktmästare m. fl.

Därjämte här förslag framställts om vidtagande av vissa andra ändringar i kårens stat för år 1920.

I likhet med vad fallet är beträffande övriga avlöningsstater, bör jämväl till staten för intendenturkåren överföras den till kårens underofficerare för närvarande från anslaget till *arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten* utgående ersättningen för bränsle och lyse. Riksstatssakkunnigas förslag.

Vidare bör den å staten upptagna posten om 3,500 kronor till bestridande av expenskostnader vid intendenturstabens expedition utgå och i stället upptagas under det nya anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.*

Slutligen bör å staten under rubrik »B. Övrig personal» tillkomma två nya poster, nämligen dels dagtraktamente jämlikt § 36 i gällande avlöningsreglemente för armén till intendents- och förvaltaraspiranter, dels ock dagtraktamenten jämlikt § 42 avlöningsreglementet åt perso-

- [4.] nal, som, utan att uppbära lön eller arvode från intendenturkårens stat och utan att på grund av allmänna bestämmelser vara berättigad till dagtraktamente, tjänstgör inom intendenturkåren. Enligt vunnen erfarenhet bör den förra posten, vilken hittills utgått från *reseanslaget*, upptagas med 11,491 kronor, och den senare posten, för vilken medel från och med år 1918 beräknats under anslaget till *extra utgifter*, med 15,000 kronor.

Vaktmästarens vid intendenturstaben avlöningsförmåner.

Å staten för intendenturkåren finnes uppförd 1 vaktmästare vid intendenturstaben. Enligt vad under punkten 1 omförmäls, avser den av 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vaktmästare jämväl ifrågavarande befattningshavare. Sedan denne från och med innevarande år övergått till den nya avlöningsstaten, bör härav betingad ändring vidtagas i intendenturkårens stat. Beträffande ändringens innebörd tillåter jag mig hänvisa till vad därom under punkten 1. anförts.

Förslag om vidtagande av vissa andra ändringar i staten.

Å den nuvarande staten finnas uppförda, jämte andra beställningar,
1 beställning för generalintendenten,
53 kaptensbeställningar av första klassen,
77 förvaltarbeställningar,
2 departementsskrivarbeställningar och
2 övertaliga vaktmästarbeställningar.

Chefens för intendenturkåren skrivelse den 31 augusti 1918.

Med underdånig skrivelse den 31 augusti 1918 har nu chefen för intendenturkåren överlämnat förslag till stat för kåren för år 1920 samt därvid anført i huvudsak följande:

Uti sin underdåniga framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1920 hade arméförvaltningen hemställt, att generalintendentsbeställningen måtte uppföras å generalitetsstaten. I händelse av bifall härtill borde nämnda beställning avföras från intendenturkårens stat.

I det förslag till stat för intendenturkåren år 1919, som förelagts nästlidet års riksdag, hade upptagits 1 kaptensbeställning av första klassen och 2 förvaltarbeställningar, samtliga avsedda för den av 1916 års riksdag beslutade förplägnadsanstalten i Hässleholm. Då anstalten icke syntes kunna fullbordas under år 1919, hade emellertid riksdagen ansett, att med uppförande å staten av dessa beställningar kunde anstå. Med hänsyn därtill, att ifrågavarande beställningar borde kunna påräk-

nas vid 1920 års ingång, borde desamma uppföras å kårens stat för nämnda år. [4.]

Alltsedan augusti månad 1914 funnes i Tingstäde å Gottland anordnat ett förplägnadsmagasin, varifrån truppernas på Gottland behov av vissa livsmedel tillgodosetts. Erfarenheterna från den tid magasinet varit i verksamhet hade givit vid handen, att ett förplägnadsmagasin i Tingstäde, även sedan normala förhållanden inträtt, skulle vara av stor betydelse dels för säkerställande av fredsunderhållet för Gottlands trupper, dels såsom ett medel att ordna fredsunderhållet på mest ekonomiska sätt genom inköp av erforderliga, för längre tids förvaring lämpliga livsmedel på de tider, som ur prissynpunkt vore lämpligast. Vid sådant förhållande syntes skäl föreligga att på ett mera stadigvarande sätt ordna uppbördsmannaskapet, och borde i sådant syfte från och med år 1920 intendenturkårens stat ökas med en förvaltare.

Uti sin skrivelse den 1 september 1917 rörande intendenturkårens stat för år 1919 hade chefen för kåren framhållit behovet av 6 departementsskrivare för tjänstgöring vid arméförvaltningens intendentsdepartement samt hemställt om uppförande av 3 sådana beställningar å 1919 års stat. Denna framställning hade Kungl. Maj:t godkänt så tillvida, att i det för riksdagen framlagda statförslaget upptagits 2 departementsskrivarbeställningar. Förslaget härutinnan hade även blivit av riksdagen bifallet. Behov föreläge alltså av ytterligare 4 departementsskrivare. Då ur rekryteringssynpunkt uppsättningen syntes böra fördelas på två år, borde ytterligare 2 departementsskrivarbeställningar uppföras å 1920 års stat.

Av de övertaliga vaktmästarbeställningarna kunde en indragas från och med år 1920.

Uti sin förenämnda skrivelse den 1 september 1917 hade chefen för intendenturkåren på anförda skäl gjort framställning om uppförande å staten av särskilda arvoden åt kårens officerare och underofficerare, nämligen 500 kronor för överstelöjtnanter, majorer, kaptener och förvaltare samt 300 kronor för löjtnanter och sergearter. Denna framställning hade dock icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Det gångna året hade emellertid bekräftat behovet av, att intendenturofficerarnas och underofficerarnas avlöning höjdes till bättre relation med deras ekonomiska ansvar och med de avlöningar, som av det civila affärslivet betalades för poster med motsvarande ansvar. Ej mindre än 6 officerare och 1 underofficer hade under tiden den 19 februari—den 31 augusti 1918 erhållit avsked för att tillträda väl avlönade civila

- [4.] anställningar. Åtgärder borde därför oförtövat vidtagas i syfte att göra intendenturauställningen ekonomiskt mera tillfredsställande. Bland tänkbara sådana åtgärder syntes de föreslagna arvoden vara enklast att realisera. De föreslagna arvodesbeloppen vore för övrigt så låga, att de icke kunde tänkas föregripa en kommande definitiv lönereglering. Skulle emellertid denna väg ej vara framkomlig, syntes för tryggande av arméns intendenturförvaltning oundgängligen erforderligt, att en definitiv lönereglering under behörigt beaktande av jämförliga civila befattningshavares avlöningsförhållanden med minsta möjliga uppskov komme till stånd för intendenturkårens personal.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefen för intendenturkåren,

dels att den å kårens stat uppförda generalintendentsbeställningen måtte överflyttas till generalitetsstaten,

dels att kårens stat måtte ökas med 1 kapten av första klassen och 2 förvaltare, avsedda för förplägnadsanstalten i Hässleholm, 1 förvaltare, avsedd för förplägnadsmagasinet i Tingstäde, samt 2 departementsskrivare,

dels att en av de nuvarande å kårens stat upptagna övertaliga vaktmästarbeställningarna måtte indragas,

dels ock att å kårens stat måtte uppföras tillhopa 183 arvoden à 500 kronor och 28 arvoden à 300 kronor åt kårens officerare och underofficerare.

Arméförvaltningens
yttrande.

Uti den 10 september 1918 avgivet yttrande har arméförvaltningen förklarat sig icke hava något att erinra mot den av chefen för intendenturkåren gjorda framställningen. Därest densamma funnes förtjäna avseende, erfordrades en förhöjning av anslaget till intendenturkåren för år 1920 med i jämnt krontal 105,177 kronor. Tillkomsten av de ifrågasatta nya beställningarna komme dessutom att föranleda ökade utgifter under förslagsanslaget till inkvarteringskostnader och till ålders-tillägg. Det förra anslaget syntes dock, utan någon förhöjning av detsamma, kunna bära den merutgift, som av denna anledning kunde komma att drabba detsamma.

Departements-
chefen.

Vad först angår överflyttningen av generalintendentsbeställningen till generalitetsstaten, har jag redan i det föregående därom yttrat mig. Nämda beställning bör i enlighet därmed avföras från intendenturkårens stat.

[4.]

Vad härefter angår den för förplägnadsanstalten i Hässleholm begärda personalen, tillåter jag mig erinra därom, att ifrågavarande anstalt, för vars uppförande 1916 års riksdag beviljade ett anslag av 445,000 kronor, är avsedd att omfatta ett militärbageri och ett havremagasin. Då det för ändamålet beviljade anslaget på grund av inträffade prisstegringar visade sig otillräckligt, blevo emellertid arbeten med anstaltens uppförande icke påbörjade å den därför först bestämda tidpunkten. Sedan nästlidet års riksdag, efter därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, beviljat ett fyllnadsanslag på 267,000 kronor, har Kungl. Maj:t genom brev den 5 april 1918 anbefallt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att gå i författning om uppförandet av det i planen ingående havremagasinet. Arbetena härå äro igångsatta, och beräknas denna byggnad bliva fullt färdig under loppet av innevarande år. Däremot hava arbetena å uppförandet av militärbageriet icke kunnat påbörjas, enär de för ändamålet tillgängliga medlen på grund av den alltjämt fortgående prisstegringen icke äro tillräckliga. Vid nu angivna förhållanden torde av den för ifrågavarande förplägnadsanstalt föreslagna förvaltningspersonalen å intendenturkårens stat för år 1920 endast böra uppföras den ena av de båda föreslagna förvaltarbeställningarna.

Då jämlikt 1914 års härordningsbeslut något permanent förplägnadsmagasin icke är avsett att anordnas vid Tingstäde, finner jag mig icke kunna tillstyrka förslaget om uppförande å intendenturkårens stat av en för det därstädes provisoriskt inrättade förplägnadsmagasinet avsedd förvaltarbeställning.

Sedan flera år tillbaka har chefen för intendenturkåren årligen gjort framställning om uppförande å kårens stat av 6 departementsskrivare, avsedda för utförande av den tekniska revisionen inom intendentsdepartementet. Dessa framställningar föranledde till en början icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Då chefen för intendenturkåren uti skrivelse den 1 september 1917 ånyo framförde ifrågavarande krav, ansåg jag det samma icke böra helt avvisas. Då det icke kunde vara i längden lämpligt att för det tekniska revisionsarbetet såsom hittills avse uteslutande extra personal och med hänsyn tagen jämväl till den vid upprepade tillfällen framhållna bristen på intendenturofficerare, ansåg jag mig böra i så måtto tillstyrka den gjorda framställningen, att å intendenturkårens stat från och med år 1919 uppfördes 2 departementsskrivarbeställningar, vilkas innehavare skulle tjänstgöra såsom biträdande ledare vid den tekniska revisionen å intendentsdepartementet. Kungl. Maj:ts i enlighet

- [4.] härmed till riksdagen avlätna proposition blev jämväl av riksdagen bifallen.

Chefen för intendenturkåren har nu föreslagit inrättande av ytterligare 4 departementsskrivarbeställningar, därav 2 beställningar skulle tillkomma år 1920. Då emellertid, såsom nyss nämnts, förevarande fråga helt nyligen varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning och någon erfarenhet ännu icke föreligger rörande den från och med innevarande år genomförda anordningen, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till den nu gjorda framställningen.

I enlighet med vad chefen för intendenturkåren hemställt, torde den ena av de å staten för närvarande uppförda vaktmästarbeställningarna bära från och med år 1920 indragas.

Vad slutligen angår förslaget om uppförande å staten av särskilda arvoden åt intendenturkårens officerare och underofficerare, finner jag mig icke kunna för närvarande biträda detsamma. Frågan, huruvida och i vad mån denna personal bör, med hänsyn till de med dess befattningar förenade åliggandenas art och omfattning, erhålla högre avlöningsförmåner än motsvarande beställningshavare vid armén i övrigt, torde nämligen bära tagas i övervägande i samband med den för närvarande genom särskilt tillkallade sakkunniga inom departementet pågående utredningen angående definitiv lönereglering för arméns personal i dess helhet.

Uppflyttning av en överstelöjtnantsbeställning till överstebeställning.

Å intendenturkårens stat finnas för närvarande uppförda, förutom generalintendenten, tillsammans 116 officersbeställningar, därav 2 överstebeställningar, 6 överstelöjtnantsbeställningar och 8 majorsbeställningar. Av de båda överstebeställningarna innehaves för närvarande den ena av chefen för intendentsdepartementets underhållsbyrå och den andra av chefen för intendenturstaben. Såsom chef för departementets andra militärbyrå, utrustningsbyrå, är placerad en överstelöjtnant.

Före antagandet av 1914 års härordning fanns vid intendenturkåren endast en överstebeställning (överfältintendenten). Uti 1914 års härordningsproposition framhölls, att då arméns utrustning i samband med den nya härordningens genomförande komme att i mycket stor utsträckning ökas, den tekniska revisionen, i vad den berörde arméförvaltningens intendentsdepartement, måste bliva mera omfattande och betydelsefull än dittills. Med hänsyn därtill måste dess personal ökas, i samband varmed revisionen borde uppdelas på utrustnings- och underhållsbyråerna inom intendentsdepartementet, så att vederbörande

byråchefer måtte kunna giva erforderliga direktiv för revisionens verksamhet och inrikta dess arbeten på de mål, vilka vid varje särskild tidpunkt vore de mest betydelsefulla. Härför erfordrades en ny beställning av regementsofficers tjänsteställning. Enligt gällande stat hade intendenturkåren 109 beställningar av officers tjänsteställning. Av dessa vore endast en förenad med överstes löneförmåner. Med kårens dåvarande sammansättning vore befodringsförhållandena på grund därav otillfredsställande. Vid en ökning av kårens styrka skulle ifrågasättande disproportion framträda än skarpare. Den nytillkomna beställningen med regementsofficers tjänsteställning borde därför upptagas med överstes löneförmåner. Därigenom skulle även möjlighet ernås att giva de båda cheferna för arméförvaltningens intendentsdepartements utrustnings- och underhållsbyråer överstes löneförmåner, vilket vore önskvärt såväl i betraktande av de omfattande förvaltningsområden, som dessa chefer företrädde, som ock med hänsyn därtill, att avlöningsförmåner i huvudsak borde vara desamma för nu omförmälda byråchefer och för byråcheferna vid arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartements militärbyråer.

Mot vad sålunda i härordningspropositionen uttalats framställdes från riksdagens sida icke någon erinran, och beslöts i överensstämmelse härmed, att vid intendenturkåren skulle finnas 2 överstebeställningar, avsedda för cheferna för intendentsdepartementets båda militärbyråer, nämligen utrustningsbyrån och underhållsbyrån.

Då den nya överstebeställningen från och med år 1916 uppfördes å intendenturkårens stat, blev emellertid dess innehavare, i strid med vad i härordningspropositionen framhållits och av riksdagen godkänts, icke placerad såsom chef för intendentsdepartementets utrustningsbyrå, utan såsom chef för intendenturstaben. Såsom chef för nämnda byrå placerades en officer i majors tjänsteställning, och har denna officer, vilken sedermera befordrats till överstelöjtnant, alltsedan dess varit utrustningsbyråns chef. Den sålunda i strid mot 1914 års härordningsbeslut vidtagna anordningen medför emellertid, att chefen för en av arméförvaltningens viktigaste militärbyråer, i motsats mot samtliga övriga militära byråchefer, icke kommer i åtnjutande av de avlöningsförmåner, vilka såväl Kungl. Maj:t som riksdagen för honom avsett. Att chefen för intendenturstaben har överstes tjänsteställning och avlöningsförmåner, torde i och för sig icke vara annat än befogat, men det kan uppenbarligen icke vara riktigt, att detta förhållande skall föranleda därtill, att chefen för utrustningsbyrån skall åtnjuta endast överstelöjtnants avlöning. Jag anser därför, att rättelse härutinnan bör vidtagas

- [4.] på det sättet, att en av de nuvarande överstelöjtnantsbeställningarna vid intendenturkåren utbytes mot en överstebeställning. Därigenom skulle vid kåren komma att finnas 3 överstar, 5 överstelöjtnanter och 8 majorer. En dylik ändring av proportionen mellan antalet beställningar i de olika regementsofficersgraderna torde dessutom vara betingad med hänsyn till önskvärdheten av att förbättra befodringsförhållandena inom kåren. Jag tillåter mig erinra därom, att vid fortifikationen, som i förevarande hänseende närmast kan jämföras med intendenturkåren, finnas 3 överstar, 4 överstelöjtnanter och 10 majorer.

Samman-
fattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till stat för intendenturkåren för år 1920 (se Bil. 79). Denna slutar å 778,449 kronor 10 öre eller 27,597 kronor 90 öre mera än den för innevarande år fastställda. Av skäl, som förut anförts, torde statens slutsumma böra angivas såsom »summa högst».

3. Garnisonssjukhusen.

Det nuvarande anslaget till garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden är fördelat på följande av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda stater, nämligen

staten för garnisonssjukhuset i Stockholm	kronor 140,000:—
» » » å Karlsborg	» 11,300:—
» » » i Boden.....	» 25,400:—
Summa kronor 176,700:—	

I enlighet härmed borde anslaget i årets riksstat varit upptaget med 176,700 kronor. På grund av felräkning har emellertid i riksstaten uppförts endast 175,700 kronor.

Uti förenämnda stater erfordras nu vidtagande av vissa ändringar med anledning av riksstatssakkunnigas förslag.

Därjämte hava framställningar gjorts om vidtagande av vissa andra ändringar i staterna för år 1920.

Garnisonssjukhuset i Stockholm.

Riksstats-
sakkunni-
gas förslag.

Den nuvarande staten upptager under rubrik »B. Underhåll» följande poster:

Apoteksvaror.....	kronor	3,000: —	[4.]
Förbands- och sjukvårdsförbrukningsartiklar.....	»	10,000: —	
Instrumentalutrustning samt apparater och övrig materiel för sjukvården.....	»	2,500: —	
Polikliniken.....	»	2,100: —	
Bränsle, lyse och vatten.....	»	10,000: —	
Inre och yttre renhållning.....	»	4,500: —	
Intendenturutrustning.....	»	11,500: —	
Tvätt.....	»	1,500: —	
Desinfektion.....	»	1,500: —	
Expenser.....	»	2,000: —	
Planteringar.....	»	200: —	
Brandmateriel.....	»	100: —	
Diverse utgifter.....	»	3,030: —	

eller tillhopa kronor 51,930: —

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra samtliga ifrågasvarande poster utgå ur staten samt överföras

posterna till apoteksvaror, förbands- och sjukvårdsförbrukningsartiklar, instrumentalutrustning m. m., polikliniken, intendenturutrustning, desinfektion och diverse utgifter eller tillhopa ($3,000 + 10,000 + 2,500 + 2,100 + 11,500 + 1,500 + 3,030 =$) 33,630 kronor till anslaget till *sjuk- och veterinärvård m. m.*,

posterna till bränsle, lyse och vatten, inre och yttre renhållning, samt till tvätt ävensom av posten till expenser ett belopp av 1,300 kronor eller tillhopa ($10,000 + 4,500 + 1,500 + 1,300 =$) 17,300 kronor till anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.*,

å posten till expenser återstående 700 kronor till anslaget till *tryckningskostnader* samt

posterna till planteringar och brandmateriel eller tillhopa ($200 + 100 =$) 300 kronor till anslaget till *byggnader, övningsfält och skjutbanor*.

I samband härmed bör den vid nuvarande stat fogade anmärkning 6 utgå ur staten.

Vid nästlidet års riksdag beslötos åtskilliga ändringar i den för garnisonssjukhuset gällande staten. Samtliga dessa ändringar hade till syfte att, så långt förhållandena det medgäve, tillgodose sjukvården och bringa ordning och reda i sjukhusets förvaltning. De vidtagna ändringarna inneburo bland annat, att de å sjukhusets stat tidigare upp-

Förslag om
vissa änd-
ringar i
staten.

- [4.] tagna löner och arvoden ökades med 42,085 kronor eller från 45,985 kronor till 88,070 kronor. Till avsevärd del var dock denna ökning endast skenbar, enär en stor del av den å staten nyuppförda personalen under de senare åren avlönats från särskilda till sjukhusets disposition ställda medel.

Med underdånig skrivelse den 6 juli 1918 har nu t. f. chefläkaren vid garnisonssjukhuset överlämnat förslag till stat för sjukhuset för år 1920. Enligt nämnda förslag skulle de vid sjukhuset utgående löner och arvoden ökas med tillhoppa 31,476 kronor eller från 88,070 kronor till 119,546 kronor.

Vid överlämnande till Kungl. Maj:t av nämnda skrivelse har arméförvaltningen anfört bland annat följande: Vid avgivande 1917 av förslag till omorganisation av garnisonssjukhuset hade dåvarande t. f. chefläkaren, fältläkaren S. R. Erhardt framhållit, att den ledande principen vid organisationsförslagets uppgörande varit en strävan att bringa sjukhuset upp till en med civila sjukhus jämförlig ställning samt att giva garnisonssjukhuset samma möjligheter till utveckling i medicinskt-vetenskapligt hänseende som dessa, därmed således möjlighet att bereda de av arméns och marinens sjuka, som komme att hänvisas till garnisonssjukhuset, samma goda vård, som sedan många år tillbaka de sjuka kunde påräkna å de civila sjukhusen.

Det förslag till stat för garnisonssjukhuset för år 1919, som samtidigt av t. f. chefläkaren ingivits till arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse, hade jämväl varit byggt på denna princip. Då arméförvaltningen haft att för sin del taga ställning till det då föreliggande förslaget, hade ämbetsverket icke haft något att invända mot principen; denna hade tvärt om i arméförvaltningen funnit ett kraftigt stöd, trots det att arméförvaltningen tillfullo insett, att tillämpandet av denna jämbördighetsställning skulle medföra ökade utgifter, i det att såväl större antal fast anställd personal som ock en del nya utgiftsposter skulle följa därav. Uti den för år 1919 godkända staten för sjukhuset hade emellertid den sålunda uppställda principen icke blivit helt genomförd. Då detta givetvis vore till förfång för sjukhuset, hade den nuvarande t. f. chefläkaren uti det nu avgivna förslaget sökt att så långt möjligt vore bringa denna princip i full tillämpning. Härav föranleddes åtskilliga öknningar i sjukhusets utgifter såväl för personal som för omkostnader.

Jag övergår nu till att närmare redogöra för de av t. f. chefläkaren framställda ändringsförslagen i vad de avse löner och arvoden.

Å den nuvarande staten finnas upptagna dels 1 överläkare, tillika chefläkare, med regementsläkares avlöningsförmåner och dels 1 överläkare med bataljonsläkares avlöningsförmåner. Till båda befattningshavarna utgår därjämte ersättning för bostad med bränsle med 2,500 kronor. De sammanlagda avlöningsförmånerna utgöra för överläkaren, tillika chefläkare, 9,325 kronor och för den andre överläkaren 7,360 kronor.

[4.]
*Särskilt
arvode åt
chefläka-
ren.*

Vid avgivande av förslag till stat för sjukhuset för år 1919 föreslog arméförvaltningen, att i sjukhusets stat måtte uppföras ett särskilt arvode om 1,500 kronor åt den läkare, som förordnades att vara chefläkare. Till stöd härför anförde arméförvaltningen, att de åligganden, som enligt § 5 av sjukhusets reglemente påvilade chefläkaren, tillkomme honom utöver vad som enligt § 6 samma reglemente ålåg honom i egenskap av sjukhusläkare. Det syntes arméförvaltningen obilligt, att icke särskild ersättning utginge för detta ökade arbete, synnerligast som med chefläkarbefattningen vore förenat ett icke oväsentligt rent ekonomiskt ansvar, enär chefläkaren beträffande förvaltningsfrågor intoge en ställning liknande regementschefs. Det kunde visserligen invändas, att till chefläkare förordnades den av sjukhusläkarna, som vore regementsläkare och sålunda åtnjöte den högre avlöningen, varför alltså chefläkaren beträffande avlöning i verkligheten nog komme i bättre ställning än den andre sjukhusläkaren. Därest det över huvud skulle vara möjligt att erhålla lämpliga läkare på dessa viktiga befattningar, vore det dock nödvändigt, att någon ersättning bereddades för det ökade ansvar och arbete, som chefskapet medförde och som nog i viss grad hindrade vederbörande i utövande av den enskilda praktik, som icke kunde förmenas sjukhusläkarna att utöva. Enligt ett inom sjukvårdsstyrelsen uppgjort förslag till nytt reglemente för garnisonssjukhuset skulle chefläkare förordnas av Kungl. Maj:t, men någon bestämmelse om att till chefläkare skulle förordnas någon av sjukhusläkarua funnes icke intagen i förslaget. Det skulle vid sådant förhållande vara Kungl. Maj:t obetaget att till chefläkare förordna militärläkare, som ansåges vara särskilt lämplig just för chefläkarbefattningen, oavsett om han innehade beställning vid sjukhuset eller icke. Under förutsättning att detta förslag vunne Kungl. Maj:ts godkännande, bleve det oundgängligen erforderligt att på sjukhusets stat uppföra ett särskilt arvode åt chefläkaren.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 fann jag mig icke kunna tillstyrka vad arméförvaltningen sålunda föreslagit. Den olikhet, som förefunnes i de båda överläkarnas avlöningsförmåner,

- [4.] berodde givetvis därpå, att den läkare, som åtnjöte regementsläkares avlöningsförmåner, skulle tjänstgöra såsom chefläkare. Vid löneförmånernas bestämmande hade således redan behörig hänsyn tagits till det ökade arbete och därmed förenade ansvar, som chefläkarskapet medförde. Förutsättningen för uppförande å staten av ett särskilt arvode åt chefläkaren — en åtgärd mot vilken jag i och för sig icke hade något att erinra med hänsyn till önskvärdheten att kunna såsom chefläkare förordna den för befattningen lämpligaste — måste nämligen vara, att de båda överläkarna bleve i fråga om löneförmåner likställda.

T. f. chefläkaren.

T. f. chefläkaren har nu gjort framställning om upptagande å staten av det utav arméförvaltningen förut föreslagna särskilda arvodet om 1,500 kronor åt den, som förordnades att vara chefläkare vid sjukhuset. Chefskapet för sjukhuset krävde ett betydande arbete och innebure bland annat ett icke oväsentligt ekonomiskt ansvar, lika med regementschefs. Chefläkarens uppgifter vore således ofantligt mycket större och mera ansvarsfulla än en regementsläkares vid ett truppförband, allt under det att chefläkaren såsom överläkare hade precis samma arbetsbörda som den andra överläkaren. Chefskapet vid garnisonssjukhuset innebure ett mångfaldigare och proportionsvis större arbete och ett mera rent personligt ansvar än det, som påvilade en direktör för ett civilt sjukhus.

Arméförvaltningen.

Arméförvaltningen har för egen del anfört, att i betraktande av att arbetet för överläkarna vid garnisonssjukhuset under de sista åren enormt ökats, beroende dels på klienteletts ökning efter nya värnpliktslagen 1914, dels därpå, att arbetet numera bedreves efter medicinska vetenskapens stora moderna krav, det endast vore rimligt, att båda överläkarna hade regementsläkares löneförmåner. Det bleve ändock rätt låga överläkarlöner, även om man medräknade bostadsförmånerna eller ersättningen därför. Att den av överläkarna, som i sådant fall samtidigt vore chefläkare och sjukhusets styresman, skulle härför uppbära särskilt arvode, bleve då alldeles klart.

Men även om den ene överläkaren vore bataljonsläkare och den andre regementsläkare och samtidigt chefläkare och styresman för sjukhuset, vore det rimligt, att särskilt arvode utginge för chefläkartjänsten. Vid civila sjukhus hade styresmannen eller direktören arvode som sådan. Det arbete, som chefläkartjänsten vid garnisonssjukhuset medförde, vore vida mera omfattande än direktörstjänsten vid ett civilt sjukhus. Det senare styrdes av en direktion, och direktören vore en-

[4.]

dast ett organ under denna. Vid garnisonssjukhuset finnes ingen direktion, utan chefläkaren hade ensam hela bördan och ansvaret för sjukhusets funktion och skötsel. Än vidare vore han ansvarig för disciplinen, vilket vid ett militärsjukhus innebure, bland annat, att en eller flera gånger i veckan behandla rapporterade förseelser eller oegentligheter, häröver hålla förhör och göra utredningar samt döma till bestraffningar enligt strafflagen för krigsmakten. Denna chefläkarens bestraffningsrätt medförde icke endast ett avsevärt arbete utan även ett stort ansvar. Också chefläkarens ekonomiska ansvar vore mycket betungande, och varje utgiftspost skulle av honom granskas och förses med utbetalningsorder.

På grund av vad sålunda anförts och under hänvisning till vad tidigare i ämnet andragits, ansåge sig arméförvaltningen böra ånyo hemställa, att å garnisonssjukhusets stat för år 1920 måtte uppföras ett arvode åt chefläkaren om 1,500 kronor. Arméförvaltningen ville ytterligare erinra, att därest Kungl. Maj:t komme att godkänna det förslag till reglemente för garnisonssjukhuset, som för närvarande låge under Kungl. Maj:ts prövning, det bleve oundgängligen erforderligt att i staten uppföra särskilt arvode åt chefläkaren såsom ersättning för chefskapet. Arméförvaltningen skulle givetvis ingenting hava att erinra däremot, att åt båda överläkarna bereddes lika avlöning, och skulle icke hava någon invändning att göra mot att regementsläkares avlöning bereddes båda överläkarna. Arbetet å båda avdelningarna vore så pass krävande, att denna avlöning icke kunde anses vara högre, än som motsvarade arbetet. Emellertid saknade arméförvaltningen skäl att för närvarande föreslå någon förändring uti överläkarnas avlöningsförmåner.

Såsom jag uti mitt förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1918 framhöll, måste förutsättningen för uppförande å staten av ett särskilt arvode åt chefläkaren vara, att de båda överläkarna likställas i fråga om avlöningsförmåner. Att den ene överläkaren åtnjuter högre avlöning än den andre är uteslutande motiverat därav, att den förre tillika är chefläkare. Att under sådana förhållanden uppföra ett särskilt arvode å staten för chefläkaren, kan jag därför icke tillstyrka. Med hänsyn till önskvärdheten av att till chefläkare kunna förordna den för befattningen lämpligaste överläkaren, synes emellertid förevarande fråga böra beaktas vid den utredning, som pågår angående definitiv lönereglering för arméns personal.

Departements-
chefen.

- [4.] Med anledning av vad arméförvaltningen anfört rörande nödvändigheten av att å staten uppföra ett särskilt arvode åt chefläkaren, för den händelse det uppgjorda förslaget till nytt reglemente för garnisons-sjukhuset bleve godkänt, tillåter jag mig erinra, att nämnda förslag den 13 december 1918 blivit av Kungl. Maj:t fastställt. Därest det av ena eller andra skälet skulle finnas erforderligt att jämlikt bestämmelserna i det nya reglementet till chefläkare förordna annan militärläkare än någon av sjukhusets överläkare, torde ersättning till den sålunda förordnade tillsvidare kunna beredas från under Kungl. Maj:ts disposition stående medel.

Fri bostad m. m. åt samtliga underläkare. Vid sjukhuset finnas för närvarande anställda 5 underläkare. Samtliga ifrågavarande befattningshavare åtnjuta, förutom arvode, fri kost å sjukhuset samt tre av dem jämväl fri bostad med möbler, bränsle och lyse.

T. f. chefläkaren. T. f. chefläkaren har nu föreslagit, att samtliga underläkarna måtte beredas förmånen av fri bostad inom sjukhuset. Detta låte sig, visserligen icke utan svårighet, göra, om bostaden inskränktes till ett rum för var och en. Det vore av flera anledningar för sjukhustjänsten erforderligt, att underläkarna bodde inom sjukhuset. Ävenledes vore det svårt att få underläkarplatserna tillsatta, om ej med dem förenades förmånen av fri bostad inom sjukhuset.

Arméförvaltningen. Arméförvaltningen har anfört, att ämbetsverket vid avgivande av förslag till stat för år 1919 ansett sig icke kunna föreslå fri bostad med möbler, bränsle och lyse till flera än tre underläkare. Då emellertid dylik förmån nu kunde beredas samtliga underläkare, ansåge sig arméförvaltningen, som funne det synnerligen önskvärt, att samtliga underläkare vore boende å sjukhuset, böra tillstyrka, vad chefläkaren föreslagit.

Departementschefen. Då det ur sjukvårdssynpunkt givetvis är en bestämd fördel, att samtliga underläkare hava sin bostad å sjukhuset, samt hinder härför icke vidare möter, finner jag mig böra tillstyrka bifall till vad i förevarande hänseende föreslagits. I enlighet med arméförvaltningens därom i underdånig skrivelse den 19 november 1918 gjorda framställning torde ifrågavarande anordning få genomföras redan under innevarande år.

Löneförbättring för poliklinikerläkarna. Å staten finnas för närvarande uppförda 4 poliklinikerläkare med följande arvoden, nämligen

[4.]

läkaren vid polikliniken för öron-, näs- och halssjuk-	
domar	kronor 2,000: —
läkaren vid polikliniken för hud- och könssjukdomar	» 1,500: —
» » ögonpolikliniken	» 500: —
föreståndaren för tandpolikliniken	» 1,500: —

Därjämte finnes å staten uppförd 1 röntgenföreståndare med ett arvode om 1,500 kronor.

T. f. chefläkaren har nu gjort framställning om en avsevärd löneförbättring för poliklinikläkarna samt därvid anført följande:

T. f. chef-
läkaren.

Arvodet till *läkaren vid polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar* borde höjas till 3,000 kronor. Ifrågavarande läkare hade ett stort och maktpåliggande verksamhetsfält, i det honom ålåg att sköta icke blott polikliniken utan även de på sjukhuset intagna kliniskt sjuka och på dem utföra erforderliga operativa ingrepp. Arbetet hade också under de senare åren betydligt ökat. Enligt av den nuvarande poliklinikföreståndaren lämnad uppgift utgjorde tiden för det polikliniska arbetet 2 timmar var annan dag. Då denna tid, trots det mest forcerade arbete, åtginge för själva poliklinikarbetet, måste en ansevärd tid anslås i och för utförande av de till omkring 300 fall om året uppgående kliniska operationerna, särskilt som bland dessa förekomme talrika öronoperationer med livsfarliga komplikationer, där efterbehandlingen mestadels toge en månad till sex veckor, ja längre tid, i anspråk. Till jämförelse kunde nämnas, att föreståndaren för Serafimerlasarettets öronpoliklinik, som endast omhändertog det enkla poliklinikarbetet och till sin hjälp hade två amanuenser, uppbure en årlig lön av 4,500 kronor.

Vad *läkaren vid polikliniken för hud- och könssjukdomar* anginge, vore denne jämväl avdelningsläkare vid den stora kliniska avdelningen för samma sjukdomar — något som ej tillräckligt tydligt framhållits i förra statförslaget. Arvodet för denna befattning kunde icke rimligen sättas lägre än 4,000 kronor årligen. Nuvarande läkaren vid polikliniken hade till stöd härför framhållit, att avdelningen för hud- och könssjukdomar vore vad beträffade antalet patienter i det allra närmaste lika stor som motsvarande å sjukhuset Eira i Stockholm, där underläkarens avlöning vore 4,000 kronor. Garnisonssjukhusets poliklinik för hud- och könssjukdomar hade under år 1916 haft 15,212 besök och ungefär 18,000 under år 1917. Man kunde med visshet säga, att från och med år 1919, då den nya lagen om könssjukdomarnas bekämpande skulle träda i kraft, arbetet på polikliniken för hud- och

- [4.] könssjukdomar bleve avsevärt ökat. Poliklinikföreståndaren ansåge, att arvodet för befattningen borde utgå med 4,000 kronor årligen, därav 2,000 kronor som ersättning för föreståndarskapet på avdelningen för hud- och könssjukdomar.

Till *läkaren vid ögonpolikliniken* utginge för närvarande från sjukhusets stat ett arvode av 500 kronor. Denne läkare vore emellertid berättigad att från truppförbanden erhålla särskild ersättning för behandling av remitterade patienter. Då detta system kunde föranleda truppförbanden att av sparsamhetsskäl undvika att till polikliniken remittera patienter, som vore i behov av speciell ögonbehandling, borde läkaren vid polikliniken helt avlönas från sjukhusets stat. Arvodet borde med hänsyn härtill höjas till 2,000 kronor.

Arvodet åt *föreståndaren för tandpolikliniken* borde bestämmas till 3,000 kronor. På tandpoliklinikens arbetsprestationer borde nämligen sättas allt större fordringar och arbetstiden väsentligt utsträckas med tjänstgöring varje dag. Enligt vad den nuvarande föreståndaren uppgivit, komme arbetet å polikliniken jämväl att väsentligt ökas därigenom, att enligt den nya värnpliktslagen de värnpliktiga tandläkarna komme att göra en del av sin fackutbildning och hela sin facktjänstgöring å polikliniken.

Slutligen borde arvodet för *röntgenföreståndaren* höjas till 3,000 kronor på grund av ökat arbete i samband med den ökade betydelse, som röntgenologien fått. Dessutom vore det av behovet påkallat, att arbetstiden utsträcktes till tre dagar i veckan i stället för som hittills två dagar.

Armé-
förvaltningen.

Arméförvaltningen har anfört, att sjukvårdsstyrelsen hyste den bestämda meningen, att det vore i hög grad önskvärt såväl från de sjukas synpunkt som ock från tjänstens och statens, att det bereddes de sjuka möjlighet i vidsträckt grad att anlita poliklinikerna å garnisonssjukhuset, när den kapacitet, som dessas föreståndare genom sin utbildning var och en på sitt speciella område sutte inne med, innebure möjligast riktig diagnos och således också behandling av den föreliggande specialistsjukdomen. På så sätt bringades sjukdomen snart till hälsa, något varpå ej blott den sjuke vunne utan även tjänsten och staten. En omläggning av samtliga poliklinikernas verksamhet i denna riktning syntes därför sjukvårdsstyrelsen nödvändig.

Ehuru sålunda poliklinikläkarnas arvoden blivit av 1918 års riksdag fastställda i samband med den för sjukhuset antagna nya staten, kunde arméförvaltningen icke undgå att finna så starka skäl anförda för reglering av dessa arvoden, att arméförvaltningen i princip ansåge, att poliklinikläkarnas arvoden redan nu borde höjas.

[4.]

Vad de särskilda befattningarna anginge, funne arméförvaltningen sig på de av t. f. chefläkaren anförda skäl böra tillstyrka, att arvodet till *läkaren å polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar* höjdes till 3,000 kronor. Såsom villkor för avlöningsförhöjningen borde dock stadgas, att polikliniken hölles öppen varje dag, något som låte sig göra, sedan å garnisonssjukhuset uppförts en särskild poliklinikbyggnad.

Likaledes biträdde arméförvaltningen t. f. chefläkarens förslag, att arvodet för *läkaren vid avdelningen och polikliniken för hud- och könssjukdomar* borde höjas till det av chefläkaren föreslagna beloppet eller 4,000 kronor. Av dessa borde 2,000 kronor anses som ersättning för föreståndarskapet för polikliniken och 2,000 kronor såsom ersättning som föreståndare för avdelningen för hud- och könssjukdomar. Med hänsyn till det synnerligen stora arbete, som ålåg ifrågavarande poliklinikföreståndare såsom avdelningsläkare, ansåge arméförvaltningen sig dessutom böra hemställa, att för beredande av ersättning åt honom för föreståndarskapet för avdelningen för hud- och könssjukdomar å tilläggsstat för år 1919 måtte anvisas 2,000 kronor.

Med återopande av vad förut anförts angående principerna för poliklinikernas verksamhet, och på grund av vad chefläkaren anfört, hemställde arméförvaltningen, att till *läkaren vid ögonpolikliniken* måtte utgå arvode efter samma grunder som åt övriga läkare vid sjukhusets polikliniker. Beträffande arvodets storlek hade arméförvaltningen intet att erinra mot det av chefläkaren föreslagna beloppet av 2,000 kronor, men ansåge, att med denna höjning borde förbindas det villkor, att polikliniken hölles öppen tre dagar i veckan.

Den nuvarande *föreståndaren för tandpolikliniken* hade anfört, att hans tjänstgöring och arbete väsentligt komme att ökas på grund därav, att de värnpliktiga tandläkarna komme att göra en del av sin fackutbildning och hela sin facktjänstgöring å polikliniken. Häremot ville arméförvaltningen erinra, dels att detta arbete utgjorde en del av den lärarverksamhet, som kunde tillkomma poliklinikläkaren vid de värnpliktigas fackutbildning, för vilket arbete särskild ersättning utginge, dels ock att blott ett fåtal värnpliktiga tandläkare komme att få sin facktjänstgöring förlagd till garnisonssjukhuset i Stockholm. På de skäl, som förut anförts av såväl chefläkaren som poliklinikläkaren, funne emellertid arméförvaltningen en höjning av arvodet erforderlig. Med hänvisning till vad nyss yttrats angående poliklinikläkarens handhavande av de värnpliktiga tandläkarnas fackutbildning, ansåge emellertid arméförvaltningen, att en arvodesförhöjning av 1,000 kronor till 2,500 kronor kunde anses vara tillfyllest. Såsom villkor för denna höjning borde dock fastställas daglig tjänstgöring för föreståndaren för tandpolikliniken.

- [4.] Vad slutligen *röntgenföreståndaren* anginge, biträdde arméförvaltningen t. f. chefläkarens förslag om arvodets höjande från 1,500 kronor till 3,000 kronor. Då sjukhusets röntgenlaboratorium borde vara tillgängligt varje dag, vore den ifrågasatta förhöjningen redan ur denna synpunkt påkallad.

Departements-
chefen.

Då vid nästlidet års riksdag ny stat för garnisonssjukhuset fastställdes, vidtogos med avseende å poliklinikläkarna och röntgenföreståndaren ingen annan ändring, än att arvodet åt läkaren vid polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar, med hänsyn till yppade svårigheter att få platsen besatt, höjdes från 1,500 kronor till 2,000 kronor. Därjämte blev befattningen såsom läkare vid ögonpolikliniken uppförd å staten efter att förut hava uppehållits genom avtal mellan chefläkaren och enskilda läkare. Någon reglering av de sedan åtskilliga år tillbaka fastställda arvoden blev däremot i övrigt icke genomförd.

Med hänsyn till vad t. f. chefläkaren och arméförvaltningen anfört rörande det arbete, som numera påvilar innehavarna av ifrågavarande befattningar, och då det givetvis är av vikt att för dessa kunna förvärva och bibehålla fullt kvalificerade personer, synes en höjning av de nuvarande efter tidigare rådande förhållanden avpassade arvoden böra äga rum. Ett ytterligare skäl för vidtagandet av en arvodesreglering är, att den utav nästlidet års riksdag beslutade tillfälliga löneförbättringen för viss personal vid armén icke har avseende å den personal, varom här är fråga.

Vid den granskning jag underkastat det av arméförvaltningen framställda förslaget har jag icke funnit anledning till någon erinran; de föreslagna arvodesbeloppen synas skäligen och väl avvägda med hänsyn till de åligganden, som tillkomma de olika befattningshavarna. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att arvodet bestämmes för läkaren vid polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar till 3,000 kronor, för läkaren vid polikliniken för hud- och könssjukdomar till 4,000 kronor, därav 2,000 kronor för föreståndarskapet för sjukhusets avdelning för nämnda sjukdomar, för läkaren vid ögonpolikliniken till 2,000 kronor, för föreståndaren för tandpolikliniken till 2,500 kronor samt för röntgenföreståndaren till 3,000 kronor. Såsom villkor för åtnjutande av de sålunda föreslagna högre arvoden bör emellertid bestämmas, att samtliga ifrågavarande befattningshavare skola vara underkastade daglig tjänstgöringsskyldighet.

Från och med innevarande år har den nya lagen om könssjukdomarnas bekämpande trätt i kraft. Sannolikt är, att läkaren vid polikliniken för hud- och könssjukdomar härigenom kommer att erhålla icke oväsentligt ökat arbete. Därest så skulle bliva förhållandet, torde

böra tagas under övervägande, huruvida icke ifrågavarande poliklinik-läkare redan under innevarande år bör komma i åtnjutande av den ökade ersättning, varom arméförvaltningen gjort framställning. Några härför erforderliga medel synas dock icke behöva äskas å tilläggsstat för år 1919, utan torde den eventuella ersättningen kunna bestridas från fjärde huvudtiteln's anslag till extra utgifter.

[4.]

Å den nuvarande staten är uppförd 1 apotekare med ett arvode om 3,500 kronor. *Apoteket.*

Vid avgivande av förslag till stat för sjukhuset för år 1919 framhöll arméförvaltningen, att då övriga avlöningar för sjukhusets personal måste undergå reglering med större eller mindre förhöjningar, föreläge tydligen all anledning att reglera även apotekarens arvode. Hans arbete hade otvivelaktigt ökats liksom allt annat arbete på garnisons-sjukhuset. Därest det uppgjorda förslaget till nytt reglemente för garnissonssjukhuset vunne fastställelse, komme arbetet för apotekaren att ännu mera ökas. Medicinalstyrelsen hade nämligen efter samråd med generalfältläkaren föreslagit, att punkt 47 första stycket i reglementsförslaget skulle erhålla följande lydelse: »Honom åligger att bereda och utlämna medicin icke blott för sjukhusets eget behov utan även, efter rekvisition av vederbörande läkare, tandläkare eller veterinär, till de i Stockholm förlagda truppförbanden av armén och marinen ävensom, efter särskilt beslut av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, för annat arméns behov.» Denna sistnämnda bestämmelse — »efter särskilt beslut etc.» — innebure skyldighet för apotekaren att iordningställa och omsätta alla de läkemedel, som hädanefter komme att uppläggas i förråd för säkerställande av krigsberedskapen. Detta representerade en ökning av apotekarens arbete av en icke så ringa omfattning. I betraktande härav och vid det förhållande, att apotekaren icke hade någon som helst vinst av apoteksrörelsen vid sjukhuset, kunde ett arvode av 3,500 kronor för år icke anses utgöra skälig ersättning för apotekarens arbete. Arméförvaltningen funne sig därför böra tillstyrka arvodets höjande till 4,500 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 fann jag mig emellertid icke kunna för det dåvarande tillstyrka det av arméförvaltningen framställda förslaget. Visserligen föreläge ett av chef-läkaren utarbetat förslag till nytt reglemente för sjukhuset, enligt vilket apotekarens göromål skulle komma att i icke ringa mån ökas. Då emellertid nämnda reglementsförslag ännu icke blivit av vederbörande myndigheter slutligt behandlat, syntes någon särskild anledning att då verkställa en reglering av apotekarens löneförmåner icke föreligga.

[4.]

T. f. chef-
läkaren.

T. f. chefläkaren har nu anført, att behovet att organisera sjukhusets apotek på ett betryggande och statsekonomiskt sätt framträdde allt starkare. Inköpssumman för läkemedel vid apoteket hade under år 1917 belöpt sig till 23,892 kronor 33 öre. Omsättningen vid apoteket hade under samma år varit 40,369 kronor 58 öre och visade tendens till betydlig ökning. Det ville synas, som om apotekets omsättning borde ökas, genom att alla i Stockholm förlagda truppförband hänvisades till garnisonssjukhusets apotek. Därigenom skulle staten beredas en avsevärd vinst. Det vore vidare otillfredsställande, att apoteket såsom nu sköttes utav allenast en enda apotekare, som därtill vore alltför lågt avlönad. Slutligen vore det icke tillräckligt, att periodvis liksom av en slump apotekarbiträden ställdes till förfogande genom kommendering av värnpliktiga farmaceuter. Apoteket måste förses med stadigvarande, ansvariga biträden.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefläkaren, att arvodet för apotekaren måtte höjas från 3,500 kronor till 6,000 kronor, samt att dessutom å sjukhusets stat måtte uppföras arvode till apotekarbiträde med 4,000 kronor ävensom arvode till ett tekniskt biträde med 365 kronor förutom ersättning för kost med 2 kronor för dag samt hyresbidrag med 1 krona för dag.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har anført, att de skäl, som förelegat för ämbetsverkets tidigare framställning i ämnet, alltjämt förefunnes. Ett ytterligare skäl vore, att apotekarens arbete genom utvidgning av apotekslokalerna komme att inom närmaste framtiden ökas. Lokaler skulle nämligen, sedan poliklinikbyggnaden uppförts, göras lediga för laboratorium, analysrum, preparatrum och stötrum, varigenom det, sedan erforderliga inventarier blivit anskaffade, bleve möjligt för apotekaren att inom apoteket tillreda en hel del preparat, som i saknad av erforderliga lokaler hittills måst inköpas färdiga. Därigenom komme otvivelaktigt arbetet att ökas, men komme statsverket å andra sidan att vinna på, att apoteksverksamheten dreves lika självständigt som på ett civilapotek. Att under nu nämnda omständigheter avlöna föreståndaren för garnisonssjukhusets apotek med allenast 3,500 kronor, vore otänkbart. Det vore icke sannolikt, att lämplig person ens kunde erhållas för denna avlöning. Med åberopande av vad arméförvaltningen förut anført uti detta ämne samt vad chefläkaren nu andragit, funne arméförvaltningen sig böra tillstyrka, att arvodet till apotekaren vid garnisonssjukhuset höjdes från nuvarande 3,500 kronor till 6,000 kronor.

Däremot kunde arméförvaltningen icke tillstyrka chefläkarens framställning om uppförande å garnisonssjukhusets stat av ett belopp av

[4.]

4,000 kronor till arvode åt en apotekare som biträde å apoteket. Arméförvaltningen bestrede icke behovet av detta biträde eller de skäl, som anförts för arvodets uppförande å sjukhusets stat. Den nya härordningens verkningar beträffande värnpliktiga apotekare borde dock först avvaktas. Arméförvaltningen hölle nämligen före, att det erforderliga biträdet torde kunna erhållas genom värnpliktiga apotekare.

Däremot funne sig arméförvaltningen böra tillstyrka, vad chefläkaren föreslagit beträffande anställande vid sjukhuset av ett tekniskt biträde. Behovet av detta biträde vore en påtaglig och ofrånkomlig följd av apotekets utvidgning. Arméförvaltningen hemställde därför, att å sjukhusets stat måtte uppföras 1 tekniskt biträde med arvode om 365 kronor samt ersättning för kost med 2 kronor för dag och hyresbidrag med 1 krona för dag.

Såsom redan förut omnämnts, har Kungl. Maj:t den 13 december 1918 fastställt nytt reglemente för garnisonssjukhuset. Enligt detta åligger det numera apotekaren att bereda och utlämna medicin icke blott för sjukhusets eget behov utan även till de i Stockholm förlagda truppförbanden av armén och marinen ävensom för annat arméns behov. Då apotekarens åligganden därigenom blivit avsevärt ökade, torde en höjning av det till honom för närvarande utgående, sedan flera år tillbaka bestämda arvodet vara ofrånkomlig. Vid sådant förhållande och då det av t. f. chefläkaren och arméförvaltningen föreslagna arvodet synes skäligt, finner jag mig böra tillstyrka, att arvodet åt apotekaren höjes från 3,500 kronor till 6,000 kronor.

Departementa-
chefen.

Av skäl, som arméförvaltningen anført, torde något särskilt apotekarbiträde icke behöva vid sjukhusapoteket anställas.

Vad slutligen angår det föreslagna tekniska biträdet, skulle, enligt vad jag inhämtat, dettas åligganden vara att vid apoteket fullgöra sådana förekommande grövre sysslor, som å de civila apoteken utföras av s. k. apoteksdrängar. Då behov av ett dylikt biträde givetvis hädanefter kommer att förefinnas, har jag icke något att erinra mot vad arméförvaltningen i förevarande hänseende föreslagit. Benämningen tekniskt biträde torde dock, såsom i viss mån missvisande, böra utbytas mot benämningen apoteksskarl.

Å staten finnes för närvarande upptagen 1 sjukhusintendent med fri bostad men med löneförmåner å intendenturkårens stat.

*Fritt
bränsle
åt inten-
dent.*

Uti sitt förslag till stat för sjukhuset för år 1919 hemställde t. f. chefläkaren, att sjukhusintendenten måtte jämväl erhålla förmånen av fritt bränsle. Denna framställning tillstyrktes av arméförvaltningen.

- [4.] Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 fann jag mig icke kunna tillstyrka vad t. f. chefläkaren i förevarande hänseende föreslagit, enär ett tillerkännande åt intendenten av förmånen av fritt bränsle skulle innebära ett avsteg från grunderna för avlönande av arméns officerare.

T. f. chefläkaren.

T. f. chefläkaren har nu ånyo föreslagit, att sjukhusintendenten måtte erhålla fritt bränsle.

Arméförvaltningen.

Arméförvaltningen har även denna gång tillstyrkt förslaget under framhållande, att det vore med billighet och rättvisa förenat, att sjukhusintendenten erhöles samma förmåner som andra vid sjukhuset anställda personer i officers tjänsteställning. Att ett avsteg från grunderna för avlönande av arméns officerare därigenom skulle ske, vore visserligen sant, men syntes detta icke kunna innebära större våda, än att annan vid sjukhuset boende personal åtnjöte fritt bränsle, liksom också väbel och syssloman vid garnissonssjukhusen å Karlsborg och i Boden, eller att överläkarna hade ersättning för bostad med bränsle. Där denna avlöningsform användes, saknade den i allmänhet motsvarighet. Att under sådana omständigheter sätta intendenten i undantagsställning från regeln inom anstalten, förefölle oriktigare, än att en intendentur-officer på grund av särskilda förhållanden erhöles en något gynnsammare ställning än kårens övriga officerare.

Departementsschefen.

Då vad arméförvaltningen anfört icke är av beskaffenhet att föranleda ett frångående av den av mig förra året i ärendet intagna ståndpunkten, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till t. f. chefläkarens i förevarande hänseende framställda förslag.

Förrådsförvaltaren, tillika biträde åt intendenten.

Från och med innevarande år har i staten för sjukhuset uppförts 1 förrådsförvaltare, tillika biträde åt intendenten, med arvode om 1,500 kronor samt ersättning för bostad med bränsle och lyse med 700 kronor, tillhopa 2,200 kronor.

T. f. chefläkaren.

T. f. chefläkaren har nu föreslagit, att i staten måtte uppföras en särskild förrådsförvaltare. Förvaltningens många detaljer kunde nämligen icke tillfredsställande skötas, med mindre förrådsförvaltarbefattningen upprätthölles av annan person än intendentens biträde. Svårigheten att bringa ordning och reda i sjukhusets förvaltning hade i hög grad ökats genom bristen på förvaltningspersonal och genom de täta ombytena av

[4.]

den kommenderade personalen. Såväl underofficerare som skrivbiträden hade visserligen i mån av tillgång beordrats till sjukhuset, men tillgången motsvarade ingalunda behovet, och kompetensen hos den till förfogande ställda personalen hade icke alltid varit nöjaktig. Sjukhusets förvaltning kunde emellertid icke på författningsenligt sätt skötas, därest icke kompetent och tillräcklig personal anställdes med tillräckligt lång anställningstid, så att sjukhuset kunde hinna göra sig till godo den erfarenhet, som var och en så småningom vunne under tjänstgöringens gång. Såsom det nu vore ställt, vore det även en stor svårighet med personalbristen ur den synpunkten, att vid sjukdomsfall och tjänstledighet personal icke funnes inom sjukhuset för tjänstens upprätthållande.

Av t. f. chefläkarens framställning bifogad uppgift framginge, att de göromål, som ålåge intendentens biträde och förrådsförvaltaren, vore så omfattande och olikartade, att befattningarna icke kunde tillfredsställas av en och samma person. De praktiska och kontrollerande göromålen, som ålåge förrådsförvaltaren och som vore av största betydelse för sjukhuset och ordningen därstädes, komme att alltjämt såsom hittills bliva helt eftersatta, om de skulle påvila intendentens biträde, vilken vore fullt upptagen av expeditionsgöromål. Det kunde icke vara i statens intresse, att förvaltningen vid sjukhuset missköttes på grund av bristande kompetent arbetskraft, och det vore ej heller rätt att pålägga en allt för fåtalig förvaltningspersonal uppgifter och ansvar, som den ej rimligen kunde fylla.

Det hade även visat sig, att sjuksköterskorna vore så upptagna av sin egentliga tjänstgöring med sjukvården och så litet utbildade för förrådstjänstgöring, att arbetet med persedelredovisningen bleve eftersatt. Även här fordrades förrådsförvaltaren till ledning och stöd.

Avlöningen till förrådsförvaltaren borde utgöra 2,500 kronor, därav 1,800 kronor arvode och 700 kronor i ersättning för bostad med bränsle och lyse.

Arméförvaltningen har anført, att i och med 1919 års stat för garnissonssjukhuset en avsevärd utökning av förvaltningspersonalen vid sjukhuset ägt rum, i det att vid sjukhuset såsom biträden i förvaltningsgöromålen från och med år 1919 komme att anställas såväl en förrådsförvaltare, tillika biträde åt intendenten, som ock en köksföreståndare. Ehuru det sålunda ville synas, som om — åtminstone i motsats till vad förut under en lång följd av år varit förhållandet — intendenten vore rätt väl tillgodosedd med biträden, framhölle chefläkaren nu med all kraft och hade förut under åren 1917 och 1918 vid upprepade

Arméförvalt-
ningen.

- [4.] tillfällen framhållit behovet av, att befattningarna som förrådsförvaltare och biträde åt intendenten bleve skilda åt. Oaktat vad chefläkaren anfört i ämnet, och ehuru arméförvaltningen icke ville bestrida, att skäl, med hänsyn bland annat till vad som framkommit under de kända krigsrätterna angående persedelbrister vid garnisonssjukhuset, kunde finnas till en uppdelning av den nuvarande befattningen som förrådsförvaltare, tillika biträde åt intendenten, kunde arméförvaltningen dock icke för närvarande tillstyrka, vad chefläkaren i berörda avseende föreslagit, enär arméförvaltningen hölle före, att någon erfarenhet först borde vinnas av tillämpningen av 1919 års stat.

Däremot ville arméförvaltningen, i likhet med vad ämbetsverket föreslagit i sin skrivelse den 12 december 1917, tillstyrka, att arvodet åt förrådsförvaltaren, tillika biträde åt intendenten, höjdes från 1,500 kronor till 1,800 kronor jämte ersättning för bostad med bränsle och lyse 700 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom förut nämnts, har från och med innevarande år vid garnisons-sjukhuset inrättats en särskild förrådsförvaltarbeställning, vars innehavare tillika skall tjänstgöra såsom biträde åt intendenten. Att, på sätt t. f. chefläkaren föreslagit, genast efter den nya befattningens inrättande besluta om dess uppdelning på två särskilda befattningar, kan givetvis icke ifrågakomma. Jag finner mig därför, i likhet med arméförvaltningen, icke kunna tillstyrka det i förevarande hänseende framställda förslaget.

Den av arméförvaltningen föreslagna höjningen av arvodet åt förrådsförvaltaren anser jag mig icke heller kunna tillstyrka. Arvodet bestämdes till sitt nuvarande belopp av nästlidet års riksdag, och några nya, av Kungl. Maj:t och riksdagen icke redan prövade skäl för dess fastställande till högre belopp hava icke blivit förebragta.

Väbeln. Å staten är uppförd 1 sjukhusväbel med arvode om 1,500 kronor jämte fri bostad med bränsle och lyse.

T. f. chefläkaren.

T. f. chefläkaren har nu föreslagit, att väbelns arvode måtte höjas till 1,800 kronor. Det vore nämligen av synnerlig vikt, att vid sjukhuset såsom väbel fästes en fullt pålitlig och arbetsförmögen underofficer. Detta kunde emellertid icke ske, om icke sådana förmåner erbjödes, som något så när motsvarade dem, som bjödes av enskilda arbetsgivare.

Vad sålunda föreslagits har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka.

[4.]

Arméförvaltningen.

Departementschefen.

För upprätthållande av väbelsbefattningen vid garnisonssjukhuset var till och med år 1918 i staten uppfört ett belopp av 1,000 kronor. Från och med innevarande år har i stället i staten för väbel uppförts ett arvode om 1,500 kronor. Då avlöningsförmånerna för ifrågavarande befattningshavare således blivit vid nästlidet års riksdag reglerade, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till den av t. f. chef-läkaren gjorda framställningen.

Från och med innevarande år här å sjukhusets stat upptagits 1 köksföreståndare med arvode om 1,500 kronor samt ersättning för bostad med bränsle och lyse med 700 kronor, tillhopa 2,200 kronor. *Köksföreståndaren.*

T. f. chefläkaren har nu föreslagit, att köksföreståndaren måtte komma i åtnjutande av, förutom hyresbidrag, ett årligt arvode om 2,500 kronor. Ifrågavarande befattningshavare vore synnerligen bunden av sin tjänstgöring och sysselsatt även sön- och helgdagar. Mathållningen å sjukhuset vore även mycket komplicerad därigenom, att två olika kök med olika kosthåll funnes. Av köksföreståndaren måste även fordras särskild fackutbildning.

T. f. chefläkaren.

Arméförvaltningen har ansett sig icke kunna i annan mån tillstyrka förevarande framställning, än att köksföreståndaren i fråga om avlöning likställdes med förrådsförvaltare och väbel. Arméförvaltningen hemställde därför, att arvodet till köksföreståndaren måtte höjas från 1,500 kronor till 1,800 kronor förutom ersättning för bostad med bränsle 700 kronor.

Arméförvaltningen.

Då köksföreståndarens arvode blivit vid nästlidet års riksdag bestämt till sitt nuvarande belopp, finner jag mig icke kunna tillstyrka, att framställning nu göres till riksdagen om förhöjning av samma arvode. *Departementschefen.*

Vid sjukhuset finnas för närvarande anställda 8 kvinnliga sjukhusbiträden, 1 baderska och 4 tvättbiträden. Samtliga ifrågavarande befattningshavare åtnjuta, förutom ersättning för kost med 2 kronor för dag samt hyresbidrag å 1 krona för dag, arvoden om 350 kronor.

Kvinnliga sjukhusbiträden m. fl.

Därjämte finnas vid sjukhuset 2 städerskor med enahanda arvode samt fri bostad med möbler, bränsle och lyse samt kost och tvätt.

[4.] T. f. chefläkaren har nu föreslagit, att arvodet för förenämnda kvinnliga personal måtte höjas till 365 kronor eller 1 krona om dagen. Därigenom skulle någon ringa löneförbättring uppstå och en avsevärd lättnad i räkenskaper och redovisningar åstadkommas genom arvodets fixerande till visst belopp för dag för dessa befattningar, vilka vore av natur att rätt ofta växla innehavare.

Arméförvalt- Mot vad sålunda föreslagits har arméförvaltningen förklarat sig ningen. icke hava något att erinra.

Departements- Härutinnan instämmer jag med arméförvaltningen. chefen.

Övrig
betjäning. Å nuvarande stat finnas uppförda

1 maskinist, förutom fri bostad med bränsle och lyse, arvode	kronor 1,500: —
1 maskinistbiträde, arvode	» 1,200: —
1 gårdsvaktmästare, tillika snickare, förutom fri bostad med bränsle och lyse, arvode	» 1,000: —
1 gårdsvaktmästare, tillika trädgårdsmästare, arvode	» 1,500: —

T. f. chefläka- T. f. chefläkaren har nu föreslagit, att *maskinisten* måtte tilldelas ren. tvänne ålderstillägg å 150 kronor, det ena efter 5 och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst. Den nuvarande maskinisten hade innehaft sin befattning sedan år 1905, och hans tjänstgöring vore väl vitsordad. För det å staten upptagna *maskinistbiträdet* borde arvodet höjas till 1,500 kronor, på grund av att hans tjänstgöringstid måste utsträckas till hela året. Arvodet till den *gårdsvaktmästare*, som hade fri bostad, borde höjas till 1,200 kronor, och den *gårdsvaktmästare*, som icke hade bostad, borde erhålla hyresbidrag om 500 kronor.

Därjämte har chefläkaren föreslagit, att å staten måtte uppföras arvode till ytterligare ett *maskinistbiträde* med 1,500 kronor. Belysningsförhållandena vid sjukhuset vore numera avsedda att ordnas så, att sjukhusets elektricitetsverk skulle hållas i gång även om natten. Genom kungl. brev den 26 april 1918 hade medel anvisats för dylik anordning. Vid elektricitetsverket måste maskinist alltså tjänstgöra även under natten, vilket nödvändiggjorde ytterligare ett maskinistbiträde.

Slutligen föresloge chefläkaren, att å staten måtte uppföras en *portvakt* med, förutom fri bostad med bränsle och lyse, arvode 1,200 kronor. Portvakt hade av ålder varit upptagen å sjukhusets stat, men uteslutits i förslaget till stat för år 1919, i förhoppning att befattningen

skulle kunna upprätthållas genom kommendering av militärvakt. En sådan anordning hade dock visat sig utförbar i brist på disponibel personal. [4.]

Arméförvaltningen har på de av chefläkaren anförda skälen funnit sig böra tillstyrka framställningen om ålderstillägg åt *maskinisten* samt att arvodet till det redan i 1919 års stat uppförda *maskinistbiträdet* höjdes till 1,500 kronor. Likaledes ansåge sig arméförvaltningen böra förorda, att arvodet till den *gårdsvaktmästare*, som åtnjöte fri bostad, höjdes till 1,200 kronor, och att den *gårdsvaktmästare*, som icke hade bostad inom sjukhuset, måtte erhålla ett hyresbidrag av 500 kronor. Slutligen ansåge sig arméförvaltningen böra hemställa, att å sjukhusets stat uppfördes arvode för ytterligare ett *maskinistbiträde* med arvode av 1,500 kronor.

Arméförvalt-
ningen.

Däremot ansåge sig arméförvaltningen icke böra tillstyrka, att *portvakt* ånyo uppfördes å sjukhusets stat.

I huvudsaklig överensstämmelse med chefläkarens av arméförvaltningen tillstyrkta förslag blevo avlöningsförmånerna för den personal, varom här är fråga, reglerade vid nästlidet års riksdag. Vid sådant förhållande anser jag mig icke nu kunna tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om ytterligare avlöningsförhöjningar. Vad särskilt angår förslaget om att tillerkänna maskinisten ålderstillägg, anser jag mig böra framhålla, att ett bifall härtill skulle medföra, att jämväl övriga vid armén anställda maskinister borde komma i åtnjutande av enahanda förmån. Frågan om reglerandet av maskinistpersonalens vid armén avlöningsförhållanden bör för övrigt behandlas i sammanhang med frågan om definitiv lönereglering för arméns personal i dess helhet.

Departements-
chefen.

Med anledning av vad t. f. chefläkaren därom anfört, torde vid sjukhuset böra anställas ytterligare 1 maskinistbiträde med enahanda arvode som det nuvarande eller 1,200 kronor.

Förslaget om att vid sjukhuset åter anställa en särskild portvakt finner jag mig icke kunna tillstyrka.

Såsom redan förut nämnts, åtnjuter en del av sjukhusets personal vissa naturaförmåner, såsom fri bostad med möbler, bränsle och lyse samt kost och tvätt.

Förtyd-
ligande av
gällande
stat.

T. f. chefläkaren har nu hemställt, att utgående naturaförmåner måtte till undvikande av missförstånd tydligt utsättas i staten. Sålunda

T. f. chefläka-
ren.

- [4.] borde angivas, att underläkarna och den å sjukhuset boende kvinnliga personalen ägde, såsom redan nu vore förhållandet, åtnjuta fri sängservis.

I sammanhang härmed har t. f. chefläkaren hemställt, att fritt lyse från sjukhusets elektricitetsverk måtte tillerkännas all personal, som hade bostad inom sjukhuset. Hittills hade i detta avseende osäkerhet rått, så att en del av personalen haft fritt lyse och en del betalat någon mindre, för sjukhusets ekonomi betydelselös avgift.

Arméförvalt-
ningen. Vad sålunda föreslagits har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka.

Departements-
chefen. Mot förslaget att i staten uttryckligen angives, att underläkare och å sjukhuset boende kvinnlig personal äger åtnjuta fri sängservis, har jag icke något att erinra.

Vidkommande åter förslaget om att all personal, som har bostad inom sjukhuset, skulle erhålla fritt lyse från sjukhusets elektricitetsverk, föranleder detta från min sida intet annat uttalande, än att fritt lyse givetvis icke bör tillkomma annan personal än den, som enligt sjukhusets stat är berättigad till sådan förmån.

*Höjning
av vissa
anlags-
poster.*

Å sjukhusets stat äro upptagna följande anslagsposter nämligen:

Till arvode åt extra personal jämlikt § 29 reglementet för sjukhuset	kronor 1,000: —
För beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal samt till vikariatsersättning under sjukdom	» 3,600: —
Sjukvård och underhåll åt sjukpersonal	» 500: —
Till sjukhusförvaltningens förfogande för tillkallande av specialister för behandling av på sjukhuset intagna patienter	» 3,000: —

T. f. chefläka-
ren.

T. f. chefläkaren har nu föreslagit, att posten till arvode åt extra personal måtte med hänsyn till numera gällande priser å extra arbetskraft höjas till 3,000 kronor.

Vidare borde posten för beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal samt till vikariatsersättning under sjukdom uppdelas å två särskilda poster, nämligen dels »Vikariatsersättning under sjukdom» och dels »För beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal». Det borde nämligen icke få menligt inverka på personalens tjänstledighet, om möjligen talrika sjukdomsfall skulle vålla stora kostnader för anställande av vikarier.

Den nya posten till vikariatsersättning under sjukdom borde beräknas till 500 kronor.

[4.]

För beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal erfordrades ett anslag av 7,971 kronor. Beloppet vore noggrannt beräknat med hänsyn till den tid, som var och en av personalen borde med bibehållande av löneförmåner enligt stat åtnjuta tjänstledighet. Dylik ledighet borde beviljas chefläkare, överläkare, apotekare, husmoder och översköterskor under 42 dagar, poliklinikläkare, underläkare, röntgenföreståndare, väbel, köksföreståndare, förrådsförvaltare och biträde åt intendenten, överkokerska och tvättförestånderska under 30 dagar, undersköterskor, kokerska och sömmerska under 21 dagar samt övrig personal under 14 dagar.

Med avseende å vad sålunda föreslagits har arméförvaltningen anfört följande:

Arméförvaltningen.

Beträffande ökningen av posten för anställande av extra personal enligt § 29 reglementet för garnisonssjukhuset, hade arméförvaltningen i särskild framställning angående gemensamt förstärkningsanslag för bland annat garnisonssjukhuset i Stockholm hemställt, att den begärda förhöjningen, 2,000 kronor, vilken nödvändiggjorts av den nu rådande prisökningen å extra arbetskraft, måtte få bestridas å tillägsstat för år 1919 och å förstärkningsanslag för år 1920.

Mot den föreslagna uppdelningen av anslagsposten »För beredande av tjänstledighet etc.» hade arméförvaltningen icke något att erinra. Posten till vikariatsersättning under sjukdom borde i enlighet med t. f. chefläkarens hemställan beräknas till 500 kronor.

Beträffande posten till beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal kunde arméförvaltningen icke tillstyrka det av chefläkaren föreslagna beloppet. Det för sjukhuset nu gällande reglemente innehölle icke fullt klara bestämmelser rörande rätt för tjänstledighet åt all å sjukhusets stat upptagen personal. Härom komme dock närmare bestämmelser att inflyta uti det uppgjorda förslaget till nytt reglemente för sjukhuset. Arméförvaltningen funne det vara rimligt, att all vid sjukhuset anställd personal bleve berättigad till någon tids tjänstledighet varje år, i den mån tjänstens behöriga skötsel det medgäve, och hade icke heller något att erinra mot längden av den tjänstledighet, chefläkaren förutsatt för envar av sjukhusets personal. Däremot vore det icke erforderligt, att tjänstledighet för varje fall skulle medföra kostnad för vikariers anställande. Sålunda syntes vid tjänstledighet under 14

- [4.] dagar för tekniska biträdet å apoteket vikarie icke vara erforderlig, i synnerhet om tjänstledigheten förlades till sådan tid, då värnpliktig farmaceut kunde stå till förfogande. Likaså syntes väbeltjänsten under tjänstledighet kunna utan särskild ersättning upprätthållas av annan vid sjukhuset tjänstgörande underofficer eller furir.

Beträffande tjänstledighet för kvinnliga sjukhusbiträden, köksbiträden och tvättbiträden torde denna kunna så fördelas, att ledighet beviljades endast för en åt gången. Under sådana förhållanden syntes vikarie icke vara erforderlig annat än, om någon tjänstledighet skulle inträffa under en tid av särskilt mycket arbete. Vikariatsarvode syntes därför icke böra beräknas för envar av denna personal.

Vid tjänstledighet för sömmerska torde vikarie icke vara erforderlig. Ej heller erfordrades vikarie vid tjänstledighet för maskinistbiträde, då tjänstledigheten kunde förläggas till den del av året, då elektricitetsverket icke behövde vara i gång dygnet om.

Om det av chefläkaren föreslagna beloppet för vikariatsersättning under tjänstledighet reducerades enligt vad arméförvaltningen sålunda anført, ävensom med det belopp, chefläkaren föreslagit för de nya befattningar, som arméförvaltningen icke kunnat tillstyrka, skulle det föreslagna anslaget kunna minskas med 1,506 kronor 50 öre till 6,464 kronor 50 öre, vilket belopp kunde avrundas till 6,400 kronor.

Slutligen hemställde arméförvaltningen, att anslagsposten »Till sjukhusförvaltningens förfogande för tillkallande av specialister etc.» måtte benämnas »Till chefläkarens förfogande för specialundersökningar», en benämning, som bättre svarade mot anslagets ändamål och verkliga användning.

Departements-
chefen.

Då, såsom jag får tillfälle att längre fram i annat sammanhang omnämna, särskilt anslag kommer att äskas för bestridande av de på grund av kristiden uppstående merkostnader för bland annat anställande av extra personal vid garnisonssjukhuset, torde den för ifrågavarande ändamål i staten upptagna posten böra lämnas oförändrad.

Mot den föreslagna uppdelningen av den nuvarande anslagsposten till beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal samt till vikariatsersättning under sjukdom i två särskilda poster har jag icke något att erinra.

Den nya posten till vikariatsersättning under sjukdom torde, i enlighet med vad t. f. chefläkaren föreslagit och arméförvaltningen tillstyrkt, böra upptagas med 500 kronor.

[4.]

Uti det av Kungl. Maj:t den 13 december 1918 fastställda nya reglementet för garnisonssjukhuset hava, i enlighet med arméförvaltningens förslag, intagits bestämmelser rörande semesterledighet för den vid sjukhuset anställda personal. Med anledning härav torde en höjning av det för beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal å staten för närvarande beräknade beloppet eller (3,600 — 500 =) 3,100 kronor vara erforderlig. Med hänsyn till vad arméförvaltningen därom anført, torde ifrågavarande post böra upptagas med 6,400 kronor.

För beredande av arvodestillägg åt därtill berättigad personal vid sjukhuset är för närvarande beräknat ett belopp av sammanlagt 4,000 kronor. Då man utgått från att icke all personal åtnjuter arvodestillägg, har emellertid i staten hittills endast upptagits hälften av det sålunda beräknade beloppet eller 2,000 kronor. I den mån denna summa icke förslår till beredande av arvodestillägg åt därtill berättigade, måste ett överskridande av densamma äga rum. Vid sådant förhållande synes det lämpligare att i staten upptaga hela det för arvodestillägg beräknade beloppet. Såsom en följd härav bör statens slutsumma angivas såsom »summa högst».

Garnisonssjukhuset å Karlsborg.

Å den nuvarande staten äro under rubriken »B. Underhåll» upptagna följande poster, nämligen:

Riksstats-
sakkun-
nigas för-
slag.

Medicin och förbrukningsartiklar	kronor 3,500: —
Sjukvårdsutredning	» 3,900: —
Diverse utgifter	» 750: —
eller tillhopa kronor 8,150: —	

Samtliga dessa poster böra, i överensstämmelse med vad riksstatssakkunniga föreslagit, utgå ur staten och upptagas under anslaget till *sjuk- och veterinärvård m. m.* I samband härmed bör den vid staten fogade anmärkning 2 utgå.

Å den nuvarande staten är uppförd 1 sjukhusväbel med arvode om 1,500 kronor samt fri bostad med bränsle och lyse.

Förslag om
vissa änd-
ringar i
staten.

Uti skrivelse till arméförvaltningens civila departement den 16 juli 1918 har nu kommandanten å Karlsborg föreslagit, att den nuvarande

Framställning
av kommen-
danten
å Karlsborg.

- [4.] innehavaren av väbelsbefattningen S. Bergman, vilken i mera än 23 år tjänstgjort vid sjukhuset med de allra utmärktaste vitsord, måtte komma i åtnjutande av ett personligt avlöningstillägg av 500 kronor. Sjukhusväbelns arvode hade utgått med nuvarande belopp alltsedan år 1878. Kommendanten hemställde tillika, att det föreslagna arvodestillägget måtte få utgå jämväl för innevarande år.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har anført, att då ämbetsverket ansett sig böra föreslå, att arvodet för sjukhusväblarna i Stockholm och i Boden bestämdes till 1,800 kronor, enahanda arvodesbelopp borde utgå till sjukhusväbeln å Karlsborg.

Det ifrågasatta personliga arvodestillägget åt den nuvarande sjukhusväbeln ansåge arméförvaltningen icke böra upptagas å ordinarie stat för garnisonssjukhuset, utan komme ämbetsverket att i annat sammanhang därom göra framställning.

Vid sjukhuset funnes för närvarande anställd endast en översköterska. Detta vore emellertid otillräckligt. Enligt sjukvårdsstyrelsens uppfattning vore det oundgängligen nödvändigt, att ett röntgenlaboratorium inrättades å sjukhuset, och hade styrelsen gått i författning om vidtagande av åtgärder för anskaffning av härför erforderliga apparater. Som assistent vid röntgenlaboratoriet måste ovillkorligen anställas en sjuksköterska, som vore särskilt utbildad härför. Denna sköterska kunde även användas för sjukvården i övrigt. Vid de andra garnisonssjukhusen vore en av översköterskorna röntgensköterska. Arméförvaltningen hemställde därför, att i sjukhusets stat måtte för år 1920 upptagas ytterligare 1 översköterska, med samma förmåner som tillkomme den förut å sjukhusets stat uppförda översköterskan.

Därest ytterligare en översköterska komme att uppföras å sjukhusets stat, borde posten till arvodestillägg höjas från 200 kronor till 400 kronor.

Departements-
chefen.

Då, såsom förut nämnts, arvodet till väbeln vid garnisonssjukhuset i Stockholm ansetts böra bibehållas vid sitt nuvarande belopp eller 1,500 kronor, följer därav, att någon höjning av det till sjukhusväbeln å Karlsborg utgående arvodet icke heller bör äga rum.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen därom anført, anser jag mig böra tillstyrka, att vid sjukhuset anställas ytterligare 1 översköterska med, förutom fri bostad med möbler och sängservis, bränsle och lyse samt kost och tvätt, ett arvode om 600 kronor jämte två arvodestillägg å 200 kronor efter 5 respektive 10 års väl vitsordad tjänst.

Av skäl, som förut anförts, torde posten till arvodestillägg böra i [4.] staten beräknas till fulla beloppet eller till 800 kronor.

Garnisonssjukhuset i Boden.

Å den nuvarande staten äro under rubrik »B. Underhåll» upptagna följande poster, nämligen:

Riksstats-
sakkun-
nigas för-
slag.

Läkemedel, förbands- och sjukvårdsförbrukningsartiklar	
samt instrumentalutredning	kronor 3,500: —
Bränsle, lyse och inre renhållning	» 8,000: —
Intendenturutrustning	» 2,000: —
Yttre renhållning	» 500: —
Diverse utgifter	» 600: —

eller tillhopa kronor 14,600: —

Samtliga dessa poster böra i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag, utgå ur staten samt upptagas

posterna till läkemedel m. m., intendenturutrustning och diverse utgifter eller tillhopa (3,500 + 2,000 + 600 =) 6,100 kronor under anslaget till *sjuk- och veterinärvård m. m.*,

posten till bränsle, lyse och inre renhållning eller 8,000 kronor under anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.* samt

posten till yttre renhållning eller 500 kronor under anslaget till *byggnader, övningsfält och skjutbanor.*

I samband härmed bör den vid staten för närvarande fogade anmärkning 2 utgå.

Den nuvarande staten upptager jämte annan personal

Förslag
om vissa
ändringar i
staten.

1 sjukhusväbel, tillika sysslo- och uppbördsman, förutom fri bostad med bränsle och lyse, arvode ...	kronor 1,500: —
2 kvinnliga sköterskebiträden, förutom fri bostad med möbler, bränsle och lyse samt kost och tvätt, arvode om	» 350: —
1 maskinist, förutom fri bostad med bränsle och lyse, arvode	» 1,500: —
1 eldarbiträde, arvode under 210 dagar à 3 kronor samt kost under samma tid	» 630: —

Därjämte äro i staten upptagna 8 arvodestillägg à 200 kronor, varav i staten beräknas hälften eller 800 kronor.

[4.] Uti skrivelse till arméförvaltningens civila departement den 6 augusti 1918 har nu kommandanten i Boden föreslagit, att eldarbiterädet måtte komma i åtnjutande av ett årligt arvode av 900 kronor jämte fri bostad med möbler, bränsle och lyse samt kost och tvätt. Sedan under de två senaste åren i sjukhuset tillkommit 2 nya ångpannor, hade maskinistens arbete betydligt ökats, varför han ej utan ständig hjälp kunde sköta göromålen. Eldarbiterädet borde därför anställas för helt år. Då det visat sig omöjligt att med nuvarande anställningstid och avlöning erhålla sökande till platsen, vore en höjning av avlöningsförmånerna ofrånkomlig.

Armé-
förvaltningen. Vad kommandanten sålunda föreslagit har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka.

I sammanhang härmed har arméförvaltningen föreslagit, att sjukhusväbel, kvinnliga sköterskebiträden och maskinist måtte i fråga om arvode likställas med motsvarande befattningar vid garnisonssjukhuset i Stockholm. Tjänsten vid garnisonssjukhuset i Boden vore icke vad dessa befattningar vidkomme av mindre omfattning; i varje fall torde de säregna förhållandena i Boden nödvändiggöra, att därstädes anställd personal i fråga om avlöningsförmåner likställdes med motsvarande personal vid garnisonssjukhuset i Stockholm. Arméförvaltningen hemställde därför, att det kontanta arvodet måtte höjas för sjukhusväbeln till 1,800 kronor och för kvinnligt sköterskebiträde till 365 kronor samt att maskinisten måtte tillerkännas två tillägg å arvodet å 150 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits borde posten till arvodes-tillägg beräknas sålunda:

8	arvodestillägg å 200 kronor		kronor 1,600: —
2	» » 150 »		» 300: —
			Summa kronor 1,900: —
varav i staten beräknades hälften			» 950: —

Slutligen har arméförvaltningen hemställt, att den i staten upptagna posten »till sjukhusförvaltningens förfogande för tillkallande av specialister för behandling av på sjukhuset intagna patienter» måtte, i likhet med vad föreslagits beträffande garnisonssjukhuset i Stockholm, benämnas: »till chefläkarens förfogande för specialundersökningar».

Departements-
chefen. Då, enligt vad förut anförts, någon höjning av arvoden å väblarna vid garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg icke ansetts böra

äga rum, torde jämväl arvodel för väbelen vid garnisonssjukhuset i Boden böra bibehållas vid sitt nuvarande belopp eller 1,500 kronor. [4.]

Beträffande arméförvaltningens förslag om höjning av sköterskebiträdenas arvoden från 350 kronor till 365 kronor har jag icke något att erinra.

Vad angår förslaget om beredande av ålderstillägg åt maskinisten, finner jag mig av skäl, som förut anförts, förhindrad tillstyrka bifall till detsamma. Med anledning härav bör posten till arvodestillägg bibehållas vid sitt nuvarande belopp.

Med hänsyn till vad kommandanten därom anført, torde eldarbiträdet böra komma i åtnjutande av ett årligt arvode av 900 kronor jämte fri bostad med möbler och sängservis, bränsle och lyse samt kost och tvätt.

Mot den av arméförvaltningen föreslagna ändrade benämningen å posten »till sjukhusförvaltningens förfogande för tillkallande av specialister för behandling av på sjukhuset intagna patienter» har jag icke något att erinra.

Av skäl, som förut anförts, torde posten till arvodestillägg böra i staten beräknas till fulla beloppet eller 1,600 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till nya stater för garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden, avsedda att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 80—82). Av dessa stater slutar

staten för garnisonssjukhuset i Stockholm å 105,525 kronor eller 34,475 kronor mindre än den för innevarande fastställda,

staten för garnisonssjukhuset å Karlsborg å 4,350 kronor eller 6,950 kronor mindre än den för innevarande år fastställda, samt

staten för garnisonssjukhuset i Boden å 11,900 kronor eller 13,500 kronor mindre än den för innevarande år fastställda.

4. Arméns sjuksköterskekår.

För främjande av ett gott samarbete redan i fredstid mellan arméns sjukvårdsväsende och de frivilliga sjukvårdsföreningarna samt för åstadkommande av bättre sjukvård bland värnpliktiga och stamanställda medgav Kungl. Maj:t genom brev den 31 maj 1907, att sjuksköterskor från föreningen Röda korset finge under året försöksvis anställas vid vissa truppförband mot viss ersättning för varje dag, fria resor samt naturaförmåner; och skulle kostnaderna bestridas från fjärde huvudtiteln allmänna besparingar.

- [4.] Med anledning av det synnerligen goda resultat, som därigenom vanns, blev detta beslut under en följd av år upprepat och sjuksköterskornas antal ökades successivt undan för undan. Genom kungl. brev den 5 mars 1915 medgavs sålunda, att sammanlagt 28 sjuksköterskor finge anställas vid arméns truppförband och militärsjukhus.

Jämlikt beslut vid 1916 års riksdag erhöll denna gren av den militära sjukvården en fastare organisation från och med år 1917, i det att sjuksköterskornas anställning och tjänstgöring ordnades efter mera stadigvarande former genom upprättande av en för armén avsedd sjuksköterskekår. Denna kår skulle omfatta 30 sjuksköterskor. Anställningen skulle äga rum genom arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses försorg och avse en tid av högst 3 år. Sjuksköterskorna skulle i såväl tjänstens som deras eget intresse anställas icke vid vissa bestämda truppförband utan vid en kår, från vilken de årligen beordrades till tjänstgöring enligt av sjukvårdsstyrelsen utfärdade närmare bestämmelser. Avlöningsförmånerna skulle utgöra 50 kronor i månaden, fri bostad, kost och tvätt samt under resorna till och från tjänstgöringsorten rese- och traktamentsersättning enligt femte klassen i gällande rese-reglemente.

De årliga kostnaderna för arméns sjuksköterskekår beräknades sålunda:

1 sjuksköterska:

lön i 12 månader à kronor 50: —	600: —
kost i 365 dagar » » 1: 50	547: 50
tvätt i 365 » » » 0: 10	36: 50
	1,184: —
29 sjuksköterskor à kronor 1,184: —	34,336: —
Resekostnadsersättning à 30 kronor	900: —
Summa kronor 36,420: —	

varjämte tillkomme fri bostad med möbler, bränsle och lyse.

Kostnaderna för arméns sjuksköterskekår skulle bestridas från ordinarie anslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m., och beräknades för sådant ändamål under nämnda anslag ett belopp av i runt tal 37,000 kronor.

Utökning
av kåren enligt
beslut av
1918 års
riksdag.

Uti sin underdåniga framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 föreslog arméförvaltningen en utökning av arméns sjuksköterskekår ävensom vissa ändringar i de till sköterskorna utgående avlöningsförmånerna. Erfarenheten hade givit vid handen, att det anställda

antalet sjuksköterskor under vissa perioder varit otillräckligt. Det skulle därför vara till stor fördel för sjukvården vid truppförbanden, om ett större antal sjuksköterskor vissa tider under året kunde disponeras, så att dels mindre truppförband, vid vilket sjuksköterska ej vore anställd, under tider med större sjuklighet kunde få sig sjuksköterska tilldelad, dels vid sådana truppförband, där sköterska vore anställd, under samma förhållanden för någon tid ytterligare en sköterska kunde bli anställd. Arméförvaltningen hade tänkt sig, att såsom dittills endast 30 sjuksköterskor skulle anställas för helt år. För det ytterligare antal sköterskor, som under vissa tider erfordrades, borde beräknas ett anslag, motsvarande kostnaden för årsanställning av 10 sjuksköterskor.

Beträffande sjuksköterskornas avlöningsförmåner föreslog arméförvaltningen, att den kontanta lönen måtte höjas till 65 kronor för månad eller 780 kronor för år, att sköterska skulle vara berättigad till fri kost eller ersättning härför med 2 kronor 50 öre för dag, att kostnaden för tvätt måtte beräknas till 30 öre för dag, samt att resekostnadsersättningen måtte för varje sjuksköterska upptagas till 40 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 fann jag mig böra tillstyrka, att det för arméns sjuksköterskekår dittills beräknade anslaget höjdes med ett belopp, motsvarande kostnaden för årsanställning av ytterligare 10 sjuksköterskor. Likaledes ansåg jag mig böra tillstyrka, att den kontanta lönen för sjuksköterskorna höjdes till 65 kronor i månaden, ävensom att posten till resekostnader beräknades efter ett från 30 kronor till 40 kronor förhöjt belopp för varje sjuksköterska. Däremot ansåg jag mig icke kunna biträda arméförvaltningens förslag angående beräknande av kostnaderna för kosthåll och tvätt. Sjuksköterska borde enligt min uppfattning åtnjuta portion in natura från vederbörande sjukhus eller truppförbands matinrättning. Skulle i något fall hinder härför föreligga eller skulle sjuksköterska önska att själv ombesörja sin mathållning, borde i stället för portion in natura till henne utgå kontant portionsersättning med belopp, som omförmäldes i § 15 mom. 2 av gällande fredsförplägnadsreglemente, eller 2 kronor om dagen. Samtliga kostnader för kosthållet borde bestridas av mathållningsanslaget. Vad tvätten anginge, syntes hinder icke möta för vidtagande av sådana anordningar, att kostnaderna, även med behörigt beaktande av sjuksköterskornas härutinnan uttalade önskemål, icke överskrede de beräknade. Det för arméns sjuksköterskor erforderliga beloppet borde alltså beräknas sålunda:

[4.]	1 sjuksköterska			
	lön i 12 månader à kronor 65: —		780: —	
	tvätt i 365 dagar » » 0: 10		36: 50	816: 50
	39 sjuksköterskor à kronor 816: 50			31,843: 50
	Resekostnadsersättning à 40 kronor			1,600: —
			Summa kronor	34,260: —

varjämte tillkomme fri kost samt bostad med möbler, bränsle och lyse.

I enlighet med vad sålunda anförts, upptogs i 1918 års statsverksproposition under ordinarie sjukvårdsanslaget för arméns sjuksköterskår ett belopp av 34,260 kronor; och blev detta belopp jämväl av riksdagen anvisat.

Armé-
förvaltningens
förevarande
framställning.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för anställande av sjuksköterskor vid armén samt därvid anført följande:

Erfarenheten hade visat, att det nuvarande antalet sjuksköterskor behövde ökas ej blott därför, att vården av de sjuka bleve väsentligt bättre tillgodosedd genom sjuksköterskor, utan även därför, att den manliga hjälp, armén hittills haft till sitt förfogande för sjukvården, minskats såväl kvantitativt som kvalitativt. Det hade nämligen dels blivit svårare att rekrytera denna personal vid truppförbanden i tillräckligt antal — så hade den 1 mars 1918 icke mindre än 105 beställningar varit vakanta — dels hade en stor del av denna personal, som blivit anställd, visat sig olämplig, i det den varken kunnat eller velat tillgodogöra sig den nödiga utbildningen. De talrika vakanserna bland truppläkarna försvårade givetvis arbetet för de läkare, som funnes, och nödvändiggjorde ytterligare, att behovet av tillräcklig, verkligt skolad sjukvårdspersonal tillgodosåges. Visserligen syntes sjukvårdsstyrelsen enligt kungl. brev den 13 mars 1914 allt framgent äga rätt att efter därom i varje särskilt fall hos styrelsen gjord framställning tillfälligtvis anställa sjuksköterskor vid de truppförband och under de tider, sjukvårdsstyrelsen funne sjuklighetsförhållandena så kräva, en rättighet, vilken under alla dessa år varit till mycket stort gagn för arméns sjukvård och vars betydelse framträtt i alldeles särskilt hög grad under den pågående influensaepidemien. Men då nämnda brevs bestämmelser måste anses åsyfta allenast tillgodoseende av mera tillfälliga behov av sjuksköterskor, kunde sjukvårdsstyrelsen icke med stöd av detsamma anställa sköterskor vid tillfällena och å platser, då ett mera permanent behov gjorde sig gällande.

Behovet av *fast anställda* sköterskor vid arméns truppförband för närvarande framginge av följande tablå. [4.]

Truppförband.	Be- fintligt antal.	Erför- derligt antal.	Anmärkningar.
<i>Första arméfördelningen:</i>			
Karlskrona grenadjärregemente	1	1	
Kronobergs regemente	1	1	
Hallands regemente	1	2	
Norra skånska infanteriregementet	1	1	
Södra skånska infanteriregementet	1	1	
Skånska husarregementet	—	—	
Skånska dragonregementet	—	—	
Kronprinsens husarregemente	—	—	
Vendes artilleriregemente	1	1	
Skånska trängkåren	—	—	
<i>Andra arméfördelningen:</i>			
Första livgrenadjärregementet	1	} 2	
Andra livgrenadjärregementet	1		
Östgöta trängkår	—	1	
Jönköpings regemente	1	} 2	
Smålands artilleriregemente	1		
Kalmar regemente	1	} 2	
Smålands husarregemente	—		
<i>Tredje arméfördelningen:</i>			
Skaraborgs regemente } Livregementets husarer } Göta trängkår }	1	1) 3	1) Därav en röntgensköterska.
Västgöta regemente	1	1	
Älvsborgs regemente	1	1	
Bohusläns regemente	1	1	
Göta artilleriregemente	1	1	
Transport	16	21	

[4.]

Truppförband.	Be- fintligt antal.	Erfor- derligt antal.	Anmärkningar.
Transport	16	21	
<i>Fjärde arméfördelningen:</i>			
Svea livgarde ¹⁾	—	1	¹⁾ För i Stockholm förlagda truppförband har sköterska beräknats endast för infanteriregementena, enär svårtsjuka vid Stockholms truppförband i stor utsträckning avpolleteras till garnisonsjukhuset.
Göta livgarde	—	1	
Livregementets grenadjärer	1	2	
Svea trängkår	—		
Södermanlands regemente	1	1	
Vaxholms grenadjärregemente	1	1	
Livgardet till häst	—	—	
Svea artilleriregemente	—	—	
Positionsartilleriregementet	—	—	
Svea ingenjörkår	—	—	
<i>Femte arméfördelningen:</i>			
Upplands infanteriregemente	1	2	
Upplands artilleriregemente	1		
Dalregementet	1	1	
Västmanlands regemente	1	1	
Värmlands regemente	1	1	
Livregementets dragoner	—	—	
Västmanlands trängkår	—	—	
<i>Sjätte arméfördelningen:</i>			
Hälsinge regemente	1	2	
Västerbottens regemente	1	2	
Norrlands dragonregemente	—	—	
Jämtlands fältjägarregemente	1	2	
Norrlands artilleriregemente	—	1	
Västernorrlands regemente	1	2	
Norrlands trängkår	—	1	
Summa	28	42	
Vikarier	2	15	
Summa	* 30	57	* 40 år 1919.

[4.]

Principen vid beräkning av sköterskebehovet hade varit, att varje infanteriregemente i regel borde erhålla en sköterska, vissa av dem — speciellt de norrländska — två, varje artilleriregemente och en del trängkårer likaledes en sköterska. För kavalleriregementena hade däremot i allmänhet icke sköterska ansetts nödvändig. Antalet fast anställda sköterskor skulle således uppgå till 42.

Utom för dessa nu omförmälda 42 sjuksköterskor, erfordrades, i likhet med vad arméförvaltningen i sin framställning angående luftförsvarets medelsbehov för 1919 anfört, medel för anställande av *extra sjuksköterskor* såsom vikarier för ordinarie sköterskor under semester eller sjukdom. För detta ändamål hade för år 1919 anvisats ett belopp, motsvarande kostnaden för 10 årsanställda sjuksköterskor jämte resekostnadsersättning för samma antal. Under förutsättning att medel anvisades till 42 årsanställda sköterskor, måste även kostnaden för extra sköterskor beräknas högre. Arméförvaltningen ansåge, att för extra sköterskor erfordrades ett belopp, motsvarande kostnaden för 15 årsanställda sköterskor jämte resekostnadsersättning för samma antal.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att anslaget till arméns sjuksköterskor måtte ökas med ett belopp, motsvarande kostnaden för årsanställning av ytterligare 17 sjuksköterskor.

Ökningen av antalet sjuksköterskor och dessas beordrande till olika platser oftare, än som för närvarande ägde rum, komme naturligtvis att även öka kostnaderna för resor. För närvarande beräknades kostnaden för resor till 40 kronor för varje sköterska. De ökade kostnaderna för järnvägsresor samt de höjda dagtraktamentena påkallade ytterligare höjning av det belopp, som beräknats för dessa utgifter. Kostnaderna för sjuksköterskornas resor syntes böra beräknas till 75 kronor för varje sköterska.

Då arméförvaltningen på sin tid gjort framställning om inrättandet av en arméns sjuksköterskekår, hade avsikten otvivelaktigt varit den, att sjuksköterskorna skulle, i likhet med sjuksköterskorna vid arméns sjukhusinrättningar och vid samtliga civila sjukvårdsinrättningar, hava fri tvätt. Det belopp av 10 öre om dagen för tvätt, som upptagits i arméförvaltningens framställning, hade endast avsett att utgöra en beräkningsgrund för vinnande av kännedom om de kostnader, denna nya kår skulle betinga. På grund av de alltfjämt stegrade kostnaderna för tvätt vore det emellertid för närvarande och bleve för avsevärd tid framåt omöjligt att, med behörigt beaktande av sjuksköterskornas önskemål, att deras tvätt måtte behandlas av uteslutande kvinnlig personal, utföra denna tvätt för en kostnad av 10 öre för dag. Utom den ökade

- [4.] . kostnad, som uppstode därigenom, att tvätten icke kunde medfölja annan truppförbandets tvätt, måste man taga i betraktande, att i sjuksköterskornas utrustning inginge ett flertal persedlar, som ovillkorligen måste stärkas och strykas. Arméförvaltningen ansåge sig därför böra ånyo upprepa sin förut gjorda framställning om, att kostnaderna för sjuksköterskornas tvätt måtte få beräknas med ett belopp av 30 öre om dagen.

Kostnaderna för arméns sjuksköterskor borde alltså beräknas sålunda:

1 sjuksköterska:

arvode i 12 månader à kronor	65: —	780: —		
tvätt i 365 dagar	»	»	0: 30	109: 50
			kronor	889: 50
56 sjuksköterskor	»	»	889: 50	49,812: —
Resekostnad à 75 kronor				4,275: —
Summa kronor				54,976: 50

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att det för anställande av sjuksköterskor vid armén för år 1919 anvisade beloppet, 34,260 kronor, måtte höjas med 20,716 kronor 50 öre till 54,976 kronor 50 öre eller i jämnt krontal 54,977 kronor.

Departementa-
chefen.

Att användandet av sjuksköterskor såsom biträden vid den militära sjukvården är ägnat att i avsevärd mån bidra till att förbättra sjukvårdsförhållandena inom armén, har av erfarenheten från den tid sjuksköterskor varit vid armén anställda blivit till fullo ådagalagt. Tillfredsställelsen med denna anordning har också varit mycket stor icke blott bland arméns sjukvårdsmyndigheter utan jämväl och icke minst bland befäl och manskap vid truppförbanden. Vid sådant förhållande och med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört rörande svårigheterna att på ett tillfredsställande sätt rekrytera arméns sjukvårdsmanskap, tvekar jag icke att tillstyrka, att arméns sjuksköterskekår utökas i den omfattning, som för sjukvårdens behöriga tillgodoseende finnes vara av omständigheterna påkallad.

Såsom förut nämnts, finnas för närvarande vid arméns truppförband 30 fast anställda sjuksköterskor. Enligt vad arméförvaltningens utredning giver vid handen, skulle detta antal behöva ökas till 42. Då jag vid granskning av den utav arméförvaltningen uppgjorda tablån rörande behovet av sjuksköterskor vid armén icke funnit anledning till någon erinran, finner jag mig böra tillstyrka, att antalet sjuksköterskor med

fast anställning bestämmes till det av arméförvaltningen såsom erforderligt uppgivna.

[4.]

För anställande av extra sjuksköterskor såsom vikarier för de ordinarie under semester och sjukdom ävensom för att stå till förfogande vid de tillfällen, då sjukligheten kräver ökad sjukvårdspersonal eller vid tillfällig större förläggning av trupp till ett truppförbands etablering, finnes för närvarande beräknat ett belopp, motsvarande årskostnaden för 10 fast anställda sjuksköterskor. Givet är, att i den mån antalet fast anställda sjuksköterskor ökas, jämväl en ökning måste ske av det för anställande av extra sköterskor beräknade beloppet. Vid sådant förhållande och då jag icke har något att erinra mot vad arméförvaltningen härutinnan föreslagit, anser jag mig böra tillstyrka, att för anställande av extra sjuksköterskor beräknas ett belopp, motsvarande årskostnaden för 15 fast anställda sjuksköterskor.

Att de vid truppförbanden anställda sjuksköterskorna böra, i likhet med sjuksköterskorna vid arméns garnisonssjukhus och vid samtliga civila sjukvårdsinrättningar, hava fri tvätt, har, såsom arméförvaltningen framhåller, varit avsett alltsedan arméns sjuksköterskekår organiserades. Någon meningsskiljaktighet rörande denna sak har mig veterligen icke heller varit rådande. Frågan har uteslutande rört sig om det belopp, vartill kostnaden för sjuksköterskornas tvätt borde beräknas, och har jag därvid tidigare gjort gällande, att hinder icke borde möta för vidtagande av sådana anordningar, att kostnaderna för tvätten, även med behörigt beaktande av sjuksköterskornas önskemål, att deras tvätt måtte behandlas av uteslutande kvinnlig personal, icke överskrede det därför beräknade beloppet av 10 öre om dagen. Med hänsyn till vad arméförvaltningen därom anført och då, enligt vad jag inhämtat, svårigheter föreligga att vid truppförbanden vidtaga särskilda anordningar för tillgodoseendet av de från sjuksköterskornas sida uttalade önskemålen, anser jag mig icke vidare böra motsätta mig arméförvaltningens förslag, att kostnaden för tvätten hädanefter beräknas till 30 öre för dag.

Mot förslaget om resekostnadernas höjande till 75 kronor för år har jag icke någon erinran att framställa.

Kostnaderna för arméns sjuksköterskekår skulle alltså komma att uppgå till följande belopp, nämligen:

[4.] för de fast anställda sjuksköterskorna:

42 sjuksköterskor med arvode å		
780 kronor	kronor	32,760: —
Tvätt i 365 dagar å 30 öre för		
dag	»	4,599: —
Resekostnadsersättning å 75 kronor	»	3,150: —
		kronor 40,509: —
för anställande av extra sjuksköterskor:		
Arvode, motsvarande årsanställning		
av 15 sjuksköterskor å 780		
kronor	kronor	11,700: —
Tvätt i 365 dagar å 30 öre för		
dag	»	1,642: 50
Resekostnadsersättning å 75 kronor	»	1,125: —
		kronor 14,467: 50
		Summa kronor 54,976: 50

Såsom förut nämnts, äro kostnaderna för arméns sjuksköterskekår för närvarande beräknade under ordinarie sjukvårdsanslaget. I överensstämmelse med de av riksstatssakkunniga föreslagna grunderna för huvudtiteln uppställning böra emellertid ifrågavarande kostnader hädanefter fördelas sålunda, att utgifterna för avlöning beräknas under anslaget till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl., kostnaderna för tvätt under anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden samt utgifterna för resekostnadsersättning under anslaget till truppförbandens övningar. Ovannämnda för år 1920 beräknade belopp bör alltså fördelas sålunda:

å avlöningsanslaget (32,760+11.700 =)	kronor	44,460: —
» bränsleanslaget (4,599+1,642: 50 =)	»	6,241: 50
» anslaget till truppförbandens övningar (3,150+		
1,125 =)	»	4,275: —
		Summa kronor 54,976: 50

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag torde de fast anställda sjuksköterskorna böra uppföras å en särskild stat, som förelägges riksdagen till godkännande. Å nämnda stat synes jämväl lämpligen böra upptagas det för anställande av extra sjuksköterskor beräknade arvodesbelopp. I överensstämmelse härmed har jag låtit uppgöra förslag till stat för arméns sjuksköterskekår, avsedd att lända till efterrättelse tillsvidare

från och med år 1920 (se Bil. 83), och slutar denna å ett belopp av 44,460 kronor. Av skäl, som förut anförts, torde statens slutsumma böra angivas såsom »summa högst».

[4.]

Jag anser mig i detta sammanhang böra särskilt framhålla, att det å nämnda stat för anställande av extra sjuksköterskor uppförda beloppet avser de kostnader, som under normala förhållanden beräknas förekomma. Givetvis kan det inträffa, att, såsom fallet varit vid den under nästlidet år rådande häftiga influensaepidemien, extra sjuksköterskor måste av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse anställas i större antal än det, för vilket det å staten upptagna beloppet är beräknat. Härav föranledda ökade kostnader torde emellertid, i den mån icke särskilda medel varda av Kungl. Maj:t för ändamålet anvisade, lämpligen kunna utgå från ordinarie sjukvårdsanslaget.

5. Polispersonalen.

Den nuvarande under avlöningsanslaget redan upptagna staten för polispersonalen i Boden och å Karlsborg slutar å 47,555 kronor. Uti denna stat erfordras icke vidtagande av annan ändring än att i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag till staten bör från anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten överföras den till överkonstaplar, konstaplar och extra konstaplar utgående ersättning för bränsle och lyse.

I enlighet härmed har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för polispersonalen i Boden och å Karlsborg, avsedd att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 (se Bil. 84). Denna slutar å 50,755 kronor eller 3,200 kronor mera än den nu gällande.

B. Inkvarterings- och servisbidrag.

Enligt gällande reglemente för arméns avlöning under fred utgår till arméns fast anställda personal inkvarterings- och servisbidrag med belopp, som angivas i en vid samma reglemente såsom bilaga fogad tariff.

För Svea och Göta livgarden, Livgardet till häst och Svea artilleriregemente bestridas dessa kostnader av Stockholms stad, som dock uppbär ett årligt belopp såsom lindring däri. Detta belopp utgår såsom särskilt anslag å riksstaten.

Kostnaderna för inkvarterings- och servisbidrag åt övriga truppförband och formationer utgå däremot från anslaget till inkvarteringskostnader, å riksstaten för närvarande upptaget med 1,088,307 kronor.

- [4.] Då inkvarterings- och servisbidragen icke kunna anses annorlunda än som en verkligt kontant avlöningsförmån, vilken enligt bestämda grunder utgår till all militär och civilmilitär personal, som ej åtnjuter motsvarande förmåner in natura, bör i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag det nuvarande anslaget till inkvarteringskostnader utgå ur riksstaten och det under detsamma beräknade beloppet upptagas såsom en särskild förslagsvis beräknad post under avlöningsanslaget. Däremot bör det nuvarande anslaget till inkvarteringsordnande i Stockholm på av nämnda sakkunniga anförda skäl oförändrat kvarstå i riksstaten.

I enlighet med vad sålunda anförts, bör i beräkningen av avlöningsanslaget under rubrik »B. Inkvarterings- och servisbidrag» upptagas ett belopp av förslagsvis 1,088,307 kronor.

C. Ökad avlöning för de till tjänståldern 27 äldsta bataljonsläkarna och 13 äldsta bataljonsveterinärerna.

Enligt den av 1911 års riksdag beslutade omorganisationen av fältläkarkåren utgår ett lönetillägg om 1,000 kronor till en var av de 27 till tjänståldern äldsta bataljonsläkarna.

För bestridande av de härmed förenade kostnaderna finnes å riksstaten uppfört ett särskilt ordinarie förslagsanslag, benämnt »Ökad avlöning för de till tjänståldern äldsta bataljonsläkarna». Anslaget utgår numera med 27,000 kronor.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör nämnda anslag utgå ur riksstaten och det för ändamålet erforderliga beloppet, 27,000 kronor, upptagas i beräkningen av avlöningsanslaget.

Såsom förut nämnts, skola av de 27 bataljonsveterinärer, som efter genomförd organisation av fältveterinärkåren skola finnas, de 13 äldre erhålla kaptens av andra klassen avlöningsförmåner och de 14 yngre löjtnants av första klassen avlöningsförmåner. Då det emellertid icke på förhand kan angivas, vilka av de vid de särskilda truppförbanden och formationerna placerade bataljonsveterinärerna komma att tillhöra den äldre hälften, hava samtliga bataljonsveterinärer i vederbörande stater upptagits med löneförmåner lika med löjtnants av första klassen. Efter därom av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framställt förslag kommer Kungl. Maj:t att tillerkänna de äldre bataljonsveterinärerna kaptens av andra klassen löneförmåner.

För bestridande av de härav föranledda kostnaderna böra särskilda medel beräknas under avlöningsanslaget. Då skillnaden mellan kap-

tens av andra klassen avlöningsförmåner och löjtnants av första klassen utgör 1,265 kronor, erfordras för nu ifrågavarande ändamål ett belopp av $(13 \times 1,265 =)$ 16,445 kronor.

[4.]

I enlighet med vad sålunda anförts, torde under rubrik »C. Ökad avlöning för de till tjänstaldern 27 äldsta bataljonsläkarna och 13 äldsta bataljonsveterinärerna» under avlöningsanslaget böra beräknas ett belopp av $(27,000 + 16,445 =)$ 43,445 kronor.

D. Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritruppförband.

Enligt den av 1918 års riksdag beslutade omorganisationen av fältveterinärkåren skall veterinärvården vid infanteriregementen, förlagda till orter, dit beridna truppförband jämväl äro förlagda, ombesörjas av de vid sistnämnda truppförband anställda ordinarie veterinärerna. Vid de övriga infanteriregementena, nämligen Västgöta regemente, Karlskrona grenadjärregemente, Södermanlands och Kronobergs regementen, Dalregementet, Hälsinge, Älvsborgs, Hallands, Bohusläns, Västmanlands och Värmlands regementen, Södra skånska infanteriregementet samt Vaxholms grenadjärregemente, skall däremot avtal träffas med civil veterinär angående veterinärvårdens ombesörjande. För bestridande av härmed förenade kostnader finnes under rubrik »Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritruppförband» under avlöningsanslaget beräknat ett belopp av 5,000 kronor.

Enahanda belopp torde böra för ändamålet beräknas jämväl för år 1920.

E. Fyllnad till fanjunkares dagavlöning åt sergeanter, kommenderade såsom biträden hos regementsintendenter m. m.

Enligt § 44 av gällande reglemente för arméns avlöning under fred äger underofficer, vilken kommenderas till tjänstgöring såsom biträde hos stabsintendenten vid militärbefälet på Gottland eller hos regementsintendent, att åtnjuta fanjunkares dagavlöning, att utgå i första rummet från de för hans beställning i stat beräknade dagavlöningsmedel samt, vad därutöver erfordras, från anslaget till arméns diverse intendenturbehov.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra de kostnader för ifrågavarande ändamål, som för närvarande utgå från anslaget till arméns diverse intendenturbehov, hädanefter bestridas från avlönings-

- [4.] anslaget. Berörda kostnader hava av de sakkunniga beräknats till i medeltal för år 11,497 kronor 50 öre.

Från anslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m. utgå för närvarande arvoden à 8 kronor i månaden till sjukvårds- och hovslagarbeställningsmän, vilka förordnas att förrätta sjukvårdsförråds- respektive hovslagarunderofficers åligganden.

Jämväl dessa kostnader, beräknade till 2,688 kronor för år, böra i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag hädanefter bestridas från avlöningsanslaget.

Under förevarande rubrik bör alltså under avlöningsanslaget förslagsvis beräknas ett belopp av $(11,497: 50 + 2,688 =) 14,185$ kronor 50 öre.

F. Lönetillägg åt vissa furirer.

För beredande av lönetillägg åt furirer, som äro eller varit gifta och fortfarande hava minderårigt barn hos sig och som hava en tjänstetid av minst sex år, finnes för närvarande under avlöningsanslaget beräknat ett belopp av förslagsvis 40,000 kronor.

Då någon ändring härutiinnan icke ifrågasättes, torde enahanda belopp böra beräknas för år 1920.

G. Dagavlöning åt indelt manskap.

Vid vissa truppförband kvarstå ännu indelta korporaler, vicekorporaler och meniga. För korporaler och vicekorporaler äro i vederbörande stater beräknade s. k. korpralstillägg med 120 kronor för korpral och 60 kronor för vicekorpral. Däremot är till det indelta manskapet utgående dagavlöning om 40 öre åt korpral, 30 öre åt vicekorpral och beställningsman och 20 öre åt menig beräknad under en särskild post av avlöningsanslaget.

Under samma post är även beräknad dagavlöning för indelta korporaler, vicekorporaler och beställningsmän samt meniga, vilka på grund av den vid armén rådande underbefälsbristen inbeordras till tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktörer eller beställningsmän vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar. Antalet tjänstgöringsdagar av förevarande slag har för innevarande år beräknats till 23,000 för korporaler, vicekorporaler och beställningsmän samt till likaledes 23,000 för meniga.

Posten till dagavlöning åt indelt manskap är för innevarande år beräknad till 28,850 kronor 80 öre.

Med ledning av under statsverkspropositionens utarbetande infördrade uppgifter och under antagande att, såsom längre fram under punkten 10 närmare omförmäles, jämväl under år 1920 ett inbeordrande av indelt manskap till tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktörer eller beställningsmän vid skolor och övningar utom repetitionsövningar kommer att äga rum under 23,000 dagar för korpraler, vicekorpraler och beställningsmän samt likaledes under 23,000 dagar för meniga, har jag låtit verkställa beräkning av det för beredande av dagavlönning åt indelt manskap under år 1920 erforderliga beloppet. Enligt denna beräkning skulle erfordras tillsammans 28,796 kronor 80 öre.

[4.]

Detta belopp bör allt fortfarande upptagas såsom en särskild post under avlöningsanslaget.

H. Kostnader för musikelever vid infanteriet.

Under avlöningsanslaget äro för närvarande beräknade kostnader för musikelever vid infanteriet sålunda:

2	regementen	à	600	kronor		kronor	1,200: —
24	»	»	300	»		»	7,200: —
2	»	»	200	»		»	400: —
Summa kronor							8,800: —

Såsom redan förut framhållits, har någon ändring med avseende å armémusikens organisation icke ansetts böra vidtagas i de truppförbandsstater, som nu framläggas för riksdagen. Vid sådant förhållande torde jämväl förevarande post, i avvaktan på vad som kan komma att bliva beslutat angående musikens organisation, böra tillsvidare lämnas oförändrad.

I. Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation.

Uti nuvarande riksstat finnes uppfört ett förslagsanslag av högst 1,891 kronor till ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation. Anslaget är avsett för bestridande av vissa i vederbörande stater förut upptagna avlöningsförmåner, som skulle utgå endast så länge vederbörande innehavare kvarstode i vissa befattningar, avsedda att indragas.

[4.] I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör ifrågavarande anslag utgå ur riksstaten och för ändamålet erforderliga medel såsom en särskild post beräknas under avlöningsanslaget.

Beträffande medelsbehovet för år 1920 har arméförvaltningen anmält, att sadelmakaren vid Skånska husarregementet J. M. P. Lundberg, vilken åtnjutit avlöningsförmåner med tillhoppa 460 kronor från anslaget till ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation, enligt uppgift från regementets kassaförvaltning icke komme att kvarstå i tjänst under år 1920. Anslaget kunde därför minskas med nämnda belopp.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen sålunda anført, torde under rubrik »I. Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation» böra för år 1920 beräknas ett belopp av $(1,891 - 460 =) 1,431$ kronor.

J. Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt de nya bestämmelserna angående hästhållningen för officerare vid armén skola i allmänhet chefer och vissa andra högre officerare samt alla officerare vid kavalleriet utom fänrikar vara beridna å två hästar, därav dock den ena skall vara en kronan tillhörig stambäst. I de fall, då kronan för officer eller veterinär, som är beriden på egen tjänstehäst, övertager anskaffning av mundering samt tillhandahåller in natura stallrum, furage, skoning och skötsel m. m., utgår allenast lönetillägg med 250 kronor för år, eljest lönetillägg med 400 kronor och furageersättning med 365 kronor.

För närvarande är dylik hästgottgörelse upptagen å staterna för generalitetsstaten, generalstabens fast anställda personal, artilleristaben, kommandantsstaten, krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan, ridskolan, skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, krigsskolan och remonteringsstyrelsen. För de beridna officerare, som åtnjuta avlöning från det nuvarande avlöningsanslaget, är däremot gottgörelsen för egna tjänstehästar utbruten ur vederbörande truppförbandsstater och i stället upptagen såsom en särskild post i beräkningen av anslaget.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör hädanefter all gottgörelse för egna tjänstehästar åt personal, vars avlöning hädanefter skall utgå av det nya avlöningsanslaget, överföras till detta anslag och i beräkningen upptagas under den gemensamma rubriken »J. Gottgörelse för tjänstehästar».

Såsom förut nämnts, är för innevarande år för ifrågavarande ändamål beräknat följande belopp, nämligen:

Fjärde huvudtiteln.

209

i staten för generalitetsstaten	kronor	24,450: —	[4.]
» » » generalstabens fast anställda			
personal.....	»	49,090: —	
» » » artilleristaben.....	»	765: —	
» » » kommendantstatsstaten	»	5,355: —	
» » » krigshögskolan	»	1,530: —	
» » » artilleri- och ingenjörhögskolan	»	1,530: —	
» » » ridskolan	»	1,530: —	
» » » skjutskolan för infanteriet och			
kavalleriet	»	765: —	
» » » krigsskolan	»	1,015: —	
» » » remonteringsstyrelsen	»	1,530: —	
Därjämte är under avlöningsanslaget			
för ändamålet beräknat ett belopp av	»	561,595: —	
eller tillhopa kronor			649,155: —

Med hänsyn till den ytterligare övergång till den nya ordningen för hästhållningen för officerare och vederlikar vid armén, som kommer att äga rum under år 1920, kan en nedsättning ske av det för ifrågavarande ändamål för samma år erforderliga beloppet. Enligt en med ledning av från arméförvaltningens intendents- och civila departement uti underdånig skrivelse den 31 augusti 1918 lämnade uppgifter verkställd beräkning (se Bil. 85) skulle erfordras ett belopp av sammanlagt 523,000 kronor.

Beträffande användningen av ifrågavarande belopp torde, på grundval av riksdagens beslut rörande hästhållningen för officerare och vederlikar vid armén, närmare bestämmelser böra meddelas av Kungl. Maj:t.

K. Vissa arvoden m. m.

Riksstatssakkunnigas förslag.

Från åtskilliga anslag under huvudtiteln utgår för närvarande avlöning i form av arvoden till personal av skilda kategorier. I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra dessa arvoden sammanföras under avlöningsanslaget och, om de ej äro uppförda i stat, upptagas i en särskild förteckning, avsedd att årligen bifogas statsverkspropositionen såsom bilaga till beräkningen över anslaget i dess helhet. I denna förteckning böra jämväl upptagas vissa till beloppet fastställda ersättningar, som strängt taget icke kunna anses såsom arvoden, utan

[4.] snarare äro att anse såsom ersättning för vissa med tjänst eller uppdrag förenade omkostnader såsom resekostnader och expenser.

De arvoden och ersättningar, som i enlighet härmed böra överflyttas till det nya avlöningsanslaget, äro följande:

Från *anslaget till skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen* utgå för närvarande arvoden åt en maskinist med 1,650 kronor och åt en eldare med 1,020 kronor. Dessa båda arvoden, tillhopa 2,670 kronor, böra uppföras i förenämnda förteckning under avlöningsanslaget.

I denna bör vidare upptagas ett under det nuvarande *avlöningsanslaget* beräknat belopp om 22,400 kronor i arvoden åt civil personal vid statens från generalstabens officerskår inlösta stalletablissemang i Stockholm.

Bland de ordinarie *utgifterna för landstormen* äro för närvarande beräknade dels 134,805 kronor till arvoden och expenser åt landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrådsförvaltare, dels ock 8,220 kronor till förhöjning av arvodena åt ordinarie landstormsområdesbefälhavare, företrädesvis inom sjätte arméfördelningen. Därjämte utgår från den bland de ordinarie utgifterna för landstormen beräknade posten till underhåll av förrådsbyggnader ett arvode av 50 kronor åt tillsyningsmannen vid landstormsförrådet nr 12 B. Samtliga ifrågavarande belopp, tillhopa 143,075 kronor, ävensom ett, enligt vad redan förut nämnts, under det nuvarande anslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning under rubrik Rullföringsväsendet på Gottland beräknat belopp om 1,440 kronor, utgörande särskilda arvoden för tillsyn av förråd inom kompaniområdena m. m., böra upptagas i förevarande förteckning under avlöningsanslaget. Den närmare fördelningen av ifrågavarande poster torde böra ske uti en av Kungl. Maj:t fastställd stat.

Från anslaget till *arméns mathållning* utgå för närvarande arvoden dels åt köksföreståndare, dels till maskinister, eldare, kokerskor och diskerskor. Dessa arvoden hava av riksstatssakkunniga för innevarande år beräknats till 123,036 kronor 13 öre. Därav böra 116,036 kronor 13 öre uppföras å förevarande förteckning och återstoden eller 7,000 kronor ställas till Kungl. Maj:ts disposition för mötande av oförutsedda kostnader för uppehållande av nyssberörda befattningar.

Arvoden till furageuppbördsmän utgå för närvarande från anslaget till *furagering av arméns hästar*. Dessa arvoden hava av riksstatssakkunniga för innevarande år beräknats till 12,050 kronor, därav 11,050 kronor för avlönande av furageuppbördsmän vid regementen och kårer

och 1,000 kronor för uppehållande av furageuppbördsmanabefattningar vid tillfälligtvis sammandragna truppförband och skolor. Av dessa båda belopp bör det förra eller 11,050 kronor uppföras å förevarande förteckning. [4.]

Från anslaget till *arméns diverse intendenturbehov* bör överföras ett belopp av 1,277 kronor 50 öre, utgörande arvode till föreståndaren för modellkammaren.

Från anslaget till *arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten* utgå för närvarande arvoden åt vid truppförbanden anställda maskinister och eldare. De för dylika arvodens bestridande erforderliga medel under innevarande år hava av riksstatssakkunniga beräknats till 60,406 kronor 89 öre, därav 57,406 kronor 89 öre skulle motsvara det ordinarie behovet och 3,000 kronor skulle erfordras för oförutsedda kostnader. Det förra av dessa belopp bör överföras till förenämnda förteckning under avlöningsanslaget.

Från titlarna I—V, VII och IX av anslaget till *arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel* utgå för närvarande följande ersättningar och arvoden, nämligen:

från titel I:

arvode till en portvakt vid artilleri- gården i Stockholm	kronor	300: —	
ersättning till förrådsofficeren och förvaltaren vid Karlsborgs tyg- förråd för resor till och från det utom fästningen förlagda tygförrådet å Vaberget, 50 kronor till vardera	»	100: —	kronor 400: —

från titel II:

arvode till en subalternofficer ur infanteriet för tjänst- göring såsom förrådsofficer vid Stockholms ge- värsförråd	»	600: —
--	---	--------

från titel III:

arvode till ledaren av arbetena vid artilleriets huvudlaboratorium ..	kronor	400: —	
Transport	kronor	400: —	kronor 1,000: —

[4.]	Transport kronor	400: — kronor 1,000: —
ersättning till förvaltaren vid Stockholms ammunitionsförråd för resor till och från kruthuset nr 2 vid Hundudden å Djurgården	»	50: —
ersättning till tygmästaren och förvaltaren vid Stockholms ammunitionsförråd för resor till och från kruthuset å Ridön, 50 kronor till den förre och 100 kronor till den senare	»	150: —
ersättning till vapenofficeren vid Vendes artilleriregemente för resor till och från kruthuset vid Råbelöv	»	50: —
arvode till vaktaren vid kruthuset å Ridön med skyldighet att där hålla båt	»	500: —
arvode till vaktaren vid Råbelövs kruthus	»	400: —
arvode till vaktaren vid kruthuset invid Östersund	»	450: —
arvode till vaktaren vid etablissemang et å s. k. Blekedammen ..	»	400: —
ersättning till vapenofficeren vid Gottlands artillerikår och till förvaltaren på Gottland för resor till och från förrådet å Tingstäde, 50 kronor till den förre och 100 kronor till den senare ..	»	150: —
ersättning till vapenofficeren vid Smålands artilleriregemente för resor till och från Skillingaryds skjutfält	»	50: —
ersättning till vapenofficeren vid Upplands artilleriregemente för resor till och från Marma skjutfält	»	50: —
	Transport kronor	2,650: — kronor 1,000: —

Transport kronor	2,650: —	kronor	1,000: —	[4.]
ersättning till förrådsofficeren och förvaltaren vid Karlsborgs ammunitionsförråd för resor till och från de utom fäst- ningen förlagda kruthusen med 75 kronor till vardera	»	150: —		
arvode till en vaktare vid de till Karlsborgs fästning hörande kruthusen	»	600: —	»	3,400: —

från titel IV:

arvode till vaktaren vid Kaknäs skjutbanor	»	200: —	
--	---	--------	--

från titel V:

arvode till läkare för befäls- och och arbetspersonal vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori ...	kronor	800: —	
arvode till en arbetsofficer å Marie- berg	»	1,000: —	
arvode till en arbetsofficer å Karls- borg	»	1,400: —	
arvode till en läkare å Marieberg	»	600: —	
arvode till en läkare å Karlsborg	»	900: —	
arvode till en arbetsofficer vid Åkers krutbruk	»	1,200: —	
arvode till en läkare vid Åkers krutbruk	»	750: —	
ersättning för styresmannens vid Åkers krutbruk representations- kostnader	»	750: —	» 7,400: —

från titel VII:

arvode till en förrådsförvaltare vid Marma skjutfält	»	1,200: —	
arvode till en vaktare därstädes ...	»	900: —	
arvode till en förvaltare vid Skil- lingaryds skjutfält	»	1,200: —	

Transport kronor 3,300: — kronor 12,000: —

[4.]	Transport	kronor 3,300: —	kronor 12,000 —
	ersättning för tillsyn över Rinkaby		
	skjutfält	» 200: —	
	ersättning för tillsyn över Tofta		
	skjutfält	» 200: —	
	ersättning för tillsyn över Remmene		
	skjutfält	» 200: —	» 3,900: —

från titel IX:

arvode för uppbörden och redovis-			
ningen vid kruthuset vid Rå-			
belöv	»	300: —	
arvode till föreståndaren och upp-			
bördsmanen vid artillerimu-			
seum	»	600: —	
arvode till ett biträde vid vården			
av sagda museum	»	400: —	
arvode till en vaktmästare vid ar-			
tilleristabens lokaler vid ar-			
tillerigården i Stockholm	»	820: —	
arvode för bestridande av läkar-			
vården åt tygarbetare vid			
Stockholms tygstation	»	300: —	
arvode för bestridande av läkar-			
vården åt tygarbetare vid			
Karlsborgs tygstation	»	200: —	
arvode för bestridande av läkar-			
vården åt tygarbetare vid			
Bodens tygstation	»	100: —	» 2,720: —
		Summa kronor	18,620: —

Samtliga förenämnda arvoden och ersättningsbelopp böra utbrytas från vapenanslaget och upptagas i förevarande förteckning under avlöningsanslaget.

Från titlarna I och II av anslaget till *arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel utgå* för närvarande följande arvoden och ersättningar, nämligen:

[4.]

från titel I:

ersättning till en i skjutbanefrågor sakkunnig officer för biträde å arméförvaltningens fortifika- tionsdepartement	kronor	1,200: —
arvoden åt:		
tillsyningsmannen över kronans egendom i Varberg	»	530: —
tillsyningsmannen vid flygförrådet å Malmslätt	»	150: —
tillsyningsmannen över kronans byggnader å Karlstens fäst- ning	»	400: —
tillsyningsmannen över kronans byggnader å skansen Kronan	»	100: —
kyrkogårdsfogden å Järvafältet	»	175: —
tillsyningsmannen över byggnader å Axvall	»	300: —
tillsyningsmannen vid Skillingaryd	»	150: —
tillsyningsmannen vid Rommehed...	»	250: —
tillsyningsmannen vid Fristadhed ...	»	200: —
tillsyningsmannen över byggnader å Backamo	»	200: —
tillsyningsmannen å Ljungbyhed ...	»	200: —
tillsyningsmannen över byggnaderna å Ljungbyhed	»	200: —
tillsyningsmannen vid Näsby fält...	»	180: —
tillsyningsmannen överbyggnaderna på Laxön	»	100: —
Vallmästare å Karlsborg	»	1,080: —
Förrådsvaktmästare å Karlsborg.....	»	1,200: —
Avlöningar till maskinister och el- dare, beräknade till	»	22,498: 05 kronor 29,113: 05

från titel II:

arvode åt brandchefen å Karlsborg	»	200: —
arvode åt kronorättaren å Karls- borg	»	150: —

 Transport kronor 350: — kronor 29,113: 05

[4.]	Transport	kronor	350: —	kronor	29,113: 05
	arvode åt lykttändaren å Karlsborg	»	700: —		
	arvode åt vårdaren av tornuret å Karlsborg	»	50: —		
	arvode åt 4 fortväblar vid Bodens fästning å 1,200 kronor	»	4,800: —		
	arvode åt brandchefen vid Bodens fästning	»	400: —	»	6,300: —
				Summa kronor	35,413: 05

Samtliga förenämnda arvoden och ersättningar böra hädanefter upptagas i förenämnda förteckning under avlöningsanslaget.

Från anslaget till *arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.* bör överföras ett belopp av 1,277 kronor 50 öre, utgörande arvode till ett biträde i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse.

Den till personalen vid remontdepåerna utgående avlöningen bestrides för närvarande från anslaget till *remontering m. m.* enligt den stat för detta anslag, som av Kungl. Maj:t årligen fastställles. Denna avlöning, för innevarande år beräknad till 100,710 kronor, bör utbrytas ur monteringsanslaget och upptagas i förenämnda förteckning å arvoden under avlöningsanslaget. Med hänsyn till förekommande förändringar beträffande personalens antal samt arbetspriser synes det lämpligast, att ifrågavarande avlöning allt fortfarande bestämmes av Kungl. Maj:t ensam genom därför upprättad stat.

Slutligen bör från anslaget till *extra utgifter* till förevarande förteckning överföras ett belopp av 900 kronor, utgörande arvode till föreståndaren för livrustkammaren för vård av svenska statens trofé-samling i Nordiska museet.

Till förevarande förteckning under avlöningsanslaget skulle alltså överföras från

anslaget till	skrivmaterialier, expenser och bränsle		
	m. m. för arméförvaltningen	kronor	2,670: —
»	» avlöning och rekrytering m. m.	»	22,400: —
»	» landstormen	»	143,075: —
»	» de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.	»	1,440: —
»	» arméns mathållning	»	116,036: 13
»	» furagering av arméns hästar	»	11,050: —

Transport kronor 296,671: 13

		Transport kronor	296,671: 13	[4.]
anslaget	till	arméns diverse intendenturbehov	» 1,277: 50	
»	»	arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	» 57,406: 89	
»	»	arméns vapen, ammunition och mål- skjutningsmateriel samt artilleriets öv- ningar och materiel	» 18,620: —	
»	»	arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt forti- fikationens övningar och materiel.....	» 35,413: 05	
»	»	arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.	» 1,277: 50	
»	»	remontering m. m.	» 100,710: —	
»	»	extra utgifter	» 900: —	
eller tillhopa kronor			512,276: 07	

Anslagsbehovet för år 1920.

Förenämnda för innevarande år till arvoden m. m. beräknade belopp, 512,276 kronor 7 öre, torde för år 1920 böra höjas dels på grund av tillkomsten av nya arvodestagare, dels till följd av gjorda framställningar om vissa arvodesökningar.

Under loppet av innevarande år komma kasernetablissemangen för Kronobergs och Kalmar regementen att färdigställas och överlämnas till vederbörande truppförband. Arvoden till maskinister och eldare vid dessa etablissemang böra därför för år 1920 beräknas för helt år.

Vidare böra arvoden uppföras för avlönande av maskinister vid de numera färdiga etablissemangen å Vännäs läger och Frösö läger.

Uti skrivelse till arméförvaltningens fortifikationsdepartement den 6 mars 1918 gjorde kommandanten i Boden framställning om anställandet mot ett månatligt arvode av 300 kronor av en övermaskinist för vatten-, avlopps- och värmeledningar inom Bodens fästning. Enligt bifogat förslag till instruktion skulle övermaskinisten bland annat hava att biträda fortifikationsbefälhavaren, kasernofficerarna och regementsintendenterna vid handhavandet av hithörande ärenden, att leda utförandet av ledningsarbeten, som utfördes av kronans egen personal, samt utöva kontroll över sådana, som uppdragits åt entreprenör, att instruera och kontrollera fästningens maskinistpersonal i skötandet av

Maskinister
och eldare
vid vissa
kasern-
etablisse-
mang.

Över-
maskinist
för vatten-,
avlopps-
och värme-
ledningar
inom
Bodens
fästning.

Fram-
ställning i
ämnet till
fortifikations-
departe-
mentet.

[4.] anläggningarna samt att inom de olika etablissemangen i samråd med vederbörande kasernofficer kontrollera vattenätgången och rörnätet samt omedelbart till fortifikationsbefälhavaren anmäla förekommande slöseri med vatten och läckor på rörnätet.

Genom anställandet av en övermaskinist skulle, enligt kommandantens åsikt, enhetlighet och kontroll kunna införas inom det omfattande verksamhetsområdet och avsevärda summor inbesparas genom en rationell och sakkunnig eldning i ångpannor och andra generatorer samt bränslets lämpliga skötsel. Genom läckor och slöseri kunde, såsom förd statistik utvisade, vattenförbrukningen onödigtvis stiga med 100-tals kubikmeter för dygn, vilket efter ett självkostnadspris av 10 öre för kubikmeter medförde en onödig merutgift av 10-tals kronor för dygnet. Denna misshushållning skulle genom övermaskinistens verksamhet undvikas. Såsom allmän regel gällde, att det i längden bleve billigare att förebygga fel än reparera sådana, sedan de uppstått. Den nuvarande maskinistpersonalen kunde icke medhinna kontroll under nuvarande förhållanden, och än mindre sedan vattenverket även skulle förse Bodens samhälle med vatten.

En noggrann och sakkunnig skötsel av vatten- och avloppsledningarna i fästena även under fredstid vore av allra största betydelse för dessas försvarsduglighet, enär brister i dessa för hygienien nödvändiga anstalter kunde bli avgörande för fästets försvar.

För den föreslagna platsen finnes en synnerligen lämplig person, som under flera år dels såsom verkmästare hos en entreprenörfirma, som utfört en mycket stor del av därvarande anläggningar på området, dels såsom tillkallad sakkunnig haft tillfälle att i alla detaljer bli förtrogen med fästningens vatten-, avlopps- och värmeledningar. Kommendanten hade tillsvidare förordnat honom såsom övermaskinist mot avlöning, som bestredes dels av de till kommandantens förfogande ställda medel, dels av nybyggnadsmedel i de fall, han utförde arbeten för pågående kasernbyggnader. Frågan vore sålunda tillsvidare löst, och erfarenheten hade visat fördelen av den vidtagna åtgärden. Men sedan kasernbyggnadsarbetena avslutats, kunde kostnaderna icke bestridas uteslutande av de till kommandantens förfogande ställda underhållsmedlen.

Uti skrivelse till kommandanten den 20 mars 1918 meddelade fortifikationsdepartementet, att departementet för sin del funne det framställda förslaget praktiskt men av formella skäl, efter samråd med intendentsdepartementet, icke för det dåvarande utförbart.

Kommendanten i Boden har nu uti underdånig skrivelse den 9 augusti 1918 gjort förnyad framställning i ämnet samt därvid, under åberopande av förut anförda skäl, hemställt, att på kommendantskapets i Boden stat måtte upptagas 1 övermaskinist för vatten-, avlopps- och värmeledningar med enahanda avlöningsförmåner som tygverkmästare av 1. klassen.

[4.]
Kommen-
dantens
underdåniga
skrivelse
den
9 augusti
1918.

Uti avgivet yttrande har arméförvaltningen förklarat sig i allo biträda vad kommendanten anfört i fråga om behovet och nyttan av en övermaskinist vid Bodens fästning. Vidkommande hans avlöning ansåge däremot ämbetsverket lämpligt, att sådan tillsvidare i avvaktan å en fast organisation av arméns maskinist- och eldarpersonal uppfördes icke såsom lön, utan allenast såsom arvode under vederbörligt underhållsanslag med det av kommendanten i sådant avseende föreslagna belopp, 300 kronor i månaden eller 3,600 kronor för år.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

I likhet med vederbörande myndigheter anser även jag, att anställandet av en övermaskinist för vatten-, avlopps- och värmeledningar inom Bodens fästning är ägnat att medföra avsevärda fördelar i skilda hänseenden. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att en dylik befattningshavare anställas vid fästningen. Vad avlöningsförmånerna angår, synas dessa icke skäligen kunna sättas lägre än till det av kommendanten föreslagna beloppet eller 3,600 kronor för år. Av skäl, som arméförvaltningen anfört, torde detsamma böra utgå i form av arvode.

Departements-
chefen.

Uti underdånig skrivelse den 7 februari 1918 hemställde chefen för första arméfördelningen, att ett juridiskt biträde måtte ställas till hans förfogande för att biträda honom vid behandling av andra än disciplinära frågor i sådana fall, då tillgång till juridisk insikt vore behöfvlig.

Arvode åt
juridiska
biträden åt
armé-
fördelnings-
chefer och
likställda.

Över nämnda framställning avgav krigshovrätten infortrat yttrande och anförde därvid, att det enligt nu gällande bestämmelser icke kunde anses föreligga någon rätt för arméfördelningschef att vid behandling av ärenden av ifrågavarande slag påkalla biträde av viss auditor, samt att denna brist uppenbarligen vore av beskaffenhet att böra avhjälpas. Det kunde nämligen icke anses lämpligt, att, såsom hittills skett, arméfördelningschef under hand förskaffade sig medverkan av någon jurist vid handläggning av sådana helt visst rätt ofta förekommande ärenden, då juridisk insikt kunde erfordras.

Fram-
ställning av
chefen för
första
armé-
fördelningen.

[4.] Riksdagens militieombudsman, som jämväl avgav yttrande i ärendet, framhöll bland annat, att vid den reglering av auditörernas avlöningsförmåner, som borde ske, så snart större erfarenhet vunnits om verkningarna av den militära rättsskipningens organisation, syntes för tjäna att tagas under överbägende, om icke instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler den 23 juli 1915 i denna del borde ändras sålunda, att åt en av auditörerna inom varje arméfördelning kunde såsom ett tjänsteäliggande uppdragas att mot viss förhöjning i arvodet biträda arméfördelningschefen i förvaltningsärenden.

Sedan ärendet remitterats till arméförvaltningen för utlåtande, infortrade ämbetsverkets civila departement yttrande från samtliga arméfördelningschefer ävensom från kommandanten i Boden och militärbefälhavaren på Gottland. Samtliga dessa myndigheter vitsordade behovet av juridiskt biträde i förvaltningsärenden. Till ersättning åt dylikt biträde ansågo vederbörande chefer följande belopp erforderliga, nämligen för första arméfördelningen 300 kronor, för andra arméfördelningen 300 kronor, för tredje arméfördelningen 300 kronor, för femte arméfördelningen 1,000 kronor, för kommandantskapet i Boden 1,200 kronor och för militärbefälet på Gottland 300 kronor. Cheferna för fjärde och sjätte arméfördelningarna framhöllo visserligen behovet av medel för ändamålet men föreslog icke något till siffran bestämt belopp.

Uti underdånigt utlåtande den 12 juni 1918 anförde arméförvaltningen, att frågan om tillgodoseendet av förevarande behov syntes böra lösas så, att de avsedda myndigheterna erhöile bemyndigande att förordna lämplig person med juridisk bildning att mot visst för år bestämt arvode lämna erforderligt biträde vid behandlingen av förekommande till myndighetens handläggning hörande ärende, då tillgång till juridisk insikt kunde bliva nödvändig. Arvodet syntes icke kunna sättas lägre än till 300 kronor för år för varje arméfördelning ävensom för kommandantskapet i Boden samt 200 kronor för militärbefälet på Gottland. Då behovet av juridiskt biträde för förevarande ändamål syntes bliva bestående, ansågo arméförvaltningen frågan böra underställas riksdagens prövning och erforderliga medel härför uppföras under riksstatens fjärde huvudtitel. Intill dess så skett, syntes, därest i särskilt fall behov av juridiskt biträde av angiven beskaffenhet skulle uppstå, därav uppkommande kostnader böra efter prövning av Kungl. Maj:t i varje sådant fall bestridas av fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 12 juli 1918 anmodades arméförvaltningen att taga förevarande fråga i övervägande vid avgivandet av förslag till lantförsvarets medelsbehov för år 1920.

[4.]

Arméförvaltningen har nu, under åberopande av vad i ärendet förekommit, gjort framställning om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål. Intill dess närmare erfarenhet vunnits rörande medelsbehovets storlek, syntes böra beräknas ett belopp av 300 kronor för varje arméfördelning ävensom för kommendantskapet i Boden samt 200 kronor för militärbefälet på Gottland. Med den nuvarande uppställningen av riksstaten syntes dessa belopp böra uppföras under respektive generalitetsstaten, kommendantsstaten och staten för militärbefälet på Gottland.

Arméförvaltningens förevarande framställning.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser även jag det vara av behovet påkallat, att vederbörande arméfördelningschefer och de med dem jämställda kommendanten i Boden och militärbefälhavaren på Gottland erhålla erforderligt juridiskt biträde vid handläggningen av ärenden, då sådant biträde är av nöden. Frågan härom synes i sinom tid böra definitivt lösas i den av riksdagens militieombudsman angivna riktningen. Intill dess så kan ske, torde saken lämpligen kunna ordnas på det av arméförvaltningen föreslagna sättet. Jag får därför tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om anvisande av de för ändamålet erforderliga medlen.

Departementschefen.

Dessa hava av arméförvaltningen angivits till 300 kronor för varje arméfördelning och för kommendantskapet i Boden samt till 200 kronor för militärbefälet på Gottland. Inalles skulle alltså erfordras 2,300 kronor. Mot denna beräkning har jag icke något att erinra. Med hänsyn till den av riksstatssakkunniga föreslagna nya uppställningen av huvudtiteln torde förevarande belopp böra uppföras å den under beräkningen av avlöningsanslaget upptagna förteckningen över vissa arvoden.

Som ovan nämnts, belöpa sig de utgifter för landstormen, som böra beräknas under avlöningsanslaget, för innevarande år till (143,075 + 1,440 =) 144,515 kronor. Härav äro 134,805 kronor avsedda till arvoden och expenser åt landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrädsförvaltare. Enligt den av Kungl. Maj:t fastställda staten för användandet av det under anslaget till landstormen beräknade beloppet är sistnämnda post fördelad sålunda:

Ökade
expenser åt
landstormsområdes-
befälhavare
och land-
stormsförrädsför-
valtare
m. m.

[4.] arvoden till landstormsområdes-			
befälhavare	kronor	91,740: —	
arvoden till landstormsförråds-			
förvaltare	»	38,820: —	kronor 130,560: —
expenser till landstormsområdes-			
befälhavare	»	2,935: —	
expenser till landstormsförrådsför-			
valtare	»	1,310: —	» 4,245: —
Summa kronor 134,805: —			

Enligt vad för nästlidet års riksdag anmäldes, hava de senare åren omfattande utredningar pågått rörande förändringar i landstormens organisation, och har riksdagen delvis godkänt i sammanhang därmed framlagda förslag. Bland annat medgav sålunda 1917 års riksdag, att för bestridande av förrådsförvaltartjänsten vid de 23 landstormsområden, varest förråden skulle anordnas vid eller i närheten av vederbörande infanteriregementens förråd, finge å dessa regementens stater uppföras 1 sergeantsbeställning av första klassen i stället för förrådsförvaltare. Även inom övriga landstormsområden påkallades ganska väsentliga förändringar i förrådsskötselns anordnande, beroende huvudsakligen därpå, att förrådspersedlarnas antal i hög grad ökats genom de beslut, som vid de senare riksdagarna fattats rörande landstormens förseende med viss munderingsutrustning m. m. Någon jämkning i de arvodesbelopp, som varit bestämda för de särskilda landstormsförrådsförvaltarna, syntes därför böra äga rum, och borde riksdagens medgivande därtill inhämtas, enär de nuvarande arvodesbeloppens storlek anmäls för riksdagen, när frågan om landstormens organisation år 1904 för första gången underställts riksdagens prövning. Summan av dessa arvoden ansågs dock icke behöva överskridas.

Mot vad sålunda anmäldes, framställdes från riksdagens sida icke någon erinran.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har nu anført, att de förändringar i landstormens organisation, som under de senare åren ägt rum, samt de ökade levnadsomkostnaderna och andra i samband med kristiden inträdda förhållanden hade föranlett, att landstormsområdesbefälhavarnas och landstormsförrådsförvaltarnas avlöning numera icke motsvarade det arbete och det ansvar, som ålåg dessa befattningshavare. Utredning hade inom arméförvaltningens intendentsdepartement verkställts rörande möjlig-

heterna att inom ramen av nu till nämnda befälhavare utgående arvodens slutsumma vidtaga någon jämkning av deras arvoden, men den i de flesta fall ådagalagda omöjligheten att ens i de minst omfattande landstormsområdena nedsätta arvoden hade föranlett, att någon väsentligare förbättring inom de mera betungande områdena icke kunde åstadkommas. Det syntes alltså bliva nödvändigt att inom en snar framtid upptaga till behandling frågan om en fullständig reglering och därmed i samband stående allmän förhöjning av landstormsområdesbefälhavarnas och landstormsförrådsförvaltarnas avlöningsförmåner.

Redan nu syntes emellertid en allmän förhöjning av de till expenser inom landstormsområdesbefälhavarnas och landstormsförrådsförvaltarnas expeditioner beviljade anslagen vara ofrånkomlig. Dessa anslag vore bestämda till 10, 15 och 25 kronor om året, allt efter omfattningen av göromålen inom vederbörande expeditioner. Medlen uppbygges och omhänderhades utan redovisningsskyldighet. Att dessa år 1904 bestämda expensanslag numera vore för sitt ändamål alldeles otillräckliga, vore uppenbart. Det funnes för visso icke någon av ifrågavarande befattningshavare, som icke måste använda en del av sitt eget knappa arvode till anskaffande av skrivmaterialier m. m. för expeditionen. Med hänsyn till de stegrade prisen å dylika materialier samt de redan från början jämförelsevis mycket små anslagsbeloppen ansåge sig arméförvaltningen böra föreslå, att dessa belopp fördubblades. Då, såsom ovan nämnts, expensanslagen hittills utgjort för landstormsområdesbefälhavarna 2,935 kronor och för landstormsförrådsförvaltarna 1,310 kronor, borde de nu bestämmas till respektive 5,870 kronor och 2,620 kronor eller tillhopa 8,490 kronor. Därest denna ökning av expensanslaget beviljades, syntes dock skäligen kunna bestämmas, att redovisning skulle avgivas för användandet av medlen.

I detta sammanhang ville arméförvaltningen jämväl frambålla det stora behovet av telefonförbindelse till landstormsområdesbefälhavarnas expeditioner. Redan under fredstid vore det av vikt, att befälhavarna snabbt kunde komma i förbindelse med olika delar av området, och än större vore betydelsen därav under mobilisering. Då emellertid förmånen av telefon i dessa expeditioner givetvis komme att bliva till väsentligt gagn för befälhavarna även i deras privata förhållanden, syntes det kunna begäras, att de själva bestrede en del av kostnaderna härför. Statens bidrag syntes därför kunna begränsas till 50 kronor för varje expedition. För anordnande av dylik förbindelse till de 157 landstormsområdenas befälhavareexpeditioner borde alltså anvisas 7,850 kronor. Dessutom syntes inträdeskostnaderna böra bestridas av statsmedel, men

[4.]

- [4.] kunde tillgångar härför beredas från förefintliga reservationer under anslaget till landstormen, vadan någon medelsanvisning härför icke erfordrades.

Departements-
chefen.

Jämlikt gällande bestämmelser är riket, med undantag av Gottland, indelat i 157 landstormsområden. För varje landstormsområde skall finnas en landstormsområdesbefälhavare samt för område, för vilket förråd finnes upprättat, en landstormsförrådsförvaltare. Landstormsområdesbefälhavare åligger att föra landstormsområdets expedition, att i enlighet med särskilt utfärdade föreskrifter öva uppsikt över och i andra hand vara ansvarig för förvaltningen av områdets landstormsförråd, att med hänsyn till främjandet av landstormsmännens och i allmänhet de värnpliktigas deltagande uti skjut- och andra frivilliga övningar fullgöra de åligganden, som för ändamålet varda särskilt stadgade, att vid mobilisering föra befälet över områdets till tjänstgöring inkallade landstorm, intill dess detsamma, därest mobiliseringsplanerna så bestämma, av annan övertages, samt att i övrigt beträffande landstormens redovisning och utbildning fullgöra de åligganden, som gällande landstormsförordning stadgar, eller som eljest kunna varda föreskrivna. Landstormsförrådsförvaltare åligger att under uppbördsmanansvar i enlighet med särskilt utfärdade föreskrifter under landstormsområdesbefälhavaren handhava och vårda honom anförtrött landstormsförråd.

Enligt den av Kungl. Maj:t fastställda staten utgå till landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrådsförvaltare dels arvode, dels ock ersättning för expenser med visst belopp, för vilket redovisningsskyldighet icke föreligger. De särskilda arvodenä likasom expensbeloppen äro bestämda med hänsyn till de göromål, som påvå vederbörande befälhavare och förvaltare. För landstormsområdesbefälhavarna utgå arvodenä lägst 480 kronor och högst 900 kronor — i det stora flertalet fall 540 å 600 kronor — och expensbeloppen 15 å 25 kronor. För landstormsförrådsförvaltarna utgå arvodenä lägst 240 kronor och högst 540 kronor samt expensanslagen 10 å 15 kronor.

Med hänsyn till den avsevärda prisstegring på alla områden, som ägt rum, sedan ifrågavarande arvoden och expensbelopp år 1904 fastställdes, ävensom det ökade arbete, som genom de under senare åren vidtagna förbättringarna med avseende å landstormens organisation och utrustning pålagts såväl landstormsområdesbefälhavare som landstormsförrådsförvaltare, är det tydligt, att förenämnda arvoden och expensbelopp icke vidare kunna anses utgå skälig ersättning för det arbete

och de utgifter, som för närvarande påvila ifrågavarande befattningshavare. Särskilt gäller detta beträffande de såsom ersättning för expenser fastställda beloppen. Att dessa numera äro för sitt ändamål alldeles otillräckliga, torde icke närmare behöva påvisas. Jag finner mig därför böra tillstyrka arméförvaltningens förslag om att de nuvarande expensanslagen höjas till dubbla beloppet. Härav föranledes en anslagsökning av 4,245 kronor.

Däremot anser jag mig icke kunna biträda arméförvaltningens förslag, att redovisning hädanefter skulle avgivas för expensanslagens användning. Då det gäller så små belopp, som det här är fråga om, synes detta icke vara erforderligt. Härtill kommer, att därest redovisningsskyldighet åläggas vederbörande, dessa icke längre hava något intresse av att iakttaga särskild sparsamhet med expensanslagen. Följden skulle säkerligen bliva, att när anslagen förbrukats, framställningar om anvisande av ytterligare medel komme att göras, framställningar vilka av myndigheterna näppeligen skulle kunna avvisas. Jag håller därför före, att ifrågavarande anslag alltjämt böra bibehålla sin nuvarande karaktär av att utgöra en till beloppet bestämd ersättning för de med vederbörande befattning förenade expenskostnaderna.

Vad härefter angår förslaget om statsbidrag för anordnande av telefonförbindelse till landstomsområdesbefälhavareexpeditionerna, finner jag mig böra tillstyrka detsamma. Upprättandet av dylik förbindelse är givetvis i hög grad ägnat att icke blott underlätta samarbetet mellan de militära myndigheterna och landstomsområdesbefälhavarna utan jämväl att medföra beaktansvärda fördelar för landstormsmännen, vilkas rullföring omhänderhaves av landstomsområdesbefälhavarna. För ifrågavarande ändamål torde alltså böra beräknas ett belopp av ($50 \times 157 =$) 7,850 kronor. I enlighet med vad arméförvaltningen föreslagit, torde förekommande inträdesavgifter kunna bestridas från förefintliga reservationer under anslaget till landstormen.

För bestridande av utgifter för landstormen torde alltså under avlöningsanslaget för år 1920 böra beräknas tillhoppa ($144,515 + 4,245 + 7,850 =$) 156,610 kronor. Detta belopp fördelar sig på följande utgiftsposter:

Arvoden åt landstomsområdesbefälhavare	kronor	91,740: —
» » landstomsförrädsförvaltare	»	38,820: —
Expenser » landstomsområdesbefälhavare	»	5,870: —
» » landstomsförrädsförvaltare	»	2,620: —
Transport kronor		139,050: —

[4.]

	Transport kronor 139,050: —
Förhöjning av arvoden åt ordinarie landstormsområdesbefälhavare, företrädesvis inom sjätte arméfördelningen	» 8,220: —
Bidrag till telefonförbindelser med landstormsområdesbefälhavarnas expeditioner	» 7,850: —
Arvoden för tillsyn av förråd inom kompaniområdena å Gottland	» 1,440: —
Arvode åt tillsyningsmannen vid landstormsförrådet nr 12 B	» 50: —
	Summa kronor 156,610: —

Av de sålunda beräknade posterna torde arvodet åt tillsyningsmannen vid landstormsförrådet nr 12 B böra uppföras särskilt för sig å arvodesförteckningen. Återstoden eller 156,560 kronor bör i samma förteckning upptagas under rubrik »Arvoden och expenser åt landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrådsförvaltare». Såsom förut nämnts, bör den närmare fördelningen av ifrågavarande post ske uti en av Kungl. Maj:t fastställd stat.

Ökade
arvoden åt
cheferna vid
remont-
depåerna.

Såsom ovan nämnts, är för bestridande av avlöning åt personalen vid remontdepåerna för innevarande år beräknat ett belopp av 100,710 kronor. Den personal, varom här är fråga, utgöres av depåchefer, veterinärer, fodermarskar, hästskötare och körkarlar. Den närmare fördelningen av beloppet framgår av den utav Kungl. Maj:t fastställda staten för användande av anslaget till remontering.

Till cheferna för remontdepåerna utgå för närvarande arvoden med följande belopp, nämligen

chefen för Herrevadsklosters remontdepå	kronor 2,000: —
» » Björnö	» 1,000: —
» » Utnäslöts	» 1,800: —
» » Gudhems	» 1,000: —
» » Frösöns	» 1,000: —

Uti sin framställning angående medelsbehovet för år 1919 föreslog chefen för remonteringsstyrelsen bland annat, att arvoden å cheferna vid Björnö, Gudhems och Frösöns remontdepåer måtte höjas till 1,800 kronor.

Denna framställning ansåg arméförvaltningen icke för det dåvarande böra upptagas till prövning, enär den föreslagna förhöjningen endast

vore föranledd av allmän dyrtid. Då förarbeten till en allmän löne-reglering för lantförsvarets personal påginge, och denna fråga alltså inom kort komme att föreläggas Kungl. Maj:t och riksdagen till prövning, syntes med förändringen av ifrågavarande depåchefers avlöningsför-hållanden böra tillsvidare anstå.

[4.]

I enlighet med vad arméförvaltningen sålunda uttalat, blev något förslag om avlöningsförhöjning för nyssnämnda depåchefer icke fram-lagt för riksdagen.

Under erinran att cheferna för remontdepåerna icke upptagits bland de befattningshavare vid armén, som kommit i åtnjutande av den utav riksdagen beviljade tillfälliga löneförbättringen under åren 1918 och 1919, har nu chefen för remonteringsstyrelsen i skrivelse den 1 juli 1918 hemställt, att medel måtte anvisas för beredande av ökad avlöning åt depåcheferna.

Chefen för
remonterings-
styrelsen.

Även arméförvaltningen har ansett en arvodesförhöjning för depå-cheferna erforderlig. Tillsvidare och intill dess en definitiv löne-reglering för lantförsvaret bleve beslutad, syntes denna förhöjning böra bestämmas efter samma grunder som den tillfälliga löneförbättringen åt annan personal vid armén, och alltså bestämmas till 20 procent av nu utgående arvoden. Ökningen skulle alltså utgöra:

Arméförvalt-
ningen.

för chefen för Herrevadsklosters remontdepå.....	kronor 400: —
» chefen för Utnäslöts remontdepå	» 360: —
» en var av cheferna vid Björnö, Gudhems och Frösö depåer.....	» 200: —

eller tillhopa 1,360 kronor. Detta belopp borde för såväl år 1918 som år 1919 utgå av förefintliga reservationer å remonteringsanslaget.

Som chefen för remonteringsstyrelsen erinrat, hava cheferna vid remontdepåerna icke kommit i åtnjutande av den viss personal vid armén enligt nästlidet års riksdags beslut tillerkända tillfälliga avlöningsförbättringen för år 1918 och innevarande år. Anledningen härtill är, att nämnda löneförbättring endast ansetts böra omfatta sådana befattnings-havare, vilkas avlöningsförmåner blivit av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda. Detta är emellertid icke fallet med de remontdepåcheferna tillkommande arvoden. Dessa hava hittills bestämts av Kungl. Maj:t ensam i samband med fastställande av stat för remonteringsanslagets användande.

Departementa-
chefen.

[4.] Det är emellertid uppenbart, att depåchefernas nuvarande arvoden, vilka, med undantag av en mindre höjning för chefen vid Herrevadsklosters remontdepå, blivit bestämda för flera år tillbaka med hänsyn til då rådande förhållanden, icke numera kunna anses innefatta skälig ersättning för det med ifrågavarande befattningar förenade ansvarsfulla arbetet. En höjning av dessa arvoden torde därför böra vidtagas.

Beträffande det belopp, varmed arvodesförhöjningen bör utgå, ansluter jag mig till det av arméförvaltningen framställda förslaget. Härav föranledda ökade utgifter, tillhopa 1,360 kronor, torde från och med år 1920 böra beräknas under avlöningsanslaget.

Uti det för avlöning av remontdepåernas personal för innevarande år beräknade beloppet ingå jämväl 800 kronor till arvode åt veterinären vid Utnäslöts remontdepå. Då, enligt vad förut nämnts, veterinärvården vid nämnda depå hädanefter skall ombesörjas av den vid ridskolan å Strömsholm anställda bataljonsveterinären, bör berörda arvode icke vidare medtagas i anslagspostens beräkning.

Posten till arvoden åt remontdepåernas personal torde alltså för år 1920 böra upptagas till $[(100,710 + 1,360) - 800 =]$ 101,270 kronor.

**Samman-
fattning.**

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förteckning över de i stat icke uppförda arvoden m. m., som hädanefter böra gäldas från avlöningsanslaget (se Bil. 86). Denna förteckning slutar å ett belopp av 536,159 kronor 7 öre.

L. Oförutsedda utgifter för upprätthållande tillfälligtvis av furage- och sjukvårdsuppbördsman- samt köksföreståndarbefattningar ävensom för anställande tillfälligtvis av maskinister, eldare, kokerskor, tillsyningsmän m. fl. och för ändring i utgående arvoden.

Till oförutsedda utgifter för uppehållande tillfälligtvis av vissa befattningar eller eventuell förhöjning av utgående arvoden, om en sådan förhöjning visar sig nödvändig, måste givetvis medel finnas för Kungl. Maj:t tillgängliga. Då utgifter av detta slag äro årligen återkommande, torde därför erforderliga medel böra beräknas under ett för permanenta utgifter avsett anslag och icke under anslaget till extra utgifter. Därigenom att de upptagas i beräkningen av avlöningsanslaget, kommer det behövliga medelsbeloppet årligen under riksdagens prövning.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag, bör för ifrågavarande ändamål till avlöningsanslaget överföras från

anslaget till arméns mathållning	kronor	7,000: —	[4.]
» » furagering av arméns hästar	»	1,000: —	
» » arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	»	3,000: —	
» » arméns byggnader, mötesfält och kom- mendantskapsutgifter samt fortifika- tionens övningar och materiel	»	1,000: —	
eller tillhopa kronor		12,000: —	

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag sålunda anført, har jag låtit uppgöra en beräkning över samtliga utgifter under anslaget till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl. år 1920. Denna beräkning (se Bil. 87) slutar å 23,166,610 kronor 72 öre.

Med anledning av under året inträffande vakanser i såväl befäls- som manskapsgraderna komma emellertid utgifterna under anslaget att understiga de beräknade. Liksom för de senare åren ägt rum, torde därför avlöningsanslaget böra i riksstaten upptagas med något lägre belopp än det beräknade. I överensstämmelse med vad som ägt rum beträffande avlöningsanslaget för innevarande år, synes anslaget kunna nedsättas med 5 procent av det beräknade beloppet.

Anslaget skulle följaktligen för år 1920 uppgå till 22,008,280 kronor 18 öre, vilket belopp torde böra avrundas till 22,008,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att

dels i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl., förslagsanslag»,

dels — med godkännande av de uppgjorda förslagen till nya stater för generalitetet, generalstaben, artilleristaben, kommandantskapen, rullföringsbefälhavare med biträden, bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater, remonteringsstyrelsen, krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan, ridskolan, skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, artilleriskjutskolorna, krigsskolan, militärläkares undervisning samt fackskolorna för värnpliktiga medicine kandidater, veterinärer, tandläkare och apotekare, truppförband av infanteriet, kavalleriet och artilleriet, militärbefälet på Gottland,

[4.]

överstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena, artilleriets fabriker och tyganstalter, fortifikationen, ingenjörkårerna och fälttelegrafkåren, officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen, trängkårerna, intendenturkåren, garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden, arméns sjuksköterskekår samt polispersonalen i Boden och å Karlsborg (se Bil. 3—84) — under detta anslag anvisa ett belopp av 22,008,000 kronor,

dels besluta, att för åtnjutande av de med den nya vaktmästarbeställningen vid fortifikationsstabens huvudstation förenade avlöningsförmåner skola gälla enahanda villkor och bestämmelser, som av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställts beträffande vaktmästarnas vid arméförvaltningen avlöningsförmåner,

dels medgiva, att nuvarande förste vaktmästaren vid fortifikationen P. E. Bergqvist må vid övergången till den nya lönestaten för ålderstilläggs åtnjutande tillgodoräkna sig den tid han innehaft sin nuvarande beställning,

dels medgiva, att uppkommande besparingar å de för manskapets avlöning i vederbörande truppförbandsstater uppförda medel må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, under åren 1919 och 1920 användas för anställande av furirer av andra klassen utöver det antal, som i staten för vederbörligt regemente finnes angivet,

dels ock, med ändring av vad därutinnan blivit genom 1914 års härordning bestämt, besluta, att Norrlands artilleriregemente skall vara förlagt med regementets huvuddel i Östersund och med en kanondivision om tre batterier i Boden.

[5.] 6. Tillfällig lönereglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen.

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört angående tillfällig lönereglering för ordinarie befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk, hovrätterna och andra grenar av den civila statsförvaltningen, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående *tillfällig löne reglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen*, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1920 beräkna ett förslagsanslag av 64,700 kronor.

[5.]

7. Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel.

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört rörande förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

[6.]

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående *förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel*, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1920 beräkna ett förslagsanslag av 15,600 kronor.

8. Ålderstillägg.

Uti förevarande anslag, i årets riksstat upptaget med 111,700 kronor, erfordras icke någon ändring med anledning av riksstatssakkunnigas förslag. Däremot böra vissa ändringar i anslaget vidtagas dels på grund av nya bestämmelser angående ålderstilläggs utgående till vissa befattningshavare, dels ock till följd av tillkomsten av en del nya beställningar.

[7.]

Såsom förut nämnts, hava vaktmästarna vid lantförsvarsdepartementet, arméförvaltningen, generalstaben, artilleristaben, krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan samt intendenturstaben — tillhoppa 21 befattningshavare — fått sina avlöningsförmåner reglerade, förutom i andra avseenden, så att samtliga skola komma i åtnjutande av tre ålderstillägg å 100 kronor. Enligt nu gällande stater äga av dessa befattningshavare 2 uppbära tre ålderstillägg, 15 två ålderstillägg och 4 ett ålderstillägg å 100 kronor, och äro härför erforderliga medel beräknade under anslaget till ålderstillägg. Genomförandet av den nya löne regleringen för ifrågavarande vaktmästare medför således en höjning av anslaget med $\left[21 \times \frac{3 \times 100}{2} - \left(2 \times \frac{3 \times 100}{2} + 15 \times \frac{2 \times 100}{2} + 4 \times \frac{100}{2} \right) = \right]$ 1,150 kronor.

[7.] På grund av den föreslagna regleringen av de kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner bör för de å lantförsvarsdepartementets och arméförvaltningens stater uppförda 30 biträdena beräknas medel för ytterligare ett ålderstillägg om 200 kronor med $30 \times \frac{200}{2} = 3,000$ kronor.

Med anledning därav att överfältveterinären enligt den nya organisationen av fältveterinärkåren skall erhålla enahanda avlöningsförmåner som överfältläkaren, vilken äger åtnjuta ett ålderstillägg av 600 kronor, bör förevarande anslag vidare höjas med $\frac{600}{2} = 300$ kronor.

Vidare bör på grund av uppförande å arméförvaltningens stat av en ny för ombudsmannen avsedd tjänst av andra lönegraden under ifrågavarande anslag beräknas ett belopp av $\frac{2 \times 500}{2} = 500$ kronor.

För den å ridskolans stat uppförda redogörarbeställningen bör beräknas ålderstillägg med $\frac{300}{2} = 150$ kronor.

Till följd av de föreslagna ändringarna i staten för artilleriets fabriker och tyganstalter bör beräknas ålderstillägg för 1 tygförvaltare av andra klassen med $\frac{300}{2} = 150$ kronor. Å andra sidan kan anslaget nedsättas med följande belopp nämligen:

för 1 tygförvaltare av första klassen	$\frac{2 \times 500}{2} = 500$ kronor
för 1 tyg- eller fabriksskrivare	$\frac{300}{2} = 150$ »
	eller tillhopa 650 kronor

De föreslagna ändringarna i staten för artilleriets fabriker och tyganstalter medföra således en minskning av anslaget med $(650 - 150) = 500$ kronor.

Vidare har å staten för fortifikationen föreslagits uppförande av 1 vaktmästarbeställning med tre ålderstillägg å 100 kronor. Härav föranledes en ökning av anslaget med $\frac{3 \times 100}{2} = 150$ kronor.

Slutligen har å staten för intendenturkåren uppförts 1 ny förvaltarbeställning. Härav påkallas en ökning av förevarande anslag med $\frac{300}{2} = 150$ kronor.

Anslaget till ålderstillägg skulle alltså behöva ökas med $[(1,150 + 3,000 + 300 + 500 + 150 + 150 + 150) - 500 =]$ 4,900 kronor. [7.]

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg,
 nu kronor 111,700:—
 med » 4,900:—
 till kronor 116,600:—

9. Inkvarteringens ordnande i Stockholm.

Förevarande anslag är i årets riksstat upptaget med 21,450 kronor.

Såsom förut nämnts, bör anslaget fortfarande kvarstå i riksstaten. Vid sådant förhållande och då någon ändring av anslagsbeloppet icke påkallas, torde i riksstaten för år 1920 böra upptagas

Inkvarteringens ordnande i Stockholm, oförändrat ordinarie reservations-
 anslag kronor 21,450:—

10. Extra lönetillägg.

[8.]

För beredande av extra lönetillägg åt vissa betjante, som åtnjuta avlöning från fjärde huvudtiteln medel, är för innevarande år å extra stat anvisat ett förslagsanslag å 205 kronor.

Arméförvaltningen har anmält, att enligt uppgift från intendenturstaben vaktmästaren G. Fallander, vilken åtnjöte lönetillägg med 80 kronor om året från förevarande anslag, komme att avgå under loppet av innevarande år. Det för år 1920 erforderliga anslaget kunde därför minskas med nämnda belopp till 125 kronor.

Arméförvalt-
ningen.

På grund av vad sålunda anmälts och under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anfört i fråga om beredande åt en del av statens tjänstemän och betjante av extra lönetillägg för år 1920, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag angivna grunder, av extra lönetillägg åt vissa betjante, som åtnjuta avlöning från fjärde huvudtiteln medel, å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av 125 kronor.

[9.] 11. **Ökade arvoden åt lärarpersonalen vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.**

Å den för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet fastställda staten äro upptagna 3 förste lärare med dagtraktamente à 4 kronor i högst 140 dagar och arvode om 400 kronor, 5 andre lärare med dagtraktamente à 3 kronor i högst 130 dagar och arvode om 200 kronor samt 5 repetitörer med dagtraktamente à 3 kronor i högst 130 dagar men däremot icke något arvode.

Uti 1917 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t, att arvodena åt förste och andre lärare måtte höjas till 1,000 kronor, respektive 500 kronor, att repetitörer måtte erhålla ett arvode om 200 kronor, samt att ordinarie anslaget till skjutskolan för infanteriet och kavalleriet med anledning därav måtte höjas med 4,300 kronor.

Riksdagen, som icke hade något att erinra mot beloppet och fördelningen av den föreslagna höjningen av lärararvodena, fann sig emellertid icke böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag om beloppets uppförande å ordinarie stat, utan ansåg, att detsamma borde utgå såsom extra anslag till förstärkning av det ordinarie anslaget.

Enahanda anslag har av riksdagen beviljats för år 1919.

Arméförvaltningen. Arméförvaltningen har nu hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte jämväl för år 1920 beviljas ett extra anslag av 4,300 kronor.

Departementschefen. Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra tillstyrka. Med anledning därav, att det ordinarie anslaget till skjutskolan för infanteriet och kavalleriet är avsett att såsom självständigt anslag utgå ur riksstaten, torde nu förevarande anslag böra upptagas under förändrad benämning.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för beredande av *ökade arvoden åt lärarpersonalen vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet* på extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av högst 4,300 kronor.

[10.] 12. **Dagavlönings tillägg åt indelt manskap.**

Till beredande av ersättning åt indelt manskap för den ökade tjänstgöring, som till följd av 1901 års härordning ålagts detsamma, har

riksdagen, på Kungl. Maj:ts förslag, alltsedan år 1902 årligen anvisat ett förslagsanslag på extra stat. Ersättningen har utgått i form av tillägg till dagavlöningen med visst belopp för dag för tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar. Från och med år 1908 har riksdagen medgivit, att dagavlönings tillägget får utgå med 2 kronor till korpral, vice korpral och menig beställningsman samt 2 kronor 10 öre till annan menig för tjänstgöring i nyss angiven egenskap.

[10.]

För ifrågavarande ändamål är i riksstaten för år 1919 upptaget ett belopp av 94,300 kronor.

Att indelt manskap hittills behövt i sådan utsträckning, som skett inkallas till tjänstgöring utöver vanliga repetitionsövningar, har haft sin grund i det synnerligen stora antalet vakanser bland underbefäl, av manskapet. Under de senare åren hava emellertid åtskilliga åtgärder vidtagits för att i möjligaste mån säkerställa underbefälsbehovets fyllande. I den mån man genom dessa åtgärder kan få underbefälsbeställningarna besatta, kommer indelt manskap icke vidare att behöva inkallas för sådan tjänstgöring, varom här är fråga.

Då man emellertid icke kan förvänta, att förenämnda åtgärder omedelbart skola visa sina verkningar, måste man tillsvidare räkna med, att indelt manskap allt fortfarande behöver i viss utsträckning inkallas för tjänstgöring såsom underbefäl, instruktörer eller beställningsmän vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar. Anslag för ifrågavarande ändamål torde därför böra äskas jämväl för år 1920.

Antalet tjänstgöringsdagar av förevarande slag har för år 1919 beräknats förslagsvis till 23,000 dagar för korpraler, vice korpraler och beställningsmän samt till 23,000 dagar för meniga. Med hänsyn till de vid flertalet truppförband förefintliga synnerligen talrika vakanserna torde under år 1920 indelt manskap behöva inkallas till tjänstgöring, varom här är fråga, i lika stor utsträckning som under innevarande år. Det för år 1920 erforderliga anslagsbeloppet torde därför böra beräknas sålunda:

23,000 tjänstgöringsdagar à 2 kronor	kronor 46,000: —
23,000 » à 2 » 10 öre	» 48,300: —
Summa kronor 94,300: —	

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för utbetalande av *tillägg till dagavlöning åt indelt manskap* med 2 kronor till korpral, vice korpral

[10.]

och menig beställningsman samt 2 kronor 10 öre till annan menig för tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av 94,300 kronor.

[11.]

13. Mötesbidrag.

Under de senare åren har å riksstaten varit upptaget ett extra förslagsanslag för tilldelande av mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar. Anslaget utgör för innevarande år 114,615 kronor.

Beträffande anslagets användning har Kungl. Maj:t genom brev den 28 juni 1918 förordnat,

att till de gifta officerare och underofficerare med vederlikar vid Första och Andra livgrenadjärregementena, Södermanlands, Kronobergs och Kalmar regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena, vilka icke äga sitt stadigvarande hemvist vid eller i omedelbar närhet till vederbörligt regementes mötesplats, skall under år 1919 för varje dag, de äro beordrade att för deltagande i bevärningsrekryt-skola, repetitionsövning, reservtruppövning, landstormsövning eller årligen anordnade skolor för utbildning till underbefäl av fast anställt manskap tjänstgöra å mötesplatsen, utgå ett särskilt mötesbidrag med följande belopp, nämligen: till överste, överstelöjtnant, major och kapten med vederlikar 2 kronor samt till löjtnant, underlöjtnant, fanjunkare och sergeant med vederlikar 1 krona 50 öre;

att enahanda bidrag ock skall utgå till gifta officerare och underofficerare med vederlikar vid nämnda regementen, som äga sitt stadigvarande hemvist vid eller i omedelbar närhet till regementets mötesplats, för den tid de äro beordrade att för deltagande i ovan omnämda skolor och övningar tjänstgöra å regementets å annan plats belägna förläggningssort;

att med gift skall likställas den, som varit gift och fortfarande har minderåriga barn hos sig;

att mötesbidrag ock skall enligt ovan angivna grunder under år 1919 utgå till officerare och underofficerare med vederlikar, tillhörande Första eller Andra livgrenadjärregementena, under tjänstgöring vid volontärskolan i Norrköping mellan vinterrekrytsskolorna; samt

att i fråga om åtnjutande och utbetalande av ifrågavarande mötesbidrag skall i tillämpliga delar gälla, vad i reglementet för arméns avlöning under fred stadgas rörande åtnjutande och utbetalande av dagavlöning.

[11.]

Uti underdånig skrivelse den 8 augusti 1918 har chefen för Södermanlands regemente gjort framställning därom, att det till regementets personal av officers och underofficers grad vid viss tjänstgöring utgående mötesbidraget måtte höjas, för gifta regementsofficerare och kaptener från 2 kronor till 4 kronor samt för gifta subalternofficerare och underofficerare från 1 krona 50 öre till 3 kronor. Som motiv för denna anhållan har regementschefen framhållit den oerhörda stegringen i levnadsomkostnaderna under de senaste åren, samt att det vore omöjligt för den gifte att ur kostnaderna för sitt hushåll lösgöra så stor summa per dag, att levnadsomkostnaderna å mötesplatsen, då han vistades där ensam, kunde täckas av sagda lösgjorda summa.

Framställning
av chefen
för Söderman-
lands rege-
mente.

Chefen för fjärde arméfördelningen har tillstyrkt framställningen.

Yttrande av
chefen för
fjärde armé-
fördelningen.

Arméförvaltningen har anmält, att anslag för utbetalande av mötesbidrag syntes bliva erforderligt även för år 1920. Vad anginge antalet truppförband, för vilka anslaget borde beräknas, hade arméförvaltningen hos arméns kasernbyggnadsnämnd inhämtat, att av förenämnda sju regementen kasernetablissemangen för Kronobergs regemente invid Växjö och Kalmar regemente invid Eksjö beräknades bli fullbordade så tidigt, att desamma kunde överlämnas till respektive regementen före utgången av år 1919. Under förutsättning att sistnämnda regementens bevärningsrekrytskolor och regementsövningar sålunda under år 1920 kunde förläggas till respektive Växjö och Eksjö, syntes något mötesbidrag för dessa regementen icke behöva beräknas för år 1920. Därest mötesbidraget även för år 1920 skulle komma att utgå med samma belopp som hittills, skulle därför anslaget kunna minskas med två sjundedelar eller med i runt tal 32,745 kronor och således beräknas till 81,870 kronor.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Såsom förut nämnts, hade emellertid chefen för Södermanlands regemente hemställt, att mötesbidraget måtte höjas för gifta regementsofficerare och kaptener från 2 kronor till 4 kronor och för gifta subalternofficerare och underofficerare från 1 krona 50 öre till 3 kronor. Då mötesbidraget varit avsett att underlätta bärandet av de ekonomiska

- [11.] olägenheter, som tjänstgöringen å regementets vanliga övningsplats medförde för sådana gifta officerare och underofficerare, vilka icke ägde stadigvarande hemvist vid eller i omedelbar närhet av vederbörligt regementets övningsplats, vore det givet, att detta bidrag, vilket avmätts efter förhållanden, som varit gällande före år 1914, icke med hänsyn till sedermera inträffad prisstegring kunde i samma mån, som avsett varit, fylla sitt ändamål. En höjning av mötesbidraget syntes därför otvivelaktigt vara väl motiverad. Arméförvaltningen hade visserligen tagit under överbägande, huruvida icke i stället för mötesbidragets höjning meranämnda bidrag borde upptagas bland de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägg kunde komma att för år 1920 beräknas. Mötesbidraget vore emellertid avsett att ej mindre fylla förberörda ändamål än även samtidigt tjäna till utjämnande av den olikhet i de ekonomiska förhållandena mellan å ena sidan officerare och underofficerare vid kasernerade regementen och å andra sidan dylika befattningshavare vid icke kasernerade regementen, vilken hade sin grund däri, att de vid sistnämnda regementen anställda befattningshavarna bleve ekonomiskt sämre ställda i följd av de särskilda utgifter tjänstgöringen å regementets vanliga övningsplats medförde för dem, som bodde avlägset därifrån. Vid sådant förhållande syntes behöfelig höjning i mötesbidraget böra få utgå utan de inskränkningar, som kunde stipuleras i fråga om krigstidstillägg. I följd härav hade ämbetsverket ansett sig böra föreslå en höjning av mötesbidraget. Beträffande beloppet av denna höjning ansåge arméförvaltningen sig icke kunna förorda en så stor ökning, som chefen för Södermanlands regemente föreslagit. Tydligtvis borde mötesbidragets belopp avmätas med i viss mån tagen hänsyn till prisläget vid den tid, då detsamma utginge. Enär det med någorlunda stor säkerhet kunde antagas, att prisläget 1920 skulle vara högre än vid tidpunkten för nuvarande mötesbidrags bestämmande eller år 1914, men det å andra sidan ej låte sig med någon grad av tillförlitlighet förutsäga, huruvida icke någon nedgång i nuvarande prisläge kunde hava ägt rum före 1920, hade arméförvaltningen ansett sig böra föreslå en höjning med allenast 1 krona av det till envar därtill berättigad för dag utgående mötesbidraget.

I detta sammanhang ville arméförvaltningen erinra om, att Kungl. Maj:t genom brev den 19 juli 1918 medgivit, att två kompanier ur Första och Andra livgrenadjärregementena finge under tiden för vinterrekrytskolorna vara förlagda till Malmen. Då mötesbidrag även härunder borde få utgå och enär denna förläggning kunde antagas fortgå även 1920, syntes en kostnadsökning, som av regementsbefälhavaren

beräknats till 4,372 kronor 50 öre, komma att uppstå. De ökade kostnaderna, som föranleddes dels härav dels ock av den föreslagna höjningen i det till en var därtill berättigad utgående mötesbidraget, torde visserligen komma att uppgå till något högre belopp än det, varmed kostnaderna minskades i följd därav, att utgifter av ifrågavarande slag ej behövde beräknas för de förenämnda två regementen, som förväntades bli kasernerade för år 1920. Då det emellertid visat sig, att de utgifter, som bestredes från detta anslag, under år 1917 med 18,227 kronor understigit anslagsbeloppet, syntes anslaget böra upptagas till oförändrat belopp. [11.]

Beträffande grunderna för anslagets användande erfordrades icke några andra ändringar i vad som genom kungl. brevet den 28 juni 1918 stadgats i fråga om 1919 års anslag än de, som framginge av vad nu anförts.

Då de förhållanden, som tidigare föranlett beviljande av mötesbidrag, torde komma att beträffande vissa truppförband fortfarande äga bestånd under år 1920, synes den enligt förut omförmälda grunder därtill berättigade personalen vid dessa truppförband böra jämväl under nämnda år komma i åtnjutande av dylik förmån. Departements-
chefen.

I fråga om storleken av berörda avlöningsförmån finner jag mig böra biträda vad arméförvaltningen i sådant avseende föreslagit. I överensstämmelse härmed skulle mötesbidrag under år 1920 komma att utgå med följande belopp, nämligen: till överste, överstelöjtnant, major och kapten med vederlikar 3 kronor samt till löjtnant, underlöjtnant, fanjunkare och sergeant med vederlikar 2 kronor 50 öre.

Enligt vad arméförvaltningen meddelat, skulle mötesbidrag för år 1920 icke behöva beräknas för Kronobergs och Kalmar regementen. Detta torde icke heller behöva ske för Norra skånska infanteriregementet, enär kasernetablissemangen jämväl för detta regemente torde kunna tagas i bruk före innevarande års utgång. På grund härav och med hänsyn till vad arméförvaltningen upplyst angående utgifterna under anslaget, torde detsamma kunna för år 1920 nedsättas till i runt tal 80,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för tilldelande av *mötesbidrag* åt vissa officerare och underofficerare jämte vederlikar å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av 80,000 kronor.

[12.] 14. **Provisoriskt avlöningstillägg till officerare m. fl. vid till Boden förlagda truppförband och formationer.**

Allt sedan år 1915 har å riksstaten å extra stat varit uppfört ett förslagsanslag för beredande av provisoriskt avlöningstillägg åt officerare och underofficerare med vederlikar vid till Boden förlagda truppförband och formationer. Anslaget är för innevarande år upptaget med 67,600 kronor.

Beträffande anslagets användning har Kungl. Maj:t genom brev den 28 juni 1918 förordnat, att under år 1919 skall till officerare och underofficerare med vederlikar vid till Boden förlagda truppförband och formationer under tjänstgöring därstädes utgå ett provisoriskt avlöningstillägg, beräknat efter 200 kronor om året för såväl officer som underofficer med vederlikar. I fråga om åtnjutande och utbetalande av detta avlöningstillägg skall i tillämpliga delar gälla, vad i reglementet för arméns avlöning under fred stadgas om åtnjutande och utbetalande av arvode.

Arméförvaltningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anfört, att då de skäl, som legat till grund för anvisande av nämnda avlöningstillägg för år 1919, komme att föreligga även under år 1920, medel för ifrågavarande ändamål borde äskas även för sistnämnda år. Anslaget syntes för år 1920 kunna upptagas till enahanda belopp som för år 1919.

Departements-
chefen.

Under åberopande av vad arméförvaltningen sålunda anfört, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för beredande av *provisoriskt avlöningstillägg åt officerare m. fl. vid till Boden förlagda truppförband och formationer* å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av 67,600 kronor.

[13.] 15. **Tillfällig löneförbättring för viss personal vid armén.**

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beslöt nästlidet års riksdag, att viss personal vid armén skulle under åren 1918 och 1919 komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring enligt vissa av riksdagen godkända grunder.

För bestridande av härmed förenade kostnader anvisade riksdagen dels å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av 4,020,000 kronor, dels ock å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av enahanda belopp. [13.]

I överensstämmelse med riksdagens beslut har den 20 juni 1918 utfärdats kungörelse angående grunder för tillfällig löneförbättring under åren 1918 och 1919 för viss personal vid armén (Svensk författningssamling nr 407).

Jämlikt den 14 juni 1918 givet nådigt bemyndigande hava särskilda sakkunniga tillkallats för att inom lantförsvarsdepartementet biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande definitiv lönereglering för arméns personal. Då förslag härutinnan emellertid icke kan föreläggas innevarande års riksdag, böra medel i stället äskas för beredande av tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén jämväl för år 1920.

Med anledning därav att vissa ändringar uti de av riksdagen godkända grunderna för den tillfälliga löneförbättringen torde behöva vidtagas, men något definitivt förslag härutinnan ännu icke föreligger, är jag icke nu i tillfälle att underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Jag får därför hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående *tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal vid armén*, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1920 beräkna ett förslagsanslag av 4,020,000 kronor.

16. Rekryteringskostnader.

[14.]

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra under förevarande anslag sammanföras följande utgiftsposter, nämligen:

Rekryteringsmedel;
Anställnings- och avskedspremier; samt
Civilanställning.

Rekryteringsmedel.

Under avlöningsanslaget äro för närvarande beräknade dels ordinarie rekryteringskostnader, dels ytterligare rekryteringskostnader.

De ordinarie rekryteringskostnaderna hava alltsedan år 1901 utgått efter 50 kronor för varje nyantagen volontär med en anställningstid av

- [14.] 3 år. I enlighet härmed har riksdagen årligen beviljat 50/3 kronor för varje i staterna uppfört manskapsvolontärnummer. Det sålunda beräknade beloppet ställes till vederbörande truppförbands förfogande för därmed avsett ändamål. För innevarande år uppgå de ordinarie rekryteringskostnaderna till 230,266 kronor 67 öre.

De ytterligare rekryteringskostnaderna, vilka ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter prövning i varje särskilt fall tilldelas de truppförband, som därav kunna vara i behov, hava alltsedan år 1915 varit upptagna med 200,000 kronor.

Någon ändring av nu angivna beräkningsgrunder har icke av riksstats-sakkunniga ifrågasatts och torde icke heller nu böra vidtagas.

Anställnings- och avskedspremier.

Ordinarie förslagsanslaget till anställnings- och avskedspremier är i riksstaten för innevarande år upptaget med 360,600 kronor. Anslaget är avsett för utbetalande av dels anställningspremier till värnpliktiga, som under pågående utbildning taga fast anställning, dels avskedspremier till fast anställt manskap, som vid avgång från tjänsten har en tjänstetid av minst sex år. För det förra ändamålet har jämlikt i 1914 års härordningsproposition närmare angivna grunder beräknats ett belopp av 96,600 kronor. Det för det senare ändamålet erforderliga beloppet har pläгат beräknas i förhållande till sammanlagda antalet fast anställt underbefäl av manskapet (beställningsmän, men ej indelta eller musikunderbefäl inräknade) det år, anslaget avser. Beloppet utgör för innevarande år 264,000 kronor.

Enahanda beräkningsgrunder torde böra tillämpas jämväl för år 1920.

Civilanställning.

Å riksstaten har alltsedan år 1915 varit på extra stat uppfört ett förslagsanslag av 20,000 kronor till underlättande för volontärer, som efter rekapitulation tjänat minst 5 år, att erhålla civilanställning i statens tjänst.

Genom särskilda kungörelser den 19 februari 1915 och den 1 december 1916 har Kungl. Maj:t utfärdat bestämmelser angående beredande av anställning i postverket och vid statens järnvägar för viss personal vid armén, och skola enligt dessa bestämmelser vissa härav föranledda kostnader utgå från förenämnda anslag.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har nu anmält, att utgifter på grund av redan meddelade eller blivande bestämmelser komme att erfordras jämväl un-

der år 1919. På grund härav och då ämbetsverket icke hade att föreslå någon ändring i anslagets storlek, syntes detsamma böra för år 1920 beräknas till enahanda belopp som för år 1919. [14.]

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke någon erinran att fram- Departements-
chefen. ställa.

I detta sammanhang anholder jag att få omnämna, att inom lantförsvarsdepartementet jämlikt den 4 augusti 1916 givit nådigt bemyndigande tillkallade sakkunniga den 31 december 1918 avgivit förslag rörande beredande av civilanställning för f. d. fast anställt manskap vid armén. De åtgärder, som enligt de sakkunnigas förslag syntes böra vidtagas under innevarande och nästkommande år, inskränkte sig till inrättande av en särskild civilanställningskommission, vilken skulle träda i verksamhet den 1 oktober 1919. Övriga i samband med civilanställningsfrågans lösning stående åtgärder syntes däremot icke behöva vidtagas förrän på hösten år 1920. På grund härav erfordrades, utöver det för närvarande utgående anslaget å 20,000 kronor för civilanställning, vilket alltså syntes böra bibehållas, inga andra medelsanvisningar för ifrågavarande ändamål än de, som betingades av förenämnda kommissions inrättande. Kostnaderna för denna beräknades för innevarande år till 3,500 kronor och för år 1920 till 14,000 kronor. Därest lokal för kommissionen icke skulle kunna erhållas inom staten tillhörig byggnad, tillkomme kostnader för hyra, ljus och uppvärmning, beräknade till 2,800 kronor för år.

Då förevarande förslag för närvarande är utställt till yttrande av vederbörande myndigheter, är jag icke nu i tillfälle att närmare uttala mig angående detsamma. Därest förslaget skulle, efter att hava blivit underställt riksdagens prövning, komma till genomförande, synas emellertid några särskilda medel härför icke behöva äskas förrän å 1921 års riksstat. De kostnader, som förslagets genomförande kan komma att medföra, torde nämligen under innevarande år kunna bestridas av medel under Kungl. Maj:ts disposition och under nästkommande år från anslaget till rekryteringskostnader.

I detta sammanhang torde följande böra bringas till riksdagens kännedom.

I och för främjande av manskapsrekryteringen vid armén medgav 1917 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, att från anslaget till avlöning och rekrytering m. m. finge under

- [14.] åren 1917 och 1918 enligt vissa närmare angivna grunder utbetalas rekapitulationspremier till fast anställt manskap vid armén, som tagit eller toge förnyad anställning, ävensom anställningspremier till f. d. fast anställt manskap vid armén, som toge annan fast anställning än som musikvolontär vid samma truppslag, vid vilket vederbörande förut genomgått fullständig soldatutbildning.

Uti den till riksdagen i ämnet avlåtna propositionen (nr 299) anfördes, att kostnaderna för utbetalande av rekapitulations- och anställningspremier beräknats till 175,000 kronor för år. Härtill borde emellertid läggas ett belopp av 75,000 kronor att för särskilda fall stå till Kungl. Maj:ts förfogande. Detta belopp syntes böra tagas i anspråk bland annat för anordnande av sådana utbildningskurser för det fast anställda manskapet, som kunde bereda detta ökad möjlighet att efter avgång från tjänsten erhålla lämplig civilanställning. Ifrågavarande till Kungl. Maj:ts disposition ställda belopp var jämväl avsett att utgå från avlöningsanslaget.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1918 års riksdag lämnat enahanda medgivande till utbetalande under år 1919 av rekapitulations- och anställningspremier från avlöningsanslaget. Uti den i ämnet avlåtna propositionen yttrades icke något angående kostnaderna härför, utan förutsattes dessa komma att uppgå till samma belopp, som tidigare beräknats eller till omkring 250,000 kronor, däri inbegripet 75,000 kronor att för särskilda fall stå till Kungl. Maj:ts disposition.

Uti underdånig skrivelse den 23 oktober 1918 framhöll chefen för andra arméfördelningen att, på grund av anbefallt uppskov med inkallelse av flertalet värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1918, tjänstgöringsförhållandena vid armén komme att under utbildningsåret 1918—1919 till stor utsträckning medgiva, att, jämsides med fortsatt befälsutbildning, utbildningskurser vid truppförbanden anordnades i och för beredande av ökad möjlighet för det fast anställda manskapet att efter avgång ur tjänsten erhålla civil anställning.

Efter det arméförvaltningens civila departement avgivit yttrande i ärendet, medgav Kungl. Maj:t genom brev den 8 november 1918, att dylika frivilliga kurser för fast anställt manskap vid armén finge, på sätt i kommandoväg närmare bestämdes, anordnas under innevarande utbildningsår, ävensom att för bestridandet av de med dessa kurser förenade kostnader finge, mot redovisning, disponeras högst följande belopp, nämligen:

för första arméfördelningen	11,900 kronor	[14.]
» andra	3,570 »	
» tredje	7,140 »	
» fjärde	7,140 »	
» femte	7,140 »	
» sjätte	4,760 »	
» Bodens trupper	1,190 »	
» Gottlands trupper	1,190 »	

att med sammanlagt högst 44,030 kronor gäldas från fjärde huvudtiteln anslag till avlöning och rekrytering m. m.; och skulle arméförvaltningens civila departement äga att, uppå vederbörandes framställning och efter prövning därav, från samma anslag förfoga över ett belopp av högst 970 kronor för eventuellt beredande av tillägg till de sålunda fördelade beloppen, därvid i första hand borde tillgodoses framställningar från chefen för andra arméfördelningen, kommandanten i Boden samt militärbefälhavaren på Gottland.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag nu anført, har jag låtit verkställa beräkning av anslaget till rekryteringskostnader (se Bil. 88). Denna beräkning slutar å 810,950 kronor.

I överensstämmelse med riksstatssakkunnigas förslag bör ifrågasvarande anslag i riksstaten uppföras såsom reservationsanslag.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Rekryteringskostnader, reservationsanslag»,

dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp av 810,950 kronor.

17. Arméns reservstater.

[15.]

Ifrågasvarande anslag, vilket i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag fortfarande bör bibehållas i riksstaten, är avsett för bestridande av kostnaderna för de båda under uppsättning varande reservstaterna för arméns officerare och underofficerare samt för fältläkarkåren.

- [15.] Den för innevarande år fastställda *staten för officerare och underofficerare å reservstat* upptager 1 generalsperson, 6 överstar, därav 2 i högre och 4 i lägre löneklassen, 23 majorer, 92 kompaniofficerare, därav 20 i högsta, 34 i mellersta och 38 i lägsta löneklassen, samt 96 underofficerare, därav 44 i högre och 52 i lägre löneklassen.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen skola för år 1920 å *staten* tillkomma 1 generalsperson, 1 överste i lägre löneklassen, 6 majorer, 22 kompaniofficerare, därav 4 i högsta, 8 i mellersta och 10 i lägsta löneklassen, samt 24 underofficerare, därav 11 i högre och 13 i lägre löneklassen.

I enlighet härmed har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för officerare och underofficerare å reservstat vid armén år 1920 (se Bil. 89), och slutar denna å 415,000 kronor.

Enligt gällande bestämmelser skall personal å reservstat under tjänstgöring åtnjuta dagavlöning, dagtraktamente och annan tillfällig avlöning enligt de för personal å aktiv stat gällande föreskrifter ävensom rese- och traktamentsersättning för resor till och från tjänstgöringsorten. Med hänsyn därtill, att tjänstgöringsskyldigheten är bestämd, icke till viss tid för varje år, utan till ett visst antal dagar under loppet av en 2-års eller 3-årsperiod av tjänstetiden, kan uppenbarligen icke bestämt angivas, huru mycket som för ifrågavarande ändamål för varje år erfordras, utan kunna dessa poster endast förslagsvis beräknas. Med tillämpning av de grunder, som följts uti de för riksdagen hittills framlagda kostnadsberäkningarna, skulle under år 1920 erfordras

till dagavlöning, förslagsvis	kronor 22,113: —
» rese- och traktamentsersättning, förslagsvis	» 9,104: —

Staten för fältläkarkårens reservstat upptager för innevarande år 2 fältläkare, 9 regementsläkare och 5 bataljonsläkare.

Enligt de fastställda övergångsplanerna skola för år 1920 tillkomma 3 regementsläkare och 1 bataljonsläkare.

I överensstämmelse härmed har jag låtit uppgöra förslag till stat för fältläkarkårens reservstat år 1920 (se Bil. 90), slutande å ett belopp av 58,200 kronor.

Med tillämpning av förut nämnda grunder skulle därjämte erfordras till dagavlöning, förslagsvis	kronor 2,630: —
» rese- och traktamentsersättning	» 678: —

[15.]

I anslutning till vad nu anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av kostnaderna för arméns reservstater år 1920 (se Bil. 91), och slutar denna å ett belopp av 507,725 kronor.

Motsvarande beräkning för år 1919 slutade å 406,401 kronor. Då emellertid icke samtliga nytillkomna beställningar kunde beräknas bliva besatta redan från och med årets början och med hänsyn tagen till under året eventuellt inträffande vakanser, ansågs nämnda belopp kunna nedsättas med ett, för anslaget avjämnande, till 39,901 kronor beräknat belopp. I enlighet härmed upptogs anslaget i riksstaten endast med 366,500 kronor.

Av nyss angivna skäl torde de för år 1920 beräknade utgifterna kunna nedsättas med ett, för anslaget avjämnande, till 45,725 kronor beräknat belopp. I enlighet härmed skulle anslaget upptagas med 462,000 kronor.

I och med uppförande å staterna av förutnämnda nya beställningar kommer den av 1914 års senare riksdag beslutade första uppsättningen av arméns reservstater att vara fullt genomförd.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av bifogade förslag till stater för officerare och underofficerare å reservstat vid armén samt för fältläkarkårens reservstat (se Bil. 89 och 90), öka ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater,

nu	kronor 366,500: —
med	» 95,500: —
till	kronor 462,000: —

18. Arméns personal över stat.

[16.]

Förevarande anslag var vid tiden för antagandet av 1914 års härordning i riksstaten uppfört med 120,000 kronor.

Med anledning av den utveckling av reservofficersinstitutionen, som enligt den nya härordningen skulle äga rum, upptogs anslaget uti de för 1914 års senare riksdag framlagda beräkningarna av lantförsvarets årliga kostnader efter genomförd härordning till 240,000 kronor. Med detta belopp blev anslaget också från och med år 1918 uppfört i riksstaten.

- [16.] Uti anslaget torde nu vissa ändringar böra vidtagas dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag, dels på grund av arméförvaltningens därom gjorda framställning.

Riksstatssakkunnigas förslag.

Med undantag av läkare och veterinärer i reserven, vilka icke innehava fyllnadspension, vid tjänstgöring tillkommande särskilda traktamenten ävensom till reservpersonalen utgående rese- och traktamentsersättning för inställelse till eller hemfärd från skola eller övning, vilka utgifter bestridas av reseanslaget, utgår från förevarande anslag all arméns personal över stat tillkommande såväl avlöning som annan ersättning.

För att ifrågavarande anslag må komma att ännu närmare, än för närvarande äger rum, omfatta alla kostnader under vanliga fredsförhållanden för personalen över stat, böra, i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag, under detsamma hädanefter jämväl inräknas dels nyss omförmälda särskilda traktamenten till läkare och veterinärer i reserven, dels ock ersättning till personalen för resor vid inställelse till eller avgång ur tjänstgöring. Ifrågavarande utgifter hava beräknats till i medeltal 31,411 kronor för år. Detta belopp bör alltså utbrytas ur anslaget till *rese- och traktamentspenningar* och upptagas under förevarande anslag.

Från anslaget skulle alltså hädanefter bestridas

dels samtliga jämlikt kungl. förordningen den 15 november 1912 angående arméns reserver av befäl och civilmilitär personal utgående ersättningsbelopp till denna personal för fullgörande av den tjänstgöring, som enligt nämnda kungörelse åligger personalen, dock med undantag av den avlöning, som tillkommer densamma under sådan tjänstgöring, som är hänförlig till mobilisering och krig samt övningar för utrönande av härens krigsberedskap och med beväringens andra uppbåd eller landstormen,

dels samma personal jämlikt förutnämnda kungörelse tillkommande ekiperingshjälp,

dels ock dagavlöning, eventuellt även furageersättning samt tillfällig avlöning, till officer, underofficer eller civilmilitär, som erhållit avsked med tillstånd att såsom lönlös kvarstå i regemente eller kår, under tjänstgöring jämlikt kungl. förordningen den 5 november 1915 angående arméns övertaliga personal.

Anslagsbehovet för år 1920.

[16.]

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har anmält, att på grund av den utvidgning av reservofficersinstitutionen, som genomförandet av 1914 års härordning medfört, samt de i samband härmed stående upprepade ökningar av antalet till officerare i reserven befordrade elever från krigsskolans reservofficerskurser de utgifter, som bestredes från förevarande anslag, nämligen ekiperingshjälp, ersättning för vederbörande reservbefäl författningsenligt åliggande tjänstgöring samt pension, under senare åren betydligt överstigit 240,000 kronor. Nettoutgifterna hade utgjort:

år 1916	kronor 380,059: 79
» 1917	» 330,414: 04
samt under första halvåret 1918	» 172,479: 50

Då de verkliga utgifterna sålunda visat sig uppgå till väsentligt högre summa än nuvarande anslagsbeloppet, 240,000 kronor, borde anslaget höjas för att bättre motsvara dessa utgifter; och syntes höjningen med hänsyn till utgifternas storlek under de senare åren ej böra sättas lägre än till 90,000 kronor, vilket belopp i det närmaste motsvarade den brist, som skulle hava uppstått för år 1917, om anslaget redan då varit uppfört med 240,000 kronor.

Arméförvaltningen ansåge sig i detta sammanhang böra erinra därom, att ämbetsverkets civila departement den 26 augusti 1918 anbefallts att avgiva utlåtande över ett inom lantförsvarsdepartementet utarbetat förslag till ny reservbefälsförordning. Genomförandet av detta förslag skulle medföra behov av ytterligare höjning av förevarande anslag. Då utredning påginge rörande storleken av den sålunda behövliga ökningen, kunde beloppet därav ännu icke uppgivas.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att anslaget till arméns personal över stat måtte höjas med 90,000 kronor.

Departements-
chefen.

Då det ur statsregleringssynpunkt givetvis är av vikt, att förslagsanslagen i riksstaten upptagas med belopp, som i möjligaste mån motsvara de verkliga utgifterna, finner jag mig böra tillstyrka, att anslaget från och med år 1920 höjes med i runt tal 90,000 kronor.

Såsom arméförvaltningen erinrat, föreligger ett inom lantförsvarsdepartementet utarbetat förslag till ny reservbefälsförordning. Enligt nämnda förslag skulle, bland annat, en omläggning ske av reservpersonalens tjänstgöringsförhållanden ävensom en reglering av nämnda personal tillkommande ekonomiska förmåner äga rum. Härav föranledas

- [16.] givetvis ökade utgifter. Uti underdånigt utlåtande den 18 oktober 1918 har arméförvaltningen meddelat, att därest de föreslagna bestämmelserna komme att i huvudsak fastställas, anslaget till arméns personal över stat skulle behöva höjas till i runt tal 455,000 kronor. Då jag emellertid ännu icke varit i tillfälle att bilda mig ett bestämt omdöme om det sålunda framställda förslaget, anser jag mig icke för närvarande kunna därom göra något vidare uttalande.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle anslaget till arméns personal över stat för år 1920 ökas med tillhoppa (31,411 + 90,000 =) 121,411 kronor. Medelsbehovet för nämnda år skulle alltså utgöra (240,000 + 121,411 =) 361,411 kronor. Detta belopp torde i riksstaten kunna jämnas till 360,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till arméns personal över stat,

nu	kronor 240,000: —
med	» 120,000: —
till	kronor 360,000: —

[17.]

19. Rese- och traktamentspenningar.

Riksstatssakkunnigas förslag.

De å riksstaten under de särskilda huvudtitlarna uppförda anslagen till rese- och traktamentspenningar voro ursprungligen avsedda för ersättande av dylika kostnader vid vissa extra förrättningar såsom mönstringar, inspektioner, inventeringar, värderingar, syner och ekonomiska besiktningar, lantmäteri- och avvitringsförrättningar, skogs- och jordrannsakingar, rättegångar och krigsrättssammanträden, där dessa kostnader författningsenligt skulle gäldas av kronan.

Från det under fjärde huvudtiteln uppförda anslaget till rese- och traktamentspenningar bestridas emellertid för närvarande icke blott utgifter av nyssnämnda slag utan jämväl utgifter, som närmast äro att hänföra till avlöning samt till kostnader för personals förflyttning för tjänstgöring å annan ort än den förutvarande, för undervisning och

för övningar m. m. I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra dessa utgifter utbrytas från anslaget till rese- och traktamentspenningar samt för ändamålet erforderliga belopp upptagas under de anslag, som närmast äro avsedda för dylika kostnader.

Enligt en av riksstatssakkunniga med ledning av inom arméförvaltningen tillgängliga statistiska siffror uppgjord beräkning låter anslaget till rese- och traktamentspenningar, i årets riksstat upptaget med 220,000 kronor, fördela sig på följande poster:

Lantförsvaret tillhörande personer för extra förrättningar	kronor	69,510: —
Intendents- och förvaltaraspiranter under tjänstgöring vid intendenturkåren efter avlagd godkänd examen för transport till nämnda kår	»	12,991: —
Fältläkarstipendiater, vilka icke tillhöra reserven	»	19,488: —
Läkare och veterinärer, som icke tillhöra armén, men tillfälligtvis tagas i anspråk för densamma	»	2,200: —
Lärare och elever för kommenderingar till gymnastiska centralinstitutet m. m.	»	56,880: —
Arméns reservpersonal och personal över stat	»	31,411: —
Officerare med vederlikar vid omplacering eller transport	»	9,766: —
Artilleristabsofficerare, bataljonsläkare vid fältläkar- kåren m. fl.	»	12,754: —
Officerare och underofficerare, kommenderade för utbildning av värnpliktiga (kommissarie-, krigs- kassörs- och velocipedordonnanssskolor)	»	5,000: —
Summa kronor		220,000: —

Samtliga förenämnda poster, med undantag av den första, böra utbrytas från reseanslaget.

Av det till ersättning åt intendents- och förvaltaraspiranter beräknade beloppet, 12,991 kronor, böra sålunda, enligt vad redan förut nämnts, 11,491 kronor, motsvarande de under själva tjänstgöringen utgående dagtraktamentena, uppföras å den under *avlöningsanslaget* upptagna staten för intendenturkåren. Återstoden, eller 1,500 kronor, motsvarande de egentliga rese- och traktamentskostnaderna, bör däremot överföras till ett för gäldande av arméns personals resekostnader vid förflyttning mellan olika tjänstgöringsstationer avsett nytt anslag, benämnt *flyttningserättning*.

[17.] Av det till ersättning åt fältläkarstipendiater beräknade beloppet, 19,488 kronor, bör den del, som motsvarar de under tjänstgöringen utgående dagarvodena, eller 17,280 kronor, enligt vad förut nämnts, uppföras å den under *avlöningsanslaget* upptagna staten för bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater. Återstoden bör fördelas med 1,100 kronor å det nya anslaget till *truppförbandens övningar* och med 1,108 kronor å anslaget till *fält- och fälttjänstövningar*.

Posten till ersättning åt läkare och veterinärer, som icke tillhöra armén, 2,200 kronor, bör jämväl fördelas mellan sistnämnda båda anslag, nämligen med 2,000 kronor på anslaget till *truppförbandens övningar* och med 200 kronor på anslaget till *fält- och fälttjänstövningar*.

Av det till ersättning åt lärare och elever för kommenderingar till gymnastiska centralinstitutet m. m. beräknade beloppet, 56,880 kronor, bör huvuddelen, eller 52,080 kronor, överföras till det nya anslaget till *undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser* samt återstoden, eller 4,800 kronor, till anslaget till *truppförbandens övningar*.

Den för ersättning till arméns reservpersonal och personal över stat beräknade posten, 31,411 kronor, bör, såsom redan förut nämnts, överföras till anslaget till *arméns personal över stat*.

Det för ersättning till officerare med vederlikar vid omplacering eller transport beräknade beloppet, 9,766 kronor, bör i sin helhet upptagas under det nya anslaget till *flyttningersättning*.

Av posten till ersättning åt artilleristabsofficerare, bataljonsläkare vid fältläkarkåren m. fl., 12,754 kronor, böra 6,924 kronor överföras till anslaget till *truppförbandens övningar* och återstoden eller 5,830 kronor till anslaget till *fält- och fälttjänstövningar*.

Slutligen bör det till ersättning åt officerare och underofficerare, kommenderade för utbildning av värnpliktiga, beräknade beloppet, 5,000 kronor, i sin helhet överföras till anslaget till *truppförbandens övningar*.

Från reseanslaget skulle alltså överföras		
till avlöningsanslaget (11,491 + 17,280 =)	kronor	28,771: —
» anslaget till arméns personal över stat	»	31,411: —
» » » flyttningersättning (1,500 + 9,766 =)	»	11,266: —
» undervisningsanslaget	»	52,080: —
» anslaget till truppförbandens övningar (1,100 + 2,000 + 4,800 + 6,924 + 5,000 =)	»	19,824: —
» fält- och fälttjänstövningsanslaget (1,108 + 200 + 5,830 =)	»	7,138: —

eller tillhopa kronor 150,490: —

[17.]

Å anslaget skulle således återstå endast den för »extra förrättningar» beräknade posten om 69,510 kronor. Emellertid finnas medel till gottgörelse för dylika förrättningar med därtill hörande resor uppförda även under andra av fjärde huvudtitelns anslag än reseanslaget. Från anslagen till *generalstabens övningar, expenser m. m., till landstormen och till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel* bestridas nämligen en del rese- och traktamentskostnader, vilka synas vara av sådan natur, att de böra gäldas från reseanslaget. De utgå för generalstabspersonalens tjänsteresor, vapenofficers och gevärshantverkares resor till landstormsförråd för besiktningar, eventuellt reparation av landstormens gevärspersedlar, samt artilleriofficerares resor för s. k. överbesiktningar av truppförbandens artilleripjäser och handvapen. De belopp, som motsvara medeltalet av nyssberörda resekostnader, böra därför överföras från förenämnda tre anslag till reseanslaget. Dessa belopp utgöra

för generalstabspersonalens tjänsteresor	kronor 1,975: —
» besiktning m. m. av landstormens gevärspersedlar	» 1,860: —
» s. k. överbesiktningar av truppförbandens artilleripjäser och handvapen (beräknad under Tit. I och II av vapenanslaget)	» 4,000: —
eller tillhopa kronor 7,835: —	

Beräknat enligt nu angivna grunder skulle reseanslaget alltså för innevarande år utgöra $(69,510 + 7,835 =) 77,345$ kronor.

Anslagsbehovet för år 1920.

På grund av därom gjorda framställningar torde förenämnda för innevarande år beräknade belopp, 77,345 kronor, böra undergå vissa höjningar.

Såsom nyss nämnts, utgör det för bestridande av generalstabspersonalens tjänsteresor beräknade beloppet 1,975 kronor. I enlighet med vad jag förut anfört vid behandling av frågan angående medelsbehovet för generalstabens övningar, expenser m. m., bör emellertid nämnda belopp från och med år 1920 höjas till 3,475 kronor. Förutnämnda under anslaget till rese- och traktamentspenningar för innevarande år beräknade belopp bör alltså ökas med $(3,475 - 1,975 =) 1,500$ kronor.

Generalstabens tjänsteresor.

[17.]
Inskrivningsbefälhavares m. fl:s inspektionsresor inom landstomsområdena.

I anslaget till landstormen ingår för närvarande en post om 24,350 kronor, avsedd till bestridande av utgifter för de av landstomsområdesbefälhavarna företagna resor inom vederbörliga områden i och för utövande av deras åligganden med hänsyn till främjande av landstormsmännens och övriga värnpliktigas deltagande i frivilliga övningar m. m. Denna anslagspost är uppdelad i för de särskilda arméfördelningarna bestämda belopp, som stå till vederbörande arméfördelningschefs förfogande och av honom i mån av behov och mot redovisningsskyldighet fördelas mellan landstomsområdena under iakttagande, att sammanlagda beloppet av rese- och traktamentskostnaderna under ett år inom samma område endast undantagsvis må överstiga 250 kronor.

Arméförvaltningen.

Arméförvaltningen har nu föreslagit, att under anslaget till landstormen måtte beräknas en ny utgiftspost, nämligen för inskrivningsbefälhavares, landstomsbefäls och regementsintendenters m. fl. resor inom landstomsområdena för inspektion av förråd samt i andra förvaltningsärenden.

Ifrågavarande nya reseanslag vore avsett för ett annat ändamål än det, för vilket förutnämnda under landstormsanslaget redan upptagna post om 24,350 kronor vore avsedd. I den mån landstormsförråden bleve allt mera omfattande, erfordrades tätare inspektioner. Därjämte måste resor företagas av vederbörande regementsintendent för att utöva kontroll över vårderna av intendenturmaterielen och av kasernofficeren för att tillse förrådsbyggnaderna o. s. v. Utgifterna härför hade hittills bestritts av reseanslaget, men syntes hädanefter böra utgå av landstormsanslaget. Enligt en på grundval av från vederbörande arméfördelningschefer infordrade uppgifter verkställd beräkning skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 24,750 kronor.

Departementschefen.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag skall anslaget till landstormen utgå ur riksstaten och fördelas på åtskilliga andra anslag under huvudtiteln. Vid sådant förhållande böra givetvis kostnaderna för inskrivningsbefälhavares, landstomsbefäls och regementsintendenters m. fl. inspektionsresor fortfarande såsom hittills betridas från anslaget till rese- och traktamentspenningar.

Vad kostnaderna för ifrågavarande inspektionsresor angår, hava dessa av arméförvaltningen beräknats hädanefter komma att draga en årlig kostnad av 24,750 kronor, innebärande, enligt vad jag inhämtat, en icke oväsentlig ökning av de för dylika resor för närvarande utgående kostnaderna. Med hänsyn till den ökning reseanslaget, enligt

vad jag strax får tillfälle att omnämna, bör undergå från och med år 1920, torde emellertid för närvarande icke några särskilda medel böra beräknas för det ändamål, varom här är fråga.

Arméförvaltningen har anmält, att reseanslaget under de senare åren betydligt överskridits. En ökning av detsamma syntes därför erforderlig, för att detsamma måtte kunna närmelsevis motsvara de verkliga kostnaderna. Med en försiktig avvägning av det belopp, som med hänsyn därtill borde tillkomma, syntes anslaget, som för år 1919 utginge med 220,000 kronor, lämpligen kunna för år 1920 bestämmas till 275,000 kronor.

Ökning på grund av anslagets överskridande.
Arméförvaltningen.

Enligt vad jag inhämtat, hava utgifterna under reseanslaget under de senare åren uppgått till följande belopp, nämligen Departementschefen.

år 1913	kronor 216,672: 95
» 1914	» 250,257: 21
» 1915	» 306,839: 42
» 1916	» 379,107: 94
» 1917	» 417,084: 89

Av de 220,000 kronor, varmed anslaget är upptaget i riksstaten för innevarande år, skola, enligt vad förut nämnts, tillhopa 150,490 kronor överföras till vissa andra anslag. Det sålunda överförda beloppet är beräknat med hänsyn till de verkliga kostnaderna. För bestridande av kostnaderna för extra förrättningar skulle å anslaget kvarstå ett belopp av 69,510 kronor, vilket emellertid högst avsevärt understiger det belopp, vartill dessa kostnader i verkligheten visat sig uppgå. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att anslaget i enlighet med arméförvaltningens förslag från och med år 1920 höjes med 55,000 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle medelsbehovet under anslaget till rese- och traktamentspenningar för år 1920 utgöra tillhopa (77,345 + 1,500 + 55,000 =) 133,845 kronor. Detta belopp torde i riksstaten böra avjämnas till 134,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att minska ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar,	
nu	kronor 220,000: —
med	» 86,000: —
till	kronor 134,000: —

[18.]

20. Höjning av dagtraktamentena.

Med anledning av den rådande dyrtiden medgav nästlidet års riksdag, att de enligt resereglementet samt reglementet för arméns avlöning under fred utgående dagtraktamentena finge tillsvidare höjas med vissa närmare angivna belopp.

För bestridande av härav föranledda kostnader anvisade riksdagen å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 250,000 kronor.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att då erfarenhet, i vad mån det sålunda beviljade anslaget kunde komma att tagas i anspråk, givetvis ännu icke kunnat vinnas, för ifrågavarande ändamål måtte för år 1920 anvisas enahanda belopp som för innevarande år eller 250,000 kronor.

Departements-
chefen.

Då man torde få räkna med, att de förhållanden, som föranlett den av nästlidet års riksdag medgivna provisoriska höjningen av dagtraktamentena, komma att fortfara jämväl under år 1920, har jag icke någon erinran att framställa mot vad arméförvaltningen i förevarande hänseende föreslagit. Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnaderna för den av 1918 års riksdag beslutade tillfälliga *höjning* av de enligt resereglementet samt reglementet för arméns avlöning under fred utgående *dagtraktamentena* å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av 250,000 kronor.

[19.]

21. Flyttningsersättning.

I enlighet med gällande bestämmelser utgår flyttningshjälp åt militär och civilmilitär personal under förutsättning, att personalens förflyttning icke förorsakats av den flyttandes befordran till högre tjänst eller av en förändring i vederbörande truppförbands förläggningssort. Den flyttningshjälp, som utgår, utgöres enligt kungl. kungörelsen den 11 mars 1910 angående bestämmelser rörande flyttningshjälp åt personal vid armén dels av ersättning för resor, som företagas av den

flyttandes hustru, barn och tjänstefolk, dels av gottgörelse för transport [19.] samt in- och uppackning av flyttsaker.

För bestridande av härmed förenade kostnader finnes i riksstaten uppfört ett särskilt ordinarie förslagsanslag till flyttningshjälp om 12,000 kronor.

Kostnader för den förflyttade personalens egna resor gäldas för närvarande från anslaget till rese- och traktamentspenningar.

Riksstatssakkunnigas förslag.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör i riksstaten uppföras ett nytt anslag, benämnt »Flyttningsersättning», avsett att omfatta alla nu utgående kostnader för militär och civilmilitär personals förflyttning till annan ort för tjänstgöring i särskild befattning, såsom adjutant vid fördelnings- m. fl. staber m. m., för omplacering från en tjänstgöringsort till en annan av fortifikationsofficerare, intendentur- och tygstatspersonal samt för omplacering av personal mellan vissa regementens olika förläggningssorter.

Till detta nya anslag böra först och främst från anslaget till *rese- och traktamentspenningar* överföras kostnaderna för den förflyttade personalens egna resor. Dessa kostnader böra, såsom redan i det föregående omnämnts, beräknas till i medeltal för år 11,266 kronor.

Vidare bör till det nya anslaget överflyttas det nuvarande anslaget till *flyttningshjälp* om 12,000 kronor.

Beräknat enligt nu angivna grunder skulle anslaget till flyttningsersättning för innevarande år alltså upptagas med $(11,266 + 12,000 =)$ 23,266 kronor.

Då samtliga i anslaget ingående medel nu utgå från förslagsanslag, bör jämväl det nya anslaget erhålla karaktär av förslagsanslag.

Anslagsbehovet för år 1920.

Enligt nuvarande bestämmelser utgår flyttningshjälp huvudsakligen till personal, som, utan att vinna befordran, för längre tid tvångsvis förflyttas från ort till annan, t. ex. officerare vid generalstaben och fortifikationen, personal vid intendenturkåren m. fl. Vid tillämpning av 1914 års beslut om ny härordning har det emellertid, såsom jag i mitt till statsrådsprotokollet den 19 april 1918 avgivna yttrande vid anmälan av frågan rörande tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén närmare framhöll, befunnits nödvändigt att i ytterligare vissa fall medgiva utbetalande av flyttningshjälp, exempelvis då regementschef transporteras till annat regemente för att kunna mottaga

- [19.] uppdrag såsom brigadchef eller vid mera kostsamma förflyttningar till övre Norrland. Då otvivelaktigt dylika fall kunde förekomma även i fortsättningen, syntes det mig lämpligt att, intill dess frågan om flyttningshjälp kunde bliva mera slutgiltigt ordnad, på Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall finge bero, huruvida sådana omständigheter föreläge, att flyttningshjälp borde beredas vederbörande beställningshavare. Särskilt under nuvarande förhållanden, då i sammanhang med den allmänna prisstegringen även kostnaderna för flyttningar i hög grad ökats, syntes det vara nödvändigt att i något större utsträckning, än hittills pläгат ske, bereda ersättning för utgifter av ifrågarörande slag.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har nu anført, att då, i enlighet med nyssnämnda uttalande, flyttningshjälp syntes komma att utbetalas i större utsträckning än hittills, en höjning av det härför erforderliga anslagsbeloppet borde ske. Jämväl den personalökning, som genomförandet av 1914 års försvarsbeslut medförde, gjorde det behövt att något öka anslaget. De verkliga utgifterna, som bestritts av anslaget till flyttningshjälp, hade för åren 1914—1917 — angivet i jämna krontal — utgjort:

för år 1914	kronor 16,003: —
» » 1915	» 37,799: —
» » 1916	» 27,123: —
» » 1917	» 57,314: —

Stegringen i utgifterna för flyttningshjälp på senare tid hade otvivelaktigt sin huvudsakliga orsak i dyrtiden med därav föranledda stegrade kostnader, framför allt på biljetter och transport av flyttsaker. Då det icke låte sig på förhand med någon grad av säkerhet förutse, huru prisläget kunde komma att gestalta sig för framtiden, syntes anslagshöjningen icke böra sättas högre än vad som under normala förhållanden skulle hava kräfts för ändamålet. Arméförvaltningen ansågo sig därför böra för närvarande stanna vid att föreslå, att det för ändamålet erforderliga beloppet höjdes med 8,000 kronor eller från 12,000 kronor till 20,000 kronor.

Departementa-
chefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen upplyst rörande de från nuvarande anslaget till flyttningshjälp utgående utgifterna, finner jag mig böra tillstyrka, att för ifrågavarande ändamål beräknas ett ytterligare belopp av 8,000 kronor.

[19.]

Uti särskilda till Kungl. Maj:ts prövning överlämnade framställningar har emellertid fråga väckts om ändring av de i kungörelsen den 11 mars 1910 angående bestämmelser rörande flyttningshjälp åt personal vid armén fastställda grunder för beräkning av de ersättningsbelopp, som för olika kostnader må utgå, då flyttningshjälp tillerkännes personal vid armén. I anledning härav och närmast på grund av ett utav marinförvaltningen den 6 juni 1918 avgivet förslag i ämnet, hava arméns och marinens avlöningssakkunniga den 10 oktober 1918 anbefallts att, därest ändrade grunder m. m. beträffande flyttningshjälp åt personal vid armén funnes påkallade, inkomma med utredning och förslag i ämnet i så god tid, att frågan hunne föreläggas 1919 års riksdag.

De sakkunniga hava nu under hand meddelat, att de under den närmaste tiden komma att till Kungl. Maj:t ingiva förslag till ändrade grunder för beräkning av flyttningshjälp för personal vid armén och marinen, vilket kommer att föranleda vissa ökade utgifter under ifrågasvarande anslag. Enligt approximativa beräkningar kan vid förslaget bifallande denna kostnadsökning beräknas uppgå till omkring 15,000 kronor årligen.

Det för innevarande år under anslaget till flyttningssersättning beräknade beloppet torde alltså böra höjas med $(8,000 + 15,000 =)$ 23,000 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle under det nya anslaget till flyttningssersättning alltså erfordras en medelsanvisning av $(23,266 + 23,000 =)$ 46,266 kronor. Detta belopp torde i riksstaten böra avjämnas till 46,500 kronor.

Jag får således hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Flyttningssersättning, förslagsanslag»,
dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp av 46,500 kronor.

22. Resestipendier.

[20.]

Riksstatssakkunnigas förslag.

Uti riksstaten finnas för närvarande uppförda tre särskilda anslag för resestipendier, nämligen

[20.]	åt artilleri- och ingenjööfficerare	kronor	7,000: —
	» officerare vid infanteriet, kavalleriet, trängen och intendenturkåren	»	15,000: —
	» militärläkare	»	2,000: —

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra ifrågavarande tre anslag, tillhopa 24,000 kronor, sammanföras till ett nytt anslag, benämnt resestipendier.

Till detta anslag bör jämväl, såsom förut nämnts, överföras ett uti det nuvarande anslaget till *generalstabens övningar, expenser m. m.* ingående, till i medeltal 1,000 kronor beräknat belopp för resestipendier åt generalstaben.

Beräknat enligt nu angivna grunder skulle anslaget till resestipendier för innevarande år alltså utgöra (24,000 + 1,000 =) 25,000 kronor.

Då samtliga till det nya anslaget överförda medel äro hämtade ur reservationsanslag, bör detsamma i riksstaten upptagas såsom sådant.

För anslagets användande bör av Kungl. Maj:t fastställas särskild stat, varav framgår, att de under anslaget beräknade posterna endast få användas för därmed avsett ändamål.

Anslagsbehovet för år 1920.

Rese-
stipendier
åt militär-
läkare.

Såsom nyss nämnts, utgår det nuvarande anslaget till resestipendier åt militärläkare med 2,000 kronor. Detta belopp har stått oförändrat alltsedan år 1845.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har nu anfört, att förenämnda anslag redan före den inträdda allmänna prisstegringen icke varit tillräckligt för att utan medförande av större eller mindre personliga omkostnader för stipendiaterna själva sätta dessa i stånd att under tillräckligt lång tid å avsedd utrikes ort ägna sig åt fruktbringande studier. På grund av såväl levnadsomkostnadernas som biljettprisernas stora stegring under senare år hade anslaget i ännu högre grad blivit till sitt belopp otillräckligt för att kunna motsvara sitt ursprungliga ändamål.

Det syntes emellertid vara med statsmakternas intresse förenligt att genom en förhöjning av detta anslag sätta kompetenta krafter inom arméns läkarkår i tillfälle att även framdeles idka vetenskapliga studier i utlandet och därmed åt arméns sjukvårdsväsende tillföra nya erfarenheter och rön från militärmedicinens område. För att detta skulle kunna ske, måste dock anslaget väsentligt höjas, i första hand fördubblas.

Arméförvaltningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att öka förevarande anslag från 2,000 kronor till 4,000 kronor.

[20.]

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört och i betraktande av den långa tid, som förflutit sedan det nuvarande anslagsbeloppet till siffran bestämdes, finner jag mig böra tillstyrka arméförvaltningens i förevarande hänseende framställda förslag.

Departements-
chefen.

För närvarande finnas icke några särskilda medel å riksstaten beräknade för beredande av resestipendier åt militärveterinärer. I de fall, då dylika stipendier utdelats, hava dessa anvisats från under Kungl. Maj:ts disposition stående medel.

Rese-
stipendier
åt militär-
veterinärer.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om anvisande å riksstaten av särskilda medel för resestipendier åt militärveterinärer. På grund av de allt större krav, som ställdes på militärveterinärernas yrkesskicklighet, hade dessa, likaväl som officerare och militärläkare, behov av utbildning inom sin vetenskap genom studier i utlandet. Sjukvårdsstyrelsen hade icke heller underlåtit att framhålla detta behov, och på grund härav hade i några fall resestipendier tilldelats militärveterinärer. Men för att kunna ordna och planlägga dylika studier, vore det nödvändigt att årligen hava tillgång till ett bestämt belopp, vilket tillsvarende borde utgå med 1,500 kronor.

Arméförvalt-
ningen.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att till resestipendier åt militärveterinärer måtte beviljas ett årligt belopp av 1,500 kronor.

Då även jag anser det vara av betydelse, att militärveterinärerna sättas i tillfälle att genom studieresor i utlandet ytterligare utbilda sig inom sin vetenskap, finner jag mig böra tillstyrka vad arméförvaltningen i förevarande hänseende föreslagit.

Departements-
chefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle det nya anslaget till resestipendier beräknas sålunda:

Resestipendier åt generalstabsofficerare	kronor	1,000: —
» » officerare vid infanteriet, kavalleriet, trängen och intendenturkåren ..	»	15,000: —
» » artilleri- och ingenjööfficerare	»	7,000: —
» » militärläkare	»	4,000: —
» » militärveterinärer	»	1,500: —

Summa kronor 28,500: —

[20.] Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »*Resestipendier, reservationsanslag*»,
dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp av 28,500 kronor.

B. De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra under förevarande rubrik upptagas följande ordinarie anslag, nämligen

Penningbidrag och penningtillskott;

Understöd åt vissa värnpliktigas familjer; samt

Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m.

[21.]

1. Penningbidrag och penningtillskott.

Under förevarande anslag böra i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag upptagas de för närvarande under anslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m. upptagna posterna penningbidrag och penningtillskott.

Penningbidrag.

Enligt riksdagens beslut skall det värnpliktig jämlikt § 35 mom. 2 och § 39 mom. 1 värnpliktslagen tillkommande penningbidraget utgå under tjänstgöring i linjen med 50 öre om dagen och under reservtruppövning och landstormsövning med 1 krona om dagen.

Till grund för anslagsberäkningen ligger, jämlikt 1918 års riksdags beslut, det verkliga antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga under det senast föregående år, då detta varit till siffran känt. I överensstämmelse härmed har penningbidraget för innevarande år beräknats till 6,071,000 kronor.

På grundval av antalet tjänstgöringsdagar under år 1917, det sista år för vilket detta antal är till siffran känt, har jag låtit uppgöra beräkning av antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga under år 1920 (se Bil. 92). Av nämnda beräkning framgår, att tjänstgöringsdagarnas antal skulle utgöra 11,751,000. Därav böra 11,230,000 dagar upptagas

med ett penningbidrag av 50 öre och 521,000 dagar med ett penningbidrag av 1 krona. I enlighet härmed bör penningbidraget för år 1920 beräknas till $(11,230,000 \times 0,50 + 521,000 \times 1 =) 6,136,000$ kronor.

[21.]

Penningtillskott.

Enligt § 35 mom. 2 värnpliktslagen äger till beväringen hörande värnpliktig, vilken tjänstgör såsom underbefäl, under tiden för sådan tjänstgöring åtnjuta, förutom övriga förmåner, ett särskilt tillskott i penningar. Penningtillskottet utgår enligt riksdagens beslut med 25 öre om dagen utom under tredje repetitions-(regements-)övningen vid fotfolket, då detsamma utgår med 50 öre om dagen till dem, som tjänstgöra såsom underbefäl och uttagits enligt § 26 mom. 2 värnpliktslagen.

Till grund för anslagsberäkningen ligger även här det verkliga antalet tjänstgöringsdagar under det senast föregående år, då detta varit till siffran känt. I enlighet härmed har penningtillskottet för innevarande år beräknats till 82,000 kronor.

På grundvalen av tjänstgöringsdagarnas antal under år 1917 har jag låtit verkställa beräkning av det belopp, som under år 1919 skulle för ifrågavarande ändamål erfordras, och utvisar denna beräkning (se Bil. 92), att penningtillskott skulle behöva utgå under 196,000 dagar med 25 öre och under 66,000 dagar med 50 öre.

Penningtillskottet för år 1920 bör alltså upptagas till $(196,000 \times 0,25 + 66,000 \times 0,50 =) 82,000$ kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad nu anförts, skulle förevarande anslag alltså beräknas sålunda:

penningbidrag	kronor 6,136,000: —
penningtillskott	» 82,000: —
Summa kronor 6,218,000: —	

På grund av sin natur bör anslaget i riksstaten uppföras såsom förslagsanslag.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Penningbidrag och penningtillskott, förslagsanslag»,

dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp av 6,218,000 kronor.

[22.]

2. Understöd åt vissa värnpliktigas familjer.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör under förevarande anslag upptagas de för närvarande under anslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m. beräknade medel för understöd åt vissa värnpliktigas familjer.

Jämlikt bestämmelserna i § 2 av förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd), sådan denna § lyder enligt kungörelsen den 17 september 1914, utgår i förekommande fall understöd för varje dag, den värnpliktige äger räkna sig till godo såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inräknade, med följande belopp, nämligen

till arbetsför hustru och ett barn	75 öre
» » » » två eller flera barn	100 »
» mindre arbetsför hustru	75 »
» » » » och ett barn	100 »
» » » » » två eller flera barn	125 »
» ett barn, om fadern är änkring eller frånskild	75 »
» två eller flera barn, om fadern är änkring eller frånskild ..	100 »

Under den tid, värnpliktig deltagar i reservtruppövning eller landstormsövning, höjes understödet med 40 procent.

För bestridande av ifrågavarande utgifter har de senaste åren under värnpliktsanslaget beräknats ett belopp av 410,600 kronor.

Med hänsyn till den av kriget förorsakade stegringen i levnads-kostnaderna ansåg emellertid 1917 års riksdag, att förenämnda efter normala förhållanden beräknade understöd vore otillräckliga och behövde avsevärt höjas, därest det med förordningen avsedda ändamålet skulle vinnas. Riksdagen beslöt därför,

dels att såsom tillägg till de understödsbelopp, som utginge jämlikt § 2 i förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn, sådan nämnda § lydte enligt kungörelsen den 17 september 1914, finge för tjänstgöring, som infallit eller infölle under åren 1917 eller 1918, utgå för dag räknat följande belopp, nämligen

till arbetsför hustru och ett barn	60 öre
» » » » två eller flera barn	75 »

till mindre arbetsför hustru	60 öre	[22.]
» » » » och ett barn	75 »	
» » » » » två eller flera barn	95 »	
» ett barn, om fadern är änklings eller fränskild	60 »	
» två eller flera barn, om fadern är änklings eller fränskild	75 »	

dels ock att den höjning av understödet, som jämlikt föreskrift i berörda § ägde rum under den tid värnpliktig deltog i reservtruppövning eller landstormsövning, finge beräknas jämväl å förut angivna tillägg.

För bestridande av de med ifrågavarande understödsförhöjning förenade kostnaderna beräknade riksdagen ett årligt belopp av 330,000 kronor. Även detta belopp upptogs under värnpliktsanslaget.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag hava jämväl för innevarande år under värnpliktsanslaget beräknats dels 410,600 kronor för de ordinarie understöden, dels ock 330,000 kronor för dessas förhöjning enligt förut angivna grunder.

Med avseende å medelsbehovet för år 1920 torde detta böra beräknas på samma sätt som för år 1919. De skäl, som legat till grund för riksdagens beslut om beviljande av tillägg till de under normala förhållanden utgående familjeunderstöden, torde nämligen komma att föreligga jämväl under år 1920. Utöver det för de ordinarie familjeunderstöden erforderliga beloppet eller 410,600 kronor torde därför även böra i enlighet med förenämnda av riksdagen bestämda grunder beräknas tillägg å samma understöd med 330,000 kronor. Medelsbehovet skulle alltså i sin helhet belöpa sig till 740,600 kronor.

I överensstämmelse med riksstatssakkunnigas förslag bör anslaget erhålla natur av förslagsanslag.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »*Understöd åt vissa värnpliktigas familjer, förslagsanslag*»,

dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp av 740,600 kronor.

[23.]

3. Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m.

Riksstatssakkunnigas förslag.

Under anslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m. äro beräknade, jämte andra, följande två poster:

Inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser,	
förslagsvis.....	kronor 170,000: —
Färdkostnader, förslagsvis	» 367,800: —
	eller tillhopa kronor 537,800: —

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra ifrågavarande två poster, med undantag av nedannämnda utgifter, sammanföras till ett nytt förslagsanslag, benämnt »Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m.»

Från posten till inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser utgå för närvarande bland annat utgifter för skrivmaterialier, och telefonabonnemang m. m. ävensom för tryckning av blanketter m. m. såväl rörande de värnpliktigas inskrivning och redovisning som i fråga om utskrivning av hästar och fordon, rekvisitionsområdenas tillgångar å vissa förnödenheter o. s. v. Av ifrågavarande utgifter böra de förra, vilka beräknats uppgå till i medeltal 47,000 kronor om året, överföras till det nya anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.* och de senare, beräknade till ett årligt belopp av 22,700 kronor, till det nya anslaget till *tryckningskostnader*. Posten till inskrivnings- och mönstringskostnader bör alltså minskas med förenämnda båda belopp och följaktligen upptagas med $[170,000 - (47,000 + 22,700) =]$ 100,300 kronor.

Från posten till färdkostnader bestridas för närvarande, bland annat, dagtraktamenten enligt § 40 i avlöningsreglementet för armén till officerare och underofficerare, kommenderade till velocipedordonansskolor. Då ifrågavarande utgifter närmast hava karaktären av övningskostnader, böra desamma icke vidare utgå av förenämnda anslag utan överföras till det för bestridande av samtliga utav truppförbandens övningar direkt föranledda utgifter avsedda nya anslaget till *truppförbandens övningar*. Medelkostnaden för ifrågavarande dagtraktamenten har beräknats till 800 kronor för år. Posten till färdkostnader bör alltså minskas med nämnda belopp och följaktligen upptagas med $(367,800 - 800 =)$ 367,000 kronor.

Enligt nu angivna grunder skulle alltså anslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader för innevarande år beräknas sålunda: [23.]

Inskrivnings- och mönstringskostnader	kronor 100,300:—
Färdkostnader	» 367,000:—
Summa kronor 467,300:—	

Från posten till inskrivnings- och mönstringskostnader äro avsedda att bestridas kostnader för inskrivnings- och mönstringsförrättningar samt inskrivningsrevisionernas sammanträden, såsom rese- och traktamentsersättning åt förrättningsmännen och deras biträden, ävensom eventuellt utgående ersättning till vid förrättningarna närvarande kronobetjäning; för hämtning till inskrivning av uteblivna värnpliktiga, därest dessa kostnader icke kunna av de uteblivna uttagas; värnpliktig författningsenligt tillkommande gottgörelse för färd över 5 nymil till eller från inskrivningsförrättning; för förhyrning av förrättningslokaler och transporter av erforderlig expeditionsmateriel ävensom övriga av inskrivningsväsendet direkt föranledda utgifter såsom för bostad åt vissa värnpliktiga, kommenderade till skrivbiträde å rullföringsexpedition m. m.

Från posten till färdkostnader äro avsedda att utgå kostnaderna för de värnpliktigas inställelse till eller avgång från militärtjänstgöring såsom för personaltransporter m. m., författningsenligt utgående rese- och traktamentsersättning åt marschbefälet och åt personal, beordrad att anordna måltidsstationer, kontant gottgörelse till värnpliktig för färd över 5 nymil till eller från samlings- eller upplösningsplats, samt för hämtning av värnpliktig, som försummat att i behörig tid inställa sig till militärtjänstgöring, därest dessa kostnader icke kunna av den försumlige uttagas.

Anslagsbehovet för år 1920.

Såsom nyss nämnts, skola från posten till inskrivnings- och mönstringskostnader utgå bland annat samtliga kostnader för inskrivningsförrättningarna, således även för den därvid förekommande läkarundersökningen. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse har nu framställt förslag om denna läkarundersökning kompletterande med en särskild undersökning av de värnpliktiga vid rekrytskolans början.

Inskrivnings- och mönstringskostnader.

I statsmakternas eget intresse låge, yttrar sjukvårdsstyrelsen, att för vissa sig därom, att endast friska individer bleve uttagna till tjänst och utbildning vid armén. Därför framstode även såsom ett önskemål att kunna anordna läkarbesiktningarna vid inskrivnings-

Arméförvaltningen.

[23.] förrättningarna så, att redan där samtliga de inskrivningsskyldiga, vilka på grund av sjukdom eller lyte befunnes oförmögna eller olämpliga till värnpliktstjänst, bleve avförda och friskrivna. För att detta skulle kunna ske, erfordrades, att ett ökat antal läkare deltog i inskrivningsförrättningarna, samt att dessa läkare utrustades med ett för skilda undersökningar nödvändigt instrumentarium och tilldelades tillräckligt stora, från expeditionsarbetet i övrigt isolerade lokaler m. m. Genom de i många fall tidsödande undersökningarna skulle emellertid inskrivningsnämndens arbete därigenom betydligt förlängas och tiden för inskrivningarna således väsentligt behöva utökas. Detta skulle medföra betydande kostnader för statsverket. Säkerligen skulle ej heller med de ogynnsamma förhållanden, under vilka dessa läkarundersökningar allt fortfarande måste äga rum, kunna undvikas, att ett större eller mindre antal värnpliktiga, behäftade med vissa sjukdomar, tillfördes truppförbanden.

Nödvändigheten av att få dessa i hälsoavseende mindervärdiga individer så snart som möjligt avskilda från de övriga gjorde det därför erforderligt att genast efter första inryckningen till rekrytskolan vid truppförbanden igångsätta en ingående undersökning av samtliga inryckta värnpliktiga; och borde därvid noggranna anteckningar föras över resultatet av dessa undersökningar. Endast därigenom kunde undvikas, att dessa av en eller annan anledning till värnpliktstjänst olämpliga ynglingar genom sitt deltagande i arbetet vid värnpliktsutbildningen finge sin hälsa ytterligare försämrad samt att, i fall där smittosam sjukdom föreläge, denna spredes till omgivningen. Ävenledes komme utbildningsarbetet vid truppen att underlättas, sedan dessa till värnpliktstjänst olämpliga upphört att verka hindrande på detsamma.

En dylik noggrann, med förande av detaljerade anteckningar förenad läkarundersökning av menig man medförde även andra förmåner för såväl den undersökte och truppförbandsläkaren som även för staten. Den värnpliktige finge därvid ånyo ett tillfälle att för läkaren eventuellt framhålla vissa farhågor angående sitt hälsotillstånd, något som visserligen även kunnat ske vid inskrivningsförrättningen men måhända då bortglömts, eller av vederbörande inskrivningsläkare ej kunnat upptagas till närmare skärskådande. Man borde även genom denna undersökning vid rekrytskolans början, mer än vad nu vore fallet, kunna bibringa honom den övertygelsen, att han ej komme att utsättas för större kroppsliga ansträngningar, än vad hans hälsotillstånd medgäve, men även, att han ej borde »klema» med sig. Från första stund erhöle läkaren genom de nedskrivna anteckningarna angående varje mans tillstånd vid inryck-

ningen ett värdefullt dokument, därur han vid tillfällen, när den värnpliktige sedermera eventuellt sjukskreve sig, lättare kunde bedöma, huruvida sjukdomen hade uppstått eller förvärrats genom tjänsten. För staten vore detta av största vikt, enär därigenom vid bedömandet av framställning om ekonomisk ersättning för under tjänst ådragen sjukdom en handling funnes tillgänglig, upptagande redogörelse över den värnpliktiges hälsotillstånd vid inryckningen till tjänstgöring.

Övertygad om vikten av dylika noggranna undersökningar, vid vilka fullständiga anteckningar gjordes över de värnpliktigas hälsotillstånd, hade sjukvårdsstyrelsen utverkat, att genom kungl. brev den 26 oktober 1917 tillkallade sakkunniga satts i tillfälle att framlägga bland annat ett förslag angående läkarundersökning. Dessa sakkunniga hade därvid med stöd av de åsikter, som framlagts bland annat vid möte inför sjukvårdsstyrelsen med samtliga fördelningsläkare, fästningsläkaren i Boden och stabsläkaren på Gottland, utarbetat ett »hälsoregister», avsett att uppläggas över varje värnpliktig vid därför anordnade läkarundersökningar under rekrytskolans första månad.

I och för prövning av nämnda förslag till läkarundersökningar, förenade med hälsoregisters förande, hade genom sjukvårdsstyrelsens åtgörande dylika register blivit upplagda vid flertalet truppförband, där under år 1918 vårinryckning ägt rum, och hade vederbörande läkare sedermera meddelat sjukvårdsstyrelsen sina erfarenheter från detta arbete. Ävenledes hade, ehuru på ett ännu förberedande stadium, i huvudsak liknande hälsoregister blivit förda vid läkarundersökningar av nyinryckta hösten 1917 vid en del truppförband inom första arméfördelningen. Erfarenheterna från dessa försök gäve samfällt vid handen, att genom uppläggande och vidare förande av dessa hälsoregister en synnerligen värdefull hjälp gäves truppförbandsläkare vid deras senare dagliga arbete under sjukvisitationerna, samt att genom dessa noggranna undersökningar av varje nyinryckt man en del kroniskt sjuka, exempelvis tuberkulösa, från övningarnas början kunnat utgallras.

Emellertid hade dessa undersökningar visat sig komma att medföra ett betydligt utökat arbete för truppförbandsläkarna, i första hand för infanteriets och artilleriets, och hade det framgått såsom ovillkorligen nödvändigt, att därest dessa undersökningar med hälsoregisters uppläggande skulle kunna slutföras inom önskvärd och ändamålsenlig tid, d. v. s. under första månaden efter inryckningen, ett ökat antal läkare därför måste tagas i anspråk. Nyttan av detta arbete reducerades tydligtvis, i samma mån detsamma överskrede en viss tid; ju snabbare de till värnpliktstjänst på grund av sjukdom odugliga avskildes, och samt-

- [23.] liga övrigas hälsotillstånd före eventuellt insjuknande antecknades, desto större resultat av arbetet.

Önskvärt vore, att samtliga de för utförandet av dessa undersökningar erforderliga läkarna kunde erhållas från arméns läkarkår. På grund av de talrika vakanserna i bataljonsläkarbeställningarna vid truppförbanden och därmed förenade krav på tjänstgöring av extra, generalfältläkaren underställda läkare, låte detta sig emellertid göra endast till viss, tämligen begränsad utsträckning. Antalet vakanta bataljonsläkarbeställningar vid truppförbanden hade under senare åren allt mera ökats. Under det att detta i augusti år 1917 varit 12, vore motsvarande siffra vid samma tid år 1918 16. Flertalet av dessa tjänster hade upprepade gånger varit till ansökan ledigförklarade, utan att sökande anmält sig.

För att få ifrågavarande läkarundersökningar inom önskvärd tid slutförda, måste därför hjälp sökas från läkare, vilka icke innehade tjänst vid armén. Enär arbetet vore tämligen tidsödande, och vederbörande läkare icke kunde beräknas disponera mer än 4 à 5 timmar dagligen för detsamma, därest de vore bosatta och praktiserande på respektive orter, och med hänsyn därtill att undersökningarna, såsom redan framhållits, helst borde vara avslutade inom första månaden efter inryckningen, antingen denna skedde under hösten eller våren, hade beräknats, att under denna månad i medeltal tre läkare vore erforderliga härför vid samtliga infanteri- och flertalet artilleriregementen. Därtill komme dessutom behov av förstärkning av läkarkrafterna även vid en del andra vapenslag i och för detta arbete.

Utgående från denna beräkning, hade sjukvårdsstyrelsen ansett nödvändigt att, därest dessa undersökningar på önskvärt sätt skulle komma till stånd, söka anskaffa 40 extra läkare under en månads tid. Med anledning därav att arbetet måste anses vara tämligen enformigt men på samma gång maktpåliggande, samt med hänsyn till nuvarande dyrtider syntes kostnaderna böra beräknas till omkring 30 kronor för dag och läkare under en månad. För 40 sålunda avlönade läkare skulle kostnaderna belöpa sig till 36,000 kronor för år. Emellertid syntes en del generalfältläkaren direkt underställda läkare kunna disponeras för detta arbete, samt möjligen vissa civila läkare vilja mot mindre ersättning för dag än 30 kronor delta i dessa undersökningar. Med hänsyn därtill hade sjukvårdsstyrelsen ansett sig böra för ändamålet beräkna en utgift av omkring 30,000 kronor för år. I den mån de vakanta läkarbeställningarna vid armén bleve besatta, kunde dessa kostnader minskas.

[23.]

Genom de besparingar, vilka uppstode på grund av vakanserna inom bataljonsläkarbeställningarna, komme de beräknade kostnaderan ej att uppgå till ens den summa, som årligen inbesparades på 8 vakanta bataljonsläkartjänster, eller 30,880 kronor. Såsom förut nämnts, vore nämnda vakansers antal för närvarande det dubbla. Sålunda komme genom den nu föreslagna utgiften inga direkta kostnader att åsamkas statsverket.

Då emellertid de föreslagna besiktningarna kunde hänföras till sådana åtgärder, som avsåge prövningen av de värnpliktigas duglighet för krigstjänst, syntes kostnaderna därför icke böra belasta avlöningsanslaget utan i stället anslaget till värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.

Med hänsyn till vad sjukvårdsstyrelsen sålunda anfört angående vikten, för att icke säga nödvändigheten av, att läkarundersökningar av nämnda art, förenade med uppläggande av ett hälsoregister över varje värnpliktig, som inställde sig till tjänstgöring, snarast möjligt komme till stånd, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte underställa riksdagen förevarande förslag angående undersökning av de värnpliktigas hälsotillstånd vid inryckningen samt angående utbetalning från och med år 1919 av det för förslagets genomförande erforderliga beloppet, beräknat till 30,000 kronor, vilket borde få utgå från värnpliktsanslaget. Med hänsyn till detta anslags storlek och natur av förslagsanslag syntes någon särskild ökning av anslaget för detta ändamål ej vara behöflig.

Som bekant hava vid flera tillfällen under de senare åren åtskilliga anmärkningar såväl inom som utom riksdagen framställts rörande den anmärkningsvärt höga sjukdomsfrekvensen inom armén. Orsakerna till det påtalade missförhållandet äro givetvis av skiftande natur. Sålunda lämna, särskilt vid de äldre kasernetablissemangen, de hygieniska anordningarna ofta mycket övrigt att önska; vidare saknas mångenstädes icke blott tillräckligt antal vårdplatser å sjukhusen utan jämväl erforderliga utrymmen för att vid inträffande epidemier kunna genomföra en betryggande isolering av de sjuka, och slutligen råder, på grund av det stora antalet vakanser inom militärläkarkåren, en avsevärd brist på läkare inom armén.

Departements-
chefen.

Att sjukdomsfrekvensen inom armén är så hög, torde emellertid icke uteslutande hava sin grund i omständigheter av nyss angiven art. Härtill bidrager otvivelaktigt jämväl det förhållandet, att åtskilliga bland de värnpliktiga redan vid inryckningen till tjänstgöring äro behäftade med sjukdomar av det ena eller andra slaget eller ock hava en så svag kroppskonstitution, att de sakna nödig motståndskraft mot de sjukdomar,

- [23.] för vilka de under den mer eller mindre ansträngande tjänstgöringen utsättas. Det kan givetvis invändas, att dylika individer icke böra inskrivas såsom värnpliktiga och att behörig uppmärksamhet häråt bör ägnas vid inskrivningsförrättningarna. Med hänsyn till den korta tid, som är anslagen för dessa förrättningar, fåtalet läkare och bristande resurser för erforderliga undersökningars verkställande är det emellertid icke möjligt att vid inskrivningsförrättningarna företaga en så ingående läkarundersökning, som erfordras, för att man skall kunna vara fullt förvissad om, att vederbörandes hälsotillstånd icke lägger hinder i vägen för värnpliktstjänstens behöriga fullgörande.

Det av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse uppgjorda förslaget om anordnande av särskild läkarundersökning av de värnpliktiga vid rekryt-skolans början avser att utgöra en komplettering av den vid inskrivningsförrättningen företagna läkarundersökningen. Syftet härmed är således i första hand att utmönstra samtliga sådana värnpliktiga, som på grund av sjukdom eller lyte äro oförmögna eller olämpliga för värnpliktstjänstens fullgörande. Därjämte avses att redan vid tjänstgöringens början erhålla en i möjligaste mån fullständig kännedom om de värnpliktigas hälsotillstånd, vilket, såsom sjukvårdsstyrelsen närmare utvecklat, är av mycket stor betydelse i olika avseenden.

Med hänsyn till ändamålet med ifrågavarande läkarundersökningar och de beaktansvärda fördelar, som därigenom stå att vinna, finner jag mig böra tillstyrka, att sådana undersökningar för framtiden anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med sjukvårdsstyrelsens därutinnan framställda förslag. Undersökningar av ifrågavarande slag hava med Kungl. Maj:ts begivande redan under nästlidet år ägt rum av samtliga de på hösten till tjänstgöring inryckta värnpliktiga, och hava härav föranledda kostnader jämlikt bestämmelser i kungl. brev den 11 oktober 1918 bestritts från värnpliktsanslaget. Så torde jämväl böra ske för innevarande år. För framtiden torde däremot dessa kostnader böra utgå från nu förevarande titel av anslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader.

Enligt sjukvårdsstyrelsens beräkning skulle ifrågavarande läkarundersökningar draga en årlig kostnad av 30,000 kronor, ett belopp, som dock komme att minskas, i den mån vakanta läkarbeställningar vid armén bleve besatta. Sjukvårdsstyrelsen har härvid förutsatt, att för ifrågavarande ändamål anlita läkare skulle komma i åtnjutande av ett dagarvode av 30 kronor. Då jag emellertid håller före, att arvode icke i något fall bör utgå med högre belopp än 25 kronor om dagen, torde den av sjukvårdsstyrelsen beräknade årskostnaden kunna nedsättas till

i runt tal 25,000 kronor. På förekommen anledning anser jag mig böra framhålla, att för uppdrag, varom här är fråga, givetvis även böra kunna anlitas bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt militärläkare i reserv och å reservstat, vilka redan fullgjort dem under året åliggande tjänstgöringsskyldighet.

[23.]

Med hänsyn till att anslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader endast utgör omkring $\frac{1}{17}$ -del av det gamla värnpliktsanslaget, torde ifrågavarande utgifter icke kunna påläggas anslaget, utan att detsamma undergår en motsvarande förhöjning. Jag får därför tillstyrka, att förevarande titel ökas med det för ändamålet erforderliga beloppet eller 25,000 kronor.

Enligt vad förut nämnts, skulle anslagsposten till färdkostnader enligt riksstatssakkunnigas förslag för innevarande år uppgå till 367,000 kronor.

Färdkostnader.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att förevarande anslagspost måtte, på grund därav att tjänstgöringsdagarnas antal under år 1920 komme att med 114,000 dagar överskrida de för innevarande år beräknade, höjas till i jämnt tal 400,000 kronor.

Arméförvaltningen.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra.

Departementschefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag nu anfört, skulle det nya anslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m. för år 1920 beräknas sålunda:

Inskrivnings- och mönstringskostnader	kronor 125,300: —
Färdkostnader	» 400,000: —
Summa kronor 525,300: —	

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m., förslagsanslag»,

dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp av 525,300 kronor.

C. Undervisning, understöd, expenser m. m.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra under förevarande rubrik upptagas följande ordinarie anslag, nämligen:

Undervisnings- och gymnastikmateriel, samt undervisningsanstalter och utbildningskurser.

Studiestipendier.

Understöd åt föreningar och till skrifers utgivande.

Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.

Skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden.

Tryckningskostnader.

Härtill komma vissa under året erforderliga extra anslag.

[24.] 1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser.

(Undervisningsanslaget.)

Riksstatssakkunnigas förslag.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra från förevarande nya anslag bestridas alla de utav undervisningsväsendet vid armén, såväl direkt föranledda som i närmaste sammanhang därmed stående kostnader såsom för: undervisningsmateriel, läroböcker i den mån kostnaderna för desamma icke skola gäldas från anslaget till tryckningskostnader, transporter till och från skolor och utbildningskurser (jämväl tillfälligtvis anordnade), rese- och traktamentsersättning, där sådan författningen enligt får utgå, jämlikt kungl. brev den 28 september 1907 medgivet hyresbidrag till officerare och underofficerare med vederlikar under tjänstgöring vid vissa skolor, det jämlikt § 37 i gällande avlöningsreglemente för armén under vistelse vid skola beviljade dagtraktamente, särskilt medgiven gottgörelse till lärare och instruktörer vid tillfälligtvis anordnade utbildningskurser, arvoden för utarbetande av läroböcker åt artilleriet och fortifikationen, samt för muséer och modellsamlingar.

För närvarande äro medel för bestridande av dylika utgifter beräknade under följande anslag nämligen.

Generalstabens övningar, expenser m. m.;
 Krigshögskolor;
 Ridskolan;
 Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet;
 Artilleriskjutskolor;
 Krigsskolan;
 Volontärskolor m. m.;
 Militärläkares och militärveterinärers undervisning;
 Arméns diverse intendenturbehov;
 Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten;
 Rese- och traktamentspenningar;
 Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel;
 Arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel;
 Arméns fält- och fälttjänstövningar;
 Arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.; samt
 Extra utgifter.

Beträffande de belopp, som från nämnda anslag böra överföras till det nya anslaget, har jag i det föregående redan yttrat mig, i vad avser anslagen till *krigshögskolor, ridskolan, skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, artilleriskjutskolor, krigsskolan, militärläkares och militärveterinärers undervisning* samt *rese- och traktamentspenningar*. Till det nya anslaget skulle sålunda överföras från

anslaget till krigshögskolor (18,545 från staten för krigshögskolan + 23,200 från staten för artilleri- och ingenjörhögskolan=)	kronor	41,745: —
» » ridskolan	»	23,867: —
» » skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	»	26,426: —
» » artilleriskjutskolor	»	18,366: —
» » krigsskolan (23,911: 10 + 14,108 =)	»	38,019: 10
» » militärläkares och militärveterinärers undervisning	»	2,320: —
» » rese- och traktamentspenningar	»	52,080: —
eller tillhopa kronor		202,823: 10

De belopp, som böra överflyttas från övriga ovannämnda anslag, äro följande:

[24.] Från anslaget till *generalstabens övningar, expenser m. m.* böra överföras tillhoppa 18,750 kronor, motsvarande vad under anslaget beräknats i ersättning dels åt officerare, kommenderade till järnvägarna för utbildning, dels för undervisning i ryska språket, ridning och kartarbeten.

Från anslaget till *volontärskolor m. m.* — ursprungligen avsett till bestridande av kostnader för transporter till och från volontärskolor, underhåll av vissa volontärskolelokaler, anskaffning och underhåll av läroböcker och förbrukningsmateriel m. m. samt enligt senare riksdagens beslut numera jämväl avsett för bestridande av kostnaderna för de i samband med den nya härordningen beslutade högre underofficersskolorna ävensom för undervisning i ridning, hästvård och stalltjänstgöring för officerare och underofficerare (furirer) vid infanteriet — böra till förevarande anslag överflyttas de utgifter, som avse utgifter för undervisningsmateriel, traktamenten, transporter, övningar och utbildningskurser. Dessa utgifter hava med ledning av arméförvaltningens räkenskaper beräknats till 133,170 kronor.

Av anslaget till *arméns diverse intendenturbehov* bestridas för närvarande bland annat utgifter för dels viss undervisningsmateriel, dels militärförvaltningskursen, dels ock fast anställt manskaps färder m. m. till fördelningsvis anordnade skolor. Ifrågavarande utgifter, vilka beräknats till respektive 6,000 kronor, 6,400 kronor och 24,000 kronor, eller tillhoppa 36,400 kronor, böra överflyttas till undervisningsanslaget.

Från anslaget till *arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten* bestridas för närvarande utgifter för undervisnings- och gymnastik materiel. Dessa utgifter, vilka beräknats utgöra 4,1854 procent av anslaget efter avdrag av de för bränsle och lyse till underofficerare avsedda medel eller för innevarande år 84,366 kronor 57 öre, böra upptagas under nu förevarande anslag.

Av anslaget till *arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel* bestridas för närvarande bland andra följande utgifter, nämligen

Kurs för utbildning i vapenvård (utgifterna beräknade under Titel II)	kronor 10,000: —
Kurs för utbildning i ammunitionsvård (utgifterna beräknade under Titel III)	» 1,500: —
Artillerimuseum, gottgörelse för utarbetandet av läroböcker, artilleritruppförbandens och artilleristabens bibliotek (utgifterna beräknade under Titel IX)	» 6,775: —

Samtliga förenämnda poster, tillhoppa 18,275 kronor, böra överflyttas till undervisningsanslaget.

[24.]

Till detta anslag bör jämväl överföras ett för närvarande under titel III av anslaget till *arméns byggnader, mötesfält och kommendant-skapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel* beräknat belopp av 2,000 kronor för anordnande av stabskurs för underofficerare ävensom för utbetalande av författararvoden.

Från anslaget till *arméns fält- och fälttjänstövningar* bestridas för närvarande kostnaderna för den s. k. majorskursen m. fl. utbildningskurser. Ifrågavarande kostnader, beräknade till 35,000 kronor för år, böra hädanefter gäldas av undervisningsanslaget.

Av anslaget till *arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.* bestridas för närvarande kostnaderna för utbildning av arméns sjukvårdare och hovslagare. Dessa kostnader, beräknade för sjukvårdsutbildningen till 5,500 kronor och för hovslagarutbildningen till 7,620 kronor, eller tillhopa 13,120 kronor, böra överflyttas till förevarande anslag.

Till detta bör slutligen överföras ett för närvarande från anslaget till *extra utgifter* utgående belopp av 25 kronor för undervisning i körning åt officerare vid trängen, kommenderade till ridskolan.

Till undervisningsanslaget skulle alltså ytterligare överföras från anslaget till generalstabens övningar, expenser

	m. m.	kronor	18,750: —
»	»	volontärskolor m. m.	» 133,170: —
»	»	arméns diverse intendenturbehov	» 36,400: —
»	»	arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	» 84,366: 57
»	»	arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel	» 18,275: —
»	»	arméns byggnader, mötesfält och kommendantutgifter samt fortifikationens övningar och materiel	» 2,000: —
»	»	arméns fält- och fälttjänstövningar	» 35,000: —
»	»	arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.	» 13,120: —
»	»	extra utgifter	» 25: —

eller tillhopa kronor 341,106: 57

Beräknat enligt nu angivna grunder skulle anslaget till undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser alltså för innevarande år upptagas till (202,823: 10 + 341,106: 57 =) 543,929 kronor 67 öre eller i jämnt krontal 543,930 kronor.

[24.] Som de ojämförligt största belopp, vilka hit överförts, äro hämtade ur reservationsanslag, bör det nya anslaget i riksstaten upptagas såsom sådant.

För anslagets användande bör särskild stat fastställas av Kungl. Maj:t.

Anslagsbehovet för år 1920.

Uti den beräkning av anslaget, som bör föreläggas riksdagen, torde detsamma böra fördelas å tre särskilda titlar, nämligen

Titel I. Undervisningsmateriel

Titel II. De fasta undervisningsverken m. m.

Titel III. Tillfälligtvis anordnade skolor och utbildningskurser samt oförutsedda behov.

Fördelat i enlighet härmed skulle av det för innevarande år beräknade beloppet belöpa å

Titel I.		kronor	85,035: 04
Titel II.		»	155,513: 10
Titel III.		»	303,381: 86
			Summa kronor 543,930: —

För år 1920 torde vissa ändringar i dessa titlar böra vidtagas.

Titel I. Undervisningsmateriel.

Det under denna titel upptagna beloppet avser kostnader för anskaffning och underhåll av undervisnings- och gymnastikmateriel, vilken materiel med stöd av vederbörliga instruktioner och tillämpad praxis alltid sammanförts under en gemensam utgiftsgrupp. Av arméförvaltningens statistik framgår, att ifrågavarande kostnader före världskrigets utbrott uppgått till i medeltal 0,0054 kronor för man och tjänstgöringsdag.

Beträffande antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga under år 1920 har jag redan i det föregående yttrat mig. Det skulle utgöra 11,751,000. För det fast anställda manskapet bör, på grundval av tjänstgöringsdagarnas antal under år 1917, för år 1920 beräknas 3,389,000 tjänstgöringsdagar. Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar för år 1920 skulle alltså utgöra $(11,751,000 + 3,389,000 =) 15,140,000$.

Förevarande anslagstitel bör alltså för år 1920 upptagas till $(15,140,000 \times 0,0054 =) 81,756$ kronor eller 3,279 kronor 04 öre mindre än för innevarande år.

Uti den stat för undervisningsanslagets användande, som kommer att av Kungl. Maj:t fastställas, bör en avsevärd del av det under förevarande titel anvisade beloppet ställas till arméförvaltningens disposition för centralupphandling av undervisningsmateriel m. m. samt återstoden till respektive truppförbands förfogande. [24.]

Titel II. De fasta undervisningsverken m. m.

Av det under denna titel för innevarande år beräknade beloppet äro 23,867 kronor avsedda för ridskolan. Häri ingå 1,500 kronor för anordnande av släpjakter. Ridskolan.

Under en följd av år har Kungl. Maj:t anvisat medel till pris vid kapplöpningar med officerares tjänstehästar m. m. Senast anvisades sålunda genom brev den 22 februari 1918 för dylikt ändamål ett belopp av 5,700 kronor, därav 400 kronor till pris vid hinderlöpningar under pågående kurser vid ridskolan. Ifrågavarande medel, vilka tidigare utgått från förenade mötespassevolanskassornas fond, hava de senaste åren bestritts från anslaget till extra utgifter.

Chefen för ridskolan har nu anmält, att det till pris vid hinderlöpningar anvisade beloppet, vilket sedan mer än 30 år icke undergått någon höjning, numera vore otillräckligt, huvudsakligen på grund av att elevantalet nära nog fördubblats och antalet tävlingar mångdubbats. För ändamålet erfordrades ett belopp av 1,000 kronor, och borde detta, i likhet med vad fallet vore beträffande medel för anordnande av släpjakter, inräknas bland ridskolans ordinarie omkostnader. Framställning om anslagspostens höjning.

Mot vad skolchefen sålunda föreslagit har arméförvaltningen förklarat sig icke hava något att erinra.

Med hänsyn till den långa tid, som förflutit, sedan det till pris vid hinderlöpningar utgående beloppet till siffran bestämdes, och den utveckling ridskolan sedan dess undergått, finner jag mig böra tillstyrka, att detsamma höjes till av skolchefen föreslagna 1,000 kronor. Då ifrågavarande utgift är av stadigvarande natur, synes densamma böra inräknas bland ridskolans ordinarie omkostnader. Anslagsposten till ridskolan torde följaktligen böra upptagas med $(23,867 + 1,000 =) 24,867$ kronor. Departementschefen.

Av det under förevarande titel för innevarande år beräknade beloppet äro 26,426 kronor avsedda för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet. Däri ingå jämväl medel för bestridande av diverse utgifter. För sådant ändamål har å skolans stat hittills varit upptaget ett belopp av 1,276 Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

- [24.] kronor. Då av nämnda belopp 500 kronor ansetts böra kvarstå å skjutskolans stat för beredande av fyllnad i dagtraktamente, utgör det till förevarande anslag överförda beloppet endast (1,276—500 =) 776 kronor.

Framställning
om postens
höjning.

Uti skrivelse den 3 augusti 1918 har nu chefen för skjutskolan anmält, att det för diverse oförutsedda utgifter hittills beräknade beloppet visat sig alldeles otillräckligt, och därför hemställt om detsammes höjande med 100 procent.

Med anledning härav har arméförvaltningen föreslagit, att för ifrågavarande ändamål måtte å ordinarie stat beräknas ett ytterligare belopp av 1,120 kronor.

Departements-
chefen.

Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra tillstyrka. Anslagsposten till skjutskolan för infanteriet och kavalleriet torde alltså böra upptagas med (26,426 + 1,120 =) 27,546.

Militär-
läkares
under-
visning
m. m.

Av det under anslagstiteln för innevarande år beräknade beloppet äro 2,320 kronor avsedda för bestridande av kostnaderna för undervisningsmateriel m. m. vid utbildningskurser för militärläkare och militärveterinärer.

I enlighet med vad jag under punkten 4 anført, bör detta belopp från och med år 1920 höjas med 2,750 kronor. Förevarande anslagspost torde alltså böra upptagas med (2,320 + 2,750 =) 5,070 kronor.

Samman-
fattning.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts, bör Titel II från och med år 1920 ökas från 155,513 kronor 10 öre med (1,000 + 1,120 + 2,750 =) 4,870 kronor till 160,383 kronor 10 öre.

Titel III. Tillfälligtvis anordnade skolor och utbildningskurser samt oförutsedda behov.

Utbildnings-
kurser för
officerare
och aspi-
ranter vid
general-
stabens.

Av det under denna titel för innevarande år beräknade beloppet äro 21,700 kronor avsedda för utbildningskurser m. m. för officerare och aspiranter vid generalstabens. Häri ingår ett från nuvarande anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m. överflyttat belopp om 18,750 kronor, utgörande ersättning för undervisning i ryska språket, ridning och kartarbeten.

I enlighet med vad jag förut under punkten 4 anført vid behandling av frågan angående medelsbehovet för generalstabens övningar, expenser m. m., bör emellertid förenämnda post, 18,750 kronor, från och med år 1920 utgå med 20,850 kronor. Med anledning härav bör den under förevarande titel upptagna posten till utbildningskurser m. m. ökas med

(20,850—18,750 =) 2,100 kronor och alltså upptagas med (21,700 + 2,100 =) 23,800 kronor. [24.]

I samband med antagandet av 1914 års härordning beslöt riksdagen, att för höjande av underofficersutbildningen skulle inrättas särskilda för varje truppslag gemensamma högre underofficersskolor. Sedan förslag till dessa skolors organisation utarbetats, anmälades för 1917 års riksdag, att kostnaderna för desamma av vederbörande truppslagsinspektörer beräknats sålunda:

Högre underofficersskolor.

för infanteriet	kronor 40,000: —
» kavalleriet	» 3,000: —
» artilleriet	» 8,000: —
» fortifikationen	» 3,500: —
» trängen	» 4,000: —
eller tillhopa kronor 58,500: —	

Kostnaderna för ifrågavarande skolor skulle utgå från förslagsanslaget till volontärskolor m. m.

Skolorna togo sin början under utbildningsåret 1916—1917 samt hava pågått under omkring 8 månader (januari—augusti). Anledningen till att de icke ansetts böra pågå under ett helt utbildningsår, undantagandes tiden för regementsövningarna, har huvudsakligen varit, att eleverna erfordrats vid truppförbanden såsom instruktörer under de båda första månaderna av soldatutbildningen (november och december).

Uti skrivelse den 25 september 1918 har nu inspektören för infanteriet anfört, att chefen för infanteriets skolor å Karlsborg framhållit, att det skulle vara synnerligen önskvärt, att utbildningstiden vid infanteriets underofficersskola komme att ökas från 8 till 10 månader. Därigenom skulle två väsentliga fördelar vinnas. Dels krävde den rent militära utbildningen ökad tid, enär elevernas utbildningsståndpunkt vid inträdet i skolan icke vore så hög som den egentligen borde vara, dels vore det nödvändigt att ytterligare utveckla elevernas förmåga i *väl- och rättskrivning*, varjämte en *kurs i bokföring* syntes obligatoriskt böra ingå i underofficersskolans program. I anslutning till undervisningen i militärförvaltning hade under utbildningsåret 1917—1918 en kurs i bokföring, lämpad för den blivande underofficerens behov, varit ordnad på frivillighetens väg. Utfallet av denna kurs manade, enligt skolchefens mening, till fortsättning. Skulle

Framställning av inspektören för infanteriet.

- [24.] emellertid det dubbla målet — förbättrad militär utbildning samt ökad undervisning i väl- och rättskrivning ävensom i bokföring — nås, borde dock tiden för skolans sammandragning ökas samt följaktligen skolan taga sin början omkring den 1 november och avslutas omkring den 1 därpå följande september.

För egen del instämde inspektören för infanteriet till alla delar med skolchefen. Det skulle, med hänsyn till underofficersskolans ändamål, helt visst vara av mycket stor betydelse, att den för skolan avsedda utbildningstiden komme att ökas på det sätt och i det syfte, som skolchefen framställt.

På grund av vad sålunda anförts, bemställde inspektören för infanteriet, att det i samband med äskandet av anslag till volontärskolor i 1919 års statsverksproposition måtte göras sådan framställning eller sådant uttalande, att möjligheten att öka utbildningstiden vid infanteriets underofficerskola från 8 till 10 månader komme under riksdagens prövning. En sådan ökning borde dock icke inträda, med mindre än det komme att visa sig, att densamma skulle kunna äga rum utan avsevärd olägenhet för infanteriregementena och för vid dem skeende utbildning under de båda första månaderna av soldatutbildningen. Men å andra sidan måste det anses såsom mycket angeläget, att därest gynnsammare förhållanden i förevarande avseende komme att yppas, tillfället måtte kunna oförtövat begagnas till att ytterligare höja värdet av infanteriets underofficerskola.

Chefen för
generalstaben.

Chefen för generalstaben har uti avgivet yttrande tillstyrkt den gjorda framställningen.

Arméförvalt-
ningen.

Uti infortrat utlåtande den 26 oktober 1918 har arméförvaltningen meddelat, att därest den av inspektören för infanteriet ifrågasatta ökningen av utbildningstiden vid infanteriets underofficerskola skulle komma till stånd, någon höjning av förslagsanslaget till volontärskolor m. m. ej syntes av sådan anledning erforderlig.

Departements-
chefen.

Då jag i likhet med inspektören för infanteriet håller före, att en utvidgning av infanteriunderofficersskolans utbildningsprogram på sätt skolchefen föreslagit skulle med hänsyn till skolans ändamål vara av stor betydelse, har jag icke något att erinra mot en härav betingad utökning av utbildningstiden, därest förhållandena i övrigt icke lägga hinder härför i vägen.

En förlängning av utbildningstiden kommer emellertid att medföra ökade kostnader för skolans anordnande. Dessa hava, såsom ovan nämnts, beräknats till 40,000 kronor och hittills bestritts från förslagsanslaget till volontärskolor m. m. Från och med år 1920 skall emellertid, jämlikt riksstatssakkunnigas förslag, nämnda anslag utgå ur riksstaten, och hava för ändamålet erforderliga medel i stället beräknats under undervisningsanslaget. Då detta icke är av förslagsanslags natur, måste, för den händelse en ökning av utbildningstiden vid infanteriunderofficersskolan skall äga rum, därav betingade kostnader beräknas under anslaget. Då emellertid något direkt förslag om en sådan ökning icke blivit framställt, saknar jag anledning att nu påkalla en höjning av det för de högre underofficersskolorna under anslaget beräknade beloppet eller 59,000 kronor. För den händelse utbildningstiden skulle behöva utsträckas, innan härför erforderliga medel blivit av riksdagen anvisade, torde dock uppkommande merkostnader kunna tillsvidare bestridas från under Kungl. Maj:ts disposition stående medel.

[24.]

Titel III bör alltså från och med år 1920 ökas från 303,381 kronor 86 öre med 2,100 kronor till 305,481 kronor 86 öre.

Sammanfattning.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av anslaget till undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser år 1920 (se Bil. 93). Enligt denna skulle medelsbehovet uppgå till 547,620 kronor 96 öre eller 3,690 kronor 96 öre mera, än som för innevarande år beräknats.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Undervisnings- och gymnastikmateriel, samt undervisningsanstalter och utbildningskurser, reservationsanslag»,

dels ock att under detta anslag anvisa i jämnt krontal ett belopp av 547,621 kronor.

[25.] 2. Vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

För anordnande under år 1919 av vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet anvisade nästlidet års riksdag å extra stat för år 1919 ett reservationsanslag av 51,800 kronor.

Anslaget var beräknat på följande sätt:

till kulsprutekurser för subalternofficerare, kompani- chefer och majorer	kronor 20,800: —
» en kurs för utbildning i skjutning och eldstrid vintertid	» 15,000: —
» en kurs för utbildning av underofficerare i skjut- ning och eldstrid	» 16,000: —
Summa kronor 51,800: —	

Framställning
av chefen för
infanteriskjut-
skolan.

Uti skrivelse den 3 augusti 1918 har nu chefen för infanteriskjutskolan gjort framställning om anvisande av medel för anordnande jämväl under år 1920 av vissa extra utbildningskurser vid skjutskolan samt därvid anfört följande.

Kulsprute-
kurser.

Allt sedan svenska infanteriet och kavalleriet utrustats med kulsprutor, hade särskilda kulsprutekurser för subalternofficerare varit anordnade i ändamål dels att meddela till desamma beordrade officerare kännedom om kulsprutematerielen samt kunskaper och färdigheter, som vore erforderliga för skjutning och eldstrid med kulspruta ävensom för avståndsmätning, dels att giva desamma tillfälle att under eldstrid föra befäl över kulspruteförband. Erfarenheten från dessa kurser gäve otvetydigt vid handen, att utan dylika centrala kulsprutekurser kulsprute-tjänsten inom infanteriet och kavalleriet snart skulle gå avsevärt tillbaka. I känslan härav hade också de för utredning rörande infanteriskjutskolans förläggning och omorganisation år 1917 tillkallade särskilda sakkunniga i sitt den 9 februari 1918 avgivna betänkande föreslagit årliga kulsprutekurser för subalternofficerare, ett förslag, som syntes vara synnerligen beaktansvärt. Man kunde sålunda anse det vara av behovet påkallat, att en dylik kurs anordnades även år 1920 liksom sedermera årligen.

Då emellertid förlägningsutrymmet vid infanteriskjutskolan icke möjliggjorde kursernas förläggande till Rosersberg, måste, till dess skjutskolans omorganisations- och förlägningsfråga hunne bliva löst, provisoriska åtgärder vidtagas för nämnda kursers förläggande. Under år 1916 hade kulsprutekurs varit förlagd till Polacksbacken, år 1917 till Skillingaryd och år 1918 till Marma. Varest kursen år 1920 lämpligen borde förläggas, kunde icke nu angivas.

Beträffande kulsprutekursens längd hade erfarenheterna från de hittills avhållna kulsprutekurserna otvetydigt givit vid handen, att 30 dagar vore en allt för kort tid att bibringa de till desamma såsom elever beordrade officerarna — 1 subalternofficer från varje infanteriregemente och 1 från vartannat kavalleriregemente — tillräckliga färdigheter och kunskaper i de övningsgrenar, som utbildningen omfattade. En utsträckning av kursens varaktighet syntes emellertid under nuvarande förhållanden av många skäl icke låta sig göra.

Däremot vore en annan utvidgning av utbildningen inom kulsprutevapnet synnerligen önskvärd. I samband med angivandet av skjutskolans medelsbehov för år 1919 hade dåvarande skolchefen framhållit nödvändigheten av, att sådana kaptener eller äldre subalternofficerare, som vore avsedda till eller redan tjänstgjorde såsom kulsprutekompanichefer och vilka icke genomgått någon av de under åren 1914 och 1915 först avhållna kulsprutekurserna, finge tillfälle att genomgå en tre veckors kurs i kulsprutetjänst, vilken skulle kunna sammanfalla med viss del av för subalternofficerarna anordnad kulsprutekurs under förutsättning, att lärarantalet ökades med en förste lärare och en andre lärare samt en repetitör, samt att den för subalternofficerare beordrade övningstruppen ur infanteriet ökades till ett kulsprutekompani genom beordrande av ytterligare en kompanistab och en kulsprutepluton. Dylika kurser borde, enär antalet elever per kurs näppeligen kunde under antydda förhållanden beräknas till mer än 14, d. v. s. 1 kapten eller äldre subalternofficer från vartannat infanteriregemente, komma till stånd lämpligen två år å rad med till exempel två års följande uppehåll. Detta skjutskolechefens förslag hade vunnit tillstyrkan av såväl inspektören för infanteriet som statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet, och 1918 års riksdag hade också beviljat medel för avhållande av en dylik kurs under år 1919. Då de saksäl, som föranlett äskandet av anslag till en dylik kurs under år 1919, fortfarande föreläge, borde en liknande kurs anordnas även under år 1920. Likaledes syntes erforderligt, att ett mindre antal majorer ur infanteriet,

- [25.] exempelvis en från varje arméfördelning, i likhet med vad fallet komme att bliva under 1919, beordrades att följa undervisningen vid kulsprutekursen 1920 under två veckors tid.

Vad kostnaderna för ifrågavarande kulsprutekurser anginge, hade dessa, så långt ske kunnat, uppgjorts med hänsyn tagen till erfarenheterna från föregående kurser samt de vid avgivandet av anslagsäskandena för år 1919 beräknade kostnader för kulsprutekurser 1919, varjämte förutsatts, att den av riksdagen år 1918 beviljade provisoriska rese- och dagtraktamentsförhöjningen komme att såsom hittills bestridas från annat anslag än kulsprutekursen.

De för de tre kurserna erforderliga utgifterna hade uppdelats på

- A) subalternofficerskursen,
- B) kompanichefskursen och
- C) majorskursen,

varvid dock samtliga för de tre kurserna gemensamma utgifter påförts subalternofficerskursen, medan för kompanichefs- och majorskurserna endast upptagits sådana omkostnader, som berörde undertitlarna avlöningar och arvoden, rese- och traktamentsersättningar, ammunition för kompanichefskursens elever samt oförutsedda utgifter.

Beträffande kostnaderna för *subalternofficerskursen* hade titeln avlöningar och arvoden beräknats till ungefär enahanda belopp som för 1919 års kulsprutekurs — den provisoriska dagtraktamentsförhöjningen oräknad. Därest nu tillämpade traktamentsbestämmelser komme att gälla även år 1920, syntes sålunda detta belopp vara tillfyllest även för sistnämnda år.

Titeln rese- och traktamentsersättningar, vilken enligt 1917 års beräkningar upptagits till 3,600 kronor, hade, med frånräknande av den provisoriska resetraktamentsförhöjningen och under förutsättning att nu tillämpade järnvägs- och skjutstaxor komme att gälla även 1920, approximativt beräknats till det dubbla beloppet eller 7,200 kronor, vilken ökning vore nödvändig i anledning av de höjda biljettpiserna och de ökade transportkostnader för trupp och materiel, som föranletts av den höjda järnvägstaxan och det sannolikt större avståndet mellan kulsprutekursens förlägningsplats och den plats, varifrån övningstrupp kunde beordras.

Titeln hästlega hade 1917 för kulsprutekursen 1919 beräknats till 500 kronor, ett belopp, som med de under nuvarande förhållanden rådande oerhörda hästlejningskostnader vore otillräckligt. En ökning av anslaget till 1,000 kronor syntes vara erforderligt.

I beräkningarna för kulsprutekursen 1919 hade upptagits 1,200 kronor å titeln markskador m. fl. kostnader för skjutterräng. Härvid hade förutsatts, att kursen skulle vara förlagd till något av arméns skjutfält och att således utgifterna å denna titel skulle bliva de minsta möjliga. Då emellertid 1920 års kulsprutekurs kunde komma att förläggas till annan plats än arméns skjutfält och sålunda skjutterräng måste i ganska avsevärd grad förhyras, och då därjämte ersättningsanspråken för upplåten mark och markskador stigit i samma proportion som alla övriga utgifter, syntes denna anslagspost näppeligen kunna sättas lägre än 3,000 kronor.

Titeln målskjutningsmateriel och istandsättande av skjutbanor m. m., vilken för 1919 års kurs varit beräknad till 1,000 kronor, syntes på grund av de oerhört ökade materialpriserna icke kunna sättas lägre än till 2,500 kronor.

För år 1919 hade titeln hyra för lokaler (eventuellt inventarier) upptagits till 700 kronor, ett belopp som icke tillnärmelsevis vore tillräckligt, ens när det gällde att endast lämna skälig ersättning för upplåtna statsverket tillhöriga lokaler. Då det med all sannolikhet på grund av kursens omfång bleve nödvändigt att förhyra särskilda lokaler utöver kronan tillhöriga, måste detta anslag avsevärt höjas. Att redan nu kunna exakt beräkna anslagets storlek, innan förläggningsplatsen för kursen vore bestämd, låte sig givetvis icke göra. Man syntes emellertid kunna förutsätta, att, varhelst kursen än bleve förlagd, med all sannolikhet omkring 20 rum måste förhyras. Med en beräkning av omkring 4 kronor för rum och dag skulle således hyresbeloppet för månad för nämnda rum belöpa sig till 2,400 kronor. Beräknade man ersättningen för de av statsverket upplåtna lokalerna till så lågt belopp som 1,600 kronor, häruti inberäknad tvätt och rengöring av såväl lokaler som sängservispersedlar m. m., kunde detta anslag näppeligen sättas lägre än 4,000 kronor.

För veterinärvård borde förslagsvis upptagas ett belopp av 300 kronor.

Titeln expenser hade år 1917 för 1919 års kurs beräknats till 200 kronor. Beloppet syntes böra fyrdubblas för att med de nu rådande avsevärda papperspriserna kunna vara tillräckligt.

För oförutsedda utgifter syntes böra upptagas omkring 2 procent av hela anslaget eller för slutsummans avrundning 702 kronor.

En sammanfattning av anslagskraven för subalternofficerskulsprutekursen utvisade:

[25.]	Avlöningar och arvoden	kronor	6,498: —
	Rese- och traktamentsersättningar	»	7,200: —
	Hästlega	»	1,000: —
	Markskador m. m.	»	3,000: —
	Målskjutningsmateriel m. m.	»	2,500: —
	Hyra för lokaler	»	4,000: —
	Veterinärvård	»	300: —
	Expenser	»	800: —
	Oförutsedda utgifter	»	702: —
			Summa kronor 26,000: —

Beträffande kostnaderna för *kompanichefskursen* hade titeln rese- och traktamentsersättningar, vilken för år 1919 varit upptagen till 1,200 kronor, på grund av de höjda biljettpriserna och de ökade transportkostnaderna för trupp och materiel approximativt beräknats till 3,000 kronor (150 procents förhöjning).

Till skillnad mot vid beräkning av kostnaden för subalternofficerskursen hade i likhet med för år 1919 upptagits ett anslag för ammunition. Det hade härvid beräknats, att en var av eleverna borde sättas i tillfälle att personligen skjuta med kulspruta; det erforderliga antalet patroner hade beräknats till 1,000 patroner per elev. För de till kursen beordrade 14 eleverna skulle således med en kostnad av 25 öre per skott fordras ett anslag av 3,500 kronor.

För oförutsedda utgifter syntes böra anvisas ett mindre belopp, vilket för slutsummans avrundning upptagits till 634 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för kompanichefskulsprutekursen skulle sålunda utgöra:

för avlöningar och arvoden	kronor	2,366: —
» rese- och traktamentsersättningar	»	3,000: —
» ammunition	»	3,500: —
» oförutsedda utgifter	»	634: —
		Summa kronor 9,500: —

Kostnaderna för *majorskursen* syntes, under förutsättning att den provisoriska traktamentsförhöjningen komme att gäldas från annat än kulsprutekursens anslag, kunna beräknas till 2,000 kronor, därvid 420 kronor i likhet med för år 1919 påförts titeln avlöningar, medan titeln

[25.]

rese- och traktamentsersättningar av skäl, som förut anförts, upptagits till 1,350 kronor (150 procent av det för år 1919 beräknade anslaget). Även här borde anvisas ett mindre belopp till oförutsedda utgifter, vilket syntes för anslagets avrundning böra upptagas till 230 kronor.

Kostnaderna för majorskulsprutekursen utgjorde således:

för avlöningar.....	kronor	420: —
» rese- och traktamentskostnader	»	1,350: —
» oförutsedda utgifter.....	»	230: —
Summa kronor		2,000: —

I de av förre skjutskolechefen uppgjorda anslagsäskandena för år 1919 hade upptagits en kurs om 30 dagar för utbildning i skjutning och eldstrid av ett visst antal underofficerare — 1 per infanteriregemente. Den tanke, som legat till grund för detta förslag, hade jämväl kommit till uttryck i det betänkande, som de för utredning rörande infanteriskjutskolans förläggning och omorganisation 1917 tillkallade sakkunniga avgivit den 9 februari 1918. I detta föresloges nämligen årliga underofficerskurser vid infanteriskjutskolan till samma omfattning som de av förre skjutskolechefen föreslagna.

*Kurs för
utbildning av
under-
officerare
i skjutning
och eldstrid.*

Då de sålunda avgivna förslagen syntes innebära avsevärda fördelar för infanteriet, och då det givetvis vore av synnerlig betydelse, att även underofficerare erhöles ökade insikter och färdigheter beträffande skjututbildning och eldledning, föresloge skolchefen, att även under 1920 anordnades en kurs för underofficerare ur infanteriet, motsvarande den av förre skjutskolechefen för år 1919 föreslagna, och för vilken medel beviljats av 1918 års riksdag. Kursen skulle avse att meddela ett visst antal underofficerare — lämpligen 1 per infanteriregemente — undervisning i skjutning och eldstrid.

Utbildning i skjutning skulle i första hand gälla skolskjutning. Inom detta område vore det synnerligen önskvärt, att underofficerare vid infanteriet bibringades dels en personlig skjutskicklighet, dels rutin i att kunna leda skjututbildningens olika grenar, så att de bleve verkligt goda instruktörer och medhjälpare åt officerarna. Detta syntes vara så mycket nödvändigare, som bristen på härför lämpade underbefäl vore synnerligen stor på grund av det avsevärda antalet vakanser. Härtill komme, att det vid flerfaldiga tillfällen kunde bliva nödvändigt för officerarna att överlämna befälet under skjutningar till underoffice-

[25.] rare för att medhinna att förbereda andra av de många och viktiga utbildningsgrenar, som inginge i utbildningsprogrammet.

Även skickligheten att leda eldstrid måste uppdrivas hos underofficerarna. Dessa komme nämligen numera att i större utsträckning, än vad förut varit fallet, i fält bestrida befattningar såsom plutonchefer. Det torde sålunda ligga i öppen dag, att underofficerare även beträffande denna utbildningsgren måste äga tillräckliga kunskaper och erfarenheter, så att de verkligen i fält ägde förmåga att leda trupp under eldstrid.

Vid sidan av nu nämnda utbildningsgrenar borde vid kursen även meddelas kunskap om sättet för utbildningens bedrivande i de med eldstriden intimt sammanhängande utbildningsgrenarna målbestämning och avståndsbedömning.

Kursens varaktighet syntes böra bestämmas till en månad, och borde den lämpligen förläggas till tiden för uppehållet mellan första tjänstgöringens för flertalet värnpliktiga avslutande — i första hälften av juli — och regementsövningarna. Under denna period medförde nämligen bortkommendering av befäl från regementena de minsta olägenheterna. Då emellertid kursen av skäl, som redan förut framhållits i fråga om kulsprutekursen, icke kunde förläggas till Rosersberg, bleve det nödvändigt att välja en annan förläggningsplats, och syntes härför Karlsborg synnerligen väl lämpa sig. Ehuru kursen sålunda skulle komma att bli förlagd å annan plats än Rosersberg, borde den dock i utbildningshänseende ställas under befäl och ledning av chefen för infanteriskjutskolan, vilken alltså borde genom inspektioner övervaka utbildningens riktiga och ändamålsenliga bedrivande. Undervisningen vid kursen måste handhavas av särskild beordrad lärarpersonal, enär infanteriskjutskolans lärarpersonal under den ifrågasatta tiden vore upptagen av den vid Rosersberg pågående andra kursen. För underofficerskursen erfordrades följande lärarpersonal, nämligen: 1 förste lärare, 1 andre lärare samt 1 repetitör. Nämnda personal borde i likhet med förhållandet vid kulsprutekursen komma i åtnjutande av dagtraktamente — den provisoriska traktamentsförhöjningen inberäknad — samt av arvoden, vilkas belopp borde sättas till 300 kronor för förste läraren, 200 kronor för andre läraren och 100 kronor för repetitören.

Till kursen borde såsom elever beordras 1 sergeant per infanteriregemente, helst en sådan, som genomgått underofficersskola. Eleverna borde givetvis tilldelas dagtraktamente jämte provisorisk traktamentsförhöjning, vilken sistnämnda dock icke borde utgå ur anslaget för kursen.

Till kursen måste en läkare beordras, varjämte en redogörare borde anställas. Då emellertid dylik personal funnes anställd å Karlsborg under därstädes vid den föreslagna tiden pågående underofficersskola och officersaspirantskola, kunde denna personal anlitas jämväl för underofficerskursens behov. I betraktande härav syntes arvodet till en var av nämnda personal kunna sättas så lågt som 300 kronor.

[25.]

För utbildningen i kursen erfordrades givetvis såväl lös som skarp ammunition. Enär emellertid dylik icke funnes för underofficerskursen upptagen under vapenanslaget, bleve det nödvändigt att härför beräkna ett visst belopp, vars storlek syntes kunna sättas till 20,400 kronor, motsvarande kostnaden för 10,000 lösa patroner å 4 öre per styck och 80,000 skarpa patroner å 25 öre per styck eller den ammunitions mängd, som vore erforderlig.

De med kursen förenade kostnaderna framginge av följande kostnadsberäkning:

Avlöningar och arvoden	kronor	3,620: —
Rese- och traktamentsersättningar	»	6,800: —
Hästlega	»	800: —
Markskador m. m.	»	1,500: —
Målskjutningsmateriel	»	1,000: —
Expenser	»	400: —
Ammunition:		
80,000 skarpa 6.5 mm. patroner		
å 25 öre	kronor	20,000: —
10,000 lösa 6.5 mm. patroner		
å 4 öre	»	400: —
	»	20,400: —
Oförutsedda utgifter	»	480: —
Summa kronor		35,000: —

Beträffande förestående kostnadsberäkning, vid vilkens uppgörande förutsatts, dels att kursen skulle komma att bli förlagd till volontärskoleetablissemang å Karlsborg, dels att provisorisk traktamentsförhöjning komme att utgå från särskilt anslag, syntes endast följande böra anföras.

Enär ännu icke någon underofficerskurs ägt rum, föreläge icke några erfarenheter beträffande de verkliga kostnaderna för en dylik kurs. Det hade därför blivit nödvändigt att följa den kostnadsberäk-

- [25.] ning, som uppgjorts för den för 1919 föreslagna kursen. I jämförelse med denna kostnadsberäkning hade de för år 1920 beräknade utgifterna upptagits till avsevärt högre belopp på grund såväl av den oerhörda stegring, som skett sedan det för 1919 års underofficerskurs beräknade anslaget uppgjorts, som ock av för närvarande och sannolikt även i framtiden rådande dyrtid. Den erforderliga ökningen hade beräknats efter samma norm, som tillämpats vid uppgörandet av kostnadsberäkningen för den för 1920 föreslagna kulsprutekursen.

Samman-
fattning.

På grund av vad sålunda anförts, föresloge skolchefen, att följande extra utbildningskurser måtte under år 1920 anordnas, nämligen:

en kulsprutekurs för subalternofficerare av samma slag, som ägt rum under de senaste åren, samt i anslutning därtill en kurs om tre veckor för kulsprutekompanichefer, varjämte majorer vid infanteriet beordrades att under två veckor följa utbildningen vid nämnda kurser, samt

en kurs om fyra veckor för utbildning av underofficerare vid infanteriet i skjutning och eldstrid.

Kostnaderna för de sålunda föreslagna kurserna, uppgjorda enligt nuvarande prislägen, utgjorde:

Kulsprutekurser:

subalternofficerskurs	kronor 26,000: —
kompanichefskurs	» 9,500: —
majorskurs	» 2,000: —
Underofficerskurs	» 35,000: —
eller sammanlagt kronor 72,500: —	

Inspektören
för infanteriet.

Uti den 6 augusti 1918 avgivet yttrande i ärendet har inspektören för infanteriet tillstyrkt det av skolchefen framställda förslaget.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har förklarat sig i huvudsak icke hava något att erinra mot skjutskolechefens förevarande framställning. Dock hade i de skrivelserna åtföljande kostnadsberäkningarna upptagits nedan angivna kostnader för ammunition, nämligen:

för kompanichefskursen 14,000 skarpa patroner à 25 öre	kronor 3,500: —
för underofficerskursen 80,000 skarpa patroner à 25 öre	» 20,000: —
samt 10,000 lösa patroner à 4 öre	» 400: —
Summa kronor 23,900: —	

[25.]

I de beräkningar angående medelsbehovet för ordinarie vapenanslaget för år 1920, som av arméförvaltningen uppgjorts, hade det erforderliga antalet skarpa patroner upptagits till 20,000,000, vari inginge ammunition för ifrågavarande kurser vid infanteriskjutskolan. Likaledes syntes de 10,000 lösa patroner, som upptagits för underofficerskursen, böra inräknas i de 12,000,000 lösa patroner, som beräknats i vapenanslaget. På grund härav kunde förenämnda ammunition bekostas av vapenanslaget, därest medel för de där upptagna patronerna bleve beviljade. I annat fall måste hänsyn till här angivet behov iakttagas.

Under förutsättning att medel bleve beviljade för det i vapenanslaget upptagna patronantalet, borde således de av chefen för infanteriskjutskolan beräknade kostnaderna minskas för kompanichefskursen med 3,500 kronor till 6,000 kronor och för underofficerskursen med 20,400 kronor till 14,600 kronor.

Alltsedan kulsprutevapnets tillkomst genom 1914 års härordning hava kulsprutekurser för yngre subalternofficerare årligen varit vid infanteriskjutskolan anordnade. Chefen för skjutskolan har nu föreslagit, att en dylik kurs måtte anordnas jämväl under år 1920 ävensom att i anslutning till densamma måtte, i likhet med vad som beslutits för innevarande år, anordnas en kompanichefskurs för kaptener och äldre subalternofficerare, avsedda att tjänstgöra såsom kulsprutekompanichefer. Därjämte skulle ett mindre antal majorer beordras att under en kortare tid följa utbildningen vid såväl subalternofficerskursen som kompanichefskursen. Då behovet av årliga kulsprutekurser för yngre subalternofficerare blivit till fullo ådagalagt och de föreslagna kompanichefs- och majorskurserna äro ägnade att befordra kännedomen inom armén av kulsprutevapnets ändamålsenliga användning samt väsentligt främja kulsprutetjänsten i allmänhet, finner jag mig böra tillstyrka bifall till vad chefen för skjutskolan i förevarande hänseende föreslagit.

Departements-
chefen.

På grund av vad skolchefen härom anfört, anser jag mig jämväl böra tillstyrka, att även under år 1920 anordnas en särskild kurs för utbildning av underofficerare i skjutning och eldstrid.

De föreslagna utbildningskurserna äro i fråga om varaktighet och elevantal avsedda att erhålla samma omfattning som de kurser av motsvarande slag, för vilka nästlidet års riksdag beviljat medel. På grund av den oerhörda prisstegring, som under den senaste tiden ägt rum, måste man emellertid nu räkna med avsevärt högre kostnader än dem, vilka upptogos i föregående års anslagsberäkningar. Med anledning härav har chefen för skjutskolan även gjort framställning om anvisande

[25.] av för ändamålet erforderligt tilläggsanslag för år 1919. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

De av skjutskolechefen rörande 1920 års utbildningskurser verkställda kostnadsberäkningarna sluta å ett belopp av 72,500 kronor. Enär de för underofficerskursen erforderliga 10,000 lösa patroner, enligt vad arméförvaltningen meddelat, kunna inbegripas i det under ordinarie vapenanslaget upptagna antalet sådana patroner, bör någon kostnad för lös ammunition icke beräknas. Härigenom kan anslaget nedsättas med 400 kronor. Då, såsom jag får tillfälle att längre fram närmare utveckla, under ordinarie vapenanslaget för år 1920 bör beräknas samma antal skarpa patroner som för innevarande år, eller 19,000,000, torde däremot, på sätt skjutskolechefen föreslagit och i likhet med vad för innevarande år ägt rum, särskilda medel böra äskas till bestridande av kostnaderna för den skarpa ammunition, som är avsedd att under utbildningskurserna förbrukas. Enligt skolchefens beräkning skulle erfordras sammanlagt 94,000 skarpa patroner, och har kostnaden härför upptagits till 25 öre för patron eller tillhopa 23,500 kronor. Med hänsyn till de ändrade förhållanden, som i och med världskrigets avslutande komma att inträda, torde man emellertid icke för år 1920 behöva räkna med ett så högt belopp, utan synes detsamma kunna nedsättas med 50 procent eller 11,750 kronor.

Såsom i de uppgjorda kostnadsberäkningarna förutsatts, böra de av den provisoriska traktamentsförhöjningen föranledda utgifterna gäldas av det för sådant ändamål avsedda särskilda anslag, varom jag i det föregående gjort framställning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle kostnaderna för ifrågasvarande kurser alltså uppgå till $[72,500 - (400 + 11,750) =]$ 60,350 kronor.

Jag får således hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för anordnande av *vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet* å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 60,350 kronor.

[26.]

3. Vissa kostnader för krigsskolans verksamhet.

Med anledning därav, att på grund av 1914 års härordningsbeslut antalet kadetter vid krigsskolans såväl officerskurs som reservofficerskurser för framtiden komme att väsentligt ökas, framlade Kungl. Maj:t för 1916 års riksdag förslag till nya stater för såväl krigsskolan som

krigsskolans reservofficerskurser och föreslog i samband därmed, att anslaget till krigsskolan måtte höjas med visst belopp. [26.]

Denna framställning blev emellertid icke av riksdagen bifallen. Riksdagen ansåg nämligen, att, med hänsyn till krigsskolans förestående förflyttning från Karlberg till Järvafältet och innan ännu fullständig övergång skett till den nya härordningen, ingen annan ändring borde göras i de fastställda staterna, än att det i staten för krigsskolan till stipendier upptagna beloppet höjdes med 4,000 kronor. De kostnader, vilka vore en direkt följd av det ökade antalet elever i officers- och reservofficerskurserna, borde enligt riksdagens uppfattning tillsvare anvisas å extra stat. I överensstämmelse härmed höjde riksdagen anslaget till krigsskolan med 4,000 kronor och anvisade till förstärkning av samma anslag på extra stat för år 1917 ett belopp av 36,000 kronor.

Enahanda belopp anvisades av riksdagen å extra stat för år 1918.

För beredande av medel för tillgodoseende av åtskilliga nya behov höjde nästlidet års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts däröm gjorda framställning, anslaget för år 1919 till 59,650 kronor. Härav hava emellertid på grund av minskat antal elever i officerskursen endast 54,939 kronor 50 öre ansetts böra tagas i anspråk, och har detta belopp genom kungl. brev den 6 december 1918 fördelats sålunda:

Officerskursen:

1 biträdande lärare i vapenvård	»	300: —	
För den s. k. dubbleringen av lärare			
m. fl.	»	1,500: —	
Betjäning	»	2,956: 50	kronor 4,756: 50

En reservofficerskurs:

2 kadettofficerare	kronor 1,000: —	
1 förste lärare i krigskonst o. topografi	» 600: —	
1 andre » » » » »	» 400: —	
2 biträdande lärare i krigskonst och		
topografi	» 800: —	
1 » » » gymnastik	» 150: —	
1 kompaniadjutant	» 600: —	
Betjäning	» 904: —	» 4,454: —
Transport kronor		9,210: 50

[26.]

	Transport kronor	9,210: 50
<i>En ytterligare reservofficerskurs</i>	»	4,454: —
<i>Övriga poster:</i>		
1 köksföreståndare och furageupp- bördsman.....	kronor	1,500: —
1 bataljonsadjutant, tillika vapen- underofficer och biträde åt in- tendenten.....	»	1,200: —
Ökad avlöning åt betjäningen m. m. vid krigsskolan.....	»	11,869: 50
Omkostnader för kurserna, såsom till praktiska övningar, bränsle och lyse samt betjäningens kaserne- ring m. m.	»	26,705: 50
	»	41,275: —
Summa kronor		54,939: 50

Då anslag för tillgodoseende av de behov, varom här är fråga, kommer att erfordras jämväl för år 1920, bör framställning härom till riksdagen göras. Anslaget torde emellertid böra nedsättas till i runt tal 55,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till bestridande av *vissa kostnader för krigsskolans verksamhet* å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av högst 55,000 kronor.

[27.]

4. Studiestipendier.

Såsom redan förut nämnts, bör till förevarande anslag överföras dels den för närvarande under anslaget till *krigshögskolor* å staten för artilleri- och ingenjörhögskolan upptagna posten till stipendier åt elever om 3,000 kronor,

dels ock den å staten för *krigsskolan* under titel »Omkostnader» upptagna posten till stipendier om 10,000 kronor.

Vidare bör det i riksstaten för närvarande upptagna anslaget till *studiestipendier för underofficerare och furirer av första klassen* utgå ur riksstaten och det under samma anslag beräknade beloppet, 19,200 kronor, upptagas under förevarande anslag.

Det nya anslaget till studiestipendier skulle alltså belöpa sig till [27.]
(3,000 + 10,000 + 19,200 =) 32,200 kronor.

Då samtliga i anslaget ingående medel äro hämtade ur reservationsanslag, bör detsamma erhålla enahanda natur.

För anslagets användande bör av Kungl. Maj:t fastställas särskild stat, varav framgår, att vart och ett av de under anslaget beräknade beloppen komma att användas uteslutande för därmed avsett ändamål.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

*dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie
anslag, benämnt »Studiestipendier, reservationsanslag»,
dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp
av 32,200 kronor.*

5. Understöd åt föreningar och till skrifers utgivande.

[28.]

Förevarande anslag har, alltsedan det från och med år 1914 uppfördes i riksstaten, utgått med 18,000 kronor.

Från anslaget hava under de senare åren efter av Kungl. Maj:t i varje fall lämnade bemyndiganden utbetalts följande årliga understöd, nämligen till

Krigsvetenskapsakademien för dess verksamhet	kronor	2,000: —
» » utgivande av akademiens handlingar	»	2,500: —
Svensk intendenturtidskrift	»	1,200: —
In- och utländska militärnyheter	»	1,000: —
Svenska militärläkarföreningen	»	1,800: —
Artilleriklubben	»	400: —
Fortifikationsklubben	»	400: —
Militärsällskapet i Stockholm	»	1,000: —
Militärlitteraturföreningen	»	990: —
Militärföreningen K. H. S.	»	300: —
Gottlands militärförening	»	500: —
Jockeyklubben	»	3,000: —
Fältrittklubbarna i riket	»	1,000: —
Ny tidning för idrott	»	500: —
Kungl. Fortifikationens historia	»	1,000: —
Summa kronor		17,590: —

[28.] Genom kungl. brev den 15 februari 1918 blev det till militärlitteraturföreningen utgående understödet ökat med 510 kronor, vilka kunde bestridas med återstående delen av anslaget, 410 kronor, jämte en därå uppkommen besparing å 100 kronor.

Under de senaste åren hava även andra föreningar och tidskriftsredaktioner gjort framställningar, om understöd till deras verksamhets bedrivande, och hava beviljade medel därtill på grund av ifrågavarande anslags otillräcklighet fått utbetalas från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter. Från detta anslag hava sålunda utbetalts:

till tidskrift i fortifikationen för utgivande av fortifikationens historia, enligt kungl. brev den 1 mars 1918	kronor 800: —
till pensionerade officerare vid armén enligt kungl. brev den 22 mars 1918	» 1,500: —

Framställning
av under-
officerssäll-
skapet i
Stockholm.

Uti underdånig skrivelse den 18 april 1918 har underofficerssällskapet i Stockholm — vilket har till ändamål att närmare förena underofficerare med vederlikar vid armén och marinen, bereda en gemensam samlingsplats, där föredrag och tankeutbyte kunna äga rum, sprida trevnad och ökade insikter bland dess medlemmar, ävensom att åstadkomma ett sant och fullt broderligt kamratskap, att bereda begravningshjälp vid medlems dödsfall, samt att lämna tillfälligt understöd åt behövande medlemmar samt änkor och barn efter avlidna medlemmar i mån av kassans tillgångar — gjort framställning om att från och med innevarande år komma i åtnjutande av ett årligt anslag av 1,500 kronor till bidrag vid förhyrande av en för sällskapet avsedd samlingslokal, där jämväl för verksamheten erforderlig expedition vore avsedd att anordnas.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen, som anbefallts att avgiva yttrande över nämnda framställning, har nu i avgivet utlåtande tillstyrkt underofficerssällskapets anhållan samt hemställt, att understödet för innevarande år måtte få utbetalas från anslaget till extra utgifter. Från och med år 1920 borde däremot för ändamålet erforderliga medel eller 1,500 kronor beräknas under anslaget till understöd åt föreningar och till skrifers utgivande.

I sammanhang härmed hemställde arméförvaltningen, att under nämnda anslag måtte från och med år 1920 beräknas dels vad som erfordrades för beredande av ökat understöd åt militärlitteraturföre-

ningen eller 100 kronor, *dels* understöd åt tidskrift i fortifikationen och pensionerade officerare vid armén med hittills från anslaget till extra utgifter anvisade belopp om 800 kronor respektive 1,500 kronor, *dels ock* för oförutsedda utgifter 2,100 kronor. [28.]

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit, finner jag mig böra tillstyrka. Förevarande anslag torde alltså från och med år 1920 böra ökas med tillhoppa (1,500 + 100 + 800 + 1,500 + 2,100 =) 6,000 kronor. Departementa-
chefen.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till understöd åt föreningar och till skrifers utgivande,

nu	kronor 18,000: —
med	» 6,000: —
till	kronor 24,000: —

6. Frivilliga skytteväsendets befrämjande.

[29.]

För innevarande år har riksdagen

dels till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat anvisat ett reservationsanslag av 1,626,000 kronor,

dels ock medgivit, att av detta anslag ett belopp av 972,000 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget till äldre anslagsberättigade skyttar, ställes till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av mobiliseringsammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelse utlämnar 10,800,000 skarpladdade patroner m/94, med skyldighet för överstyrelsen att återställa tomhylsor och laddramar, svarande mot 90 procent av det utlämnade antalet patroner, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle sådant påkalla, till överstyrelsen kontant utbetala sistnämnda belopp.

Anslaget är av riksdagen beräknat sålunda:

till skytteförbundens överstyrelses administrationskostnader samt särskilda utgifter att utbetalas

genom överstyrelsen	kronor 79,800: —
» skytteförbunden	» 145,200: —
Transport	kronor 225,000: —

[29.]

Transport kronor 225,000: —

till skytteföreningarna:

a) årsunderstöd

dels à 2 kronor till 135,000

äldre skyttar, förslagsvis kronor 270,000: —

dels à 1 krona till 25,000

mycket unga skyttar och

nybörjare, förslagsvis » 25,000: —

b) ammunitionsbidrag

dels till likviderande av

10,800,000 patroner m/94

att genom arméförvalt-

ningens artilleridepar-

tement tillhandahållas

skytteföreningarna för

att utdelas till 135,000

anslagsberättigade äldre

skyttar » 972,000: —

dels att kontant tilldelas

skytteföreningarna i för-

hållande till antalet an-

slagsberättigade skyttar

med kammarammunition,

ett såsom fast bestämt

belopp av » 56,250: —

c) bidrag till nybildade

skytteföreningar för an-

skaffande av målskjut-

ningsmateriel » 3,000: —

» 1,326,250: —

» övriga utgifter:

riksskyttetävling i Stock-

holm år 1919 kronor 30,000: —

understöd för anordnande

av skjutbanor och andra

utgifter för det frivilliga

skyttewäsendet » 44,750: —

» 74,750: —

Summa kronor 1,626,000: —

Uti skrivelse den 5 september 1918 har nu skytteförbundens överstyrelse genom sitt verkställande utskott anmält anslagsbehovet för år 1920 och därvid hemställt, att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande måtte för år 1920 anvisas:

[29.]

Huvuddragen
av skytte-
förbundens
överstyrelsens
anslags-
äskande för
år 1920.

till skytteförbundens överstyrelsens administrations-			
kostnader samt särskilda utgifter att utbetalas			
genom överstyrelsen	kronor	103,000: —	
» skytteförbunden	»	154,100: —	
» skytteföreningarna	»	1,600,500: —	
» övriga utgifter	»	76,400: —	
Summa kronor		1,934,000: —	

Över överstyrelsens framställning har arméförvaltningen den 23 september 1918 avgivit utlåtande.

Innan jag övergår till de särskilda huvudgrupper, vari anslaget är uppdelat, anhåller jag att, liksom föregående år skett, få yttra mig angående de omständigheter, som ligga till grund för hithörande beräkningar, nämligen

Antalet anslagsberättigade skyttar.

Antalet anslagsberättigade skyttar är för innevarande år beräknat till 160,000, därav 135,000 äldre skyttar (i åldern 16—42 år) och 25,000 mycket unga skyttar och nybörjare.

Överstyrelsen har nu anmält, att antalet anslagsberättigade skyttar för år 1918, vilket år skulle komma att ligga till grund för anslagsfördelningen under år 1920, beräknats skola utgöra 160,000 skyttar, därav 135,000 äldre och 25,000 mycket unga skyttar och nybörjare.

Över-
styrelsens
framställning.

I fråga om de äldre skyttarna hade överstyrelsen i summan 135,000 sådana skyttar även upptagit och beräknat 10,000 skyttar i åldern 43—50 år. Inom det frivilliga skytteväsendet hade det under alla tider varit ett enstämmigt önskemål att kunna få såsom anslagsberättigade upptaga dessa äldre skyttar, och detta hade under senare tiden framträtt med ökad kraft, alldenstund det i det nu pågående världskriget i flera stater inträffat, att män, som uppnått denna ålder, ja, till och med däröver, tagits i anspråk för aktiv krigstjänst. Enligt rapporterna över 1917 års verksamhet hade den 31 december 1917 inom de frivilliga skytteföreningarna funnits 8,320 medlemmar, tillhörande

[29.] kategorien överåriga och frikallade från krigstjänst, och torde av dessa flertalet tillhöra de överårigas antal. Dessa kvarstode i skytteleden uteslutande av intresse för saken och utförde för denna ett oegennyttigt arbete, som ej kunde nog uppskattas. På grund av sin ålder, ställning i samhället, erfarenhet och klokhet vore dessa överåriga i regel skytteföreningarnas bästa stöd, och det finge anses såsom givet, att genom medgivande att få beräkna dem såsom anslagsberättigade skulle skytterörelsen erhålla ett bistånd av stor och genomgripande betydelse. På samma gång som genom dem åt skytteföreningarna skulle givas en god och sakkunnig ledning, skulle för visso ock genom dem skytteleden tillföras ett avsevärt antal nya medlemmar.

Beträffande antalet av de övriga anslagsberättigade skyttarna hade detta för år 1917 beräknats skola uppgå till 135,000 och av de yngre till 25,000, men de kalkylerade talen hade icke uppnåtts, utan hade antalet anslagsberättigade skyttar den 31 december 1917 utgjort 113,067 äldre och 21,046 yngre eller tillsammans 134,113 skyttar. Under år 1917 hade emellertid tillbakagången visat sig vara i avtagande, och hade verksamheten under år 1918 över hela riket visat en livaktighet, som gåve vid handen, att skytterörelsen snart åter skulle befinna sig i framåtgående. Under sådana förhållanden och då verksamheten under år 1918 skulle läggas till grund för anslagsberäkningen för år 1920, torde säkerligen siffran anslagsberättigade skyttar icke utan våda kunna sättas lägre än som beräknats.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Arméförvaltningen har förklarat sig icke hava anledning till erinran mot den av överstyrelsen tillämpade beräkningsgrund rörande antalet anslagsberättigade skyttar.

Departements-
chefen.

I det av överstyrelsen till 135,000 beräknade antalet anslagsberättigade äldre skyttar ingår, såsom förut nämnts, ett antal av 10,000 skyttar i åldern 43—50 år. Den sålunda ifrågasatta höjningen av åldersgränsen skulle givetvis för den frivilliga skytterörelsen innebära stora fördelar. Då emellertid, såsom framgår av den följande redogörelsen, de mest betydande posterna under anslaget äro till sin storlek direkt beroende av det beräknade skytteantalet, skulle en dylik förändring av den hittills tillämpade beräkningsgrunden komma att driva anslagets totalsumma avsevärt i höjden. Med hänsyn till nödvändigheten av att under nu rådande förhållanden i möjligaste mån begränsa statsutgifterna finner jag mig därför icke kunna tillstyrka det i förevarande hänseende framställda förslaget.

Gentemot den av överstyrelsen uppgjorda beräkningen har jag i [29.] övrigt icke något att erinra. För år 1920 torde alltså böra upptagas (135,000 — 10,000 =) 125,000 äldre skyttar och 25,000 mycket unga skyttar och nybörjare eller tillhopa 150,000 anslagsberättigade skyttar.

Skytteförbundens överstyrelsens administrationskostnader samt särskilda utgifter att utbetalas genom överstyrelsen.

Denna anslagspost, som för år 1919 beräknats till 79,800 kronor, har av överstyrelsen i anslagssäskandet för år 1920 upptagits med ett till 103,000 kronor förhöjt belopp. Överstyrelsen har sålunda föreslagit:

Överstyrel-
sens framställ-
ning.

dels ökning av utgiftsposten till rese- och traktamentsersättningar åt ledamöterna i skytteförbundens överstyrelse och dess verkställande utskott från 7,000 kronor med 1,000 kronor till 8,000 kronor,

dels uppförande av en ny post å 4,000 kronor i syfte att bereda tillgång till medel för avlönande av en assistent åt överstyrelsens sekreterare,

dels ökning av särskilda anslagsposter för beredande av krigstidstillägg åt överstyrelsens personal ävensom åt den föreslagna assistenten med tillhopa 7,558 kronor,

dels ock upptagande av två nya poster å respektive 4,742 kronor och 6,000 kronor, den förra såsom dyrtidsförhöjning av anslagsposterna till ljus och bränsle, böcker och skrivmaterialier, tryckningskostnader, städning och renhållning, telefon, inventarier och extra utgifter, och den senare till bestridande av ökade kostnader för anskaffning av skyttemärken m. m.

Därjämte har överstyrelsen, utan höjning av vederbörlig utgiftspost, som i anslagsberäkningen upptagits »förslagsvis», hemställt, att ersättning till föredraganden av ärenden rörande skjutbanor måtte få utgå med ett från 3 till 4 kronor för varje ärende förhöjt belopp.

Till stöd för sin framställning i denna del har överstyrelsen anfört följande:

Motiven
till översty-
relsens fram-
ställning.

Under *utgiftsposten till reseersättningar* åt ledamöterna i skytteförbundens överstyrelse och dess verkställande utskott hade föreslagits en förhöjning med 1,000 kronor på grund därav, att dagtraktamentet numera utginge med 11 kronor i stället för såsom förut 8 kronor.

I avseende på framställningen om anslag till *arvode för en assistent åt sekreteraren* kunde överstyrelsen icke annat än ånyo på det enträgnaste framhålla behovet av medel för inrättande av en dylik befatt-

[29.] ning. I sina tidigare framställningar hade överstyrelsen sökt att på allt sätt motivera detta behov, och ville överstyrelsen i sådant syfte ytterligare betona, hurusom de ständigt ökade göromålen på överstyrelsens expedition för varje år gjorde detta än mera nödvändigt. De alltemellan förekommande utredningar, som anbefalles överstyrelsen att verkställa, den vidlyftiga statistik, som av överstyrelsen måste utföras, med mera dylikt toge så sekreterarens tid i anspråk, att det vore alldeles nödvändigt, att han för de löpande expeditionsgöromålens handhavande till sin disposition erhöles en pålitlig och i skytterörelsen fullt hemmastadd medhjälpare. Det vore också nödvändigt att till en sådan medhjälpare erhålla en så kvalificerad person, att han vid förfall för sekreteraren tillfälligtvis kunde uppehålla dennes befattning. För besättande av en dylik befattning krävdes emellertid att kunna erbjuda en avlöning, som betryggade innehavarens existens, i synnerhet som befattningens natur icke kunde medgiva förvärvande av någon extra förtjänst. Det vore icke tillrådligt att uppskjuta med inrättandet av en dylik befattning i skytteförbundens överstyrelse, alldenstund åtskillig tid erfordrades, för att en person skulle helt kunna sätta sig in i därmed samhörande förhållanden. Att skytteförbundens överstyrelse bereddes möjlighet att genom medels anvisande anställa en dylik assistent för sekreteraren, vore således ett högst behjärtansvärt krav, som för skytterörelsens skull inom den närmaste tiden måste tillgodoses.

För sekreteraren, kassaförvaltaren samt skrivbiträdena och vaktmästaren hemställde överstyrelsen om *krigstidstillägg* i enlighet med de grunder, som funnes angivna i kungl. kungörelsen den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst. Samtlig ovan angiven personal, med undantag av kassaförvaltaren, vore fast anställd å skytteförbundens överstyrelsens expedition och hade på grund av göromålens mängd och beskaffenhet icke möjlighet till några nämnvärda extra inkomster, vadan den syntes väl berättigad att i dessa dyrtider komma i åtnjutande av det krigstidstillägg, som blivit andra statens löntagare tillerkänt.

På grund av den nu rådande kristiden och därav orsakad prisstegring hade överstyrelsen sett sig nödsakad hemställa om ett tilläggsanslag av 4,742 kronor för att kunna bestrida de löpande *utgifterna för ljus och bränsle* till överstyrelsens lokal, böcker och skrivmateriel, tryckningskostnader, städning och renhållning, telefonavgifter *m. fl. extra utgifter*.

Till *anskaffande av skytteutmärkelsetecken*, såsom skyttemärken, riksmedaljer och diplom, hade hittills varit anvisat ett belopp av 19,000

kronor, men hade det visat sig, att på grund av de numera betydligt stegrade material- och arbetspriserna denna anslagspost krävde förhöjning, varför överstyrelsen ansett sig böra hemställa om förhöjning av detta förslagsanslag till 25,000 kronor. [29.]

Mot den av överstyrelsen föreslagna höjningen av anslagsposten till *rese- och traktamentsersättningar* åt ledamöterna i skytteförbundens överstyrelse och dess verkställande utskott har arméförvaltningen, med hänsyn till de av överstyrelsen härför anförda skäl, icke funnit något att erinra.

Arméförvaltningens yttrande.

Beträffande frågan om uppförandet av anslagsposten till *arvode för en assistent åt sekreteraren* har arméförvaltningen erinrat därom, att överstyrelsen uti sina underdåniga skrivelser angående anslagsbehovet för såväl år 1917 som åren 1918 och 1919 gjort framställning om anvisande av medel för detta ändamål. Kungl. Maj:t hade emellertid med hänsyn till de rådande statsfinansiella förhållandena icke ansett frågan härom böra föreläggas riksdagen. Skulle emellertid Kungl. Maj:t, med hänsyn till vad överstyrelsen i sin föreliggande framställning anfört till stöd för sitt härom ånyo framlagda förslag, anse frågan om medels anvisande för detta ändamål nu böra framläggas för riksdagen, funne arméförvaltningen det av överstyrelsen härför begärda beloppet, 4,000 kronor, icke vara oskäligt med hänsyn till nu rådande ekonomiska förhållanden.

Vad anginge frågan om uppförande av medel för beredande av *krigstidstillägg åt överstyrelsens personal* ävensom åt den föreslagna assistenten åt sekreteraren, ville arméförvaltningen erinra därom, att civila departementet i ett den 3 maj 1918 över en av överstyrelsen i sådant syfte gjord framställning avgivet utlåtande anfört, bland annat, att då den hos överstyrelsen anställda personalen icke kunde anses hänförlig till befattningshavare i statens tjänst, krigstidstillägg eller krigstidshjälp icke kunde tillgodokomma denna personal enligt kungörelsen den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst, samt att det för beredande av nämnda förmåner på tilläggsstat för år 1918 uppförda anslag ej kunde anlitas för beredande av det ifrågasatta tillägget åt den i framställningen omnämnda personalen. Enligt beslut den 31 maj 1918 hade Kungl. Maj:t funnit den sålunda gjorda framställningen icke kunna bifallas. Sedermera hade överstyrelsen till Kungl. Maj:t inkommit med framställning om avlåtande till 1919 års riksdag av proposition om disponering av medel å eventuellt uppkommande besparingar på anslag

[29.] till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för utbetalning av krigstidstillägg till överstyrelsens personal, varöver civila departementet den 13 september 1918 avgivit underdånigt utlåtande. Därest Kungl. Maj:t skulle finna, att i anledning av den nu gjorda framställningen frågan om beredande av sådan förmån för år 1920 borde föreläggas riksdagen, ville arméförvaltningen anmäla, att de av överstyrelsen beräknade beloppen icke överstege vad som skolat utgå till ifrågavarande personal, därest å densamma finge tillämpas bestämmelserna i förenämnda kungörelse den 22 mars 1918. För den händelse den ifrågasatta förmånen befundes böra få utgå, hade arméförvaltningen intet att erinra mot uppförande under anslaget på föreslagna plats av för ändamålet erforderliga belopp.

Arméförvaltningen funne sig böra tillstyrka uppförande under anslaget av särskilda medel dels för dyrtidsförhöjning av *anslagsposterna till ljus och bränsle m. m.*, dels ock till förhöjning på grund av ökade kostader för *anskaffande av skyttemärken m. m.* De av överstyrelsen för dessa ändamål föreslagna beloppen hade icke givit anledning till någon erinran.

Den av överstyrelsen föreslagna höjningen av beräkningsgrunden för *ersättningen åt föredraganden av skjutbaneärenden* syntes arméförvaltningen skälig, varför ämbetsverket funne sig böra förorda densamma.

Departements-
chefen.

Till följd av den vidtagna förhöjningen av de enligt resereglementet utgående dagtraktamentenas belopp torde en ökning av den för rese- och traktamentsersättning åt ledamöterna i skytteförbundens överstyrelse och dess verkställande utskott avsedda anslagsposten vara erforderlig. Jag anser mig därför böra förorda, att ifrågavarande post, på sätt överstyrelsen föreslagit, ökas med 1,000 kronor.

Vad angår förslaget om inrättande av en befattning såsom assistent åt överstyrelsens sekreterare, hava, såsom redan nämnts, under de senaste åren upprepade framställningar i sådant syfte blivit gjorda. Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 av överstyrelsens framställning rörande det frivilliga skytteväsendets anslagsbehov för år 1919 yttrade jag till statsrådsprotokollet, att det syntes mig sannolikt, att en förstärkning av arbetskrafterna i överstyrelsens expedition kunde komma att visa sig allt mera erforderlig. Då emellertid de förhållanden, som föranlett avstyrkandet av tidigare förslag om beredande av arvode till en assistent åt överstyrelsens sekreterare, alltjämt vore för handen, syntes frågan om inrättande av berörda assistentbefattning kunna

utan alltför stora olägenheter tillsvidare anstå. Vad överstyrelsen nu anført synes icke utgöra anledning till ändrad ståndpunkt i ärendet. [29.]

För beredande av krigstidstillägg under år 1920 åt den hos skytteförbundens överstyrelse anställda personalen har överstyrelsen hemställt om anvisande av tillhopa 7,558 kronor. Då emellertid icke nu kan avgöras, huruvida och i vilken omfattning krigstidstillägg kommer att under nämnda år utgå till befattningshavare i statens tjänst, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till överstyrelsens i förevarande hänseende framställda förslag. Till frågan om disponerande av förefintliga reservationer å anslaget för utbetalande under år 1919 av krigstidstillägg åt överstyrelsens personal återkommer jag i annat sammanhang.

Vad i övrigt under förevarande anslagspost av överstyrelsen föreslagits giver mig icke anledning till någon erinran. Till förstärkning av utgiftsposterna för ljus och bränsle m. m. samt för anskaffande av skyttemärken m. m. torde alltså böra beräknas 4,742 respektive 6,000 kronor.

I enlighet med vad sålunda anförts, torde förevarande anslagspost, nu 79,800 kronor, böra ökas med $(1,000 + 4,742 + 6,000 =)$ 11,742 kronor till 91,542 kronor.

Skytteförbunden.

I fråga om denna anslagspost har överstyrelsen hemställt om förhöjning av det för år 1919 utgående anslagsbeloppet, 145,200 kronor, med 8,900 kronor till 154,100 kronor. Denna förhöjning betingas av föreslagen ökning

Överstyrelsens framställning.

dels av utgiftsposten till arvoden åt skytteförbundens sekreterare från 15,600 kronor med 7,900 kronor till 23,500 kronor,

dels ock av anslagsposten till extra understöd åt vissa skytteförbund med 1,000 kronor till Västerbottens skytteförbund.

Såsom motivering för den sålunda begärda anslagsökningen har överstyrelsen anført följande:

Motiven till överstyrelsens framställning.

I det onekligen ansvarsfulla och med avsevärda svårigheter förenade arbetet att vidmakthålla och föra framåt den frivilliga skytterörelsen vore det en betydande del av arbetsbördan, som vilade på *skytteförbundens sekreterare*. Det kunde väl sägas, att deras värv bleve tyngre, ju svårare de tidsförhållanden vore, under vilka skytterörelsen hade att arbeta. Det vore sålunda av särskild vikt att kunna till dessa

- [29.] befattningar erhålla lämpliga personer, ity att handhavandet av skytteförbundens expeditioner på grund av de år för år ökade göromålen nära nog helt toge sin man i anspråk. Den ersättning, som med det hittillsvarande statsanslaget kunnat beredas förbundens sekreterare, måste i förhållande till uppdragets natur och göromålens mängd anses alldeles otillräcklig och växlade efter förbundens storlek mellan lägst 275 kronor och högst 1,217 kronor. Genom anslagspostens ökning till 23,500 kronor skulle i berörda arvoden vinnas en förhöjning av omkring 30 procent, vilket med särskild hänsyn till nuvarande kristider kunde anses även i sådant avseende väl berättigat. I fråga om sekreterarna i skytteförbunden torde böra tilläggas, att dessa utövade ett högst betydande inflytande på skytteintressets vidmakthållande. Det vore sålunda icke tillräckligt, att de vore lämpliga för expeditionsgöromålens utförande, utan de måste även kunna direkt och personligen medverka för skytteidéns hävdande. En förhöjning av denna anslagspost vore av dessa skäl särskilt behjärtansvärd, och skulle denna i och för sig ringa tillökning i skytteväsendets budget säkerligen mer än uppvägas av för saken i dess helhet goda verkningar.

På grund av de i flera hänseenden svåra förhållanden, varunder Västerbottens skytteförbund arbetade, såsom ett avskilt läge med svåra kommunikationsförhållanden samt en relativt fattig befolkning, hade överstyrelsen på skytteförbundets framställning ansett sig böra föreslå förhöjning av *det extra understödet till Västerbottens skytteförbund* från det nuvarande beloppet 2,000 kronor till 3,000 kronor.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Beträffande den föreslagna höjningen av anslagsposten till *arvoden åt skytteförbundens sekreterare* med 7,900 kronor eller omkring hälften av nuvarande beloppet, 15,600 kronor, har arméförvaltningen erinrat därom, att Kungl. Maj:t, på överstyrelsens framställning och i enlighet med arméförvaltningens däröver avgivna utlåtande, föreslagit 1917 års riksdag att med visst belopp öka den till skytteförbundens sekreterare utgående ersättningen. Riksdagen hade emellertid förklarat sig icke vara övertygad om nödvändigheten av att för det dåvarande höja ifrågavarande anslagspost. Då enahanda framställning av överstyrelsen gjorts i dess underdåniga skrivelse angående anslagsbehovet för år 1919, hade arméförvaltningen vid sådant förhållande ansett sig icke kunna ånyo förorda den begärda anslagsökningen. I enlighet härmed hade Kungl. Maj:t ej heller funnit skäl att låta frågan göras till föremål för prövning av 1918 års riksdag. De skäl, som nu ånyo av överstyrelsen anförts för en höjning av denna anslagspost,

funne arméförvaltningen vara av den betydelse, att frågan härom ännu en gång syntes böra underställas riksdagens prövning. För sådant ändamål ville arméförvaltningen framhålla, att posten från och med ingången av år 1911, då densamma ökats från 11,400 kronor, varit oförändrad. Då det antal anslagsberättigade skyttar, för vilket understöd för sistnämnda år anvisats, i 1910 års statsverksproposition beräknats till 100,000, mot det att det skytteantal, som av arméförvaltningen nu funnits böra läggas till grund för anslagsberäkningen för år 1918, upptagits till 160,000, och skytteföreningarnas antal under ifrågavarande period jämväl tillvuxit, syntes, på sätt överstyrelsen framhållit, en höjning av gottgörelsen till förbundssekreterarna vara erforderlig för att bringa densamma i ett bättre förhållande till det ökade arbete, som särskilt på grund av de med den rådande kristiden sammanhängande svårare förhållandena påvilade dessa befattningshavare. Då skytteförbundens sekreterare dessutom hade en viktig uppgift med granskningen av skytteföreningarnas användande av tilldelade anslag, torde det också vara riktigt, att statens bidrag för deras ersättande, vilket fördelades mellan förbunden i förhållande till antalet föreningar och anslagsberättigade föreningsmedlemmar, numera höjdes. I fråga om beloppet av den föreslagna höjningen av anslagsposten ansåge arméförvaltningen en nedprutning därav kunna göras, särskilt med hänsyn till angelägenheten att begränsa utgifterna. Arméförvaltningen funne för sin del, att höjningen i ersättningen åt skytteförbundens sekreterare icke lämpligen borde ske med högre belopp, än som motsvarade det krigstidstillägg, vilket å liknande befattningar i allmänhet utginge för år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst. Då anställning såsom skytteförbundens sekreterare icke avsetts skola utgöra befattningshavarens huvudsakliga verksamhet samt de befattningshavare i statens tjänst, med vilka ifrågavarande funktionärer närmast vore att likställa, ägde åtnjuta krigstidstillägg med högst en tredjedel av deras kontanta avlöningsförmåner, syntes den föreslagna höjningen kunna begränsas till en tredjedel av det nu anvisade beloppet eller 5,200 kronor.

I fråga om den av överstyrelsen begärda ökningen av *det extra understödet till Västerbottens skytteförbund* funne sig arméförvaltningen, på grund av vad överstyrelsen anfört till stöd härför, böra tillstyrka bifall till densamma.

På grund av vad såväl överstyrelsen som arméförvaltningen anfört till stöd för den gjorda framställningen om höjning av anslagsposten till arvoden åt skytteförbundens sekreterare och med hänsyn till den

Departements-
chefen.

- [29.] betydande nedgång i penningvärdet, som ägt rum, sedan denna fråga senast var föremål för riksdagens prövning, finner jag mig böra tillstyrka, att ifrågavarande anslagspost, i enlighet med vad arméförvaltningen därutinnan föreslagit, ökas med ett belopp av 5,200 kronor.

De skytteförbund, som för närvarande åtnjuta extra understöd, äro: Norrbottens skytteförbund med 4,000 kronor, Västerbottens, Väster-norrlands och Jämtlands skytteförbund vart och ett med 2,000 kronor samt Värmlands och Dalarnas skytteförbund med vardera 1,200 kronor. På de av överstyrelsen anförda skäl synes en ökning av det till Västerbottens skytteförbund utgående understödet vara av behovet påkallad, och torde beloppet, på sätt föreslagits, böra höjas med 1,000 kronor till 3,000 kronor.

I enlighet med vad jag sålunda anført, bör anslagsposten till skytteförbunden, vilken för innevarande år utgör 145,200 kronor, för år 1920 ökas med $(5,200 + 1,000 =)$ 6,200 kronor till 151,400 kronor.

Skytteföreningarna.

Såsom redan nämnts, har under förevarande anslagspost för år 1919 upptagits, bland annat, ett belopp av 972,000 kronor, avsett till likviderande, enligt visst evalveringspris, av 6,5 mm. skarpladdade patroner m/94, som till ett antal av 80 stycken för varje äldre anslagsberättigad skytt tillhandahållas skytteföreningarna av arméförvaltningens artilleridepartement. Tidigare har det ålegat överstyrelsen att återställa samtliga tomhylsor och laddramar efter den såsom understöd utlämnade ammunitionen. Med hänsyn till svårigheterna, särskilt under fältmässiga skjutningar, att tillvarataga samtliga patronhylsor föreslog Kungl. Maj:t i 1918 års statsverksproposition riksdagen medgiva, att återlämnings-skyldigheten nedsattes med 25 procent av samtliga hylsor och laddramar. Till grund för beräkningen av det i statsverkspropositionen upptagna ammunitionsbidraget för år 1919 lades härvid ett evalveringspris av 9 öre för patron, vilket var avsett att täcka icke blott tillverkningskostnaden för de delar av patronerna, som vid skjutningen förbrukas, utan även värdet å det antal hylsor och laddramar, med avseende på befrielse från återlämnings-skyldighet medgäves överstyrelsen. Emellertid förklarade sig riksdagen anse den ifrågasatta nedsättningen väl högt tilltagen och kunna begränsas till 10 procent. I överensstämmelse härmed har överstyrelsen ålagts skyldighet att återställa tomhylsor och laddramar, svarande mot 90 procent av det antal patroner, som under år 1919 av arméförvaltningens artilleridepartement utlämnas till överstyrelsen.

Under anslagsposten till skytteföreningarna är vidare för innevarande år upptaget ett såsom fast bestämt belopp av 56,250 kronor, beräknat efter 2 kronor 25 öre för envar av 25,000 mycket unga skyttar och nybörjare, att kontant tilldelas skytteföreningarna i förhållande till antalet anslagsberättigade skyttar med kammarammunition. [29.]

Överstyrelsen har nu under förevarande rubrik föreslagit dels ökning av anslagsposten till skarp ammunition från 972,000 kronor med 243,000 kronor till 1,215,000 kronor, beroende på att ammunitionsbidraget beräknats utgå med 100 patroner å 9 öre för envar av de till 135,000 beräknade äldre anslagsberättigade skyttarna i stället för såsom hittills med 80 patroner för varje sådan skytt,

dels ock ökning av anslagsposten till kammarammunition från 56,250 kronor med 31,250 kronor till 87,500 kronor, vilken höjning betingats därav, att ifrågavarande utgiftspost beräknats efter 3 kronor 50 öre för varje skytt.

Sistnämnda post, som förut haft karaktären av fast bestämt belopp, har av överstyrelsen upptagits med beteckningen »förslagsvis».

Å anslagsposten i dess helhet, för innevarande år upptagen till 1,326,250 kronor, har sålunda av överstyrelsen ifrågasatts en höjning av $(243,000 + 31,250 =) 274,250$ kronor till 1,600,500 kronor.

Beträffande *ammunitionsbidraget till skarp ammunition* har överstyrelsen, i likhet med vad under en följd av år framhållits, förklarat sig alltjämt anse det vara ett allmänt önskemål, att minst 100 fria patroner kunde till skyttarna utdelas, varför överstyrelsen även nu utgått från en sådan beräkning. I fråga om skyldigheten för skytteföreningarna att återställa tomhylsor och laddramar ville överstyrelsen på det enträgnaste hemställa, att därvid måtte beviljas en avräkningsprocent av 25 procent och att det pris, som på förslag av arméförvaltningens artilleridepartement kunde komma att bestämmas för understödsammunitionen år 1920, måtte uppgöras under förutsättning av en sådan avräkningsprocent. Visserligen hade riksdagen för år 1919 medgivit en avräkningsprocent av 10 procent, men hade det under år 1918 oförtydligt visat sig, att skytteföreningarna icke kunde efter skjutningarna tillvarataga så mycket som ifrågasatta 90 procent av tomhylsorna, utan måste de i så fall vidkännas en opåräknad utgift, som endast kunde täckas med skyttarnas egna medel. Detta hade inom skytteleden väckt en beklagansvärd nedstämning, så mycket mera som bestämmelsen om tomhylsornas återlämnande medförde åtskilliga andra besvärlig-

Över-
styrelsens
framställning.

Motiven till
överstyrelsens
framställning.

- [29.] heter för de ledande i skytteföreningarna, vilket allt, sammanställt med de många svårigheter, som i övrigt mötte i arbetet för skytterörelsens främjande, betoge lusten hos de ledande att för verksamhetens vidmakthållande offra tid och arbete. Då det för arméns vidkommande vore medgivet en betydligt större avräkningsprocent, syntes det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att det frivilliga skytteväsendet, som endast hade att tillgå frivillig arbetskraft, komme i åtnjutande av enahanda förmån, som vore armén medgiven.

På grund av den betydande stegringen i priset på ammunition hade överstyrelsen sett sig nödsakad hemställa om förhöjning av *anslagsposten till anskaffande av kammar- och övningsammunition* för mycket unga skyttar från 2 kronor 25 öre till 3 kronor 50 öre. Det skulle i annat fall icke bli möjligt för skytteföreningarna att kunna anskaffa den för deras utbildning nödvändiga kammar- och övningsammunitionen, vilken som bekant icke kunde erhållas från statens förråd utan måste inköpas från enskilda tillverkare.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

I fråga om *ammunitionsbidraget till skarp ammunition* har arméförvaltningen anført, att överstyrelsens förslag innebure, att anslaget till skarp ammunition skulle liksom föregående år utgå in natura, att anslagsposten skulle beräknas efter ett antal anslagsberättigade skyttar av 135,000 och att för varje skytt beräknades ett antal patroner om 100 stycken, vilket utgjorde en ökning av 20 patroner per skytt i förhållande till de beräkningsgrunder, som tillämpats under åren 1914—1918, samt att evalveringspriset liksom under innevarande år satts till 9 öre, varvid även ifrågasatts, att skyldigheten att återlämna tomhylsor med laddram skulle från 90 procent nedsättas till 75 procent.

Beträffande principen om den skarpa ammunitionens tillhandahållande in natura tillstyrkte arméförvaltningen ett dylikt förfaringsätt, enär det för erforderlig omsättning av arméns ammunitionslager vore fördelaktigt att taga ammunitionsförbrukningen vid skytterörelsen i anspråk. Denna tillstyrkan kunde dock nu göras endast under den förutsättningen, att vad som i riksdagens skrivelse den 13 juni 1916, nr 4, sid. 49 anförts angående full ersättning till arméns mobiliseringsförråd av handvapensammunition för därifrån till skytteväsendet utlämnad dylik ammunition vederbörligen beaktades.

Den av överstyrelsen föreslagna ökningen av beräkningsgrunden per anslagsberättigad skytt från 80 patroner till 100 patroner torde visserligen ur skytteverksamhetens synpunkt hava starka skäl för sig, men kunde en dylik höjning under nu rådande dyrtid ej av arméför-

[29.]

valtningen tillstyrkas. I stället kunde med hänsyn till anbefalld sparsamhet med statens medel en reduktion av den förut tillämpade beräkningsgrunden 80 patroner per skytt möjligen ifrågasättas. Då emellertid ett dylikt förfaringssätt med säkerhet skulle synnerligen menligt inverka på skytterörelsens verksamhet, ansåge sig arméförvaltningen icke kunna föreslå en dylik åtgärd, utan hade den under föregående år tillämpade beräkningsgrunden av 80 patroner per skytt tillämpats i nedanstående kostnadsberäkningar.

Vad slutligen det av överstyrelsen föreslagna evalveringspriset, 9 öre per patron, beträffade, täckte detsamma ej ens närmelsevis den kostnad per patron, varmed nu måste räknas. På grund av nu rådande dyrtid hade tillverkningskostnaderna mer än fördubblats, i det att tillverkningspriset för 6,5 mm. skarpa patroner från och med år 1919 och tillsvidare beräknades bliva minst 25 öre per patron i stället för de förut beräknade 11 öre, enligt vilka evalveringspriset 9 öre satts, däri inbegripet ersättning för avdrag för ej återlämnade 10 procent tomhylsor med laddramar, då hylsa med laddram beräknades till 3 öre. Nu syntes hylsa med tillhörande laddram kunna beräknas till 6 öre. Evalveringspriset, därest återlämningsskyldigheten för hylsa med laddram skulle enligt överstyrelsens uttalade önskemål sättas till 75 procent, skulle således bliva $\frac{4 \times 25 - 3 \times 6}{4} = 20,5$ öre, vilket pris syntes böra utjämnas till 21 öre. Kostnaden för 80 skott à 21 öre per 135,000 skyttar skulle således belöpa sig till 2,268,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att ammunitionsbidraget till det frivilliga skytteväsendet för skjutning med skarp ammunition måtte såsom hittills få utgå i form av 6,5 mm. skarpa patroner m/94 efter ett evalveringspris av 21 öre per patron jämte återlämningsskyldighet av hylsor och laddramar uppgående till 75 procent av det utlämnade patronantalet,

att beräkningsgrunden måtte sättas till 80 patroner per skytt, samt

att ett belopp av 2,268,000 kronor måtte ställas till artilleridepartementets förfogande mot skyldighet att på angivna villkor tillhandahålla skytterörelsen 10,800,000 stycken 6,5 mm. skarpa patroner m/94; dock med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle så påfordra, utbyta utlämning av patroner in natura mot kontant utbetalning av motsvarande belopp enligt ovan angiven beräkningsgrund.

Rörande anslagsposten till *kammar- och övningsammunition* för skyttar i åldern 12—15 år har arméförvaltningen — under anmälan, att artilleridepartementet ej kunde in natura tillhandahålla ifrågavarande ammuni-

- [29.] tion och då den allmänna prisstegring, som ägt rum, motiverade det per skytt beräknade kontanta bidragets höjning från 2 kronor 25 öre till 3 kronor 50 öre — tillstyrkt överstyrelsens förslag, att för berörda ändamål beräknades ett belopp av 3 kronor 50 öre för envar av 25,000 skyttar eller tillhopa 87,500 kronor.

Departements-
chefen.

Ammunitionsbidraget till äldre skyttar synes fortfarande böra utgå i form av skarpladdade patroner m/94, och torde, med hänsyn till vad arméförvaltningen därutinnan anført, den hittills följda beräkningsgrunden, 80 patroner för varje anslagsberättigad skytt, böra tillämpas jämväl för år 1920. Därest antalet anslagsberättigade äldre skyttar, såsom av mig föreslagits, beräknas till 125,000, skulle alltså till skytterörelsen utlämnas ($80 \times 125,000 =$) 10,000,000 skarpa patroner.

Arméförvaltningen har ansett, att man vid bestämmande av evalveringspriset borde räkna med ett självkostnadspris av 25 öre för patronen i sin helhet samt för tomhylsorna med ett värde av 6 öre per styck, däri inbegripet värdet av laddramarna. Med hänsyn till de ändrade förhållanden, som i och med världskrigets avslutande komma att inträda, torde man emellertid icke behöva för år 1920 räkna med så höga belopp, utan synas desamma kunna nedsättas med 50 procent. Vad angår frågan om skyldighet att återlämna hylsor och laddramar, finner jag mig, på grund av vad 1918 års riksdag i ämnet uttalat, icke kunna förorda någon förnyad framställning om begränsning av återlämningsskyldigheten till 75 procent, utan läser densamma, liksom för innevarande år, böra sättas till 90 procent. Under nu angivna förutsättningar skulle evalveringspriset utgöra ($12,5 - \frac{90}{100} \times 3 =$) 9,8 öre eller, avrundat uppåt, 10 öre för patron.

Till arméförvaltningens förfogande torde alltså böra ställas ett belopp av ($80 \times 125,000 \times 0,10 =$) 1,000,000 kronor för anskaffning av ny ammunition, mot det att till överstyrelsen utlämnas 10,000,000 skarpladdade patroner m/94, med skyldighet för överstyrelsen att till artilleridepartementet återställa hylsor och laddramar, svarande mot 90 procent av det utlämnade antalet patroner. I likhet med vad för innevarande år bestämts, torde Kungl. Maj:t bemyndigas att, därest förhållandena skulle sådant påkalla, till överstyrelsen kontant utbetala förenämnda belopp, 1,000,000 kronor.

Vad beträffar ammunitionsbidraget åt mycket unga skyttar, anser jag mig, på grund av den inträffade stegringen i priset på ammunition, böra tillstyrka, att ifrågavarande anslagspost för år 1920 beräknas efter

3 kronor för skytt i stället för såsom hittills efter 2 kronor 25 öre. [29.] Anslagsposten bör således upptagas med $(3 \times 25,000 =) 75,000$ kronor. Såsom förut varit fallet, torde denna post böra upptagas såsom ett fast bestämt belopp.

Som en följd av den utav mig föreslagna reduceringen av det i överstyrelsens framställning upptagna antalet anslagsberättigade äldre skyttar bör den på grundval av antalet sådana skyttar beräknade utgiftsposten till årsunderstöd, vilken av överstyrelsen upptagits med 270,000 kronor, nedsättas till $(2 \times 125,000 =) 250,000$ kronor.

Med iakttagande av vad sålunda anförts, torde anslagsposten till skytteföreningarna böra upptagas till 1,353,000 kronor.

Övriga utgifter.

Under denna anslagspost äro, såsom förut nämnts, för innevarande år upptagna dels 30,000 kronor till en riksskyttetävling i Stockholm, dels ock 44,750 kronor till understöd för anordnande av skjutbanor och andra utgifter för det frivilliga skytteväsendet.

I detta sammanhang och innan jag ingår på överstyrelsens anslagsbegäran för år 1920, tillåter jag mig redogöra för en av föreningen för befrämjande av skolungdomens vapenövningar gjord framställning att komma i åtnjutande av statsunderstöd för sin verksamhet.

Uti underdånig skrivelse den 18 november 1917 anförde nämnda förening, att då skjutövningarna av landets skolungdom alltid omfattats med ett levande intresse, vilket borde tillvaratagas, gällde det, sedan de obligatoriska skjutövningarna vid läroanstalterna för den manliga ungdomen numera upphört, att ordna skjututbildningsarbetet uteslutande på frivillighetens väg. Det vore av många lätt insedda skäl utan tvivel av största vikt, att skolungdomen i möjligaste mån måtte få bedriva sina frivilliga skjutövningar för sig själva och inom sina skolföreningar. Likaså viktigt vore det, att, för att hålla detta ungdomens stora skytteintresse vid makt, densamma ock fortfarande finge hava sin egen stora tävlingsskjutning. För närvarande funnes för denna tävling icke mindre än sju stora vandringspris, som av frikostiga, skolungdomen och skytterörelsen varmt hängivna män uppsatts för årlig tävling och om vilka priser det sedan flera år tillbaka tävlats. Föreningen hade därför ock beslutat att fortfarande årligen avhålla denna skolungdomens riksskyttefest. Sedan emellertid de obligatoriska skjututbildningsövningarna nu upphört, och följaktligen all den befäls- och handräckningspersonal, som från dessa övningar kunnat

Framställning
av föreningen
för befräm-
jande av skol-
ungdomens
vapen-
övningar.

- [29.] kostnadsfritt påräknas för skolungdomens stora tävlingsskjutning, ej längre stode till förfogande, komme föreningens omkostnader för nämnda tävling att i hög grad ökas. Föreningen anhölle därför, att Kungl. Maj:t måtte för år 1918 bevilja föreningen ett statsunderstöd av 3,000 kronor i stället för förut lämnade 2,000 kronor.

Yttrande av
inspektören
för gymnastik-
undervis-
ningen.

I häröver den 6 december 1917 avgivet yttrande anförde inspektören för gymnastikundervisningen, att sedan de obligatoriska skjutövningarna vid läroanstalterna för den manliga ungdomen från och med år 1918 upphört, frågan om skolungdomens riksskyttefest, som varje höst pläгат avhållas i Stockholm, komme i ett annat läge. Denna fest hade varit av stor betydelse för befrämjandet utav skolungdomens skjutskicklighet och för att väcka och underhålla dess intresse för denna fosterländska sak. Den hade dessutom för särskilt huvudstaden så småningom fått prägeln av en fosterlandskänslan tilltalande festlighet, där allmänheten fått se sin ungdom samlad under högtidliga former för ett fosterländskt mål. Ur rent etisk synpunkt vore det att beklaga, om denna skolungdomens riksskyttefest komme att upphöra. Då numera skyttesaken inom skolorna måste baseras på frivillighetens väg, vore det dessutom än ytterligare av vikt, att denna skyttefest funnes såsom en sammanbindande länk mellan de olika skolornas skjutintressen. Det syntes därför vara synnerligen önskvärt, att dess bibehållande fortfarande möjliggjordes genom ett statsunderstöd. Under de sista åren hade detta utgått med 2,000 kronor. Föreningen anhölle nu om beloppets ökande till 3,000 kronor, och syntes denna ökning inspektören vara väl motiverad.

Yttrande av
läroverksöver-
styrelsen och
folkskolöver-
styrelsen.

På de i den underdåniga framställningen anförda grunder och under hänvisning till vad av inspektören för gymnastikundervisningen anförts, förklarade sig läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen uti den 17 januari 1918 avgivet gemensamt utlåtande tillstyrka bifall till ifrågasvarande framställning.

Arméförvalt-
ningens civila
departements
yttrande den
1 mars 1918.

Arméförvaltningens civila departement avgav härefter den 1 mars 1918 infortrat utlåtande i ämnet samt anförde därvid följande:

I den mån den studerande ungdomen vore ansluten till skytteföreningar, som enligt gällande bestämmelser vore berättigade till understöd från det under riksstatens fjärde huvudtitel uppförda anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande m. m., ägde densamma åtnjuta enahanda förmåner, som av statsmedel utginge till andra med-

[29.]

lemmar av dylika föreningar. Vid åtskilliga undervisningsanstalter vore för närvarande i verksamhet sådana understödsberättigade föreningar, vilkas medlemmar rekryterades uteslutande bland eleverna. Därest under år 1918 flera dylika föreningar skulle nybildas, bleve dessa för anskaffande av målskjutningsmateriel berättigade till understöd av de medel, som för sådant ändamål funnes uppförda i den vid kungl. brevet den 18 januari 1918 fogade planen för användande av de till understöd åt det frivilliga skytteväsendet tillgängliga anslagsmedel för år 1918. Enligt denna plan funnes särskilda medel upptagna för anordnande av vissa allmänna tävlingsskjutningar, i vilka den skolungdom, som genom medlemskap i skytteförening vore ansluten till den frivilliga skytterörelsen, ägde rätt att deltaga efter samma grunder som andra skytteföreningsmedlemmar. Däremot funnes under förberörda anslag några särskilda medel ej upptagna för understödande av de skytte-tävlingar, som hittills årligen avhållits i Stockholm för skolungdom från hela landet. Det syntes ej heller kunna ifrågasättas, att de särskilda skytteförbunden skulle av de medel, som stode till dessas förfogande, hädanefter lämna understöd för anordnande av skyttetävlingar, uteslutande avsedda för studerande ungdom.

Under anförande härav och med erinran tillika, att understöd åt föreningen för befrämjande av skolungdomens vapenövningar förut anvisats från anslag under riksstatens åttonde huvudtitel, anmälde civila departementet, att några medel icke för närvarande funnes under riksstatens fjärde huvudtitel upptagna, vilka syntes kunna tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål. Därest understöd åt förenämnda förening för framtiden kunde finnas böra utgå från anslag under fjärde huvudtiteln, borde arméförvaltningen erhålla i uppdrag att i sitt förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel för år 1920 bland utgiftsposterna under anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande upptaga erforderligt belopp för sådant ändamål.

I enlighet med vad sålunda föreslagits, anbefalldes arméförvaltningens civila departement genom nådigt beslut den 26 mars 1918 att vid avgivande av förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel för år 1920 bland utgiftsposterna under anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande upptaga erforderligt belopp såsom understöd åt föreningen för befrämjande av skolungdomens vapenövningar.

Kungl. Maj:ts
beslut den 26
mars 1918.

[29.]
 Skytte-
 förbundens
 överstyrelses
 anslags-
 begäran.

Under anslagsposten »Övriga utgifter» har nu skytteförbundens överstyrelse för år 1920 föreslagit dels upptagande av en utgiftspost å 10,000 kronor till en partiell riksskyttetävling för mellersta Sverige år 1920, dels uppförande av en post å 3,000 kronor såsom understöd åt föreningen för befrämjande av skolungdomens vapenövningar, dels ökning av anslagsposten till ordnande av skjutbanor m. m. med 18,650 kronor till 63,400 kronor.

Överstyrelsen har framhållit, att det för skytteintressets främjande hade visat sig vara av särskilt gagn, att tid efter annan på olika platser i riket anordnades allmänna tävlingsskjutningar under de år, dylik för hela riket gemensam tävlingsskjutning ej anordnades i huvudstaden. Sådana allmänna tävlingsskjutningar hade under senare år varit anordnade på skilda platser, såsom i Visby år 1911, i Östersund år 1912, i Malmö år 1914, i Göteborg år 1915 och senast i Örebro och Umeå år 1918. Dessa tävlingar hade vunnit livlig anslutning från de skytteförbund, som varit hänvisade till respektive platser, och hade för dem varit till stor hjälp i utövandet av deras verksamhet. För skyttarna hade dessa skjutningar varit en välförtjänt uppmuntran för deras ofta under årtal visade intresse och ådagalagda offervillighet. Av sådana skäl ansåge överstyrelsen det mycket önskligt, att under år 1920 en dylik *tävlingsskjutning* kunde anordnas för *mellersta Sveriges skytteförbund*, samt hemställde om ett anslag för sådant ändamål av 10,000 kronor.

Arméförvaltningens civila departement hade den 5 april 1918 anmodat överstyrelsen att yttra sig i anledning av Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 26 mars 1918 angående *föreningens för befrämjande av skolungdomens vapenövningar* ansökning om understöd; och hade överstyrelsen för sin del ansett rättvist, att därest nämnda förening skulle tilldelas understöd från anslaget till det frivilliga skytteväsendet, det samma även bereddes motsvarande fördel, vilket lämpligen syntes kunna ske på det sätt, att understödet användes för anordnande av tävlingsskjutning, till vilken de studerande ägde tillträde, som styrkte sig vara medlemmar i frivillig, av staten understödd skytteförening.

Understöd till skjutbanors ordnande erfordrades alltjämt genom nyanläggning av skjutbanor samt till förbättrande av äldre sådana.

Arméförvalt-
 ningens
 yttrande.

Arméförvaltningen har förklarat sig anse, att de av överstyrelsen begärda medlen, 10,000 kronor, för avhållande av en *partiell riksskyttetävling* för mellersta Sverige år 1920 borde uppföras under anslaget.

Genom beslut den 26 mars 1918 hade Kungl. Maj:t, i anledning av en utav *föreningen för befrämjande av skolungdomens vapenövningar* gjord

[29.]

framställning om ett *statsunderstöd* av 3,000 kronor till förmån för sin verksamhet för år 1918, anbefallt arméförvaltningens civila departement att vid avgivande av förslag till beräkning av utgifterna under rikstatsens fjärde huvudtitel för år 1920 bland utgiftsposterna under anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande upptaga erforderligt belopp såsom understöd åt nämnda förening. På anmodan av civila departementet hade överstyrelsen nu upptagit ifrågavarande belopp såsom en särskild post under anslaget. För användande av denna anslagspost hade överstyrelsen emellertid föreslagit såsom villkor, att vid den tävlingsskjutning, för vars anordnande medlen skulle tagas i anspråk, skulle endast få delta studerande vid rikets högre läroverk, som vore medlemmar i frivillig, av staten understödd skytteförening. Då en sådan tävlingsskjutning syntes arméförvaltningen böra stå öppen för alla elever vid rikets läroanstalter, oavsett om eleverna vore anslutna till den frivilliga skytterörelsen eller icke, borde någon inskränkning av föreslaget innehåll i fråga om användandet av denna anslagspost icke stadgas.

Med hänsyn till den av arméförvaltningen såsom nödvändig ansedda betydliga ökningen i anslaget till skytteföreningarna ansåge arméförvaltningen sig slutligen icke kunna tillstyrka den av överstyrelsen föreslagna höjningen i det belopp, som skulle avses till understöd för *anordnande av skjutbanor och andra utgifter* för det frivilliga skytteväsendet.

I likhet med arméförvaltningen finner jag mig böra tillstyrka, att ett belopp av 10,000 kronor äskas för anordnande under år 1920 av en partiell riksskyttetävling för mellersta Sveriges skytteförbund. Departements-
chefen.

Gentemot förslaget om upptagande under förevarande rubrik av en anslagspost å 3,000 kronor såsom understöd åt föreningen för befrämjande av skolungdomens vapenövningar har jag icke något att erinra. Beträffande rätten att delta i den med statsunderstöd anordnade årliga tävlingsskjutningen för landets skolungdom synas mig för framtiden böra gälla samma regler som hittills.

Vad slutligen angår utgiftsposten till ordnande av skjutbanor m. m., anser jag mig, med hänsyn till vikten av att i möjligaste mån begränsa anslagets storlek, icke kunna förorda den av överstyrelsen ifrågasatta höjningen. För avjämnande av anslagets slutsumma torde posten böra upptagas med 44,558 kronor.

Under rubriken »Övriga utgifter» skulle alltså upptagas sammanlagt (10,000 + 3,000 + 44,558 =) 57,558 kronor.

[29.]

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag nu anført, skulle för år 1920 erfordras:

till skytteförbundens överstyrelses administrations-			
kostnader samt särskilda utgifter att utbeta-			
las genom överstyrelsen	kronor	91,542: —	
» skytteförbunden	»	151,400: —	
» skytteföreningarna:			
a) årsunderstöd			
dels à 2 kronor till 125,000			
äldre skyttar, förslagsvis	kronor	250,000: —	
» à 1 krona till 25,000			
mycket unga skyttar och			
nybörjare, förslagsvis	»	25,000 —	
b) ammunitionsbidrag			
dels till likviderande av			
10,000,000 patronerm/94			
att genom arméförvalt-			
ningens artillerideparte-			
ment tillhandahållas			
skytteföreningarna för att			
utdelas till 125,000 an-			
slagsberättigade äldre			
skyttar	»	1,000,000: —	
» att kontant tilldelas			
skytteföreningarna i för-			
hållande till antalet an-			
slagsberättigade skyttar			
med kammarammunition,			
ett såsom fast bestämt			
belopp	»	75,000: —	
c) bidrag till nybildade skytte-			
föreningar för anskaffan-			
de av målskjutningsma-			
teriel	»	3,000: —	» 1,353,000: —
			Transport kronor 1,595,942: —

	Transport kronor 1,595,942: —	[29.]
till övriga utgifter:		
riksskyttetävling för mel-		
lersta Sverige år 1920... kronor	10,000: —	
» understöd åt föreningen		
för befrämjande av skol-		
ungdomens vapenövnin-		
gar	» 3,000: —	
» understöd för anordnande		
av skjutbanor och andra		
utgifter för det frivilliga		
skytteväsendet	» 44,558: —	» 57,558: —
	Summa kronor 1,653,500: —	

Denna summa överstiger med 27,500 kronor anslaget å 1919 års stat.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att

dels till det *frivilliga skytteväsendets befrämjande* å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,653,500 kronor;

dels ock medgiva, att av detta anslag ett belopp av 1,000,000 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget till äldre anslagsberättigade skyttar, ställes till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av mobiliseringsammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelse utlämnar 10,000,000 skarpladade patroner m/94, med skyldighet för överstyrelsen att återställa tomhylsor och laddningar, svarande mot 90 procent av det utlämnade antalet patroner, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle sådant påkalla, till överstyrelsen kontant utbetala sistnämnda belopp.

7. Soldathemsverksamhet.

[30.]

Med anledning av en inom riksdagen väckt motion beslöt 1915 års riksdag att för år 1916 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett extra anslag under fjärde huvudtiteln av 10,000 kronor, att tilldelas centralstyrelsen för Förbundet soldaternas vänner för att mot redovisnings-

- [30.] skyldighet användas till förbundets verksamhet på villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Uti 1916 års statsverksproposition upptogs icke något anslag för ifrågavarande ändamål. Emellertid beslöt riksdagen med anledning av särskilda inom riksdagen väckta motioner att på extra stat för år 1917 till understöd åt föreningar, som verkade för ökad trevnad för manskapet och dess höjande i sedligt och religiöst hänseende, bevilja ett anslag av 10,000 kronor att på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva, användas som bidrag till föreningarnas omkostnader för soldathemsverksamhet å förläggningssorter och mötesplatser.

Enahanda anslag hava därefter av riksdagen beviljats för åren 1918 och 1919.

Anslagen hava fördelats mellan olika föreningar och sammanslutningar i enlighet med för riksdagen tidigare framlagda grunder.

Då riksdagen funnit sig böra anslå medel för främjande av den verksamhet, varom här är fråga, synes anslag för ändamålet jämväl böra för år 1920 av riksdagen äskas. Anslaget torde böra utgå med samma belopp som förut eller 10,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för understödjande av *soldathemsverksamhet* vid arméns truppförband å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 10,000 kronor.

- [31.] 8. **Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.**

(Expensanslaget.)

Riksstatssakkunnigas förslag.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra under förevarande anslag sammanföras samtliga expensutgifter, utom tryckningskostnader, vid ämbetsverk, staber och sådana expeditioner, som icke tillhöra truppförbanden. För närvarande äro medel för dylika utgifter beräknade under följande anslag, nämligen:

Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommandoexpedition,

Skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen,

Generalitetsstaten,

[31.]

Generalstabens övningar, expenser m. m.;
 Artilleristaben;
 Kommendantsstaten;
 Krigshögskolor;
 Volontärskolor m. m.;
 Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden;
 De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.;
 Intendenturkåren;
 Arméns diverse intendenturbehov;
 Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel;
 Arméns byggnader, mötesfält och kommendantsskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel;
 Garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden;
 Remontering m. m.; samt
 Extra utgifter.

Såsom i det föregående redan framhållits, böra till förevarande nya anslag överföras från

anslaget till	<i>generalitetsstaten</i>	kronor	35,990: —
»	» <i>artilleristaben</i>	»	3,000: —
»	» <i>kommendantsstaten</i>	»	7,767: 50
»	» <i>krigshögskolor</i> (staten för krigshögskolan)	»	5,330: —
»	» <i>de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.</i> (42,740 kronor från posten till rullföringsväsendet + 47,000 kronor från posten till inskrivnings- och mönsteringskostnader =)	»	89,740: —
»	» <i>intendenturkåren</i>	»	3,500: —
»	» <i>garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden</i> (17,300 kronor från staten för garnisonssjukhuset i Stockholm + 8,000 kronor från staten för garnisonssjukhuset i Boden =)	»	25,300: —
»	» <i>remontering m. m.</i> (staten för remonteringsstyrelsen)	»	5,000: —

eller tillhopa kronor 175,627: 50

[31.] De belopp, som bära överflyttas från övriga ovannämnda anslag, äro följande.

Anslaget till *skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommandoexpedition* är i riksstaten för innevarande år upptaget med 18,182 kronor. Då anslaget endast omfattar utgifter av natur att hädanefter bära bestridas från nu förevarande anslag, bör detsamma utgå ur riksstaten och det under anslaget upptagna beloppet överföras till anslaget till *skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.*

Anslaget till *skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen* är i årets riksstat upptaget med 31,900 kronor. Härav bör, enligt vad redan förut nämnts, ett belopp av 2,670 kronor, utgörande vissa arvoden, överföras till avlöningsanslaget. Återstoden av anslaget bör fördelas med 26,941 kronor på nu förevarande anslag och med 2,289 kronor på det nya anslaget till tryckningskostnader.

Från anslaget till *generalstabens övningar, expenser m. m.* bära till förevarande anslag överföras dels 9,500 kronor, utgörande de beräknade kostnaderna för arkivet och biblioteket, inköp av böcker m. m., dels 22,795 kronor, motsvarande kostnaderna för expenser, renskrivning och ved m. m., alltså tillhoppa 32,295 kronor.

Av anslaget till *volontärskolor m. m.* bör till förevarande anslag överföras ett belopp av 4,000 kronor, motsvarande de expenskostnader, som för närvarande beräknas utgå från det förra anslaget.

Under det nuvarande anslaget till *hyra, expenser m. m. vid truppförbanden* äro för hyra, eldning, belysning och städning samt expenser beräknade: för militärbefälhavarens på Gottland expedition tillhoppa 2,700 kronor och för inspektörens för trängen expedition tillhoppa 1,700 kronor. Ifrågavarande båda poster, tillsammans 4,400 kronor, bära överföras till nu förevarande anslag.

Till samma anslag bör från nuvarande anslaget till *arméns diverse intendenturbehov* överföras dels 180 kronor, utgörande kostnader för städning av modellkammarens lokaler, dels ock 10,000 kronor, utgörande kostnader för eldning, belysning, vatten, expenser och skrivmaterialier vid intendenturförråden, alltså tillhoppa 10,180 kronor.

Av anslaget till *arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel* utgå för närvarande dels under Titel VII ett belopp av 100 kronor till expenser, dels ock under Titel IX 7,010 kronor till expenser för generalfälttygmästarens expedition. Ifrågavarande båda belopp, tillhoppa 7,110 kronor, bära överflyttas till nu förevarande anslag.

Till detta anslag böra slutligen överflyttas följande från anslaget till *arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationsens övningar och materiel* nu utgående, till nedan angivna belopp beräknade kostnader, nämligen: [31.]

Titel I. Lantförsvarets under arméförvaltningens fortifikationsdepartements vård och uppsikt ställda fastigheter:

Expenser vid chefens för fortifikationen expedition kronor 2,900: —

Titel II. Kommendantskapsutgifter:

I Stockholm	kronor	300: —	
Å Karlsborg	»	885: —	
På Gottland	»	1,000: —	
Oförutsedda kommendantskapsutgifter	»	<u>1,300: —</u>	» 3,485: —

Titel IV. Fortifikationens materiel:

Rit- och skrivmaterialier m. fl. expenser » 2,800: —
 eller tillhopa kronor 9,185: —

Enligt riksstatssakkunnigas förslag skulle till förevarande anslag jämväl överflyttas ett från anslaget till extra utgifter för närvarande utgående belopp av 125 kronor till hyra för den s. k. Laboratoriehagen i Stockholm. Då emellertid ifrågavarande hyresavtal numera blivit uppsagt, bör ett dylikt överförande ej äga rum.

Till anslaget till skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m. skulle alltså ytterligare överföras från

anslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommando-expedition	kronor	18,182: —
» » skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen	»	26,941: —
» » generalstabens övningar, expenser m. m.	»	32,295: —
» » volontärskolor m. m.	»	4,000: —
» » hyra, expenser m. m. vid truppförbanden	»	4,400: —
» » arméns diverse intendenturbehov	»	10,180: —
Transport	kronor	95,998: —

[31.]		Transport kronor	95,998: —
	anslaget till arméns vapen, ammunition och mål-		
	skjutningsmateriel samt artilleriets öv-		
	ningar och materiel	»	7,110: —
	» » arméns byggnader, mötesfält och kom-		
	mendantskapsutgifter samt fortifikatio-		
	nens övningar och materiel	»	9,185: —
		eller tillhopa kronor	112,293: —

Beräknat enligt nu angivna grunder skulle anslaget till skrivmateriel, expenser, bränsle, lyse m. m. alltså för innevarande år utgöra (175,627: 50 + 112,293 =) 287,920 kronor 50 öre eller i jämnt krontal 287,920 kronor.

I överensstämmelse med vad hittills i huvudsak varit förhållandet med de särskilda expensanslagen, bör även det nya anslaget erhålla reservationsanslags natur.

För anslagets användande bör särskild stat fastställas av Kungl. Maj:t.

Anslagsbehovet för år 1920.

Uti den beräkning av anslaget, som bör föreläggas riksdagen, torde detsamma böra fördelas å fyra särskilda titlar, nämligen

- Titel I. Hyra, eldning, belysning och städning av vissa expeditionslokaler.
- Titel II. Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.
- Titel III. Hyra, eldning, belysning och städning ävensom telefonabonnemang och vissa skrivmaterialier (pennor, bläck, läskpapper och gummi) vid rullföringsexpeditionerna.
- Titel IV. Oförutsedda expensbehov samt för centralupphandling.

Fördelat i enlighet härmed skulle av det för innevarande år beräknade beloppet belöpa å

Titel I	kronor	22,650: —
Titel II	»	169,760: —
Titel III	»	59,280: —
Titel IV	»	36,230: —
Summa kronor		287,920: —

För år 1920 böra vissa ändringar i det sålunda beräknade beloppet vidtagas.

[31.]

Titel I. Hyra, eldning, belysning och städning av vissa expeditionslokaler.

Hyra av
tillfällig
arkivlokal
åt armé-
förvalt-
ningen.

Med anledning av bristande utrymme i arméförvaltningens ämbets-
hus hava i och för förvaring av en del arkivhandlingar sedan flera år
tillbaka förhyrts vissa lokaler i arméförvaltningens förra ämbetshus vid
Munkbrogatan här i staden, vilken fastighet numera äges av Stock-
holms stad. För hyrans bestridande har å ordinarie stat beräknats ett
belopp av 1,000 kronor, och ingår detta uti det under förevarande titel
upptagna beloppet.

Armé-
förvaltningen.

Arméförvaltningen har nu anmält, att hyran för ifrågavarande lo-
kaler enligt meddelande från Stockholms stads myndigheter från och
med den 1 oktober 1918 höjts med 500 kronor till 1,500 kronor för
år. Enär lokalerna vore och för lång tid syntes förbliva oumbärliga
för förvaring av de arméförvaltningens äldre arkivalier, vilka icke rym-
des inom ämbetsverkets egna lokaler, och då någon utsikt för hyres-
beloppets återgång till det förutvarande icke funnes, hemställde armé-
förvaltningen, att det för ändamålet erforderliga anslaget måtte höjas
med 500 kronor.

Vad sålunda föreslagits giver mig icke anledning till någon er-
inran.

Departements-
chefen.

För hyra, ved, lyse och städning m. m. av remonteringsstyrelsens
expeditionslokaler är för närvarande beräknat ett belopp av 3,000
kronor.

Remonte-
ringsstyrel-
sens expe-
ditions-
lokaler.

Uti underdånig skrivelse den 28 juni 1918 anmälde arméförvalt-
ningens intendentsdepartement, att remonteringsstyrelsen blivit uppsagd
till avflyttning från sin nuvarande tjänstelokal den 1 oktober 1918 och
att, då annan lokal icke kunnat beredas, styrelsen träffat avtal, under för-
behåll av Kungl. Maj:ts godkännande, om förhyrande av en lägenhet i
fastigheten nr 7 vid Eriksbergsgatan här i staden för en årlig hyra av
3,000 kronor. Till denna lägenhet hörde emellertid icke något rum,
vilket kunde disponeras av städerskan, varför åt henne, som dittills
icke åtnjutit kontant lön utan allenast fri bostad, måste från och med
den 1 oktober 1918 beredas en kontant månatlig ersättning av minst
40 kronor.

Kungl. Maj:ts
beslut den 12
juli 1918.

Med anledning av vad sålunda blivit anmält, medgav Kungl. Maj:t
genom brev den 12 juli 1918, att den föreslagna lägenheten finge för-

- [31.] hyras, samt anvisade till bestridande av de härigenom ökade kostnaderna under år 1918 för hyra och städning ett belopp av 1,250 kronor från anslaget till remontering m. m.

Armé-
förvaltningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att chefen för remonteringsstyrelsen i skrivelse till intendentsdepartementet den 1 juli 1918 hemställt, att det för hyra, ved, lyse och städning m. m. av styrelsens expeditionslokaler beräknade beloppet måtte höjas från 3,000 kronor till 5,000 kronor. Denna hemställan funne arméförvaltningen sig böra tillstyrka. Utöver den kontraherade hyran, 3,000 kronor, erfordrades nämligen minst 2,000 kronor om året för städning, belysning och uppvärmning av lokalerna.

Departements-
chefen.

Enligt vad jag inhämtat, ingår uti den kontraherade hyran jämväl ersättning för värme. Vid sådant förhållande anser jag mig endast kunna tillstyrka, att det för hyra, eldning, belysning och städning av remonteringsstyrelsens expeditionslokaler hittills beräknade beloppet höjes med 1,000 kronor eller från 3,000 kronor till 4,000 kronor.

Samman-
fattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, bör Titel I från och med år 1920 höjas från 22,650 kronor med $(500 + 1,000 =)$ 1,500 kronor till 24,150 kronor.

Titel II. Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m.

Arméför-
valtningens
expens-
anslag.

För bestridande av kostnaderna för skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m. vid arméförvaltningen är, såsom förut nämnts, för innevarande år beräknat ett belopp av 26,941 kronor. Härav äro 4,550 kronor avsedda för städning, skurning och rengöring av ämbetsverkets lokaler m. m. och 1,900 kronor för telefonabonnemang. Det förra beloppet är beräknat efter en ersättning av 35 kronor för år för rengöring av vart och ett av ämbetshusets rum och det senare efter en årlig avgift av 50 kronor för varje telefonapparat.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu hemställt om höjning av de för lokalernas städning och för telefonabonnemang beräknade beloppen.

Sedan anslagsposten till städning år 1912 beräknats, hade rummens antal, vilket då uppgått till 130, genom inskränkningar av korridorer, utrymmen och uppdelning av andra större rum ökats till 159. Genom de av 1918 års riksdag beslutade nybyggnads- och ändringsarbetena inom ämbetshuset komme detta rumsantal att ökas med ytterligare 5 stora rum till 164. Vidare hade arméförvaltningen i likhet

med åtskilliga ämbetsverk måst höja städningsarvodena, och utgjorde dessa för närvarande 50 kronor för rum om året. Vid nu angivna förhållanden borde anslagsposten till städning upptagas med $(164 \times 50 =)$ 8,200 kronor samt följaktligen ökas med $(8,200 - 4,550 =)$ 3,650 kronor.

[31.]

Den av Kungl. Maj:t och nästlidet års riksdag beslutade höjningen av abonnemangsavgifter och avgifter för rikssamtal å telefon komme att medföra en väsentlig ökning av arméförvaltningens kostnader för ämbetsverkets telefoner. Vad rikssamtalen anginge, kunde sådan ökning naturligen icke i förväg beräknas, vilket däremot låte sig göra beträffande abonnemangsavgifterna. Då ämbetsverket för närvarande disponerade 38 telefonapparater och abonnemangsavgiften höjts till 80 kronor för apparat, erfordrades för ifrågavarande ändamål ett belopp av $(38 \times 80 =)$ 3,040 kronor eller $(3,040 - 1,900 =)$ 1,140 kronor mera än för närvarande vore beräknat.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit, finner jag mig böra tillstyrka. Ämbetsverkets expensanslag torde alltså böra ökas med $(3,650 + 1,140 =)$ 4,790 kronor samt följaktligen upptagas med $(26,941 + 4,790 =)$ 31,731 kronor.

Departements-
chefen.

För bestridande av expenskostnader, i vad de icke avse eldning, belysning och städning, äro för första och andra arméfördelningarnas expeditioner för närvarande beräknade 1,700 kronor för varje expedition. Vid övriga arméfördelningsexpeditioner äro samtliga expenskostnader beräknade till 3,087 kronor 50 öre för varje expedition. Ifrågavarande expenskostnader uppgå alltså till sammanlagt 15,750 kronor.

Armé-
fördelnin-
garnas
expens-
anslag.

Arméförvaltningen har nu anmält, att genom tillkomsten av de nya fältveterinärtjänsterna en mindre ökning av arméfördelningsexpeditionernas expensanslag vore erforderlig. Det vore nämligen att förvänta, att då veterinärärendena finge en tjänstegrenschef inom fördelningarna, expeditionen för veterinärärendena komme att få större omfattning. Den härav föranledda ökningen av expensanslaget syntes dock icke behöva sättas högre än till 150 kronor för varje fördelning.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra. Det för första och andra arméfördelningarnas expeditioner erforderliga expensanslaget torde alltså böra beräknas till 1,850 kronor och för de övriga arméfördelningsexpeditionerna till 3,237 kronor 50 öre i medeltal. Anslagsposten bör följaktligen upptagas med $[(1,850 \times 2) + (3,237: 50 \times 4) =]$ 16,650 kronor, innebärande en ökning av $(16,650 - 15,750 =)$ 900 kronor.

Departements-
chefen.

[31.]

Remon-
terings-
styrelsens
expens-
anslag.

Till skrivbiträde och expenser åt remonteringsstyrelsen var för år 1918 beräknat ett belopp av 1,600 kronor. Från och med innevarande år höjdes beloppet till 2,000 kronor.

Detta belopp har emellertid redan visat sig vara för lågt. Efter därom av chefen för remonteringsstyrelsen gjord framställning medgav sålunda Kungl. Maj:t genom brev den 12 juli 1918, att till avlönande av skrivbiträde samt för bestridande av utgifter för expenser under år 1918 finge disponeras högst 1,000 kronor utöver i stat för ändamålet anvisade 1,600 kronor.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu, under åberopande av vad sålunda förekommit, hemställt, att det till skrivbiträde och expenser åt remonteringsstyrelsen beräknade beloppet måtte från och med år 1920 höjas från 2,000 kronor till 2,600 kronor.

Departements-
chefen.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke någon erinran att framställa.

Garnisons-
sjukhuset
i Stock-
holm.

För bestridande av kostnader för skrivmaterialier, expenser, bränsle och lyse m. m. vid garnisonssjukhuset i Stockholm äro för innevarande år beräknade 17,300 kronor. Detta belopp fördelar sig sålunda:

Bränsle, lyse och vatten	kronor 10,000: —
Yttre och inre renhållning	» 4,500: —
Tvätt	» 1,500: —
Expenser	» 1,300: —

Summa kronor 17,300: —

T. f. chef-
läkaren.

T. f. chefläkaren har nu uti sin förenämnda skrivelse den 6 juli 1918 föreslagit,

att posten till bränsle, lyse och vatten måtte, med hänsyn till att utgifterna för ifrågavarande ändamål under år 1917 uppgått till 56,290 kronor 52 öre och i betraktande av de ständigt stigande priserna, för år 1920 beräknas till 60,000 kronor,

att posten till tvätt måtte höjas till 10,000 kronor på grund av den inträdda enorma prisförhöjningen å erforderliga tvättmaterialier,

att posten till expenser av enahanda anledning måtte höjas till 4,000 kronor, samt

att då de årliga telefonavgifterna hädanefter måste upptagas till 1,290 kronor, för bestridande av kostnader för telefoner, telefonsamtal och telegram måtte beräknas ett belopp av 1,600 kronor.

[31.]

Arméförvalt-
ningen.

Beträffande t. f. chefläkarens sålunda gjorda framställning har arméförvaltningen anført, att ämbetsverket, med hänsyn till i 1918 års statsverksproposition gjort uttalande, att på grund av dyrtiden uppkommande merkostnader för bränsle syntes kunna bestridas från extra anslaget till förstärkning av reservationsanslaget till arméns kasernutredning, icke ansåge sig kunna tillstyrka, att för bränsle, lyse och vatten å ordinarie stat beräknades högre belopp än för innevarande år eller 10,000 kronor. Däremot borde för bestridande av under åren 1919 och 1920 uppkommande merkostnader, beräknade till 50,000 kronor, särskilt förstärkningsanslag anvisas å extra stat.

Enligt från garnisonssjukhuset lämnad uppgift hade kostnaderna för tvätt under år 1917 uppgått till 10,963 kronor, motsvarande 16,2 öre för underhållsdag. Att med tillgängliga siffror anställa någon jämförelse med andra sjukhus, låte sig svårligen göra. Siffrorna vid civila sjukhus vore synnerligen växlande, sannolikt beroende på att kostnaden för vatten ställde sig väsentligt olika på olika orter. Beträffande garnisonssjukhuset inginge kostnaden för vatten uti underhållsposten till bränsle, lyse och vatten. Det av chefläkaren föreslagna beloppet skulle, under antagande att underhållsdagarna uppginge till 67,000, motsvara en kostnad för underhållsdag av 14,9 öre, alltså mindre än år 1917, trots att alla kostnader för tvättutensilier sedan år 1917 undergått avsevärda prisstegringar. Att det för år 1919 anvisade beloppet beräknats alldeles för lågt, vore emellertid uppenbart. Men att å ordinarie stat upptaga denna post med 10,000 kronor ansåge sig arméförvaltningen icke kunna tillstyrka. Då emellertid t. f. chefläkarens förslag i detta avseende vore grundat på nu gällande pris samt uppgjort med ledning av kända utgifter, borde den begärda förhöjningen å 8,500 kronor utgå såsom förstärkningsanslag för åren 1919 och 1920.

Någon höjning av det å ordinarie stat för expenser beräknade beloppet ansåge arméförvaltningen sig icke heller kunna tillstyrka. Då emellertid samtliga expenskostnader under nuvarande förhållanden stigit med minst 100 procent, borde den begärda ökningen å 2,000 kronor anvisas såsom förstärkningsanslag för vart och ett av åren 1919 och 1920.

Beträffande t. f. chefläkarens framställning om anvisande av 1,600 kronor till telefoner, telefonsamtal och telegramkostnader ville arméförvaltningen framhålla, att kostnaderna för telefonsamtal och telegram syntes böra gäldas från expensanslaget. Rörande avgifter för telefoner hade chefläkaren uti skrivelse den 18 januari 1918 gjort underdånig

[31.] framställning i ämnet. Denna framställning vore emellertid fortfarande under handläggning inom arméförvaltningen.

Departements-
chefen.

Då jag i likhet med arméförvaltningen håller före, att de på grund av kristiden uppkommande ökade underhållskostnaderna böra bestridas från särskilda för ändamålet till förfogande ställda förstärkningsanslag, finner jag mig icke kunna tillstyrka någon ökning av det under förevarande anslag för garnisonssjukhuset i Stockholm beräknade beloppet. Detta torde alltså jämväl för år 1920 böra upptagas med 17,300 kronor.

Till frågan om beredande av erforderligt förstärkningsanslag återkommer jag i annat sammanhang.

Garnisons-
sjukhuset
i Boden.

För bestridande av kostnader för bränsle, lyse och inre renhållning vid garnisonssjukhuset i Boden är för innevarande år beräknat ett belopp av 8,000 kronor.

Kommen-
danten
i Boden.

Kommendanten i Boden har nu i sin förutnämnda skrivelse den 6 augusti 1918 hemställt, att ifrågakvarande belopp måtte på grund av inträffade betydande prisstegringar höjas till 27,000 kronor.

Arméför-
valtningen.

Arméförvaltningen har icke ansett sig kunna tillstyrka någon höjning av den å ordinarie stat upptagna posten, men hemställt, att den beräknade merkostnaden eller 19,000 kronor måtte utgå såsom förstärkningsanslag för åren 1919 och 1920.

Departements-
chefen.

Under åberopande av vad jag nyss anfört rörande den ifrågasatta höjningen av anslagsposten till garnisonssjukhuset i Stockholm, tillstyrker jag, att nu förevarande anslagspost till garnisonssjukhuset i Boden för år 1920 beräknas till samma belopp som för innevarande år eller 8,000 kronor.

Samman-
fattning.

På grund av vad sålunda anförts, bör Titel II från och med år 1920 ökas från 169,760 kronor med $(4,790 + 900 + 600 =) 6,290$ kronor till 176,050 kronor.

Titel III. Hyra, eldning, belysning och städning ävensom telefonabonnemang och vissa skrivmaterialier vid rullföringsexpeditionerna. Titel IV. Oförutsedda expensbehov samt för centralupphandling.

Uti förevarande båda titlar har icke ifrågasatts någon ändring. De torde därför för år 1920 böra upptagas med de belopp, vartill de

enligt riksstatssakkunnigas beräkning skulle hava utgått under innevarande år eller 59,280 kronor respektive 36,230 kronor. [31.]

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av anslaget till skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m. år 1920 (se Bil. 94). Enligt denna beräkning skulle medelsbehovet uppgå till 295,710 kronor eller 7,790 kronor mera, än som beräknats för innevarande år. För huvudtitelns avjämnande torde anslaget böra upptagas med 295,733 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m., reservationsanslag»,

dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp av 295,733 kronor.

9. Skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden.

[32.]

Riksstatssakkunnigas förslag.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra under förevarande anslag sammanföras samtliga expensutgifter i egentlig mening, utom tryckningskostnader, vid truppförband och fördelningsvis anordnade skolor.

För närvarande utgå dylika utgifter från följande anslag, nämligen:

Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden;

Arméns mathållning;

Furagering av arméns hästar;

Arméns munderingsutrustning;

Arméns diverse intendenturbehov;

Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten; samt

Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel.

Det nuvarande anslaget till *hyra, expenser m. m. vid truppförbanden* är i riksstaten upptaget med 134,600 kronor. I enlighet med vad förut nämnts, böra härav 4,400 kronor — utgörande kostnaderna

[32.] för hyra, eldning, belysning och städning samt expenser för militärbefälhavarens på Gottland och inspektörens för trängen expeditioner, — överförs till det nya anslaget till skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m. Vidare böra de från anslaget för närvarande utgående kostnaderna för blanketter och tryckalster, beräknade till 4,100 kronor, överförs till det nya anslaget till tryckningskostnader. Återstoden av anslaget eller $[134,600 - (4,400 + 4,100) =]$ 126,100 kronor böra upptagas under nu förevarande anslag.

Vid 1909 års riksdag medgavs, att vissa expenskostnader finge överförs från anslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden till andra anslag, avsedda för anskaffning och underhåll av förnödenheter och materialier. Föreskrifter härom äro meddelade genom kungl. brev den 22 oktober 1909, enligt vilket kostnader för vissa blanketter och andra tryckalster ävensom fraktsedlar skola bestridas från vederbörliga *underhålls- och anskaffningsanslag*. Från anslaget till arméns mathållning skola därjämte gäldas årsavgifterna för de till truppförbandens mat- och kokinrättningar anordnade telefonförbindelser samt kostnaderna för sådana telegram, som erfordras för mathållningen vid truppförbanden. I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra omförmälda kostnader för blanketter och andra trycksaker överförs till det nya anslaget till tryckningskostnader, varemot utgifterna för fraktsedlar samt omförmälda telefon- och telegramkostnader böra överflyttas till det nya anslaget till skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden.

I överensstämmelse härmed bör till nu förevarande anslag överföras från

anslaget till arméns mathållning	kronor	11,500: —
» » furagering av arméns hästar	»	5,000: —
» » arméns munderingsutrustning	»	2,354: 71
» » arméns diverse intendenturbehov	»	4,817: —
» » arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	»	2,050: —
» » anslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel (Titel IX)	»	4,210: —

eller tillhopa kronor 29,931: 71

Beräknat enligt nu angivna grunder skulle anslaget till skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden alltså för innevarande år utgöra (126,100 + 29,931: 71 =) 156,031 kronor 71 öre eller i jämnt krontal 156,032 kronor.

Jämväl detta anslag bör i riksstaten uppföras såsom reservations- [32.]
anslag.

För anslagets användande bör särskild stat fastställas av Kungl. Maj:t.

Anslagsbehovet för år 1920.

Uti den beräkning av anslaget, som bör föreläggas riksdagen, torde detsamma böra fördelas å tre särskilda titlar, nämligen

Titel I. Hyra, eldning och belysning samt städning.

Titel II. Skrivmaterialier m. m.

Titel III. Oförutsedda expensbehov samt för anskaffning av papper till redovisningsformulär m. m.

Fördelat i enlighet härmed skulle av det för innevarande år beräknade beloppet belöpa å

Titel I	kronor	7,000: —
Titel II	»	115,000: —
Titel III	»	34,032: —
Summa kronor		156,032: —

Framställning har nu gjorts om vidtagande av vissa ändringar i anslagsberäkningen för år 1920.

Titel I. Hyra, eldning och belysning samt städning.

Det under förevarande titel upptagna beloppet, 7,000 kronor, är avsett för hyra, eldning och belysning samt städning av de 7 ännu icke kasernerade infanteriregementenas expeditiionslokaler. För varje regemente äro beräknade i medeltal 1,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu anmält, att enligt meddelande från arméns kasernbyggnadsnämnd kasernetablissemangen för Kronobergs och Kalmar regementen beräknades bliva fullbordade, så att desamma kunde till respektive regementen överlämnas före utgången av år 1919. Behov för nämnda regementen att förhyra lokaler för år 1920 komme således icke att föreligga, varför de för sådant ändamål å 1919 års stat beräknade belopp å 1,000 kronor borde uteslutas i staten för år 1920.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Beträffande övriga icke kasernerade truppförband beräknades kasernetablissemang för Södermanlands regemente med säkerhet och

- [32.] kasernetablissemangen för Första och Andra livgrenadjärregementena samt Norra och Södra skånska infanteriregementena under vissa förutsättningar kunna stå färdiga att överlämnas till respektive regementen före utgången av år 1920. Enär behov för dessa regementen att förhyra lokaler dock torde komma att föreligga för större delen av nämnda år, ansåge sig arméförvaltningen icke böra föreslå någon ändring av 1919 års stat vad nämnda regementen beträffade.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen sålunda meddelat torde det under förevarande titel för innevarande år beräknade beloppet böra minskas med 2,000 kronor till 5,000 kronor.

Titel II. Skrivmaterialier m. m.

Bodens
artilleri-
regemente
och
Karlsborgs
artillerikår.

Det under förevarande titel för Boden-Karlsborgs artilleriregemente avsedda beloppet är för närvarande fördelat dels på expeditionerna vid stationen å Karlsborg och dels på expeditionerna vid huvudstationen i Boden.

Enligt vad förut nämnts, skall Boden-Karlsborgs artilleriregemente jämlikt planerna för övergången till den nya härordningen från och med år 1920 uppdelas i ett nytt artilleriregemente, benämnt Bodens artilleriregemente, och en ny artillerikår, benämnd Karlsborgs artillerikår.

Med anledning härav bör från och med år 1920 beräknas expensanslag för vartdera truppförbandet för sig.

Expens-
medel för
studentfor-
mationerna.

Jämlikt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter skola värnpliktiga, tillhörande kategorien studenter och likställda, enligt vederbörande arméfördelningschefs bestämmande eller särskild nådig föreskrift förläggas i vissa formationer — kompanier, skvadroner eller batterier — till vissa truppförband tillhörande infanteriet, kavalleriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har nu anfört, att enär de medel, som anvisats till expenser m. m. för de truppförband, till vilka dylika studentformationer förlades, icke lämnade tillgång till bestridande av den på grund av den sålunda ökade förläggningen vid truppförbanden uppkommande stegringen av kostnaderna för sådana ändamål, samt då de till civila departementets disposition ställda medel under anslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden icke lämnade tillgång för ifrågavarande ändamål, borde en del beräknas under förevarande anslag till bestridande av expenskostnader för nämnda studentformationer. För

beräkning av därför erforderligt belopp ansåge sig arméförvaltningen kunna utgå från en av chefen för Värmlands regemente i sammanhang med framställning år 1918 om extra anvisning för ifrågavarande kostnader lämnad kostnadsuppgift, enligt vilken 250 kronor vore för detta ändamål erforderliga. Då denna uppgift naturligen vore byggd på nuvarande höga priser å materialier, syntes kostnaden vid normala priser icke behöva uppgå till mer än högst 200 kronor. Sistnämnda summa borde därför beräknas för en var av ifrågavarande formationer. Dessa utgjordes av 6 kompanier vid infanteriet, 2 kompanier vid ingenjörtrupperna, 1 kompani vid trängen, 1 skvadron vid kavalleriet och 1 batteri vid artilleriet, således tillhopa 11 formationer. Det för ändamålet erforderliga beloppet uppginge alltså till 2,200 kronor. [32.]

På grund av vad arméförvaltningen anför, torde särskilda medel bära anvisas för bestridande av expenskostnader vid de formationer, varom här är fråga. Mot det för ändamålet beräknade beloppet har jag icke någon erinran att framställa. Departements-
chefen.

I enlighet med vad sålunda anförts, bör Titel II från och med år 1920 ökas från 115,000 kronor med 2,200 kronor till 117,200 kronor. Samman-
fattning.

Titel III. Oförutsedda expensbehov m. m.

Uti förevarande titel har icke ifrågasatts någon ändring. För anslagets avjämnande torde densamma emellertid bära höjas med 68 kronor och alltså upptagas med 34,100 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av anslaget till skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden (se Bil. 95), och slutar denna beräkning å 156,300 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden, reservationsanslag»,

dels ock att under detta anslag anvisa ett belopp av 156,300 kronor.

[33.]

10. Tryckningskostnader.

Riksstatssakkunnigas förslag.

Under förevarande anslag bör i enlighet med riksstatssakkunnigas förslag sammanföras samtliga kostnader för tryckning av blanketter, böcker m. m. För närvarande utgå dylika utgifter från följande anslag, nämligen:

Tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition;
Skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen;
Generalitetsstaten;
Generalstabens övningar, expenser m. m.;
Kommendantsstaten;
Krigshögskolor;
Volontärskolor m. m.;
Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden;
De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.;
Arméns mathållning;
Furagering av arméns hästar;
Arméns munderingsutrustning;
Arméns diverse intendenturbehov;
Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten;
Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel;
Arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel;
Garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden;
Arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.; samt
Extra utgifter.

Såsom i det föregående redan framhållits, böra till förevarande nya anslag överföras från

anslaget till	skrivmaterialier, expenser och bränsle		
	m. m. för arméförvaltningen	kronor	2,289: —
»	» generalitetsstaten	»	340: —
»	» kommendantsstaten	»	75: —
»	» krigshögskolor (staten för artilleri- och ingenjörhögskolan)	»	300: —
»	» hyra, expenser m. m. vid truppförbanden	»	4,100: —
	Transport	kronor	7,104: —